

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

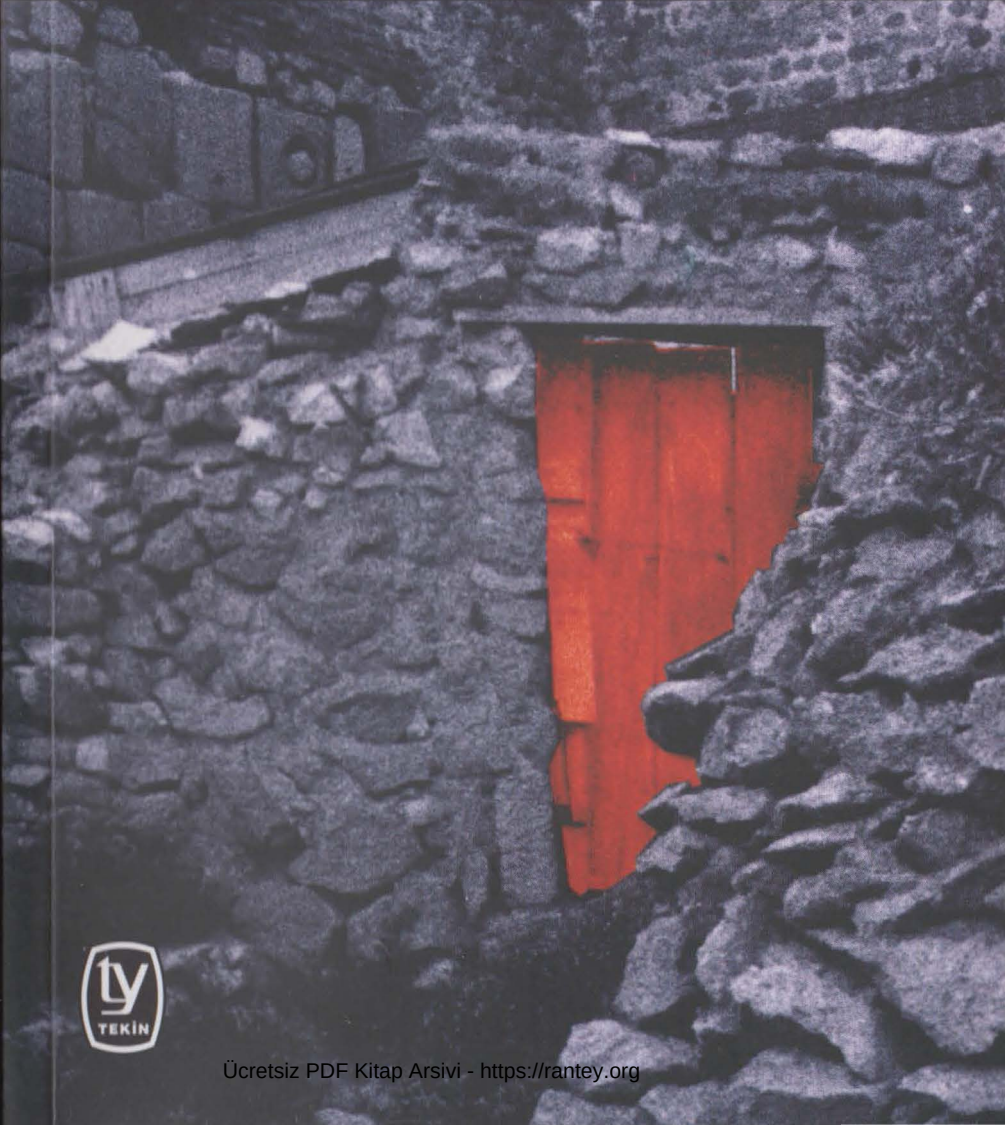
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HASAN İZZETTİN DİNAMO MUSA'NIN GECEKONDUSU

HASAN İZZETTİN DİNAMO MUSA'NIN GECEKONDUSU

roman

**Kurucusu
KEMAL KARATEKİN**

TEKİN YAYINEVİ

HASAN İZZETTİN DİNAMO
MUSA'NIN GECEKONDUSU

Roman

© Tekin Yayınevi
TÜRKÇE YAYIN HAKLARI

Kapak Tasarım
ERKAL YAVİ

Basım
Şubat 2007

Baskı ve Cilt
Yaylacık Matbaası
Litros Yolu, Fatih Sanayi Sitesi, No: 12
Topkapı / İstanbul
Tel: (0212) 567 80 03

www.hasanizzettindinamo.com

TEKİN YAYIN DAĞITIM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Ankara Cad. Konak Han 43
Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0212) 527 69 69 - 512 59 84 Fax: (0212) 511 11 22
[http:// www.tekinyayinevi.com](http://www.tekinyayinevi.com)
E-posta: info@tekinyayinevi.com

Hasan İzzettin Dinamo

MUSA'NIN GECEKONDUSU

ROMAN

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranteey.org>

TEKİN YAYINEVİ

HASAN İZZETTİN DİNAMO

Yaşam Öyküsü

1909 yılında Trabzon /Akçaabat /Ahanda'da doğdu. Anne kucağına geldiği an yaşam öyküsünün filmi, Gülcemal'in güvertesinde Karadeniz'in mis kokusuyla başlayıverdi.

İstanbul, Sarıyer'e yerleşen aile yaşama tutunurken, Hasan, beş yaşına gelmişti. Gülcemal kundakta getirdiği Hasan'ı unutmamış, O'nu yine geriye götürmek için gelip geçerken uzun uzun düdük çalarak çağırıyordu.

Bir gün babası Ahmet Çavuş:

— Haydi! Gülcemal bizi bekliyor, dedi.

Trabzon'a dönerken babası bir iş teklifi alınca, Gülcemal onları Samsun'da indiriverdi. Çok geçmeden babası ve ağabeyini Osmanlı Ordusu göreve çağırdı. 1. Dünya Savaşı'nın Doğu Cephesi'nde ikisini de şehit veren Hasan, kısa süre sonra da annesini yitirdi. Sekiz kişilik aileden üç kişi kalmışlardı. İki kız, bir erkek Samsun Öksüzler Yurdu'na yerleştirildi. Bu arada 1. Dünya Savaşı sona ermiş ve Anadolu'nun işgali başlamıştı. Gülcemal, yine onları anımsadı ve Samsun'dan alıp İstanbul'a getirdi. Kızlar, Üsküdar Validebağ Öksüzler Yurdu'na, Hasan da, Beykoz Öksüzler Yurdu'na yerleştirildi. İlkokulu İstanbul'da okuyan Hasan'ın 1924 yılında Gülcemal'le yolculuğu yine başlar. Hasan, bu yolculuğun sonunda Amasya'ya varır. Ortaokulu burada bitirir. (1926)

*"Vur demirci çekicini, boş durma sen bugün de,
Ocağından dört bir yana kıvılcımlar saçılın,
Şimdiye dek, o pas tutan altın örsün önünde,
Sana, bolluk ve mutluluk kapıları açılın..."*

diye başlayan bu şiirini 14 yaşında yazar ve Giresun'da, İzler Dergisi'nde yayınlanır. Şair olarak ünlenmeye başlar. Şiirleri dergilerde yayın-

lanır. Vekil öğretmenlik yapar. 1928 yılında Sivas Öğretmen Okulu'na girer. Toplumsal içerikli şiirleri dergilerde yayımlandıkça ünü artar. Öğretmen Okulu'nu bitirince 1931 yılında iki arkadaşıyla birlikte "**Adsız Kitap**" adlı şiir kitabını yayınlattır.

İki yıl ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'ne girerek yüksek öğrenimine başlar.

Toplumsal içerikli şiirleri büyük dergi ve gazetelerde yayınlanmaya devam ederken bir taraftan da "Faust" ve "Werther" çevirilerini yapar. Soyadı Kanunu çıkınca "**Dinamo**" soyadını alır. Son sınıftan mezun olmak üzereyken 1935 yılında Ceza Yasası'nın 142. maddesine aykırı siyasi faaliyette bulunma suçlamasıyla tutuklanarak dört arkadaşıyla birlikte 4 yıl hapis cezası alınca, yüksek okul diploması alamaz. Aynı zamanda öğretmenlik hakkı da elinden alınır. Ankara Hapishanesi'nde günlerini okumak ve yazmakla geçirir. 1937'de "**Deniz Feneri**" isimli şiir kitabını İstanbul'da yayınlattır. Burada birçok roman ve binlerce şiir yazan Dinamo, 1939 yılında tahliye olur. İstanbul'a gelirken bavulları ortadan yok olur. Yazdığı romanlar ve şiirlerin hepsi yiter gider. İstanbul'da yeni bir yaşama başlar.

Şiirleri ve yazıları yayınlanan dergi ya da gazeteler sürekli soruşturmaya uğrar, bazıları kapatılır ve kendisi de bir yıl ağır ceza alır. Toplumsal gerçekçi şiirleriyle 1940 akımının öncüleri arasındaki yerini böylece almış olur.

1942'de askere alınan Dinamo, yedi yıl süren uzun ve sürgünlerle geçen çileli bir askerlik dönemi yaşadıkdan sonra 1949'da terhis olunca İstanbul'a döner. Toplumcu düşünceleri nedeniyle sürekli izlenen Dinamo, yedi yabancı dil bilmesine rağmen düzenli bir iş olanağına kavuşamaz. Takma adlarla yazılarını ve çevirilerini yazmak zorunda bırakılır. Özel yabancı dil dersleri vererek yaşamını sürdürürken, 6/7 Eylül olayları sonrasında haksız yere tekrar altı ay kadar Harbiye Askeri Cezaevi'nde tutuklu kalır. Bu tutuklanma sırasında yine birçok yazılı şiirleri ve romanları yok edilir. Sanki iktidarlar onun hayatını karartmaya ant içmiştir.

1960 yılında Hasan Deniz adıyla "Amatör Fotoğrafçılık ve Adabı Muaşeret Kaideleri"ni yazarak "Karacaahmet Senfonisi" şiir kitabını da yayınlattır.

Milli Eğitim Bakanlığı 1961 yılında "Görgü Kuralları" kitabını Tebliğler Dergisi'nde yayınlayarak ilk ve orta dereceli okullara tavsiye eder.

Yazdıklarını ancak 1965'ten sonra yayınlatabilme olanağını bulabildi. Yazdığı romanlar, şiirler peş peşe yayınlanmaya başladı. Gazetelerde dizi yazılar ve köşe yazıları yazdı. Çeviriler yaptı.

Kurtuluş Savaşı'nı ve Cumhuriyet dönemini anlatan "Kutsal İş-
ın" (5 cilt), "Kutsal Barış" (4 cilt), "Ateş Yılları"; "Savaş ve Açlar",
"Öksüz Musa" romanlarının yanı sıra toplumsal içerikli "Açlık",
"Musa'nın Mapusanesi", "Musa'nın Gecekondusu", "Koyun Baba",
Adalet Sıtması", "Anadolu'da Bir Yunan Askeri", "Sübyan Koğuşu"
gibi romanlar; "Çoban Şiirleri", "Kavga Şiirleri", "Sürgün Şiirleri",
"Özgürlük Türküsü", "Deniz Feneri", "Karacaahmet Senfonisi", "Tu-
yuğlar" şiir kitapları, "6/7 Eylül Kasırgası", "2. Dünya Savaşı'ndan
Edebiyat Anıları", "TKP Aydınlar ve Anılar", "Savaşta Çocuklar",
"Kenti Yiyen Çocuk" gibi çocuk kitapları yazdı.

"Kutsal Barış" ile Orhan Kemal Roman Ödülü'nü aldı.

Yaşamı boyunca edebiyata büyük katkıları olan Dinamo;

Bir Eyüp sabrıyla bekledi, bekledi. Bize umutlarını yıllarca
yazarak, seksen yaşında İstanbul'da 20 Haziran 1989'da pırıl pırıl
umutlar bırakarak,

"Torunlarımın torunu

Say ki dedelerin bir masal yaşadı,

Say ki acılar masaldı.

Öttür ölümsüzlüğüne doğru borunu!"

diyerek, eller üstünde bir onur abidesi olarak aramızdan ayrıldı.

BİRİNCİ BÖLÜM

1

Aralık 1950 ortalarıydı. Buz gibi bir kış yağmuru durmadan yağıyordu. Sanki alçak tepelere sürünürcesine geçen kül rengi bulutlar, yere karanlık umutsuzluk yağıdırıyordu.

Kemal, trenden inmiş, hızlı hızlı evine giderken yolda Ahmet Usta'ya rastladı. Elinde keser, sırtında iş giyneği olduğuna göre gecekondu onarımından döndüğü anlaşıyordu.

— Merhaba, Ahmet Usta. Bizim partiye ne zaman gireceksin?

Ahmet Usta, durdu. Yağmurdan korunmak üzere Kemal'in şemsiyesinin altına sığındı:

— Vallahi, ben size, dedim, siyasi partilerde çalışmak istemiyorum. Sanki boyunduruğa vurulacakmışım gibi geliyor bana. Ben serbestliği seven bir adamım. Bütün iyi insanların, iyi işlerin yanındayım. Turalım ki sizin partiye girdim. Siz dışıme vurduğuma göre iyi insansınız ama, yanı başınızda, hırsları gemi azıya almış nice kişiler bulunacak. Ben, bunlara kavuk sallayamam. Yalnız, baştan söylediğim gibi ancak gecekondularımız için yapacağınız bütün çalışmalarınızı canla başla destekleyeceğim. Size elimden gelen yardımı esirgemeyeceğim.

Ahmet Usta, böyle konuşurken, içinden de şöyle düşünüyordu: «Eğer, senin bana girmemi önerdiğin parti, bir ilerici parti olsaydı ona girmek için senin işaretini bile beklemezdim. Ne yazık, bu, bilinçsiz halk yığınlarının, saflarını tıklım tıklım doldur-

duğu serüvenci, karanlık düşünceli bir burjuva partisidir. Bu karanlık su kütlesi gibi çalkalanan zavallı halk yığınlarını yöneticilerinin yarın nerelere sürükleyeceğini bugün hiç kimse kestiremez. Hem, daha çok sözün ne gereği var a beyim? Ben bugüne bugün illegal yaşayan mutsuz kişilerden biri değil miyim? Ben, herhangi bir partiye girsem hemen Türk faşizminin şerrinden gizlenmek zorunda kalmış bir adam olduğum meydana çıkar. Bütün şu ufacık rahatımı yitiririm. Hafiyeler adımlarımı saymaya başlarlar.»

Kemal Umar, onun iyi işlerde kendilerini desteklemeye söz verişinden hoşnut oldu:

— Zarar yok, dedi, bizim yapmaya çalıştığımız iyi işleri destekle de gerisine karışma. Bu da bize yeter.

Bu sırada yanı başında ufak bir kamyon durdu. Şoför yerinden orta yaşlı, orta boylu, aydın yüzlü, yeşil gözlü bir erkekle kısa boylu, esmer, yirmi yirmi beş yaşlarında bir kadın indi. İkisi de temiz giyimliydi. Gecekondu bölgesinde oturmak zorunda kalanlardan başka bir havaları vardı. Kemal, gelenlerin kim olduğunu bir göz işaretiyle Ahmet Usta'dan sordu:

— Onlar mı? Bizim Hacılar'ın bir odasını dört yüz liraya satın aldılar. Onlar da sizler gibi efendiden kişilere benziyor.

Ahmet Usta, bunları söylerken dudağının köşesinde belli belirsiz acı bir gülümseyiş belirmişti. Kemal, zeki bakışlarıyla bunu yakalamışsa da hiçbir vakit ne anlama geldiğini anlayamadı. Bugün pazar olduğundan evinde bir yığın partili kendisini bekliyordu:

— Evde arkadaşlar bekliyor, müsaadenle, diyerek çevik bir sporcu yürüyüşüyle uzaklaştı.

Kemal'in uzaklaşmasından yararlanan Ahmet Usta, iri adımlarla, kamyona doğru ilerledi. Adamla karısı, bu sevimli gülümsemeyle kendilerine doğru ilerleyen «halktan» adama ilgiyle baktılar. Ahmet Usta, kocaman elini yeni gelene uzatarak:

— Hoşgeldin, Musa, dedi.

Musa, şaşırmış utanmıştı. Herhalde eski bir arkadaşını tanıyamayacak duruma gelmişti. Kafasındaki bütün arkadaş koleksiyonlarını ivedi taradığı halde bu yüzü çıkaramadığı anlaşılıyordu.

Ahmet Usta, onu bu güçlükten kurtardı:

— Beni elbette tanıyamazsınız, çünkü tanışmıyoruz. Ancak, ben sizi bir kez, bir yerde görmüştüm, oradan tanıyorum. Hepimiz aynı serüveni yaşıyoruz, hiçbirimiz, kendi yerimizde değiliz. Fırsat düştükçe konuşur, dertleşiriz, diyerek birkaç sandalye yüklenip hızlı adımlarla Hacılar'ın evine doğru uzaklaştı.

Musa, karısı Zarife, şoför ve şoför yardımcısı da eşyanın birer ucundan tutarak kapının önüne, yığıldılar. Hacılar, parayı bir hafta önce aldıkları halde evi boşaltıp sağ ilerde yaptıkları «ilave»ye henüz geçmemişlerdi.

Büyük fırtına gecesinde yerinden kayıp Ahmet 'Ustalar'ın gecekondusuna dayanan Hacılar'ın gecekondusunu yine tepedeki yerine oturtmak epeyce güç olmuşsa da bu başarılabilmişti. Ne var ki kış bastırınca hiç kimse çalışmadığından ev halkı açlıkla karşı karşıya kalmış ne yapacağını şaşırılmıştı. Eve yaptıkları «ilave»ye geçerek eski odayı satmayı düşünmüşler, çevreye de bunu bildirmişlerdi. Bunun üzerine çağın ilginç serüvenlerinden birini yaşayan Musalar, yine bu yörede oturan yazar, matbaa, dergi sahibi Hüsrev'in aracılığıyla bu tek odalık gecekonduyu satın almışlardı. Bir hafta içinde boşaltmaları gereken evde şimdi bile kaygısızca yan gelip oturmaları Musa'nın çok canını sıktıysa da elindeki ot yataklarla kapıda karşılaştığı yirmi beş yaşındaki pembe yanaklı, tatlı gülümlü kadının ezilip büzülerek, yumuşak, tatlı bir sesle:

— Fakirlik! diye özür dileyerek çıkıp gitmesi, Musa'ya çok dokundu. O, yoksulluğu biliyor, onunla kıyasıya dövüşüyordu. Bunun için onların tasasızlıklarını hemen bağışladı.

Bir demir karyola, bir gardrop, birkaç iskemle, bir iki yatak, bir sandıktan başka birkaç da kapkacak, iki metre eninde üç buçuk metre boyundaki odayı olduğu gibi doldurdu. Musa'yla karısı, eşyanın kımıldanılmaz duruma getirdiği odada boğulur gibi oldularsa da yaşamları içinde ilk kez kendilerinin olan bir barınağa sahip olmanın sevinci, övüncüyle doldular. Birdenbire şiddetlenen yağmur, evin muşamba damında binlerce pıtır pıtır çıkarak yağıyordu. Kenarlarda damlayan bir-iki yer varsa da tavan-sız çatının yüzü kupkuruydu. Buna sevindiler.

Yalnız, bir aralık Zarife:

— Musa, şuradan bir şeyler üfürüyor, dedi.

Musa, kalkıp kuzeye bakan iki metre enindeki duvarı eliyle yoklayacak oldu, eliyle birlikte kolu da eski bir çadır bezini iterek dışarı çıktı. Soğuk, ıslak rüzgâr, yaş çadır bezini şişirerek içeri doğru itiyordu. Musa, akşamın alacakaranlığında iyi inceleyince bir hafta önce evi satın aldıkları sırada bu duvarı meydana getiren kocaman düzgün taşların sökülüp alınmış olduğunu gördü. Demek ki evin bir duvarını çökertip aldıkları taşları da yeni yaptıkları «ilave»de kullanmışlardı.

Musa, Hacı ile görüştüğünde onun bir halk adamı olmayıp ailede oluşan kimi talihsizlikler yüzünden halkın içine yuvarlandığını anlamıştı. Halktan olmayıp da halkın içine yeteneksizlikleri yüzünden düşmüş bütün insanlar, zamanla halkı da kokuşturmak tehlikesiyle birlikte geliyorlardı. Eski harfleri pek güzel okuyup yazan, kulaklarının sağırlığı yüzünden asker okulundan çıkarılan Hacı, temelde iyi huylu, yumuşak, hatta tatlı bir adamdı. Musa'nın, onun üstüne ilk izlenimleri, böyleydi. Ne var ki sattıkları evin bir duvarını göçürerek onları üç duvarla bırakmaları onu pek üzdü. Hacı ile ailesi için çok kötü bir puan yazdı.

Musa ile Zarife kentten gelirken satın aldıkları gaz lambasını yakarak duvara astılar. Bu sırada, aralık olan kapıdan içeri, gözleri fosfor yeşili sapsarı iri bir erkek kedi girdi. Hemen, kırk yıllık sahibiymiş gibi gelip Musa'nın paçalarına sürünmeye başladı. Musa, bu kendiliğinden gelen yumuşak, güzel hayvanı sahiplenip kapıyı kapamak üzereydi ki dışarıda bir köpek iniltisi işitti. Ufak boyda, alacalı bir dişi av köpeği kırması, yılan balığı gibi eğilip bükülüp kayarak içeri sokuldu. Yağmur kısa tüylerini sırsıklam gövdesine yapıştırmıştı. Kamçı kuyruğunu dostça sallarken güzel gözlerinin içinde kovulmaması için acıklı yalvarışlar dolaşıyordu. Taban, toprak olduğundan bu iki Tanrı konluğu, bu gece burada kalabilirdi. Musa, iyice bakınca bu iki hayvanın daha önceden arkadaş olduğunu anladı. Köpek, şiddetle silkinip Musa'nın üstünü başını da sırsıklam ettikten sonra tozların içine kıvrılıp yattı. Sarı kedi de başını, başına dayayarak ona soku-lup yattı, mırıldanmaya başladı.

Musa, başını dışarı uzatarak baktı. Zifir gibi koyu bir karanlık, sanki yağmur olmuş yağıyordu. Hiçbir yanda bir damla ışık

görünmüyordu. Kapıyı kapayarak mandalladı. Alaca köpekçik, kedisini konuk ettiğinden dolayı yattığı yerden kuyruğunu tozlarla vurarak kısaca salladı. Kedi de ona iri güzel gözleriyle baktı.

— Zarife, şu bizim yerli ocağı yakarak bir çay yapalım. Hem üşümemiz geçer, hem de oda ısınır.

Zarife, dalgınlıktan kurtulup soyundu. Sırtına ev giyecekleri giydi. Çaydanlığı düşününce eli böğründe kaldı. Musa, çaydanlığı alarak dışarı çıktı. Hacılar'ın penceresini tıkırdatarak bir çaydanlık su istedi. Suyu Nergis getirdi:

— Bizde de su kalmadı. Yağmurdan dolayı kimse gidip getirmiyor. Kovanın dibinde ancak birkaç damla suyumuz kaldı. Hacı da fena halde hasta.

Musa, açık başına yağın sel gibi yağmurun altında daha çok duramayarak aldığı biraz su için teşekkür edip içeri kaçtı. Sonra, boş kovaları alıp saçaktan akan suların altına koydu:

— Hiç olmazsa elimizi yüzümüzü yıkamak için suyumuz bulunsun, diye söylendi.

Çaydanlıktan mırıldanan ısınmış su ile ocağın odaya yayılan sıcaklığı, birdenbire içeriyi doldurmakta olan yabancı, antipatik, düşmanca karamsar havayı delikten deşikten dışarı kovmakta gecikmedi. Zarife, tıkırdayan çaydanlığın içine bir tutam çay atınca odanın ılık havası mis gibi çay kokusuyla doldu. Karı kocanın yüzünde iyimserlik ışıkları parladı. Bakıştılar. İlk bağımsızlık, özgürlük mutluluğu, yüzlerindeki iyimserlik ışıklarına renk veriyordu. Karyolanın üzerine serdikleri yaygıda zeytin ekmeklerini yiyip karşılıklı çaylarını içtiler. Soğuktan donmuş gibi susan düşünceleri, yavaş yavaş mahmurluktan uyandı. Düşünmeye de başladılar.

Musa:

— Zarifecik dedi, şimdi, ilk işimiz bu kulübeden bir ev yaratmak. Burada masamızı bile koyacak yer yok. Böyle ufacık, daracık bir yerde şimdiye dek ne sen oturdun, ne de ben. Zararı yok, biz buradan başlayarak evimizi, yaşamımızı, dünyamızı genişleteceğiz. Katırtırmakları gibi burada tutunup ilk çiçeklerimizi açacağız. Bu güçlükleri yenerek kendimize özgü dünyamızı kuracağız. Şu sırada Taş Çağı insanından biraz daha iyice durumdayız. Dışarıda kapkaranlık geceden başka dinozor yok. Ekme-

ğimiz, çayımız, zeytinimiz var. Yarın başımızın üzerinde daha elverişli bir dam yükselecek. Çocuğumuzu da anneannesinin yanından alıp buradan okula göndereceğiz. O zaman, daha mutlu bir aile yuvasına sahip olacağız.

Zarife, çocukluğundan beri epey güçlükler içinde yuvarlandığından bu mini mini yuvayı çok sevimli bulmaya başlamıştı. Geleceğin mutlu düşleri bu evceğizin alçacık damını, kerpiç, bağdadî, kontrplaktan, çadır bezinden duvarlarını süslüyor, güzelleştiriyordu.

Ancak, sabahın köründe işe gideceğinden kurulacak hülyaların bir bölümünü gelecek günlere saklamalıydı.

Onların ağız şapırtılarını işiten kediyle köpek, doğrulmuş ağızlarına bakıyorlardı. Ekmekleri az olmakla birlikte Musa, onlara da birkaç lokmacık vermekten kendini alamadı.

Helaya gitmek gerekince yeni bir güçlük baş gösterdi. İçeride ayak yolu yoktu. Dışarıda da yoktu. Yağmur, şakır şakır yağıyordu. Gece kondunun yanına eklenmiş çardağımsı yerin bir yanı hela olarak kullanılmışsa da üstü akıyor, altı da çamurdan geçilmiyordu. Zarife, ilk kez, yağmurun altına çömeldiğinde yaşamının bu korkunç güçlüğü karşısında umutsuzluktan çocuk gibi ağladı. Arkadaki boş karanlıklardan her an Taş Çağı'nın yırtıcı hayvanlarına benzer canavar sürüleri çıkıp saldırıyormuş gibi bir karadüş havası egemendi.

Musa, karısının başında dikilerek işini bitirmesini bekledi. Bütün Türk köylüsünün başında olan bu dert, bir kentli kadının başına ilk kez geliyordu. Bundan da bütün iyimserlik, direnme duygularını çiğnemiş, onu umutsuzluğun kara kuyusuna düşürmüş, ağlatmıştı. İçeri girdiklerinde uzun kirpikleri şimdi bile soğuk yaş damlalarıyla örtülüydü.

— Musa, dedi, kusuruma bakma. Kendimi tutamayarak ağladım. Bu, burasını istemediğimden değil, inan bana.

Musa, gazı esirgemek için ocağı söndürünce oda hemen sevinlemeye başladı. Çünkü, duvar olarak gerilmiş çadır bezi ıslak yıldız poyrazın üflemesiyle yelken gibi içeri doğru şişip duruyordu.

Yatağa girdiler. Musa, elleri, ayakları mermer gibi soğumuş olan genç karısını ısıtmak için ona sarıldı. Cinsel yaşamın bütün

karanlıklara meydan okuyan, bütün umutsuzlukları gülpembe ışıklarla donatan gülbahçesinde gecekonduadaki ilk gecelerinin tatsızlıklarını unuttular. Sonra muşamba damı dövüp duran yağmurun tatlı pıtırtiları arasında uykunun, sıcak ülkeler iklimlerindeki çiçek bahçelerinde yittiler.

Gecenin bir vaktinde başuçlarındaki çingiraklı saat ikisinin de uyukularını acımaksızın yırtıp parçalayan sesiyle çalmaya başladı. Musa, baktı saat beş buçuktu. Hemen yataktan atlayarak giyindi. Oda buz gibiydi. Ocağı yaktı. Akşamdan artırdığı birazcık suyu çaydanlığa koyarak çabucak çayı kaynattı. Karısına ufak bir kahvaltı hazırladı. Zarife, Çemberlitaş'taki Ethem Bey Kimya Laboratuvarı'nda işçi olarak çalışıyordu. Kocasının uzun süren askerliği süresince orada çalışmış, şimdi de çalışıyordu. Musa, askerden yeni dönmüş, Babiâli'de tercümeler yapıyorsa da kötü kötü sömürülüyordu. Bu yüzden Zarife'yi bu yorucu işten çıkaramamıştı. Onu altı trenine bindirip kendisi sekiz buçuğa dek tercüme ile uğraşacak, sonra da İstanbul'a gidecekti.

Zarife, kahvaltısını ettikten sonra, lastik çizmelerini ayağına çekti, kahverengi mantosunu giydi, eşarbını başına bağlayarak karanlıkta çamura bata çıka yürüyüp gitti. Hava karanlıktı. Yağmurun hışmı dinmişse de ara sıra çiseliyordu.

Musa, karısını yolcu ettikten sonra, küçücük pencerenin önüne oturarak havanın ısınmasını bekledi. Küçük, pis pencere camı, umutsuzluk aşılayan kirli bir güneş ışığıyla aydınlanınca bir sandalyeyi masa gibi kullanarak oturdu. «*Macar Masalları*» adlı kocaman Fransızca kitabı, Bilal Aziz Yanıkoğlu'nun adı altında yayımlanmak üzere hızlı hızlı çevirmeye başladı.

2

Uzun boylu, sarışın, mavi gözlü, otuz beş yaşlarında efendiden bir adam çevreye kuşkuyla bakışlar fırlatarak Mükerreremler'in kapısını çaldı. Bu, Birinci Şube'den (.....)'di.

Şahika, odun sobasıyla ısınan odadan yüzü kıpkırmızı olarak çıktı:

— Kimi istiyorsunuz?

— Hacılar'ın evini arıyorum.

Şahika, kapıyı kapamak üzere iken gelen adam:

— Bir dakika, Efendim, dedi. Hacı'nın, bir odasını birisine sattığını işittik, kimdir bu adam, acaba biliyor musunuz?

— Ne bileyim ben, Beyefendi? Efendiden bir adam. Karı koca akşamleyin dönüyorlar.

— Bunlar, komünist, vatan haini, efendim. Komşunuz Hacı, nasıl olmuş da bu vatan hainlerine evinin bir gözünü satmış? Çoluk çocuk, bir ömür boyu bu vatan hainlerinin yanı başında nasıl oturacak? Böyle heriflere ev satılır mı?

Şahika, fena halde ürkmüştü:

— Aman, beyefendi, bize de çok kötülükleri dokunur mu dersiniz? Çok fena yapmış bu Hacılar öyleyse. Böylelerine casus da diyorlar. Sakın telsiz makineleri filan da olmasın? Aman Allah'ım! Vallahi, bizim başımızı da yakar bunlar. Ne yapalım, bilmiyorum, bir kez gelip bu belalı yere kazık kakmışız.

— Onlara selam vermez, konuşup görüşmezseniz, hiç korkmayın. Size bir fenalık gelmez. Beyiniz ne iş görür?

— Memurdur, beyefendi, orman mühendisi.

— İşte, bu fena. Beyefendi'ye benden selam söyleyin, sakın bu herife selam verip konuşmaya kalkmasın. Memuriyeti yanar alimallah.

— Yok efendim, yok, kocam çok tecrübelidir. O, eskiden beri böyle vatan hainlerinden bucak bucak kaçır.

Adam, tütsüyü verdikten sonra Hacı'nın gecekondusuna doğru uzaklaşırken Şahika'nın esmer, güzel kızkardeşi Melike:

— Şu bizim yeşil gözlü yakışıklı komşumuzdan mı söz etti bu polis? Oysa herif ne de iyi bir insana benziyor, dedi.

— Kızım, görünüşe aldanma. Herif, casus. O yeşil gözlerin arkasında koskoca bir vatan hainliği yatıyor. Bir gece ateşe verip yakmalı bunların evlerini. Kendilerini de birlikte. Bu en büyük vatan hizmetidir. Mükerrerem'e söyleyip vurdururum ben bu herifi. Mademki bunca büyük kötülükler yapmış bir adam, onu öldürmek de vatan görevidir. Dur sen, ben bir gece bu namussuzu Mükerrerem'e vurdurayım. Karanlıkta tabancayı çekip anlığın çatına dayadı mı ancak bir ses işitilir. Polissiz, bekçisiz bir yer.

— Şahika abla, çok zalimsin. O güzel adama kıyılır mı?

— Bal gibi kıyılır hem de. Bak, göreceksin. Onlar, buradan hiçbir vakit sağ gidemeyecekler.

Bu sırada evde bulunan Ahmet Usta pencereden polisi görünce tüyleri diken diken oldu. Demek ki burası bundan sonra polisin ayakaltı yerlerinden biri olacaktı. O, (.....)'ı epeydir tanıyordu. Belki (.....), kendisini bu kılıkta, böyle bir ortamda tanıyamazsa da yine de dikkatli olmalıydı. Onun gizlice pencereden birini gözetlediğini gören Sevdâ, uzandığı yataktan merakla doğruldu:

— Ne var, Ahmet, çok dikkatli bakıyorsun?

— Sus, bir sivil polis geldi. Herhalde bizim Hacı'nın evini satın alan yeni komşumuzun peşinde dolaşıyor, bilgi topluyor.

— Yeni komşumuz da sizden mi yoksa?

— Bırak şimdi sizdeni, bizdeni.

— Ne bileyim ben, kadını, aklım ermez ki böyle şeylere.

— Halkı sevenlerden misin, değil misin? İşte, iş burada. Sen de herhalde halkı sevenlerdensin, çünkü onların çile çekmiş çoçusun. Bunun için de elbette bizdensin.

(.....), Hacılar'ın evine varıp da kapıyı çalınca içeride bir telaştır baş gösterdi. Çaresiz, Fidan kapıyı açtı:

— Ne istiyorsun, efendim?

— Hacı'nın evi değil mi?

— Evet.

Fidan, dal dal titriyordu. Kimbilir ne gibi işten aranıyordu kocası?

(.....), kadıncağızın çok korktuğunu görünce onu avutmak istedi:

— Korkmayın, efendim, dedi, ben Birinci Şube memurlarındanım. Ancak, sizlerden biri için gelmiş değilim. Sizlerden, buraya yeni taşınan bir komşunuz üstüne hem bilgi alacağım, hem de bilgi vereceğim.

Fidan, memuru içeri buyur etmek istiyorsa da yeni yapım durumunda olan ev, bir harabeydi. Hacı da evi sattığı adamın parasıyla bütün bir hafta pırzola köfte yemekten fena halde hastalanmış, içki komasına girmiş, sonra, yavaş yavaş açılmıştı. Şimdi, biraz iyi ise de kalkamıyor, ancak yatağında oturup sar-

hoş ağzıyla konuşabiliyordu. Bir hafta boyunca rakının, şarabın su gibi aktığı, pırzola, ızgara köfte kokusundan geçilmeyen evde şimdi yenecek bir lokma bir şey yoktu. Geriye bir kuruş da kalmamıştı. Bu yüzden Hacı, kafasını içki komasından kaldırır kaldırmaz:

— Evi uğursuz kişilere sattık. Ben, hiçbir vakit böyle hastalanmazdım. Onların ayağı uğursuz geldi, deyip durmaya başlamıştı.

Oysa bütün bir hafta boyunca mahalleyi saran kızarmış et kokuları, gecekonducuların ağzını sulandırmış, başını döndürmüştü. Elleri geçen parayla biraz mangal kömürü de aldıklarından sıcak bir odada vur patlasın, çal oynasın, bir mirasyedi yaşamı geçirmişler, bütün çevredekileri imrendirmişlerdi.

Şimdiyse, evden fındık fareleri bile uzaklaşmıştı. Yenecek kuru ekmek bile yoktu. İlk oturdukları odayı sattıktan sonra kendilerini düzene koyamadıklarından bir hela da düşünememişlerdi. Bu yüzden odanın ortasındaki lazımlık ağzına dek sidik doluydu. Odanın perişan durumu yüzünden polisi içeri buyur edemeyen Fidan, zorla Hacı'yı yatağından kaldırdı. Hacı'nın eskiden beri polisten ödü kopardı. Uzun yıllardır düzenli bir aile yaşamı sürememiş, Hükümet'e karşı olan yükümlülüklerinden hiç birini yerine getirememişti. Kapıya her polis gelişte acaba altından ne çıkacak diye ödü kopardı. Şimdi de karısının boynuna asılıp omuzuna yaslanarak kapıya gittiğinde bile bir suçluymuş gibi korku içindeydi.

(.....):

— Merhaba, Hacı, dedi.

Hacı, polis ne diyor diye Fidan'ın yüzüne baktı. O zaman, Fidan, polise durumu açıkladı. Kocasının biraz sağır olduğunu, yüksek sesle konuşmasını söyledi.

(.....):

— Merhaba! diye yineledi.

Hacı, gülerek:

— Merhaba, dedi.

(.....), bu kez yüksek sesle:

— Hacı, dedi, sen evinin bir gözünü kime sattığını biliyor musun?

— Beyefendi bir adam. Okumuş yazmış, kitap tercüme ediyor, yazıyor, Avrupa dilleri biliyor. Ne bileyim, görüldüğüne göre iyi bir adam.

— Yanılıyorsun, vatandaş. Evini sattığın adam bir komünist, bir vatan hainidir. Hiç insan böyle adamlara ev satar, onlarla kapı komşusu olur mu? İleride sizi olmasa bile çocuklarınızı da aşılar, onlar da Allah etmesin, birer namuslu yurttaş olacağına birer vatan haini olarak yetişirler. Yazık günah değil mi?

— Beyefendiciğim, adam kavun değil ki götünü koklayayım da anlayayım. Bana beyefendiden, tatlı tatlı konuşan bir adam geldi. Alçak gönüllü, hoş bir adam. Evimin bir gözünü dara geldiğimden ona sattım. Ben, evimi iki yüz liraya satılığa çıkarmıştım. Onlar, dört yüz verince verdim. Burada şimdi benim ne suçum var? Mademki bu adam bir vatan hainidir, neden serbestçe ortada dolaşıyor, neden hemen tutup hapishaneye tıkmıyorsunuz? Bir vatan haini, bu vatanda nasıl olur da kollarını sallayarak dolaşıp durur?

(.....), güldü:

— Vatan haini dediysem, henüz vatan haini olduğunu gösteren casusluk suçunu işlememiştir. Ancak, bize göre o yol üzerindedir. Her an işleyebilir. Gözünüzü dört açın. Bunlara Moskova'dan oluk oluk para akar. Bunlar, gerekirse sizi de bu parayla satın alır, sizi de vatan hıyanetine sürükleyebilir. Bunlara burada soluk aldırmayın. Aşağılayın, dövün, gerekirse evlerini başlarına yıkın. Şehirlere kaçırın. Biz, orada onların hakkından geliriz. Bu hainlerin buralara kaçıp gelmekte bir düşündükleri vardır. Uzakta, polis, Hükümet'in gözünden melun işlerini gizlice, daha iyi yürütmek hevesi peşindedirler. Ama, bizim elimiz buraya da uzanıyor, görüyorsunuz.

Şimdi, sizden dileğim: Bu herifi, elinizden geldiğince göz altında bulunduracak, kimlerle görüşüp konuştuğunu öğrenip bize bildireceksiniz. Bu, sizin için en büyük vatan borcudur. Onlara hiçbir vakit yüz vermeyin, onları aşağılayın, onlara göz açtırmayın.

Bu sırada oğlunun yanı başında, ablak yüzü, zeki gözleriyle polisin karşısında deminden beri bir resim cansızlığıyla dikilen Mahi Nur, birden bire canlandı, bir hatip gibi elini havaya kaldırdı:

— Yaşa, memur Beyefendi, dedi. Biz, gerekirse bu vatan hainlerini verdiğimiz evden dışarı da atabiliriz. Hele küçük oğlum Bekri hapisane... Tövbe, tövbe askerden kurtulup gelsin, bakın onu onların başına nasıl bela ederim. O, bu Hacı gibi yumuşak değildir. Onları oradan atıp odamızı yine geri alabiliriz, değil mi Beyefendiciğim?

— Ben buna karışmam. Eğer evinizi satmayıp da kiraya vermişseniz elbette onları oradan çıkarıp atmak elinizdedir. Böylece mahalle de böyle bir pislikten kurtulmuş olur.

Bu uyarma üzerine bütün ev halkı, birbirinin yüzüne baktı. Anlaşmışlardı: Evet, onlar evi satmamış, kiraya vermişlerdi. Bundan sonra çevrede bu konuyu işleyecek, bu pis kiracıları bir ayak önce evden kovmanın yollarını arayacaklardı. Noterlikte de bir anlaşma yapılmadığından eldeki ufacak satış senedinin ne hükmü olabilirdi?

(.....), hepsinin elini sıkarak oradan ayrıldıktan sonra, ev halkı bayram yapmaya başladı. Sattıkları evi kurtarıp yine satabilir, bir yığın pirzola, içki parası daha elde edebilirlerdi. Bekri'nin hapishaneden çıkıp gelmesiyle vatan hainlerini evden çıkarıp atma kampanyasına başlayabilirlerdi.

Mahi Nur:

— Şu pısrık Hacı yapamaz ama, benim arslan Bekrim vatan hainlerini evimizden çıkarıp atabilir, dedi.

Fidan:

— Benim komşulardan dinlediğime göre eğer evi sattığımızı Hükümet haber alırsa bizden alım satım vergisi istermiş, deyince, Hacı:

— Biz de evi satmayıp kiraya verdiğimizizi yayarız. Ben, bunu Musa Bey'e de söylerim. Onlar da sorana öyle söylesinler. Hiç olmazsa bizi korumuş olurlar, dedi.

Mahi Nur güldü:

— Böylece de onları sonradan kolayca kapı dışarı edebiliriz. Birkaç aylığına kiraya girdiler, çıkmıyorlar der, gerekirse mahkemeye başvururuz.

Fidan:

— O okumuş adam kendini savunmasını bilmeyecekmiş gibi konuşuyoruz, dedi.

Mahi Nur:

— Siz, hiç tasalanmayın. Benim Bekri hele bir damdan çıkıp gelsin, bak onlara nasıl duman attıracak, diye yine güldü, bir türkü mırıldanarak evin arkasında çış etmeye gitti.

(.....)'ın gelişi bütün ev halkını canlandırmış, onlara ellerinden çıkardıkları evi yine ele geçirmek üzere bir umut vermişti. Hele bunun yakın bir gelecekte olabileceği umudu, Hacı'yı büt-bütün coşturmuştu. Sarhoş ağzı ile kırık dökük alaturka bir şarkı söylemeye başladı.

(.....), Hacılar'dan ayrılınca Kasımlar'a gitti. Kasım, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda İstanbul'da Mim-Mim Grubu'nda gencecik bir subay olarak çalışmış; savaştan sonra, orduya alınmayarak subaylıktan maaş almak olanağını yitirmiş, şimdi Çarşıkapı'da terlikçilik yapıyordu. Gecekonduğunu bölgesinin en güzel yerine kurmuştu. Bir süre sivil polislik de yapmış olan Kasım, şimdi salt terlikçilik yapıyor, sonra da boynundaki kocaman guatr belasıyla boğuşup duruyordu. Bununla birlikte polis örgütü, her mahalledeki eski ve emekli polis, Milli Emniyet memurlarını yine yardımcı olarak kullanıyor, o bölgelerdeki kişileri onlara kontrol ettiriyordu. İşte, (.....), bunun için hemen Kasım'ı bulmuştu. Kasım'ın hastalıklı bir karısı, çok güzel yetişkin bir kızı vardı. Genç kızın getirdiği kahveleri karşılıklı içerlerken Kasım, merakla sordu:

— Hayır ola, hangi rüzgâr attı böyle?»

— Şöylece bir uğrayayım, dedim. Gecekondu bölgesi kururken çok ilginç işler oluyor. Tuhaf tuhaf kişiler, namuslu kişilerin yanı sıra gelip buralarda kimbilir hangi düşünceyle yuvalanıyor. Biliyorsunuz, buralara Türkiye'nin her yanından insan akıyor. Bunları kontrol etmek son kerte güç. Aralarında iyisi olduğu gibi kötüsü de var. Buraları sırasında Hükümet'e karşı bir ayaklanış bölgesi olarak da kullanabilirler. Neyse, bu şimdilik bizi ilgilendirmez. Bu günlerde buraya taşınan kişiler oldu mu?

— Vallahi, pek farkında değilim, efendi, birader. Yalnız, Hacıların evinin bir gözünü efendiden bir adama sattığı kulağıma çalınmıştı ama, üzerinde çok durmadım. Nasıl olsa buraya gelen her insanın foyası birkaç gün içinde meydana çıkıveriyor. Eski

fahişelerden, esrarkeşlerden, kumarbazlardan bir azınlığın yanında kendi işiyle gücüyle uğraşan kalabalık, namuslu bir halk yığını yaşıyor burada.

(.....), güldü:

— Demek haberin yok. İşte, o azınlıktaki bozuk, kuşkulu ailelerin, kişilerin arasına kuşkulu yeni bir aile daha karışmış bulunuyor.

— Yoksa, şu Hacı'nın evini alanlardan mı söz etmek istiyorsun?

— Üzerine bastın.

— Peki, neymiş bunların günahı, efendi birader?

— Komünist, vatan haini. Gerisi can sağlığı.

— Kötü. Demek burası büsbütün bozulmaya başladı. Randevucular, fahişeler, kumarbazlar derken şimdi de komünistler, vatan hainleri. Peki, birader biz nereye gidip yaşayalım ki bunlar aramızda bulunmasın?

— Korkma, büyük komünist tutuklaması başlamıştır. Bizim Müdüriyet'in tavan arasındaki tabutluklar, hücreler tıklım tıklım dolu. Buraya kaçıp geleni de her halde birkaç güne kalmaz enseleyip götüreceğiz. Tepelerde geceli gündüzlü adamlarımız bekliyor, hiç farkında olmadınız mı?

— Ne gezer, birader. Sabah işime, akşam evime. Çevreye göz atacak vakit mi var? Neyse, bundan sonra göz-kulak olup konu komşuyu uyaralım.

— Evine girip çıkanları, burada konuşup gördükleri kişileri de göz hapsine alırsanız bize, bu güç işte büyük yardımınız olur, Kasım Beyciğim.

— Hay hay, benim eski işim. Sen, hiç merak etme, Bey biraderim. Benim bulunduğum yerde hain yaşayamaz.

(.....), ayrıldıktan sonra Kasım, korkudan sulu gözleri büyümüş olan karısına:

— Gördün ya karı, dedi, bolşevikler yanı başımıza dek sokulmuş. Sen de konuştuğun mahalle kadınlarını uyar, onlarla ah-baplık kurmasınlar, sonra reçineli çam tahtası gibi yanarlar.

Güzel genç kız:

— Baba, bize bir kötülükleri dokunur mu? diye sordu.

— Yok, kızım, öyle, pek büyötmeye gelmez. Ancak cirimlerince yer yakarlar.

(.....), emekli polis memuru Fahri'yi buldu. Elinde bir çapa, bahçeyi tımar ediyor, kocaman makasla boy atmış güllerin dallarını buduyordu.

— Merhaba, Fahri Efendi, kolay gelsin.

— Hoşgeldiniz. Buyurun.

Aldatıcı kış güneşi, bulutların arkasından çıkmış, kara kuru bir yüzü, iki eski zeytin renkli canlı, gün görmüş polis gözünü aydınlatıyordu. Fahri, emekliye ayrılalı epey olmuştu. Uzun ömürlü olduğu anlaşılan bir ailenin çocuğuydu. Mütareke yıllarında Galata Polis Komiserliği'nde görevliydi. O pek civcivli günlerde cıva gibi ele avuca sığmaz bir memurdu. Bütün gangsterleri yıldırmişti. Suçlular, ondan tir tir titrerler, sokakta onun gölgesini ayırt edince yollarını değiştirirlerdi. İngiliz, Fransız, İtalyan inzibat ve polis devriyeleri de bizim polisin yanı sıra görev görüyorlardı. Böyle olduğu halde kentin güvenliği sağlanmıyor, hele onun gibi atak, yürekli polisler pek çok yoruluyordu.

Fahri, Cumhuriyet döneminde uzun uzadıya hizmette bulunmuştu. Şimdiyse, gülleri, ağaçları, tavukları, köpeğiyle uğraşıyordu. Kardeşi Cemil'le ailesi de Horhor'daki yıkılıp dökülmeğe başlamış çok hisseli evlerinden ayrılıp burada kâgir bir gecekondu kurmanın yolunu bulmuştu.

Emniyet Müdürlüğü'nün acar memurları, her zaman ona uğruyor, bilgi veriyor, bilgi alıyordu. Bir emniyet adamı ölünceye dek o kuruluşun adamı olarak kalmak zorundaydı. İşte, şimdi de genç, yakışıklı bir Birinci Şube memuru, gelip karşısına dikilmişti. Karşılıklı dikenli tellere yaslanarak konuşmaya başladılar.

— Nasıl, evlerinizi yıkım tehlikesinden temelli kurtarabildiniz mi, bari?

— Ne gezer. Vali'nin emriyle belki birkaç zaman daha ayakta kalacağız. Gönlümüz hiç rahat değil. Herkeste bir gecekondu düşmanlığı almış yürümüş.

— Bari, çevrenizdeki komşulardan hoşnut musunuz? Buralara binbir türlü yerden bin türlü adam gelir yerleşir. Bunların arasında hırlısı vardır, hırsızısı vardır. Siz, eski bir emniyet mensubu olarak bunları daha kolay, daha rahat ayırt edersiniz.

— Birkaç gün oluyor, şu Hacı'nın evine efendiden bir herif geldi yerleşti. Hacı'nın bir odasını satın almışlar, sanırsam.

Adam, yazarmış. Bir yazarın gecekonduya düşmesi, bence kuşkulandırıcı bir iş. Üzerinde çalışmaya değer. Komşular, iyi bir aile olduğunu söylüyor. Bakalım, onların da götünde bir karaları varsa birkaç güne kalmaz meydana çıkar.

— Üzerine bastınız, eski aziz meslektaşımız. Buraya taşınanlar, çok tehlikeli bir komünist ailesi. Adam, hem ünlü bir yazar, hem de polisçe çok eskiden ihtilalci olarak fişlenmiş olanlardan biri. Bu günlerde biliyorsunuz, geniş bir komünist tutuklaması var. O da tutuklanacakların listesindeyse de hâlâ bize tutuklanması için emir verilmedi. «Biraz daha gözetleyin, bilgi alın,» diyorlar. Biz de bunun için size güveniyoruz. Eski tecrübeniz dolaşısıyla gözünüzden hiçbir şey kaçmaz. Şefimin selamı var. Toplayacağınız bilgileri en yakın zamanda lütfetmenizi bekliyor.

Fahri, kafasını kaldırıp Hacı'nın evine doğru şöyle bir baktı:

— Siz, merak etmeyin, dedi. Ben, birkaç güne kalmaz, gerekli bilgiyi şefinize ulaştırırım. Kendisine selamımı söyleyiniz.

(.....), gitmek üzereyken birdenbire döndü:

— Fahri Bey, burada DP Ocak Örgütü kuruldu mu, kurulduysa başkanı, üyeleri kimlerdir? Onlarla da şöyle ayaküstü bir görüşmek isterim.

Fahri, eliyle işaret ederek evi gösterdi:

— İşte, evleri şurada, yaşlı sakızağacının yanında. Başkan Kemal'dir. Zeki bir adamdır. Karısı, Salise de kafalı bir kadındır. Belki sizin işinize yararlar.

— Çok teşekkür ederim, saygıdeğer emekli meslektaşım. Haydi, Allahısmarladık. Görevimiz bu yurttan vatan hainlerini yaşıtmamak, parolamız da bu olsun.

(.....), Kemaller'e gittiğinde evde partilileri toplantı halinde buldu.

— Efendim, DP Ocak Başkanı Kemal Bey'le görüşmek istiyorum da... Şöyle ayaküstü, beş dakika.

Kemal, kapıya çıktı:

— Buyurun, oturun, beyim. Ayaküstü olur mu?

— Kemal Bey, zatiâliniz burada Ocak Başkanlığı yaptığınıza göre muhtar da sayılırsınız. Sizinle bir yurtseverlik konusu üzerinde görüşmek istiyorum.

Kemal, şaşırmıştı. Karşısındakinin henüz kim olduğunu bile bilmiyordu.

(.....), bu eksikliği ayırt ederek kendini tanıttı:

— Bendeniz Birinci Şube memurlarından (.....). Şefim, bir sorun üzerinde sizinle görüşmemi istedi. Çok selam etti.

— Aleykümselam.

— Çok merak edilecek bir işse de sizinle bir ilgisi yoktur. Dolayısıyla sizin yurtseverliğinize sığınıyorum. Sizi daha çok merakta bırakmamak için anlatayım: Birkaç gün önce yukarıda Hacılar'ın evine yeni bir gecekonducu gelmiş. Görünüşte efendiden bir adam. Gördünüz mü?

— Geldiği gün şöyle bir «teşehhüt miktarı» görmüşlüğüm varsa da, adı sanı üstüne hiçbir bilgim yok.

— İşte, Kemal Beyciğim, o zat, Türkiye'nin en melun adamlarından, en tehlikeli komünistlerinden biri. Sizin bu temiz halk çevresine sokulmanın yolunu nasıl olmuşsa bulmuş. Siz DP Ocağı olarak zaten komünizme karşı savaş açmış durumdasınız. Liderleriniz ki şu sırada Devlet ve Hükümet Başkanlarımız olarak da bulunmaktadır, Türkiye'de komünizm denen afetin kökünü kazımaya karardıkları. Şu sırada bizim Birinci Şube'nin deliği deşigi suç üstünde yakalanan bir yığın komünistle dolu. İşte Hacı'nın evini satın alan komünist de kentte komünist avı başlayınca taşı tarağı toplayıp buraya kaçmış. Sözüm ona, bizim gözümüzden saklanacak da buralarda melanetlerini çevirecek. İşte, Kemal Beyciğim, sizler DP örgütü olarak bu herife soluk aldirmamalı, onun üstüne edindiğiniz bütün bilgileri hiç vakit geçirmeden bize ulaştırmalısınız. Mahallede gözcü memurlarımız geceli gündüzlü dolaşmakta, özellikle Musa denilen alçak herifin evini gözaltında bulundurmaktadırlar. Halk, bunları anlamaz da hovarda ya da hırsız sanıp tedirgin edebilir. Böyle bir durumla karşılaşırlarsa onları korumak, size düşer. Partinizin adamları aracılığıyla Musa hergelesini sürekli kontrol altına alırdırsanız, hem kendinize, hem de yurda büyük yararlıkta bulunacaksınız. Bakıyorum, partili arkadaşlarla görüşüyorsunuz. Sizi daha çok tedirgin etmeyeyim.

(.....), uzaklaşırken Salise, büyük bir merakla kocasına sokuldu. O da (.....)'ın anlattıklarını ivedi ona özetledi.

— Çok mu tehlikeliymiş?

— Ne bileyim ben. Memur Bey'in anlatışına göre herifçiğolu Troçki gibi tehlikeli. Ama, boşver. Hiç bu kerte tehlikeli, önemli bir adam, kalkıp bu gecekonduya gelir mi oturmak için? Herkes, kendisiyle birlikte en yakınlarının bile anlayamadığı bir dram sürükler.

Ahmet Usta, bir saattir polisin mahalleye yaydığını sandığı haberleri öğrenmek için dokuz doğurmuştu. (.....)'ın görüştüğü aileler, kendilerine Hükümetin gösterdiği büyük güvenden dolayı övünüyor, bu sırrı açığa vurmanın tehlikesinden çekiniyordu. Hemen hepsi, polisin daha hangi evlere uğrayacağını özel göz-cüleriyle gözetlemiş, ancak o gittikten sonra bu önemli haberi birbirlerine taşımak için davranmışlardı. Bu arada Ahmet Usta, elinde keser, sözde bir yerlerde bir işler yapmaya gidiyormuş gibi mahallede dolaşıp durmuştu.

(.....), Hacılar'da konuşurken kulağını kontrplağa dayayarak polisin ne dediğini işitmeye çalışmış, bir şeyler de kulağına çalınmış gibiydi. Polis, Musa'nın izi üzerindeydi. Ya onu gecekonduculara karşı rezil ederek burada yaşayabilmesini engellemek istiyordu, ya da oğlan bu günlerde tutuklanacaktı da tutuklanmasını kolaylaştırmak için kimi ipuçları elde etmeye çalışıyordu. İlk, (.....)'ın kendisi için geldiğini, izini bulduklarını sanmış, yüreği hop etmişti. O biliyordu, çok iyi biliyordu ki, Hükümet, elinde yemlik olarak bulundurduğu birkaç yüz sol düşünceli insanı türlü çıkarları uğruna kalp para gibi harcayacak, hiçbirinin gözyaşına bakmayacaktı. Hele, büyük patron Amerika'dan milyonlarca dolar çekmenin hırsına kapıldıkları bir sırada arslanın ağzına atılacak en uygun yem, komünist adı altında fişlenen birkaç yüz Türk çocuğuydu. Amerika, bir ülkeye girerken ilk önce paspas gibi o ülkenin sollarını çiğniyordu. İkinci Dünya Savaşı içinde Güney Amerika ülkelerinde palazlanan bağımsızlık davranışlarıyla sosyalist düşünceyi ezmek için kanlı bir kampanya açan ABD, o ülkelerin sollarını yerli Hükümetlerden dolar karşılığı toplayıp zindanlara atıyor, ya da yerli katillere öldürtüyordu. Her Güney Amerika Hükümetçisi, solcuları temizlediğini eylem olarak gösterdikten sonra büyük patrondan kalkınma(!) dolarları

alıyordu. Bu sırada bir Hükümetçik, Amerika'dan birkaç dolar koparmak üzere bir solcu avı düzenleyip gazetelerde bunların resimlerini sırayla yayımlayamadığından kara kara düşünürken kafasında bir esin şimşegi çakmış, hemen komşu ülkelerden solcu «ithal» ederek bunları tutuklayıp gürültülü manşetlerle gazetelere vermişti. Elbette, ülkesini komünist tehlikesinden temizlediğinden dolayı bu Hükümetin başına da Amerikan dolarları yağmakta gecikmemiştir.

Güney Amerika'nın cüce devletçikleri üzerine, ufacık sol operasyonlar sonucunda yağın dolar yağmurları, DP liderlerinin de aklını başına getirmiş, hemen bir komünist örgütü kurup eyleme geçirmişler, kendi ajanları içinde de olarak birçok aydınla işçiyi tutuklayıp içeri atmışlardı. Şimdi, bu dolar çorbasının kotarılmasıyla uğraşan DP liderleri, kurnazca birbirine göz kırparak ellerini ovuşturuyorlardı. Amerika'dan gelecek dolarlara bütün ülke çocukları feda olsundu. Kore'ye gönderilen beş-altı bin Türk köylüsü karşılığında patrona sonsuz bir güven uyandırmışlardı. Şimdi, Türk solunu temsil eden birkaç yüz aydınla işçiyi de onlara peşkeş çekerek bu güveni büsbütün arttıracaklar, patron da elini cebine daldırmakta gecikmeyecekti. Türkiye'nin insan deposu harcamakla biter miydi hiç? Vaktiyle bu depodaki stoku Enverler, Talâtlar, bilmem kimler de harcamış, günlerini gün etmişlerdi. Kendileri neden harcamayacaklardı? Onlar Tanrı'nın kulu değil miydi?

İşte, şimdi, ülkenin bütün bu bilinçsiz, sayısız insan stokunu olduğu gibi ele geçirmişlerdi. Altına, refaha, zenginliğe en yüksek, en mutlu iktidar standardına erişinceye dek bu stoktan yararlanacaklardı. Kore'de öldürttükleri birkaç bin Türk çocuğu, henüz bir başlangıçtı. Gerektiğinde Enver Paşa gibi milyonlarcasını öldürtebilirlerdi.

Amerika'dan gelecek dolarlar için varsın bir milyon Türk erkeği feda olsundu.

Son günlerde demir kafeslere tıktıkları birkaç yüz hastalıklı, yoksul Türk solcusu da alınlarında döviz yazan bu talihsiz kurbanlar arasındaydı.

Ahmet Usta, halkın denizinde saklanmasaydı kendisinin de şimdi yaralı bir geyik gibi dağdan dağa kovalanıp duracağını

düşünüyor, Musa'nın hesabına üzülmüyordu. Bir şey değil, artık onunla ayaküstü bir konuşma da yapamazdı. Hemen kuşkulandır, araştırmaya başlar, kendi kimliğini meydana çıkarırlardı. O, bir rastlayış, kimliğini meydana çıkarıncaya dek gizlenmeyi sürdürcekti. Meydana çıkmak, bu terör döneminde delilikti.

Eve vardığında, Sevda şiş karnı, kocaman kocaman olmuş gözlerinin karasında korku yüzerek kendisini karşıladı:

— Nerdesin, saatlerdir Ahmet? Seni öyle çok bekledim ki?

— Buralardaydım. Neden seslenmedin bana? Bir şey mi oldu?

— Karnımın aşağısında dayanılmaz ağırlar duydum, Doğumum yaklaştı herhalde.

— Korkma, bebeğimiz karanlıkta oturmaktan bıkmış olacak, güneşe çıkmak istiyor. Zavallı bu dünyayı güzel bir dünya sanıyor, diye güldü.

Sevda'nın iki eli karnının üzerinde geziyor, karnında kıpır kıpır kıpırdayan yavruyu okşuyormuşçasına yüzüne bir şefkat güneşi yayılıyordu.

— Ne yapacağız, nerde doğuracağım? Hemen bir ebe bulup sancılandığımı bildirsek?

— Bu, ebeyle olacak iş değil, Sevda. Sancıların sıklaşırsa hemen seni Haseki Hastanesi'ne filan götürüp yatırayım. Anadolu'da olduğu gibi cahil ebelerin elinde doğum yaptıramayız, hastaneler varken...

— Ya gece yarısı doğuracağım tutarsa?

— Herhalde sabahı buluruz gibi geliyor bana. İlk ağırlardan hemen sonra doğum olmaz herhalde. Aradan bir zaman geçmesi gerekli gibi geliyor bana.

— Sofrayı kurayım mı?

— Tarhana çorban var mı?

— Var. Soğumadan oturalım öyleyse.

Yeni yanmış olan mangal kömürünün sersemletici kokusu odayı dolduruyordu.

— Mangalı iyi yanmadan mı içeri aldın?

— Bilmem, iyi yanmış gibi geldiği bana. Dur, hele üzerine birkaç limon kabuğu doğrayayım.

Sofradan kalkmak üzereydiler ki kapı çalındı. Mükerrerem'le Şahika kapıda gözüktü:

— Girebilir miyiz, Ahmet Usta?

— Hay hay, buyurun. Yemeğe de buyurabilirsiniz. Tarhana çorbamızla kuru fasulyemiz var.

Şahika, gösterişli sesiyle:

— Biz de şimdi sofradan kalktık efendim, dedi.

Şahika yatağın üzerine, Mükerrerem de bir sandalyeye ilişti. Konukların gelişi, Sevda'nın iştihasını kestiye de Ahmet Usta, yemesini sürdürüyordu. Mükerrerem, daha çok dayanamayarak baklayı ağzından çıkardı:

— Ahmet Usta, bugün mahallemizde bir şeyler dönmüş, haberiniz var mı? diye sordu.

Ahmet Usta, hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi:

— Neler dönmüş, bilmiyorum. Önemli bir şeyler mi? dedi.

— Daha önemlisi can sağlığı, komşum. Mahallemize bir Rus casusu yerleşmiş.

Ahmet Usta, şaşar göründü:

— Ne? Rus casusu mu? Nereye yerleşmiş?

Sözü Şahika aldı:

— Nereye olacak, hemen yanı başımızda bir eve, Hacılar'ın evine.

— Şu efendiden adam mı? İlk kez kamyonlardan eşyaları indirilirken rastlamıştım. Peki, nasıl anladınız onun tehlikeli bir casus olduğunu?

— Birinci Şube'den uzun boylu bir sivil geldi, o söyledi. Mükerrerem evde yoktu. Benimle konuştu. Kim bilir, herifin evinde ne makineler, ne bombalar vardır.

Mükerrerem:

— Casuslar, çoğun, böyle kentten uzak sakin köşeleri sever, oralara yerleşir, ağlarını kurarlar. Bütün iş, ona gelip gidecek yardımcılarını birer birer saptayıp polise yakalatmaktır. Ama, benim bildiğim, casuslarla Milli Emniyet uğraşır. Birinci Şube memurları onun arkasında ne geziyor?

Bu sırada kapı çalındı. Mahi Nur, Hacı, Fidan, Nergis kapıda gözüktü.

Fidan:

— Maşallah, maşallah, demek bizden önce kurulmuş burada. Herhalde bugünkü işi konuşuyorsunuzdur, dedi.

Onlar da tahta divana yerleřtiler.

Mahi Nur, içkili değildi. Bu yüzden en güzel bir Türkçe'yle söze karıştı:

— Efendim, bu vatan hainini bize matbaacı Hüsrev getirdi. Eskiden hiç bir tanışıklığımız yok. Evimizi ufak bir parayla onlara kiraya verdik.

Şahika, onun sözünü kesti:

— Ne kirası? Siz, evi onlara basbayağı satmadınız mı?

Annesi, Hacı'yi dürttü. Hacı, alçak sesle, kendine güvenmeyecek:

— Evet, kiraya verdik. Toptan ödedikleri bir yıllık kira parasını bulsam onları, bugün kapı dışarı ederim, dedi.

Mahi Nur:

— Onların casus olduğunu bilseydik hem evimizi birkaç katına kiraya verir, hem de gözetler, polise yakalatırdık, dedi.

Şahika:

— Yakmalı bunların evini, dedi.

Fidan atıldı:

— Yavaş gel, Şahika Hanım, onu yakmakla bizim evi de kül edeceğini hiç düşünmüyorsun.

— Evet, doğrusu, o kerte heyecanlıyım ki sizin evin de bu arada yanacağını hiç düşünemedim.

Ahmet Usta, susmuş, dinliyor, acı acı düşünüyordu. Sol düşünceli, namuslu bir Türk yazarının halka ne biçim yansıtıldığını, onun ne biçim tehlikeler içine atıldığını daha yakından görüyor, içini karamsar bir hava kaplıyordu. İşte, onun halk dediği bilinçsiz insan yığınının birkaçı, şimdi karşısında konuşan şu komşulardı. Sözde kendisi de bu kutsal bildiği halk denizinin içine sığınmakla mutluluk duyuyordu. Geri bırakılmış güzel bir ülkenin bütün bu çocuklarını kendi haline bırakılmış sahipsiz bir ev gibi yabancı otlar, ısıracı böcekler, türlü çirkinlikler sarmıştı. Bu halk, çakır dikenliğiyle örtülü bir tarladan başka neydi? Onun uğruna güzel şeyler düşündüğünü sanan bütün aydınlar, birer korkunç casus, başı ezilecek birer ifrit olarak tanıtılıyordu.

— Siz konuşun, benim biraz kalbim sıkıştı, dedi, bugün siğarayı biraz çokça kaçırmışım.

Kapıyı açıp serin havaya çıktı. Ortalık, zifir gibi karanlıktı. Baktı: Musa'nın kulübesinin küçük penceresinden gül renkli bir

gaz lambası ışığı süzülüyordu. İlk gece, Musalar'a sığınan küçük boy, alaca av köpeği kırması dişi köpek, evin önünde kıçüstü oturmuş, evin arkasındaki karanlıklara karşı havlıyordu. O köpeği Ahmet Usta da tanıyor, seviyordu. Mağarada bıraktığı kurdu andı, içi sızladı. Sanki bu gece içinde o karanlık, ıssız dağ başlarına doğru bir çağrı vardı. Pis bir tehlike gelmiş, yanı başına dek sokulmuş, Türk aydınlarından birinin başını yemek üzere komplo kuruyordu.

O, dışarıda böyle acı acı düşünürken içeridekiler, habire Musa üzerinde ileri geri çene çalıyor, spekülasyon yapıyorlardı.

Mahi Nur:

— Efendim, diye bağıriyordu, böyle heriflerin ayaklarıyla bastığı toprak bile pislenir, lekelenir, kutsallığını yitirir. Polis, bu melunu bir ayak önce alıp götürse de biz yine evimize kavuşsak, topraklarımız onun pis ayaklarıyla çiğnenmekten kurtulsa. Ben, böylelerinin ipini gözümü bile kırpmadan çekerim, alimallah. Cenabı Hak, böyle lanetliler yüzünden bu vatana inayetini esirgiliyor. Neden gelip şu pis gecekonduarda sürünüyoruz? Neden üstümüzde başımızda yok? Bizim Albay, işte şu Hacı'nın rahmetli pederi, şu sırada mezarından kalkıp da nerede oturduğumuzu görse bütün dünyaya isyan ederdi. Ama, zavallı nereden bilecekti Türkiye'nin bu dinsiz, bu imansız heriflerin yüzünden lanete uğradığını. Bunlar, çoğaldı, son günlerde öyle çoğaldı ki, onların saçtığı karanlıktan hem güneşin ışıkları, hem de Tanrı'nın rahmeti. Tanrı'nın lûtfu bize ulaşamıyor.

Annesinin bu bitmeyecek gibi görünen nutkuna içerleyen Hacı, öfkeleni:

— Bırak şu palavrayı be anne, dedi. İyi ki gelen memur ağzına bir sakız verdi. Bizi bu gecekonduya düşüren yalnız sensin. Babamın varlığını saçtın savurdun. Çoluk çocuğunu sefahata, içkiye alıştırdın. Beni sen mahvettin, kardeşlerimi sen mahvettin, ya da mahvetmek üzeresin. Balçıkla güneşi sıvamaya kalkıyorsun. Şu senin, benim içtiğimiz namussuz içki var ya, şu evi sattığımız bolşevikten on kez daha kötü, melun ve tehlikelidir. Biz, sırasında millet olarak, Hükümet olarak tehlikeli gördüğümüz bir komünisti, bir casusu tuttuğumuz gibi deliğe tıkar, ondan kurtuluruz. Kurtulabilirsen kurtul bakalım şu bizi alıştırdı-

ğın pis içkinin elinden. Bizim ailemizi, hepimizi teker teker bu içki yıktı. Yıkmasını da sürdürüyor. Senin bu sözlerin paspal gibi bir şey. İşin gücün polemik yapmak. Bütün bu söylediklerin fasarya. Bizi güzel mobilyalı konaklardan gecekonduya dek getirdin. Buradan bamya tarlasına gitmek daha kolay olacak. Belki de yakında hep birlikte gideriz oraya. Sen, şu yaşlara dek her gece papaz uçur, anzarot çek, ondan sonra da teker meker buralara yuvarlanışımızın günahını yüzünü ilk kez gördüğümüz bir garibe yükle. Harbi konuşmak gerekirse bizler bütün yaşamımız boyunca yaptığımız alçaklıkları, işlediğimiz bütün kusurları yaptığımız bütün yanlışları önümüze çıkan ilk abalının sırtına yükleyerek birdenbire birer melek olup çıkmak istiyoruz.

Mahi Nur, birdenbire öfkeleni:

— Sen de o casustan para yemeyi mi düşünüyorsun, yoksa? Ama, ben yurtsever bir kadınam, sana bolşevik parası yedirmem. Tanrı yazdıysa bozsun.

Ahmet, onların daha serbest konuşması için mahsustan dışarıda kalmış, iyice de üşümüştü. Gökyüzü yıldız doluydu. Sert bir ayaz da karanlığın bürümceğine bürünerek gecekondu mahallesinin üstüne iniyor, delik deşiklerden ustura ağzı gibi yassılaşıp keskinleşerek içeri saldırıyordu.

Ahmet Usta, içeri girince mangalın odayı bayağı ısıttığını gördü. Yalnız, o pis kömür kokusu olmasaydı! Alnındaki kömür çalığının verdiği ağrı, açık havada geçip gitmişse de ruhunun üstüne abanan kötü sezgilerle düşünceler, ağırlığı altında onu çöktecek bir güç taşıyordu.

Karyolanın bir ucuna iliştiğinde sözü Şahika aldı:

— Acaba, Ruslar bu Musa'ya ayda kaç bin lira verirler? diye sordu.

Fidan:

— Herif bu kerte tehlikeyi babasının hayrına yüklenmiyor ya. Herhalde en yüksek Hükümet memurlarının aldığı aylığa denk bir para alır, diye bilgiççe bir yanıt verdi.

Hacı:

— Ahmet Usta, siz hiçbir şey konuşmuyorsunuz. Biraz da siz söyleyin, deyince şimdye dek ağzını açıp bir tek sözcük söylememiş olan Nergis:

— Ahmet Amca'ya konuşacak bir şey bırakmadınız ki. Maşallah, yeni gelen komşumuzu kestiniz, biçtiniz, iler tutar yanını bırakmadınız. Polisin, üzerinde durduğu herkes bakalım suçlu mudur? Sonra, komşumuzdan yalnızca kuşkulaniılıyor. Tutuklanmadı bile. Tercümeler yapıp kitaplar yazarak kitapçılara satıyor. Bence, insanları bu kerte çamura sokup çıkartmak hevesi çok kötü bir şeydir. Sizin de hapse girip çıkan, kirli...

Annesi, iri çekik tatar gözlerinin yıldırımıyla kızını çarparak susturdu. Genç kız, yine konuştu:

— Eğer başkalarını çamura bulayarak kendi sırtımızdaki çamurdan kurtulacağımızı sanıyorsak aldanıyoruz. Anne, özellikle sen...

— Sus, diyorum sana, şıllık.

— Şıllığın hası sensin.

Nergis, kapıyı çarparak çıktı.

Konuşma yozlaştığından Mükkerrem'le Şahika da kalktı. Hacı ile karısı, annesi biraz daha oturdular.

Bağcı Halimler'in Linda adlı kocaman çoban, köpeği, yeri göğü inleten dev sesiyle tepelere doğru havlıyordu. Halk, birkaç gündür tepelerde garip kişilerin dolaştığını, bunların hırsız olabileceğini, söylüyorsa da hiç kimse bunların arkasına düşmüyordu. Uzun boylu, sarışın, mavi gözlü bir Yugoslav göçmeni olan Halim Bağcı, Linda'nın yeri göğü dolduran erkek sesine kulak verdi. Genç, sarışın karısı Cevriye'yi, iki küçük sarışın güzel kızını sofranın başında bırakarak evden çıktı. Tepeye doğru uzaklaştı. Linda da yanı başında yürüyordu. Bögürtlenliklerin karanlık kümeler oluşturduğu bir yerde Linda, birdenbire karanlıkta şimşek çakan dişlerini göstererek hırladıysa da ileri atılmadı. Orada, karanlıkta bir adam dikiliyordu.

Halim:

— Kim var orada? diye bağırdı.

Adam:

— Sen kimsin? diye sordu.

— Ben, aşağıdaki gecekondularda oturan bir yurttaşım.

— Adın ne?

— Halim Bağcı.

— Güzel, öyleyse konuşabiliriz. Arkadaş, ben Birinci Şube'den bir memurum. Burada, birkaç kuşkulu ev var. Onları gözetlemek görevini aldım. Gece, buralara gidip gelen var mı, buralarda uygunsuz işler dönüyor mu diye gözetliyoruz. Sana, ancak bunları söyleyebilirim. Başka bir şey öğrenmek isteme benden.

— Yok, hani, biz de hırsız filan sandık da. Çünkü, benim evimi yakında soyup soğana çevirdiler de, şimdi bizim Linda ne zaman havlasa evcek hep hırsız geldi sanıyoruz. Haydi Allahaismarladık. Kusura bakma.

— Güzel geceler.

3

İlkyaz başlamış, koyu renkli yeşil mavi karışığı gökyüzü, gecekondularından dışarı dökülen kadınların, çocukların, kedilerin, köpeklerin başları üzerinde ılık yüklü bir sahne perdesi gibi gerilmişti. Ak kelebekler, bu mavi ışıklar içinde rüzgârda savrulan papatyalar gibi uçuşuyordu. Günlerden pazardı. Gecekonduların içi, dışı insanla kaynaşıyordu. Ahmet Usta, kış fırtınalarının yıktığı çardağı onarıyordu. Gaz ocağında kuru fasulye pişiren Sevda, bir yemeğe, bir de yatağında mızırdanan bebeğine, Emrah'a koşuyor, fırsat buldukça dışarı çıkıp kocasının yaptığı işe bakıyor, bir yandan da güneşi oburca içen vücudunun duyduğu rahatlık içinde kendini tatlı düşlere bırakıyordu. Köyünün o ıssız, vahşi güzel ilkyazı burnunun ucunda eski, tuzlu bir ter damlası gibi beliriyor, varlığının derinliklerinde uzak, silik, acı, üzgün çağrılar duyuyordu. Keçi çingiraklarının meşeliklerden sular gibi türkü söyleyerek geçtiği o günler, şimdi neden öyle güzel, öyle dost görünüyordu? Oysa, o, o dağlarda korkunç bir yoksulluk içinde yaşıyor, karnının doyduğunu hiç mi hiç bilmiyordu. Bu mavi gökyüzü, neden ona bu oyunu ediyordu?

Baktı: Musa ile karısı Zarife, ufacık gecekondunun önünde iki sandalyeye yan yana oturmuş, dünyadan habersiz gibi çay içiyor, ara sıra alçak sesle bir iki laf ediyorlardı. İçinden onlarla dost olmak özlemi geçti.

— Ahmet, neden şu Zarife Hanımlar'la arkadaşlık etmiyoruz? Sen de okumuş bir adamsın, o da okumuş bir adam. Her gün oturup yazı yazıyor. Hacılar'la, Şahikalar, daha başka mahalle kadınları, Musa Bey'in kitap değil, Ruslara rapor yazdığını söylüyorlar.

— Yalan, sana kaç kez söyledim, hepsi yalan, Sevdâ. O adam, Türkiye'nin büyük yazarlarından biri. Sıkıştırmışlar, aç komuşlar, dara düşürmüşler, adamcağız kentten kaçıp bu kulübeye sığınmış. Adam, kör boğaz için durmadan dövüşmek zorunda. Kentte kitapları basılıp satılıyor, ama burada kimsenin haberi yok. Burası korkunç bir yer, Sevdacığım. Ben, halkı çok seviyorum, ama halk, aslında korkunç bir kör güçtür. Hele düşünen kişiler için kışkırtılınca en büyük tehlikedir. Ben, salt polisin sürekli kovuşturmasından yıldığım içindir ki halkın sağır denizine sığındım. Halk, benim gibi düşünen yeni başlardan hoşlanmaz. Kulağını bize karşı tıkar, onun için ona sağır deniz diyorum. Biz, halkın koynuna sığınarak rahatlığa kavuşmak istedik. Musalar öyle değil. Onlar, doğa denen kırlar, ıssızlıklar, yeşil güzellikler, düşman olmayan aylar, güneşler, yıldızlar çiçek kokuları, kelebekler, su sesleri, kuş cıvıltıları dünyasına sığınmak üzere kalkıp buraya gelmişler. Yoksa, ufacık kazançlarıyla kentte de abtешane kokan bir bodrum, bir in bulabilirlerdi. Onlar, polisin kendisini kırda da izleyeceğini bilerek, ondan yılgınlık göstermeyerek gelmiş buraya. Nitekim, gelişlerinden yirmi dört saat sonra da polis arkalarından damladı. Ne var ki polis, onlara bir şey yapamadı. Çünkü onlar da bizim gibi salt ekmek parası peşinde. Onlarla görüşmek üzere can atıyorum ama, gelgelelim, bütün gözler onların üzerinde. Bir-iki kez konuşup görüşsek hemen beni de mimlerler. Polis, bir kez arkamıza düştü mü durumuzu meydana çıkarır, ondan sonra ayıkla pirincin taşını.

Ahmet Usta, bunları söylerken, karısıyla birlikte onlara bakıyordu. Gözleri, Musa'nın gözleriyle karşılaşınca gülümsedi. Sonra, ikisi de başka yanlara baktı.

Sevdâ:

— Yahu, bu ne biçim memleket, dedi. On adımlık yerde iki tanış birbiriyle görüşemediği gibi birbirlerine selam vermekten de korkuyor. Demek biz kötü zamanlarda yaşıyoruz.

— Evet, gerçekten de kötü zamanlarda yaşıyoruz, Sevda. Düşünen insanla, yoksul insanın başı belada.

— Evleri de çok harap. Neden hiç onarmıyorlar?

— Paraları yoktur da ondan.

— Demek Rusların verdiği parayı istif ediyorlar! Belki son-ra buraya saray kuracaklar.

İkisi de güldü.

Ahmet Usta:

— Bir yurttaşı lekelemek korkunç bir şey. Hele bunu Hükümet yaparsa daha da korkunç. Al şu polis memurunu. Buraya gelip şu adamcağız için ağuşa çıktı. Oysa, o, onun görevi değil, ancak gizlice onun üstüne bilgi edinmeye çalışır, şeflerine götürür. Bunları vatan hainliği yaftasını bir yüksek mahkeme kararmışcasına gelip halka yayıyorlar. Bu hem kanunsuzluk, hem de alçaklıktır. Örneğin, sosyalistlerin karşıtı olan faşistler filan, yani karşıt düşünce akımları, bunları öyle bayağıca sözcüklerle karalamaya çalışabilir ama, bir Hükümet memuru, gelip buralarda bir yurttaşın vatan haini, komünist olduğunu söyleyemez. yamaz. İşte, ne oldu? Bugün yarın tutuklanıp zindana atılacak dedikleri adama: O, kara günleri atlatmış, karısıyla yan yana oturmuş, güneş altında gecekondusunu büyültüp güzelleştirmenin yollarını arıyordur şimdi. Gelecek üstüne tatlı hülyalar kurdukları belli. Çünkü, yüzlerinde hiçbir karamsar düşünce izi görünmüyor. Nasıl, sen de öyle görmüyor musun?

— Bize ne kadar benziyorlar, Ahmet. Acaba çocukları yok mu?

— Herhalde vardır. İkisi de sabahtan akşama dek kentte çalıştığından yavrularını buraya getirememiş olacaklar. Kentte akrabalarının yanına bırakmış olabilirler.

Bu sırada onların yan yana oturup mutlu görünüşleri içinde çay içişlerini uzun uzadıya seyreden Şahika, ancak Ahmet Usta'yla Sevda'ya işittirircesine:

— Kahrolsun vatan hainleri! diye bağırdı.

İlkokula gitmeye başlayan oğlu, onun bu bağırmasını merak ederek sordu:

— Ne demek vatan haini, anne? Kime bağırdın öyle?

— Kime bağıracağım? İşte, burada birbirlerine sahte kumru-

lar gibi sokulup Türk'ün çayını, şekerini içenlere. Boğazlarında dursun inşallah. Sattıkları vatanın güzel çayını ne de güzel, kaygısız içiyorlar. Mahalleden imza toplayıp bu melunları attırmalı buradan. Herifleri görmüyor muyum bütün sinirlerim ayağa kalkıyor.

Bu sırada, kahveden kâğıt oyunundan dönen Mükerrerem, karısının son sözlerine kulak misafiri olmuştu:

— Hayır ola Şahikacığım, komşularla kavga filan mı ettin?

— Etmedim ama, edeceğim. O kara karıyı bir güzel yumruklamak geliyor içimden.

— Hangi kara karı bu?

Sesini alçaltarak sordu:

— Sanki görmüyormuş gibi bana soruyor. İşte, şu yukarıdaki çamurdan herifin karısı.

Mükerrerem, insan bunları bir punduna getirip gebertse hükümet ceza verir mi?

— Ceza verir mi ne demek, bal gibi cinayet olur bu.

— Mesela, cinayetimizi işleyip Tavas'a kaçmışız. Hükümet yine bizden kuşkulandır mı?

Mükerrerem, karısının biçimli gerisine bir şaplak indirdi:

— Yahu, sana ne oluyor böyle. Cinayet lafı senin ağzına yakışmıyor hiç.

Sesini büsbütün alçaltan Mükerrerem:

— Haydi, gel içeride biraz sırtımı kaşı, dedi. Neredeyse duvarlara, ağaçlara sürtünerek kaşınacağım.

Onu sürükleyerek içeri soktu. Kapıyı arkadan sürgüledi. Küçük yavrudan başka herkes dışarıdaydı.

Zararlı heyecanlarla kafası allak bullak olan karısını yatağa yatırdı, kendisi de yanına uzandı. Onun saçlarını, ensesini okşadı. Genç kadının balık eti vücudu tatlı bir ateşle yanıyordu.

— Sakın beni zorlama, dedi, inan ol ki bir erkekle yan yana yatmaktan bile tiksiniyorum. Bana üstüste bir yığın çocuk doğurarak canımı çıkardın. Erkekle yatmaktan hoşlanmaz hale geldim. Ben, hastayım, demektir. Baksana şu yukarıdaki melunlara. Birbirlerine öyle yaslanmışlar ki sanki neredeyse hayvanlar gibi bizim varlığımızı bile hiçe sayarak gözümün önünde çiftleşecekler. İkisinde de aynı heves var. Oysa, sen benim sevişmek hevesimi öldürdün. Kalk yanımdan, yatmayacağım seninle.

Kocasını sıkıca itti. Adam, neredeyse karyoladan düşüyordu.

— Görmüyor musun, karnımda dört aylık dölün var. Onu öldürmek mi istiyorsun? Vücudumun bir erkek vücuduna değmesi bana sahiden tiksinti veriyor, diyorum sana.

Yerinden fırlayıp Mükerrerem'in üzerinden yere atladı. Takun-yalarını ayağına geçirerek dışarı çıktı. Aylardır arkasından sövüp saydığı Musalar'a hoşgeldine gidecekti. Kötüydü, mötüydü ama, onlar da en sonra insandı, Tanrı'nın kuluydu. Bu düşünce kafasına birdenbire esmişti. Hem sonra, onların gizini çözmek için mutlaka yanlarına sokulmalı, onlarla çaktırmadan konuşup görüşmeliydi. Polis bile onlarla neden konuşuyorsun dese verilecek yanıtı hazırda: Onların gizlerini kapıp polise bildirecek, yurt ödevini yapacaktı. Ah, Rusların onlara gönderdiği paraların yolunu bir öğrenebilseydi. Ama, mutlaka öğrenecekti. Belki, ileride Hükümet, bu emeğine karşılık ona armağan verirdi. Dışarı-da üstüne başına baktı. Bütün ellerine avuçlarına geçeni evle kalabalık boğazlarına harcadıklarından Anadolu'da geçirdikleri rahat, güzel günlerden çok uzak bulunuyorlardı. Mükerrerem, ufak maaşının bir bölümünü gecekonduyun durmadan para isteyen onarımına yatırdıkça giyim için çoluk çocuğa, kendilerine bir şey ayıramıyordu. Üstünde çiçekli, rengi atmış bir basma vardı. Birçokları gibi yağmurun, çamurun tozun, toprağın belasından takunya giyiyordu.

Çaktırmadan yukarı baktı. Zarife'nin sırtında yeni bir giynek, ayağında bir çift yeni terlik vardı. Kocası da yanından kalkmış, kırlara açılmıştı. Bu üst başla bir vatan haini karısının yanına gitmek, ona çok güç geliyorsa da kendini zorlayarak yürüdü. Soluk pembe entarisinin içindeki balık eti, biçimli vücudu, giyimini göstermeyecek güzellikteydi. Birdenbire, Zarife'nin karşısına dikiliverdi. Zarife, kalkıp kocasının sandalyesini ona vermek istediye de oturmadı:

— Size hoşgeldiniz demeye geldim. Oturmayacağım. Ocakta yemek yanacak, dedi.

Zarife'nin bu boylu postu güzel kadını değerlendiren içten bakışlarını küçümsemeye alarak öfkelen-di:

— Bana bak, bana bak, ayağımdaki takunya ile üstümdeki basma entariye bakıp da hüküm verme. Benim sandıklarım ağzı-

na kadar elbise, ayakkabı doludur. Seni de göreceğiz. Aradan biraz, geçsin, sen de benim gibi takunya ile dolaşacaksın burada. Ayağındaki cici terlikleri kaldırıp atacaksın. Bunlar, burada sökmez. Hepimiz konaklarda oturduk. Âdap erkân biliriz. Ama, burada bunların hiçbiri işe yaramıyor.

Zarife, karşısındaki kadının, hoşgeldin demeye mi, yoksa kendisini aşağılamaya mı geldiğini anlayamadığından yüzündeki donuk gülümseyişle onu dinliyordu. Şahika, oturmadığından o da ayaktaydı.

— Oturun size çay yapayım.

— Teşekkür ederim. Başka zaman çayınızı içmeye gelirim. Evde çocuk uyanır, zırlamaya başlar. İki tane elde, bir tane karınımda. Bu erkeklerin hiç işi yok, durmadan karınlarımızı dolduruyorlar. Sizin de bir çocuğunuz var, sanıyorum.

— Evet. Anneanesi pazar günleri getirip götürür. Annemlerde bıraktık çocuğu. Okula gidiyor. Burada gidemez. Belki bugün getirir çocuğu.

— Bizim oğlan, buradan okula gidebiliyor. Oğlandır, gider, ama, sizinki güc gider gelir.

Bu sırada, uzun boylu, kara mantolu, zayıf, esmer bir kadınla yedi sekiz yaşlarında cılız bir kız çocuğu, köşeden çıkıp onlara doğru gelmeye başladı.

— İşte, annenizle çocuğunuz geliyor. Ben de gideyim.

Giderken yanından geçen yaşlı kadınla çocuğa:

— Hoşgeldiniz, efendim, dedi.

— Hoş bulduk, kızım.

Zarife, annesini karşıladı. Bir haftadır görmediği yavrusu Işıl'ın yüzünü öptü, kokladı:

— Ne iyi ettin de geldin, anne. Şu nisanın güzelliğine bak. Kefal balığı da aldık. Kızartıp güneşte yeriz. Hep birlikte güzel bir gün geçiririz. Musa, başını dinlendirmek için biraz kırlara açıldı, şimdi neredeyse gelir.

— Kızım, babanla arkadaşlarının hali perişan. Zavallılar hâlâ hücrelerde işkence görüyor. Babana bir çok suç yüklüyorlarmış. Yemeklerini götürüp polisler veriyorum. Götürüp kendisine veriyorlar mı vermiyorlar mı orasını Allah bilir.

— Vermez olurlar mı? Elbette verirler. Yoksa şimdiye dek açlıktan ölürdü.

— İyi ki bizim evden ayrılp bu dağ başına geldiniz. İlk önce, herif kızımı kurtlara yedirmek için dağ başına aldı götürdü diyordum ama, şimdi de seviniyorum. Bizde kalaydınız şimdi senin adamı da alıp deliğe tıkarlardı. İyi ki şimdi adamın, başında. Senin kocanı da içeri atmak için çok çabaladılar ama hiçbir şeyini bulamadılar. Kocan için her yana, herkese sormuşlar. Hiçbir suçu olmayınca da bir adamı rastgele tutup dama tıkamazlar ya.

Musa, kırdan dönünce kaynanasının elini sıktı, kızının yüzünü öptü. Güneşte oturdu. Kaynanası, biraz ötede balıkları kızartmaya başlayan Zarife'yle dertleşmek üzere oradan ayrıldı.

Musa'nın, kaynanasıyla yıldızları barışık değildi. Askerden yeni dönmüş, ekonomik olanaklarını henüz istediğince kuramadığından içgüveysi gibi kaynanasının evinin bir odasında kalıyorlardı. Olanaklar belirince çıkıp bağımsız bir yere taşınacaklardı. Ne yazık ki kaynanası Ferhunde, buna vakit bırakmadı, bir gün kayınbabasının diliyle onları evinden kovdu.

Kentte çok aradılsa da kendilerine elverişli bir barınak bulamamışlardı. Kendi eline geçen tercüme parasıyla karısının Ethem Bey Laboratuvarı'nda kazandığı beş-on kuruş onları iyi bir yerde oturtmaya yetmiyordu. Babiâli'de başlayan aydın, yazar avı, oranın kapılarını hemen hemen kendisine kapamış gibiydi. Ya eşin dostun imzalarıyla, ya da takma adlarla romanlar, şiirler, çocuk romanları, masallar çevirerek Babiâli madrabazlarınca sömürölüp duruyordu. On beş yaşından beri yazmayı tasarladığı bir yığın romanın konularını kafasında evirip çeviriyor, vakit buldukça kimisini yazıp bir kenara koyuyor, bunları canı gibi her şeyden esirgiyordu. Çünkü, bugüne dek binlerce şiiri, birçok romanı, tiyatro oyunu şerre uğramış, bu ona pek çok gizli göz yaşına mal olmuştu. Türkiye'de bu gerici Hükümetler sürüp gittikçe canından kopan romanlarıyla şiirlerini yayımlayamayacağını bildiğinden ekmek parasını çıkarmak için bayağı halk çocukları gibi bir iş tutmaya karar vermişti. İlkın, bir iki inek besleyerek babasının bir vakitler yaptığı gibi sütçülük yapmayı düşünmüşse de sonra tavukçuluk yapmakta karar kılmıştı. Bu yüzden kentte bir oda tutup küçük insanların arasında bozulmaktansa en ucuz en olanaklı ev tipi olan gecekonduyu benimsemiş-

ti. İstanbul'un havası güzel kimi yerlerinde kurulmuş bir gecekondu bulmaya çalıştılar. En sonra, basımevi sahibi yazar arkadaşısı Hüsrev, ona Hacılar'ın satılık odasını buldu. Musa, Babiâli'den umudunu büsbütün kesince gecekonduyunun oldukça geniş bahçesinde legom tavukları besleyecek, bunların yumurtalarını satarak üç-beş kuruş kazanmayı deneyecekti. Öğretmenliği elinden gittiği gibi, bildiği Fransızca, İngilizce, Almanca da hem tercüme, hem de özel dil öğretmenliği yapmak olanakları da ortadan kalktığından, başkaca bir kazanç kapısı kalmıyordu. Aydın insan olmanın, hem de üstün bir aydın insan olmanın sağlaması gereken bütün haklar, karakuşu yargılar, genel bir terör havasıyla ortadan kaldırılmıştı.

Musa, balıklar kızdıktan sonra ev halkını alıp papatyalar, sarı çiçeklerle yemyeşil çimenler, otlarla örtülmüş kıra götürdü. Zümrüt bir taht gibi yükselen bir tepeliğin üzerine bir yaygı sererek sofrayı kurdular. Göğün maviliği, yerin yeşilliği, ortalığın sessizliği, havanın sıcaklığı, öyle büyüleyici bir etki yapıyordu ki insanın ruhundaki bütün düşmanlıkları, karanlıkları, tiksintileri, ifritlerden sağılmış, sütlerden çıkarılmış kara tereyağı toprakları gibi eritip yitiriyordu. Ferhunde'nin yüzünde ışık gibi, aydınlık gibi, ilkyaz doğası gibi dost bir anlam yüzüyordu. Artık, damadına da, birçok düşmanına da düşman değildi. Çekik, kara, zeki gözleri kızının, torununun, damadının, doğa güzelliklerinin üzerinde en dostça bakışlarla geziniyordu.

Kefal, istavrit balıklarının göğün maviliğine karışmış rengi taze soğanla kıvırcık salatalığın ölümsüz yeşilliği, doğayı olduğu gibi onların varlığına, ruhuna sindiriyordu.

Hele, balık şöleninin üstüne Zarife'nin demleyip büyük bardaklara doldurduğu tavşan kanı gibi demlenmiş çay, sert bir içki gibi onları çarptı. Onları, mutluluğa doğru daha çok sürükledi. Ancak, Ferhunde, çaylarını sakarin denen sentetik şekerle içmek zorundaydı. Eskimiş bir şeker hastalığıyla uzun yıllardır başabaş güreşiyordu. Değnek gibi kalan eski gürbüz, iri yarı vücudunun hiç de özlemini çekerek görünmüyordu.

Bu sırada gecekonduyun arkasındaki henüz boş olan arsada bir asker kamyonu durdu. Dört-beş asker, kamyonun bir yığın kullanılmış kalın tahtayla kadron boşalttı. Saatlerdir Musaları

göz hapsine almış olan komşular, başlarını oraya çevirdiler. Şoförün yanından inen iri yarı, uzun boylu, geniş omuzlu yakışıklı bir Yüzbaşı, askerlerin önüne düşerek toprağı ölçtü, biçti, kimi buyruklar verdikten sonra yine kamyonu binerek geçip gitti.

Askerler, seçme usta kişilerdi. Hemen kadronlardan kazıklar keserek bir ev planının ölçüsüne göre yere çakmaya başladılar. Balyozları, kazmaları, kürekleri, keserleri, testereleri, çivileriyle birlikte gelmişlerdi. Karanlık basıncaya dek kocaman bir odanın iskeletini kurup duvarlarına kalın tahtalar çakmaya başladılar. Hacı ile Nergis, askerlerin arasında dolaşıyor, onlara kimi salıklarda bulunuyorlardı.

Öyküyü mahallede bilmeyen yoktu. Nergis'le Yüzbaşı nişanlanmıştı, evleneceklerdi. Yalnız Yüzbaşı, tüberküloza yakalanmış, dirimi tehlikeye girmişti. Nişanlısına ölümünden sonra bağımsız bir evceğiz olsun bırakmak için her şeyi göze alarak işe yaramaz levazım depoları malzemesinden bir bölümünü kamyonu yüklettiği gibi daha önce Hacı ile birlikte kararlaştırdıkları yere döküvermişti.

Akşam karanlığı basınca iş durmadı. Kamyonun ikinci gelişinde büyük bir lüks lambası da geldi. Bir kenara asılan lüks lambası, Adem Baba zamanından beri burada ancak şimşeklerle aydınlanan karanlığı aydınlattı. Bütün gece, bir yığın keser, testere işledi durdu. Nergis, hemen bütün gece ak entarisiyle askerlerin arasında iri bir masal keleşği gibi dolaştı durdu. Bir gecekondu olacak diye çocuk gibi seviniyor, sevinçten uçuyordu. Yüzbaşı Faruk, onunla birkaç aydır unutulmaz bir aşk romanı yaşamıştı. Onu çılgınca seviyordu. Nergis'in büyüğü bir yanı vardı, gittikçe açılıyor, güzelleşiyordu. Yüzbaşı, kendisini bütün anlamıyla mutlu bir aşk tuzağının gümüş telleriyle sarılmış duyu-yordu. Öbür yandan da, doktorların sezdirdiğine göre ölüm, kara uzun tınaklı elleriyle bu arslan gibi askerinin boğazına sarılmak üzereydi. Zavallı âşık, ölümle aşkın arasında bir sarhoş gibi sallanıyordu. Bir an aşkın en yüksek coşkunluğu içinde ölümsüzlüğün sınırlarına yaklaşırken, bir an ölümün kapkara uçurumları üzerinde bir umutsuzluk yarasası gibi uçtuğunu görüyordu.

Ertesi sabah, Yüzbaşı geldiğinde gecekondu, biçimini almıştı. Nergis, bütün gece heyecandan uyumadığı halde yüzünde hiçbir bozulma yoktu. Gitti, kalın tahtalarla örtülen duvarların

arkasında Yüzbaşı'nın boynuna asıldı. Ölümün, kocaman kara bir yürek gibi Yüzbaşı'nın içinde atıp durduğunu bilmeden ölümsüzlerden biriymiş gibi onun dudaklarının erkek pınarına dudaklarını yapıştırdı. Yüzbaşı da dirimin bu en güzel, ölümsüz cevherleriyle dopdolu genç varlığı ölümle arasına bir engel, bir barikat, bir baraj gibi yerleştirmeye çalışarak onu soluğu kesilircesine öptü, sevdi. Askercikler bu sırada çatının tahtalarını çıkıyor, göz ucuyla da onları dikizlemeye çalışıyorlardı.

Yüzbaşı'yla Nergis'in gecekondu yapıp bitinceye dek hiçbir görevli gelip asker ustalarla işçileri tedirgin etmedi.

4

Musa ile Zarife, ancak haftada bir gün, gün ışığında yan yana gelip görüşebiliyorlardı. Bütün öbür günler Zarife, sabahın karanlığında yatağından fırlayıp ufak bir kahvaltı ettikten sonra yola çıkıyor, akşamlara dek ayaküstü çalışarak yatsıya doğru işinden dönüyordu. Eve döndükten sonra da yarım saat oturup, bütün gün ayakta çalışmaktan kara su inen ayaklarını eline alıp ağlıyordu. Musa, evden, biraz daha geç çıkıyorsa da, o da akşam yemeği olarak bir şeyler hazırlamaya çalışıyordu. İmzası altında tercüme kitaplarını yayımladığı tanınmış, tembel bir eski Maarifçinin yanından eve dönünce, o da kendini karısı gibi yorgun, bıkkın, bezgin buluyordu. Çevirdiği kötü kitaplara harcadığı değerli vakitlere mi, bunları o adamın imzasıyla yayımlamaya mı yanacağını bilmiyordu. Bu işler için aldığı beş on kuruş da hiçbir işe yaramıyordu.

İşte, karı kocanın, akşam karanlıkları dışında birbirleriyle buluştukları gün, yalnız pazar günleri oluyordu. Kulübenin önündeki sandalyelerinde saatlerce yan yana oturup güneşleniyor, gece karanlıklarının varlıklarına sinen pis rengini, boyasını, güneşin ölümsüz ışıklarında yıkamaya çalışıyorlardı. Birbirlerini seiyor, birbirlerine inanıyorlardı. Buraların, hemen en yoksul kulübesi olan küçümencik evlerini, içinde rahatça oturulacak bir ev durumuna getirebilmek için sonsuz projeler düşünmek, hül-yalar kurmaktan yorulmuyorlardı. Çevrenin düşmanca havasını

sezmiş, onlar da ona göre tetikte bir sessizlik, yalnızlık içinde yaşayabilmenin olanaklarını yaratmaya çalışıyorlardı. Buraya geldiklerinden beri aradan aylar geçtiyse de çevreleri, şimdi bile bomboştu. Komşuların gözleri, onların yüzünde ağulu örümcekler gibi dolaşüyor, bu hiç de değişeceğe benzemiyordu. Birinci Şube polislerinin, çevrelerinde kurmuş olduğu kuşku, gözetleme ağundan büsbütün bilgisiz değilseler de, bu kerte korkunç olduğunu da henüz ayırt etmek olanağına kavuşmamışlardı. Zamanla, bütün bu kendilerine getto, ya da mahpusane duvarları gibi kapalı yüzlerde uzun komşuluktan doğan bir dostluk ışığı parlayacağını umarak bekliyorlardı.

Yine pazardı. Kulübenin önünde yan yana oturmuş, gece-kondulu komşuların günlük yaşamlarına bakıyor, bir yandan da evi nasıl yapacakları, nasıl para biriktirecekleri üstüne tatlı tatlı konuşuyorlardı. Ötede bir özel otomobil durdu. İçinden bir kadınla üç erkek indi. Musa ile Zarife'nin meraklı bakışları önünde dost yüzler belirdi. Kendilerine doğru geliyorlardı. Yine de kendilerine gelip gelmediklerinin kuşkusu içindeydiler. Musa, romancı Kemal Tahir'i tanıdı. Zarife de Suadiye Plajı sahibi Reşit'le karısı Safiye'yi tanımakta gecikmedi. Hemen kalkıp onları karşıladılar. Zarife'nin ailesi, eskiden beri onların tanışığıydı. Musa da meslek gereği Kemal Tahir'le tanışıyorlardı. Dünyanın kendilerini unuttuğu bu yerde varlıklı bir ailenin kalkıp kendilerini araması, Musa'nın pek tuhafına gitti. Musa ile Zarife'nin bir gecekondu satın aldığı Babiâli'deki, İstanbul'daki bütün arkadaşlarınınca işitilmişse de ancak birkaç gözü pek arkadaşı, onun «hali pür melâli»ni görmeye gelmişti.

Şimdi, arabayla gelenler, kulübenin dış görünüşünden içinin ne olacağını anlamış olacaklardı ki içini görmek isteğini göstermediler bile. İlkyaz güneşine çıkarılan sandalyelere oturdular. Gelirken pırzolarlarını da birlikte getirdiklerinden biraz sonra bütün yöreyi hoş bir pırzola kokusu kapladı. Reşit, hasta olduğundan içki içilmedi. Yemek boldu. Zarife de buna kendi olanaklarını katarak sofrayı zenginleştirmişti. Yemekten sonra çaylar, birçok neşeli, mizahlı konuşmaya yol açan kenarları eğri büğrü çay bardaklarından içildi. Musa, bunları, pek ucuz olarak Kapalıçarşı'nın oralardan almıştı.

Reşit:

— Bu bardaklar, altından ya da elmastan olsaydı üzerlerinde bunca neşeli konuşmalar yapamazdık, dedi.

Kemal Tahir, söz oraya döküldüğünden:

— Musa, birader, dedi, şehirden bunca uzağa kaçmanın ne anlamı vardı? Pendik dolaylarına gel, ben sana böyle on tane gecekondur yapayım. Orada bir yerde biraz toprağım da var, gel orada gecekondur kur. Sen böyle dağ başında yaşamaya razı olduktan sonra orada sana istediğin gibi bir gecekondur yaparız. Her arkadaş bir tuğlasını koysa yirmi dört saatte sana güzel, şirin bir evceğiz çıkar.

Musa, arkadaşının epey gerçeğin dışında konuştuğunu görüyordu:

— Kemal, dedi, söylerken kolay söylenir de yapmaya gelince meydana hiç kimseyi bulamazsın. Eğer ben, gecekondumu arkadaşların birer taş koyarak yapmasını bekleseydim şimdi çoktan Kılıçalı Hamamı'nın berduşları arasına düşerdim. Buraya başımızı sokmuş olmamız bile çok önemli bir işti. Şimdi, burayı güzelleştirmek, büyütmek kalıyor. Zamanla onu da yapacağız inşallah.

Safiye, Zarife'ye:

— Kemal'i alıp şöyle bir gezdirmek istedik. Sizin burada bir gecekondur aldığınızı annenden işitmiştim. Dolayısıyla sizi de, gecekondunuzu da görmek istedik. Annen: «Bizim damat, kızımı aldı dağ başına götürdü. Orada kurtlara yedirecek» diye yanıp yakılıyordu. Ben, burasını hiç de öyle, annenin dediği gibi dağ başı olarak görmüyorum. Biz, Suadiye Plajını ilk kurduğumuzda içinde barındığımız külübe, sizinkinden daha az kötüydü. Dayandık, insan sabrının insan emeğinin neler yaratabileceğini dostu düşmana gösterdik. Şimdi, herkesin imrendiği bir plaj ise varlığını bu ilk işe başladığımız günlerdeki dayanma gücümüzün büyüklüğüne borçludur. Şimdi, siz de başınızı sokacak bir külübe bulmuşsunuz. Günü gelecek, dışinizden, tırnağınızdan arttırdığınız paracıklarla bunu yeniden yapacaksınız. Sonra, herkes sizin ne akıllı kişiler olduğunuzu söyleyecek yüzünüze karşı. Kemal Tahir'in size vaadettiği on tane gecekonduya filan da aldırış etmeyin, insanın evini ancak kendisi, mezarını başkaları yapar. Ben, bunu bilirim.

Reşit'in zayıf yüzünde, bunları söyleyen güzel kadınla başarılı bir iş kurmuş olmanın içten övüncü okunuyordu. Bu büyük başarının tadını şu sırada bir kez daha tattığı anlaşıyordu.

— Çocuklar, bütün iş, bir kez yola çıkmış olmaktır, dedi. Ondan sonrası kolay da olmasa, kolaydır. Madem ki yola çıktınız, siz de başaracaksınız. Dünyada ev derdini bir kez bir kenara attınız mı gerisi çok kolaydır. Bunun için gecekondunuzu sevin. O, yarınki konakların, köşklerin, apartmanların anasıdır. Bu sözüme mim koyun.

Konuklarla ev sahipleri, karşılıklı daha bir süre konuştular. Sonra, otomobillerine binip gittiler.

Zarife, onlar gittikten sonra Musa'ya şöyle dedi:

— Bak, Musa, Safiye Abla, bize nasıl güç verecek biçimde konuştu. Kemal Tahir'in sözleri bende umutsuzluk yarattı. Neredeyse annem gibi konuşacaktı. Reşit Bey de anlayışlı konuştu. Çünkü, bu iş yirmi yıl önce onların başından geçmiş. Olmayacakları olacak duruma getirmişler. Ben, Safiye Ablayı oldum olası severim.

Bu sırada şölenden nasibini almış olan küçük alaca av köpeği kırmasıyla Sarman (Sarı kediye bu adı takmışlardı) ayaklarının dibinde uzanmış, minnet, dostluk dolu çocuksu bakışlarıyla onları dinler görünüyordu.

5

Aksaray'daki bir avukatın yazıhanesinde sabah sabah buluşan Nevres'le Mazhar, demli çaylarını içerken kendi hallerinden hoşnut konuşuyorlardı.

Nevres diyordu ki:

— Bak, dostum, çöle diktiğimiz ağaçlar, yemişini verdi. Ar-salarımız, umduğumuzdan daha çabuk doldu. Şimdi, herifçioğulları, yerlerinde daha çok kökleşmeden onları oradan söküp atacağız. Ya «ecri misillerini» ödeyip gecekondularının enkazını alıp gidecekler ya da bize istediğimiz arsa paralarını ödeyerek oldukları yerde kalacaklardır. Ama, biz onlarla anlaşma yapacağımızı sezdirmeksizin mahkemeye başvuracağız ki sıkışarak bizden

aman dilesinler. Artık, arsalarımız «meskûn» bir bölgenin içinde kaldığından çabucak alıcı bulabilir. Gerekirse bütün evleri yıktırıp, düzlenmiş, ağaçlanmış arsaları istediğimiz fiyata satarız. Şimdi, orada «aklı evvel» bir Kemal var ya, bir DP Ocağı açmış. Amacı da partiye dayanarak gecekonduları yıkılmaktan kurtarmak. Vali'nin yıkılmasını durdurduğu gecekondulara şimdi biz bir tütsü verelim de görsünler. Demokrat Parti, bu heriflerin gecekondualarını tutarsa biz gerçekten kök sökeriz. Parti, o bölgede temelli kök salmadan elimizi çabuk tutmalıyız. Bizim için şu sırada en büyük tehlike Demokrat Parti'den gelebilir. Bunu önlemek için de parti kodamanlarına arsalarımızdan yağlıca parçalar sunar, tehlikeyi önlemeye çalışırız. Eğer Demokrat Parti yöneticileri işlerimizi bozmakta diretirlerse elimizde hem onlara, hem de gecekonduculara karşı kullanacağımız bir koz var. Biliyorsun, arsalarımıza komünistler de yerleşmeye başladı. Yazar Musa, bunların başında geliyor. Ama biz, Kemal'i de komünist olarak listemize alır, öbür Kafkasya'dan gelen Azerbaycanlıları da içine katar, bir yığın komünistin arsalarımızı işgal ettiğini bildiren dilekçemizi, gerekirse Büyük Millet Meclisi'ne sunarız. Bütün ihtimalleri gözönünde tutmalıyız. Bu Demokrat Parti Ocağı'nın burada açılmış olması, işlerimizi çok bozacak.

— Adamları komünist olarak bildirmeyi ben biraz sakıncalı görüyorum.

— Hiç de değil, içlerinde Musa gibi azgın, sabıkalı bir komünist var ya, bize yeter de artar bile. Bolşevikler, topraklarımızı yağma ettiler diye çılgılığı bastık mı mutlaka bir etkisi görülür. Sen, Demokrat Parti'ye girdin mi?

— Altı ay oluyor. Bizim göçmen yığınlarının haklarını korumak için mutlaka iktidar partisine yaslanmak gerektiğini çabucak kavradık.

— İyi ettiniz. Halkın bunca coşkunlukla kapılandığı bu partiden uzakta durmak, ya da onun karşısına geçip mücadeleye kalkmak bayağı çılgınlık olur. Ben de bugünden tezi yok, hemen Halk Partisi'ne istifamı verip, Demokrat Parti'ye yazılacağım. Bizim Halk Partili olduğumuzu anlarsa mahvolduğumuz gündür.

— Bütün iş adamları süratle parti değiştiriyor. Dünyanın aptalı biz miyiz?

— Şimdi, biz arsalarımızı işgal eden gecekonducuların elebaşlarını komünistlik, bolşeviklikle suçlayarak Büyük Millet Meclisi'ne bildirince, ister istemez Birinci Şube'nin polisleri orada vızır vızır dolaşmaya başlayacak. Bu arada bizim Halk Partili oluşumuz meydana çıkarsa bize de, bizim gecekonduculara yaptığımızı yaparlar. Bugün bir Halk Partili'nin bir komünistten aşağı kalır yeri yoktur DP' lilerin gözünde, ne dersin?

— Haklısın. Biz, bu işi ne kadar zamanda bitirebiliriz dersin?

— Vallahi, bütün silahlarımızı kullanırsak umduğumuzdan daha az bir zamanda bitirebiliriz sanırım. Arsalarımıza bir de tanınmış komünistin gelmesi epeyce işimize yarayacak. Buradaki DP'liler de hu yüzden kendilerini savunamayacak duruma düşecekler.

Onlar böyle konuşurken biraz ötelerinde avukat, kâtibine daktiloda gecekonducuların yıkımı, için mahkemeye verilecek kağıtları yazdırıyordu.

Musalar, dördüncü duvarı çadır bezinden gecekonducularının yerine kocaman tuğladan bir oda kondurmak için aylardır topladıkları ufacık parayla bir yığın tuğla, kirişler, kadronlar, tavan, çatı, döşeme tahtaları almış, kulübelerinin çevresini bir inşaat yeri haline getirmişlerdi. Tuğlalar kamyondan indirildikten bir saat sonraydı ki Uzatmalı Jandarma Onbaşı Çopur İsmail fırından yeni çıkmış nar gibi tuğla yığınının başında beliriverdi. Dendiğine göre, biraz ötede oturan güzel Cevriye yeni gecekondu yapılacak diye Jandarma Karakolu'na çabucak telefon etmişti. Herkes, çevrelerindeki boş arsalar, evlerle dolar da kötü komşular gelebilir korkusuyla yeni gecekondu yapımını önlemekte Hükümet'ten daha titiz davranıyordu. Birkaç gün önce Ahmet Ustalar'ın yanlarında kurulan iki Ermeni kadınının gecekondu-su, hemen ikinci üstü çatır çatır yıkılıp atılmış, yaşlı bir emekli subayla yaşlı karısının kurduğu gecekondu da öğleye varmadan içeride oturmakta direnen karı kocanın başlarından sökülüp alınmış, zavallılar açık havada, henüz açılmamış denklerinin üzerinde bir süre şaşkın şaşkın oturakalmışlar, sonra eşyalarını bir arabaya yükleyerek bir daha görünmemek üzere üzgün, geçip gitmişlerdi. En derme çatma malzemeyle yapılan bir gecekondu bi-

le yoksul yapıcısının elindeki avucundaki son olanakları sömürüp götürüyordu. Yakında yıkılan o gecekondu-ları da eski gecekonducular ihbar ederek yıktırmışlardı. Böylece mahallede bir ihbar şebekesi kurulmuş gibiydi. Çakılan bir tek çivi için «ihbar müessesesi» hemen işlemeye başlıyordu. Burasını, dayanışma ruhunun hiç mi hiç gelişmediği karmakarışık bir halk yığını dolduruyordu. Herkes birbirine Çingene(!) gözüyle bakıyordu. Hiç kimse burada kendisinden başka soylu, namuslu bir yurttaşın bulunduğuna inanmıyordu. Bu yüzden de ihbar müessesesi, cayır cayır işliyordu. Bunun bir nedeni de şuydu: Her gecekondu-cu, ileride kendisini çevreleyen bütün topraklara sahip olmak hırsına da kapılmıştı. Güzel Cevriye'nin bir çift sağmal maltız keçisi vardı ki bunlar, iki cılız kızına su katılmamış halis süt veriyor, bunlar için de tedirgin edilmeksizin otlayacakları boş arsalar istiyordu. Eğer, bu arsalar, gecekonduyla dolarsa güzel keçilerini elden çıkarmaktan başka çözüm kalmayacaktı. Bütün gecekonducular, daha şimdiden bu keçilerden yakınmaktaydı. Evlerinin önündeki bahçeler henüz koruyucu çitler, duvarlarla örtülmediğinden sık sık ipini koparan keçiler, bu bahçelere dalıyor, çiçek, sebze, fidan gibi ne bulurlarsa afiyetle yiyor, kemiriyordu. Sonra, Halim Bağcı'nın, Mazhar'ın hemşerisi olduğu, onunla sık sık görüştüğü biliniyor, herkes bu arsaların hazine malı olduğunu söylerken o, Mazharlar'ın olduğunda diretiyordu. Son günlerde bu aileyle çevresindeki aileler arasında ağız dalaşına varan tartışmalar, hep bu konu üzerinde dönüyordu. Nevres'le Mazhar, artık «Burada daha çok gecekondu yapılmasını istemediklerinden,» Bağcı ailesi, onlara kanat germek için de ihbara hız vermişti. Bu, daha çok söylentilere dayanıyordu.

Musa, hemen Onbaşı'nın yanına koştu. Onbaşı, tuğlaların üzerine sağ ayağıyla basmış. Fotoğraf çektiren bir gladyatör, ya da Himalayalar'ın en yüksek tepesini fethetmiş Sir Hilary gibi dikilmiş duruyor, yalnız, Musa'ya dikilen küçük, kurnaz gözlerinde hiç de düşmanlık okunmuyordu.

Musa, yanına varınca sordu:

— Kimin bu tuğlalar? Şimdi, bunları müsadere edip karakola götüreceğim. Ne cesaretle bunca tuğlayı getirdin buraya? Malzemeye de görüldüğü yerde el konacağını bilmiyor musun?

Musa, alttan aldı. Gecekonducunun psikolojisini iyice incelemişti. Gecekonducuda karşı gelmek diye bir kavram olmazdı. Jandarmaya, polise ya da öbür görevlilere kafa tutmak, karşı gelmek, saldırmakla hiçbir şey elde edilemezdi. Hiç olmazsa bu en aşağı gecekonduculuk zenaatında böyleydi. Musa da bir aydın olduğunu unutarak Onbaşı'nın ölçülü bağırıp çağırışlarını sonsuz bir sabırla dinledikten sonra:

— Onbaşım, dedi, biz yeni gecekondu kurmayacağız. Hacı'dan aldığımız odayı tuğlaya çevireceğiz. İçinde oturamıyoruz. Her an başımıza yıkılabilir.

Onbaşı, Musa'nın kim olduğunu biliyordu. Onun kendisine karşı gelmesini beklerken tatlı tatlı konuşması hoşuna gitti. Adamın zayıf yanını biliyordu. Onu ister istemez yola getirirdi.

— Burada benim yerime başka Onbaşı olsaydı başınıza gelen pişmiş tavuğun başına gelmezdi. Benim de bir gecekondu var da sizin derdinizden anlıyorum. Gecekonduyu tuğladan, dört odalı olarak yaptım. Ne yazık ki hazinenin malı diye bildiğimiz arsanın sahibi, elinde tapusuyla geldi. Şimdi, kondularımızı yıktırmak üzere bizi mahkemeye verdi. Nah buraya düştü ateşi. Gecekondu on kez yapılmaz. Bir aile bir kez yapabilir bunu. Yıkılıp gittikten sonra artık insan yenisinin düşünüy bile göremez. Onun için acıyorum sizlere. Şimdi, şu tuğlalarla öbür malzemeyi yükleyip götürmek benim görevim. Ama...

Bu sırada aşağıdan koşarak gelen Hergün Gazetesi'nin polis muhabiri Erdoğan Mengü, Musa'yı selamladıktan sonra gülerek İsmail Onbaşı'nın elini sıktı:

— Ne haber, Onbaşı? Çoktandır görünmedin, göreceğimiz geldi.

Bütün gecekonducular uzaktan uzağa onlara bakıyor, hiç kimse yaklaşmıyordu. Hemen hepsi, her an elde kazma, keser olduğundan kendilerini her zaman biraz suçlu sayıyor, bundan dolayı jandarma, polis filan gördüler mi, ya yiğitliğin ünlü koşullarını uyguluyor, ya da uzaktan uzağa dikizliyorlardı. Şimdi de öyle yapıyorlar, bir yandan da bunun nasıl sonuçlanacağını çok merak ediyorlar. Musa'nın okumuş, akıllı bir adam olduğunu bildiklerinden Onbaşı'ya papuç bırakmayacağı sanısındaydılar.

Erdoğan, çok sempatik bir yüzle hem Musa'yı, hem Onbaşı'yı kucaklayarak:

— İsmail Efendi, dedi, hepimiz biliyoruz ki sen, ev yıkmazsın, yıktırmazsın. Kendi başında da var. Hem, Musa Bey de bizim yabancımız değil. O da bizim gibi gazeteci. Bir gazetecinin evini elbette yıktırmayı göze alamazsın.

Bir yandan da Musa'ya neşeyle:

— Haydi uzun etme, işin oldu, anlamına işmar ediyor, göz kırptıyordu.

Akşam karanlığı basmak üzereydi. Uzaktan gözetleyen gecekonducuların gözleri de artık Onbaşı'yı tedirgin etme gücünü yitirmişti. Musa'ya döndü:

— Bunları hemen bu gece aşağı indirip saklayın, üzerine de çadır ya da branda bezi gibi bir şeyler örtün. Benim müsaade ettiğimi de kimseye söylemeyin, dedi.

— Ne münasebet, Onbaşım. Çok teşekkür ederim.

Onbaşı, uzaklaşıırken, Erdoğan arkadan:

— Korkma, Onbaşım, dedi, Musa Bey sizi unutmaz.

İsmail Onbaşı, bunu senet sayarak hoşnut, uzaklaştı. Musa hemen Erdoğan'ın polisle ilgisi olduğunu anladı. Hiç bir gazete muhabiri Musa'ya böyle yakın bir yerde oturmuyordu. Birinci Şube, onu görevlendiremez miydi? Her ne olursa olsun Erdoğan'ın bu sempatik davranışı, Musa'yı sonuna dek minnettar bırakacaktı. O, hiç bir vakit Onbaşı'ya açıktan açığa rüşvet önermeyecekti. Bütün yaşamı süresince hiç kimseye bir kuruş rüşvet vermemişti. Yalnız, kayınbabası, evlenme günlerinde Beykoz Nüfus Memurluğu'nda, Darüleytam Defteri'nden onun nüfusunun yeniden çıkarırken, Nüfus Memurunun büyük yüreklilikle istediği «yalnız bir lira»yı onun adına memura vermişti.

Musa, içeri girdiğinde karısını, kaynanasını, kızını büyük bir merakla kendini bekler buldu. Heyecandan ayakta duracak halleri kalmadığından Musa'yla Onbaşı'nın konuşmasını daha çok seyredememiş, içeri kaçmışlardı. Lambanın sarı ışığında çok solgun görünen yüzleriyle:

— Ne oldu? diye sordular.

— Allah razı olsun, İrfan Hoca'nın oğlu, Onbaşı'yı uzaklaştırdı. Ne yapalım, son harçlığımızı da Onbaşı ile emrindeki jandarmalara veririz. Onbaşı, tuğlalarla öbür malzemeyi evin çevresine yığıp gözden saklamamızı söylediye de bu gecenin karanlığında olacak iş değil.

Ferhunde:

— O da artık yarına kalsın, dedi.

Sonra, heyecanla yerinden fırladı, şunları söyledi:

— Ben çocukla gelirken şu yakın komşunuz Cevriye Hanım, tuğlaların geldiğini telefonla Onbaşı'ya bildirdi. Ev yıkmaya çalışanın hanumanı sönsün.

Sonra, dışarı çıktı. Evlerinin önünde gaz lambalarının aydınlığında akşam yemeğine hazırlanan sağlı sollu komşulara işittirmek isteyerek:

— O kadın telefon etti jandarmaya. Ağzı kurusun, kızımın evini yıktırmak isteyen, diye bağırdı.

Zarife, annesini zorla sürükleyerek içeri soktu:

— Anne, dedi, ne bağırp duruyorsun dışarıda? Zaten herkes bize düşman. Onu da bir düşmanlık olsun diye, bir fitne çıkarmak için söyleyebilirler. Cevriye Hanım'la arası açık olan biri, kötülük olsun diye onun üstüne atmıştır. Aslında burada herkes birbirinden kuşkuluyor. Gecekonduğunu, herhangi bir kimseyi jandarma ya da polis kıştırınca hemen en yakın komşulardan kuşkuluyor. Şimdi, paçayı kurtardık ya gerisine aldırış etme.

Hacı, elinin yatkınlığı, yeteneği sayesinde çabucak bir gecekondu ustası olup çıkmıştı. Ahmet Usta gibi onu da çağırıyorlardı. Ne var ki bir şişe şaraba da çalıştığından son günlerde onu Ahmet Usta'dan daha çok çağırır olmuşlardı. Sonra, Ahmet Usta, partiye girmekte çekingenlik gösterdiğinden parti yöneticilerince halka kuşkulu bir kişi olarak tanıtılmaya başlanmıştı. Musa, buraya yerleştiğinden beri Hacı'yı da Ahmet Usta gibi gecekondu yapımında usta kişiler olarak tanıdığından tuğlalar gelir gelmez ona başvurdu:

— Hacı Usta, sen tuğla da işleyebilir misin? Ya da bize birkaç usta salık ver.

— Ben, tuğla işini yapamam. Yalnız, size bunun için yarı buçuk gecekondu ustaları bulabilirim. Çatı bölümünü ben tek başıma üstüme alırım. Onbaşı'yla anlaştınız mı? Beni birkaç kez işçilerle birlikte yakalayıp karakola götürdü, orada sabahlattı. İş aygıtlarımızı herifin elinden güç kurtardık. Ev sahiplerinin geceleyin ya da sabahleyin getirip ona verdikleri birkaç kuruş sayesinde kurtulabildik.

— Biz de yapıya başlamadan önce ona bir şeyler vermeye kararlıyız. Ben, kendim, bu işi yapamam. Bir görevliye para vermeyi düşünmek bile beni tedirgin ediyor. Onu aşağılayacakmışım gibi geliyor bana.

— Siz, karışmayın. Hemen şimdi karakola gider jandarmalara da ona da birkaç kuruş veririz. Parayı siz bana verin, ben onlara veririm.

— Kaç kuruş ister bu iş için?

— On-on beş lira yeter. Küçükçekmece'de kemiksiz sığır etinin kilosu bir papel. Jandarmalara birer lira, ona da on lira versek yeter de artar bile. Daha azına bile fit hepsi.

Musa, akşam yemeğini bitirdiği sırada bitişikten Hacı'nın seslendiğini işitti:

— Musa Bey, gidiyor muyuz?

Karanlıkta yola çıktılar. Karakola vardıklarında yüzlerinden ateş çıkıyordu. Karakolun içinde sönük fener ışıkları yüzüyordu. Dışarısı karanlıktı. Hacı, Onbaşı'yı aradı. Eve gitmiş olduğunu öğrendi. Beş jandarma onun çevresini aldı. Ne istediğini sordular. O da içlerinden en çok güvendiğini bir kenara çekerek eline beş lira sıkıştırdı:

— Öbür arkadaşlarınla bölüştüreceksin. Bizim evi biliyorsun. Onun bir odasını tuğladan yapacağız. Bitinceye dek oraya zararlı bir kimse göndermeyin, espiyonluklara da kulak asmayın. Yarın, komutanınızı da göreceğiz, diyerek eşikten atladı.

— Siz hiç merak etmeyin, Ağabey. Ne olacak, en sonu yapılan bir ev. Vatandaş kafasını soksun diye. Bunu yıktırmak hem günah, hem de yazık.

Musa, ertesi gün işe gitmeyerek kum, çimento, dam muşambası getirtti. Ustaları buldu. Yeni yetmelerden Muzaffer, Harun, birkaç işçi, en sonra Ahmet Usta'yla Hacı, yapıyı yükseltme işini üzerlerine aldılar, Dörde üç buçuk ölçüsü üzerinden bir metre derinliğinde temeller kazılıp içi rastgele taşlarla dolduruldu. Temel, yerin yüzüne ulaştığında çimentoyla tutturarak tuğlaları dizmeye başladılar. İkinci üstü başlayan tuğla dizme işi, hızla ilerliyor, ancak şakul kullanıp zaman yitirmemek için kararmadan dizilen tuğlalar, duvarların çarpuk çarpuk olmasına yol

açıyordu. Musalar'ın Hacılar'dan satın aldığı gecekondunun çevresinde yükselen bu çift tuğladan duvarlar, onu yavaş yavaş kucaklayıp yutuyordu. Evin yapısını bitirdikten sonra, eski emektar kulübeciği söküp pencereden dışarı atacaklardı. Gece yarısına dek Nergis'le Yüzbaşı Faruk'un büyük Radyum lüksünü alıp çalıştılar. Yangından mal kaçırmalarına çalışıyorlardı. Hacı, çatıyı yapacağından evde oturmuş, Musa'dan kıvırdığı ufak avansla kafa tutsülüyor, pırzola, şarap kokuları ustaların burnunu fena halde gıcıklıyordu. Ahmet Usta da ilkin Hacı ile salt ahşap bölümünde çalışmayı düşünürken duvarların bir ayak önce yükselmesi için sonradan tuğla dizmeye koyulmuştu.

Musa, sık sık onun yanına sokuluyor, bir iki laf ediyordu:

— Musa, elbette tahmin edersin ki senden bu işin için para almayacağım. Yalnız, iş bitip de yerleştikten sonra bana kitaplarından vereceksin. Boş vakit bulunca okuyacağım. Dünya edebiyatından seçme kitaplar, Türkçe, Almanca, Fransızca olabilir. Geceleri gaz lambasının ışığında okumaya çalışırım. İnanamazsın. Uzun yıllardır vahşi bir insana döndüm. Dağlarda kitap değil, gazete bile okuyamadım. Gazeteyi, kitabı bir yana bırak, doğru dürüst yiyecek bile bulamadım. Bilemezsin, okumaya nasıl açım. Henüz kitap alacak para kazanmaya başlayamadım. Kimi gecekondlu işleriyle kent içi-dışı apartman inşaatlarında bayağı bir işçi olarak çalışıp çoluk çocuğumla açlıktan ölmeyecek gibi bir şeyler kazanıyorum. Görüyorum, senin işin de benimkinden parlak değil. Üstelik sen hem polisinsin, hem de onun azdırdığı gecekonducuların baskısı altındasın. Ben, foyam meydana çıkıncaya dek şimdilik hiç olmazsa o iki beladan uzağım. Ben, şimdi, Türk Siyasi Polisi'nin gözünde denizde boğulmuş bir adamım. Böyle de olsa kitapların, kitaplıkların, aydınların bulunduğu yerlere adım atamadığım için kendimi pek çok mutsuz duyuyorum. Acı acı anlıyorum ki burada çok sevdiğimiz halkın arasına karıştığım halde ben yine de yabancı bir dünyanın insanıyım. Halk dediğimiz, kara halk dediğimiz bu zavallı insan yığınlarını sanki Taş Çağı'ndaki mağaralarında ziyarete gitmiş gibiyim. Buraya geldiğiniz günden beri kışkırtılan bu zavallı halk insanların karınla sana karşı gösterdikleri düşmanlık, büsbütün gözümü yıldırıyor.

— İki ay önce seninle trende karşılaşp görüştüğümüz günden beri yine görüşmek uğruna yaptığım bütün girişimler suya düştü. Gerek senin, gerek karının arkasına fahri gözcüler konulmuş. Herhangi biriniz evden biraz uzaklaşınca hemen arkanıza bir kadın ya da erkek takılıveriyor. Bana bile seni gözetlemem için uyarınada bulundular. Siz, herhalde sabahları evden çıkıp giderken kapılarınızı kilitlemiyorsunuz ki komşuların birçok kez evinize girip çıktığını bizim Sevda da, ben de gördüm. Kimbilir, ya hırsızlık, ya da gizli siyasi evrak araştırmak için. Çünkü burada sizi herhangi bir idealist dava adamı olarak değil de, bayağı Rus casusu olarak görüyorlar. Sen, bugün burada birkaç adım ötemizde bir devrimci olarak düşünmenin -çünkü eylemimiz yoktur- korkunç güçlükleriyle boğuşurken, ben de burada zavallı bir halk insanı olarak yaşamının öldürücü dramını yaşamaktayım.

Onların ötede çene çaldığını gören Muzaffer'le Harun da işi bırakarak sigaralarına sarıldılar. Onların yanına geldiklerinde Musa, saatine baktı. Gecenin biriydi. Yapılan harç da, su da bitmişti. Cemil Beyler'in kuyusundan bu saatte su almak, onları tedirgin etmek olduğu gibi, bu karanlıkta taşımak da bir işti.

— İsterseniz, şimdi dinlenmeye gidin, yarın, memurların iş paydosundan sonra akşama doğru yine bir «fire up» ederiz. Nasıl, ne dersiniz?

Ahmet Usta:

— Doğru, bu gecelik bu çalışma yeter. Şimdi, hepimiz, evlerimize gidip uyuyalım, dedi.

Ustalar, malalarını, keserlerini alarak sigaralarını tütüre tütüre karanlığa daldılar.

Ahmet Usta, ötekilerle gitmeyerek geride kaldı. Musa'yla evin önünde iki sandalyeye çöktüler.

Musa:

— Bu yorgunluk üzerine bir çay içmek iyi olurdu ama, bizim Zarife, yatıp uyumuş bile, Kadıncağz, eve ölü gibi yorgun geliyor. Sabahın saat beşinde de kalkacak. Görüyorsun, felek hepimize çetin bir yaşam hazırlamış.

— Dur, ben, bizim evde çay yapıp getireyim. Bizimki de uyumuştur.

— Rahatsız olma. Başka zaman içeriz. Ya da ben yapayım. Sen benden yorgunsun, çalıştın.

Ahmet Usta, dışarıda yıldızlara karşı sigarasını tütürürken Musa, çayı ocağa koydu. Çaydanlık, içeride tıslayıp dururken yan yana bir süre sessizce oturdular. İkisi de arkadaşsızlığın acısını çekiyordu. Musa, gerçi kente gidip geliyorsa da bütün tanıdıklar, bildikler, eş dost ondan köşe bucak kaçıyor, daha karşıdan görünce yol değiştiriyorlardı. Bu yüzden koskoca kentte bütün gün yalnızlık çekiyor, yalnız, imzasıyla çeviri kitaplarını hazırladığı tembel kafalı patronuyla birkaç laf ediyor, Emirgan'da Yahya Kemal'le oturup ucuz, sudan konuşmalar dinliyor, orada durmadan gecekonduğunu düşünüyordu. Bunu duyurunca patron arkadaşı ona her zamanki şakacı haliyle:

Kimin ki dağda vardır bağı

Onun kalbinde olur dağı

diyerek gülüyordu.

Musa, düşününce de bu dizelerde büyük bir gerçek payı buluyordu. Yağmurlu, rüzgârlı havalarda kulübenin süpürülüp gideceğini, yangına verilebileceğini düşünüyor, içi içine sığmıyordu. Dünyada dost olarak kala kala bir karıcığı, bir de bu kulübeciğiyle kalmıştı. Eğer yeryüzünde bir mutluluk varsa, ancak bu iki varlıkta vardı. Kendisine sırtını çevirmiş koskoca bir kentte yalnızlığın, arkadaşsızlığın verdiği korkunç bunalımdan kurtulmak için her akşam sonsuz bir özlemle karıcığına, kulübeciğine doğru atılıyordu. Gerçek bir aydınla başbaşa verip Türkiye'nin, yeryüzünün birey ya da ulus mutluluğunun derin sorunları üstüne söyleşebilmenin özlemi bağrını cayır cayır yaktığı halde bunun bu ülkede gerçekleşmez bir ideal olduğunu acı acı düşünüyordu. Büyük kentin pek uzağında, koyu karanlıklar içinde gecenin bir vaktinde entellijansiyadan bir arkadaşıyla yan yana oturup korkusuzca solumak bile ne büyük mutluluktu. Böyle bir süre konuşmadan oturdular. Yıldızlar, gecenin bu vaktinde çok irileşiyor, sivri kenarlarıyla pır pır ederek evrenin şonsuzluğuna boşuna göz kırıyorlardı.

Ahmet Usta, neden sonra:

— Kendi evleri seninkine bitişik olmasaydı şu komşularınız çoktan sizin evi yakmışlardı bile. Kocakarı, bana kendi ağzıyla söyledi. Ötekiler de onu doğruladı kaç kez, dedi.

Çaydanlığın kapağı içerde tıkırdıyordu.

Musa, iş paydos olunca lüksü söndürmüş, gaz lambasını yakmıştı. Lambanın dışarı sızan sönük ışığında iki arkadaş çaylarını içerlerken karanlığın kubbesinde yıldızlar pırılđıyor, altında ateşböcekleri kaynaşıyor, yabani hardal çiçeklerinin baygın kokusu havayı dolduruyordu.

Ahmet Usta:

— Kentteki işinden başka neler yapıyorsun, şu sırada bir edebiyatçı, bir şair olarak? diye sordu.

— Takma adlarla çevirdiğim çocuk masallarıyla romanların dışında bir roman üzerinde çalışıyorum. Ulusal Kurtuluş Savaşı-mızın da, sekiz-on cilt tutacak iyice incelenmiş bir romanı üzerinde hazırlık yapıyorum. Malzeme topluyorum, not tutuyorum. Şimdiye dek epeyce topladım. İlk fırsatta hemen yazmaya başla-yacağım. Tarihin, hakkını yediğı birçok büyük kahramanı su yü-züne çıkaracağım. Bu alanda en güzel romanların konuları yatı-yor.

— Gelecek, bir gün gelecek, bütün bu yarasa karanlıklarında konuştuklarımızı gün ışığında da söyleyip yazabileceğiz. İnşallah o günler, belimiz bükülmeden, dilimiz peltekleşmeden gelir. Ortaçağın karanlıklarını hâlâ sürdürmek isteyen bir avuç cüceyi, zamanın kasırgaları, bir gün bir avuç çöp gibi üfürüp götürecek. Galile'den beri özgür düşüncenin önüne dikilip duran aptallık duvarı, düşüncenin atomlarıyla bombardıman edile edile yıkılıp gidecek. Çağı geçmiş düşünceler, insanoğlunun yolu üzerinde korkunç bir aptallık duvarı gibi yükselirken, bu duvarı aşmak için kellelerini koltuğuna alan insanların azlığı beni çoğu zaman umutsuzluğa düşürmüştür. İşte, gecenin şu dost karanlığında aptallık duvarını aşmak heveslisi bir-iki Türk aydını ne kerte yalnız ve ne tehlikelerle çevrilmiş olarak burada konuşmaktayız, bunu ancak biz biliriz.

Musa güldü:

— Gecenin karanlığı insanların karanlığından yüz kat daha iyi, daha konuksever, daha insancıl. Vahşi hayvanlarla birlikte insancıl düşüncelere de aynı konukseverlikle kapısını açıyor.

Onlar, böyle mırıltılarla dışarıda konuşurken Hacı ile annesi Mahi Nur, bir yandan içiyor, bir yandan ayrı ayrı iki alaturka şarkıyı geveliyorlardı. Gecenin içinde bir onların, bir de mahal-

lede zehircilerin elinden güçbela kurtulmuş birkaç köpeğin sesleri işitiliyordu. Bekçiler, bir yanda sızdığından düdüğü sesleri artık işitilmez olmuştu. Yemekten hemen biraz sonra yatıp uyumuş olan Zarife, gecenin bu ilerlemiş saatinde yatakta hâlâ yalnız başına yattığını görerek yerinden fırlamış omuzuna bir şeyler alarak dışarı çıkmıştı. Musa'nın birisiyle mırıl mırıl konuştuğunu görerek üzerlerine vardı. Kocasının, Ahmet Usta'yla konuştuğunu gördü. Musa, onun kim olduğunu karısına söylemişti. Onların çay da içtiğini görerek içeriden bir sandalye alıp yanlarına oturdu.

— Sen de bir bardak çay içer misin?

— Uykum kaçır, Musa, sabahleyin işe kalkmam, sonra. İş ne zaman paydos ettiniz?

— Bir saat önce. Yarın akşama doğru yine çalışılacak.

Bu sırada, Ahmet Usta'nın gözleri kendi evinin arkasında birisinin dikilip kendilerini gözetlediğini görünce irkildiyse de bunun Sevda olduğunu anlayarak kalkıp ona doğru yürüdü. Biraz sonra, Sevda da oradaydı. Musa, Zarife'yle Sevda'yı tanıştırdı.

Zarife:

— Biz tanışıyoruz, ama, fırsat bulup da konuşamadık hiç, yoksa onu çok seviyorum, diyerek Sevda'yı kucakladı.

— Ne yapalım, bizim yaşamımız da böyle. Karanlıkta işe gidip karanlıkta dönüyorum. Sevdığımız bir arkadaşımızın, sevdiğimiz karısıyla da ancak karanlıklarda kucaklaşıp dost olabiliyoruz. Çocuğun nasıl, Sevdacığım, sağlığı yerinde mi? Adı Emrah mıydı?

— Emrah. İyidir, Zarife Abla, üzerine titriyoruz.

Sevda, bunları bir doğulu diyeleğiyle söylüyorsa da Zarife yadırgamıyordu. Onun öyküsünü de Musa'dan dinlemişti.

Dört kişilik küçük insan topluluğunun her bireyi yan yana geldiğinden dolayı son kerte mutluydu. Sevda'yı da bir sandalye çıkararak oturttular.

Musa, çaydanlığa yine su koyarak demliğe biraz daha dem attı:

— Musa ile Zarife, her zaman böyle bir gecekondu yapamıyacağından böyle bir konuşma fırsatı da her zaman bulunmaz, hiç olmazsa bu mutlu saati ikişer bardak çayla olsun kutlayalım, dedi.

Tuğlaların dizilmesi üç gün sürmüş, evin yapımı gecekondu yapımı statüsünden çıkmış, iş tehlikeye binmişti. Bir vatan haininin güpegündüz ev yapması, hem de tuğladan yapması, beyinleri yıkanmış birçok gecekonducuyu çileden çıkarmıştı. Jandarma Onbaşısı'na, öteye beriye üstüste telefonlar ediliyor, ihbarlar yapıliyordu. Üçüncü günün akşam üzeri Onbaşı kalkıp inşaat yerine gelmek zorunda kaldı. Hacı Usta ile Ahmet Usta, Harun, yapının ahşap bölümünü yapmaya çalışıyorlardı. Onbaşı, inşaatın içine girdiğinde Hacı Usta ile Ahmet Usta çatı kirişlerini yerleştiriyor, Harun Usta da odanın tuğla yetmeyen dördüncü duvarını -ki, bu, evin ilaveler eklenerek büyütülmesi düşünülen yönüydü- bağdadî biçimde yapmak üzere kadronları dikiyordu. Onbaşı, apansız içeri girince hepsi dona kaldı. Takırtılar bir anda durdu. Musa, bir yana çekilerek Onbaşı'ya yol verdi. Onbaşı, kendi evinin serbest inşaatına giriyormuşçasına rahatça dolaştı. Çatıda kocaman bir kuş gibi tüneyen Hacı'ya:

— Hacı, dedi, bu iş çok uzadı. Şunun çatısını yarın sabaha dek kapamaya bakın. Yoksa bir tutanak tutar evi olduğu gibi yıktırırım. Benim başım yanacağına sizin başınızı yakarım.

Ahmet Usta'yla Hacı hemen bir ağızdan:

— Merak etme, Onbaşım. Yarın kapanmış olacak, dediler.

Onbaşı Musa'yı görmezlikten gelerek yine geldiği gibi sessizce çıkıp gitti. Konu komşu toplanmış, ağızları bir karış açık, rahatça uzaklaşan Onbaşı'ya bakıyordu.

Şahika, yanında dikilen kadınlara:

— Çok para yedirmişlerdir. Bir casusta para bulunmayacak da bizde mi bulunacak? dedi.

Cevriye:

— Kız, ben de şaşırdım. Onbaşı, bağırarak, çağırarak, inşaatı başlarına yıkacak derken herif bir alhababının evinden ayrılır gibi çıkıp gitti, diye şaşkınlığını belirtti.

Onbaşı, çıkıp gittikten sonra, bütün gün ahşap bölümün hızla bitirilmesine çalışıldı. Harun da bağdadî duvarın çatısını kurduktan sonra, işinin bittiğini söyleyerek parasını alıp gitti. Musa, keseri eline alarak Harun'un gösterdiği gibi dikilen kadronların aralarına yatay çıtalar çakarak kafes gibi örmeye, aralarını kü-

çük taş kırıklarıyla doldurmaya başladı. Çatı bitirilip muşambası örtüldükten sonra bile Musa, günlerce bu bağdadî duvarla uğraştı. Onun sıvasını yapmak bile ona düştü. O zaman anladı ki her gecekonducu, kim olursa olsun, gerçek bir gecekonducu olmadan bir bölgede barınamazdı. Her dakika keseri, kazması testeresi elinde olmalıydı.

Çatı örtülüp de iş sıvaya gelince Hacı ile Ahmet Usta, eski gecekonduyu damından yıkmaya başlayıp tahtaları, muşambaları önden yeni açılan tek büyük pencereden dışarı atmaya başladılar. Bir duvarı çadır bezinden gecekonducucuk temelli sökülüp dışarı atıldıktan sonra dört metre boyunda, üç buçuk metre eninde koskoca bir oda meydana geldi. Zarife, akşamın karanlığında işten dönüp de bir yandan Musa'nın, bir yandan da öbür ustaların, harıl harıl odayı sıvadıklarını görünce tatlı, kısa bir mutluluk baygınlığı geçirdi. Bu odanın içinde hapsedilmiş olan gecekondu yavrusunun yerinde yeller esiyordu. Buna, Zarife gibi, Musa da şaşmıştı. Bunca yokluk içinde nasıl olmuştu da bu başarıya ulaşmışlardı? Bu, bölgedeki üçüncü kâgir gecekondu oluyordu. Bu durum, Musa'nın bile göğsünü kabartıyordu. Birdenbire kendilerini yoksul bir bölgenin varlıklıları arasında görmeye başlamıştı. Sanki, şimdiye dek yazıp da polise kaptırdığı kocaman kocaman bir sürü romanıyla binlerce şiirinin öcünü almışcasına içinde bir ferahlık duydu. Yüz binlerce yurttaşı gibi kanunlara kafa tutarak, kanunsuzlar bölgesinde bir tuğla gecekondu dikmişti. Bu azımsanacak bir başarı değildi. Polis, bunu bir sürü roman müsveddesi gibi koltuğunun altına vurup götürememişti. Bunun için övünüyordu.

6

Bir pazar günü, karısı, kaynanası, çocuğu, evin önünde oturmuş dertleşiyor, Musa da belden yukarı soyunmuş, evin arkasındaki eve dayanmış toprağı kazıp sonra kürekle bayır aşağı savuruyor, böylece hem evin önünü doldurup düzlüyor, hem de evin arkasında bir su yolu açıyordu. Yaz güneşi, sırtına kıvılcımlar yağdırıyor, tepesinden ateş çıkıyor, yüzü terle tozun meydana

getirdiği çamurla kaplanıyor, gözlerinin içine süzülen ter damlaları kezzap gibi yakıyordu.

Bu sırada Zarife, yanına gelerek:

— Seni kahveden Muhtar Sefer istiyormuş. Bir komşu haber verdi, dedi.

— Muhtar beni ne yapacakmış?

Zarife'nin yüzü karardı:

— Ne bileyim Musa, Muhtar'la ne alış verişimiz olduğunu ne bileyim ben?

Musa, yıkanıp temizlenerek giyindi. Kahveye gitti. Sefer, küçük bir akasya fidanının gölgesinde oturmuş, Muharrem'le konuşuyor, bir yandan da çay içiyordu. Muharrem, Musa'yı tanıdığından:

— İşte, Musa Bey geldi, diye onları tanıştırdı.

Musa, oturdu. Neden çağırdığını sorar gibi Muhtarın, iri, sarı gözlerine baktı. Muhtar Sefer, eski Rumeli göçmenlerindendi. İri yarı, gürbüz, canlı bir gövdesi, kocaman bir başı, geniş bir alnı, kırmızı yakışıklı dost bir yüzü vardı. Önünde kocaman kara kaplı bir defter duruyordu.

— Sizi ufak bir kayıt işi için tedirgin ettim, dedi. Mahalleye yeni aileler gelip yerleşmiş, haberimiz yok. Muhtarlığın uzak oluşu yüzünden bu elbette. Adınızı, sanınızı lütfedin de yazalım. Hem de böylece tanışmış olduk.

Musa'nın adını sanını yazdı. Musa, kendisine ısmarlanan çayı içerken Sefer onu unutmuş görünerek yanındaki Muharrem'le konuşmaya başladı:

— Nasıl, Kemal Ocağa çok üye yazabildi mi?

— Sanırım yazdı. Ben ve arkadaşlarım, bildiğiniz gibi artık Demokrat Parti toplantılarına gitmiyoruz. Siz de biliyorsunuz, bize madik attılar. Artık, o partiyle yıldızımızın barışacağını sanmıyorum. Sözde gecekondularımızı kurtarabilmek için kurduk Parti Ocağı'nı. Birkaç kişi Ocağı eline geçirerek kendi siyasal hırslarını doyurmak için onu bir araç olarak kullanma hevesine kapıldılar.

— Gecekondu halkı, tutuyor mu onları?

— Gecekonduları kurtulacak diye hepsi onların arkasında.

— Siz de grubunuzu dağıtmayın. Benim arkamda da eski

büyük bir partinin örgütü var. Ben, üzerinde bulunduğunuz toprakların içiğini, ciciğini bilirim. Biz de bu yandan hem gecekondu-larınızı kurtarmaya, hem de tapularınızı aldırmaya çalışırız. Mahallenin yardım gerekseyen yoksullarını da yazıp bana verin, onlara Kızılay yardımı yaptıralım. Görüşmelerimizin arasını böyle çok uzatmayalım. Bundan sonra ben buraya daha sıkça uğrayacağım. Ben, uğrayamazsam sen bana uğra. Gecekondu-larınız hakkında çıkan en yeni haberler bende bulunur. Bakır-köy'de bir sivrisinek vızıldasa hemen türküsünü ilk ben duyay- rım. Bütün devlet daireleri, dönenleri bir yana bırak, şimdi bile CHP'li memurlarla dolu. Ha... En önemli haberim şu: Bir iki gü- ne dek üzerinde bulunduğunuz toprakların sahipleri, sizleri bu- radan söküp atmak için mahkeme celpleri gönderecekler. Bun- lar, bir-iki güne dek elinize geçecek, ama, sakın şaşırmayın. Bu topraklar onların değil. Onların satın aldığı arsalar başka yerde. Burada devenin kulağı büyüklüğünde bir arsa alıp bunu bütün bir deveyi satın aldıkları biçiminde kabul ettirmeye çalışıyorlar. Mahkeme celpleri geldikten sonra yine görüşürüz. Gerekirse iyi bir avukat tutulur. Ben, avukatınıza bol malzeme sağlayabilirim.

Muhtar, bunları söyledikten sonra birdenbire Musa'ya dön- dü:

— Bey, siz de Demokrat Parti'den misiniz? diye sordu.

— Yok canım. Hiçbir partiden değilim. Ancak, ilk anlarda özgürlük getiriyor sanarak onlara oy verdim. Şimdi, bakıyorum, o da Halk Partisi gibi gerçekten halkın partisi değil. Bizim gece- konduları kurtarmak uğruna kurulan buradaki Parti Ocağı da is- ter istemez eninde sonunda politikaya alet olup onun kirli selin- de sürüklenip gidecek. Belki, Parti Ocağı'nın yöneticileri, ken- dileri için kimi kurtuluş yolları bulabilirse de, hepimizi partinin cankurtaran simidiyle kurtarmayı düşünmeleri hayal. Bir kez, bu parti, ülkenin tek partisini nakavt edip onun sofrasına oturmuş birkaç bin zenginin partisi. Hepsi de gecekonducular, toprakları- nı bölüşecek diye korku içinde. Bir ayak önce hepsinin yıkılıp yurt düzeyinden süpürülmesinden yana. Sonra, DP bugün ka- zandığı ezici zaferden dolayı öyle gururlu ki. Biricik oy deposu olarak da köylüyü görüyor. Birkaç bin gecekonducu bu coşkun selde ancak saman çöpü gibidir. İstanbul gecekondu-larını yıkıl-

maktan kurtaran Kâzım Karabekir'le Halk Partisi Hükümeti'dir. Ama, Kâzım Karabekir'in efsanevi kişiliği olmasaydı yine de bütün İstanbul gecekonduları tehlikedeydi.

Sefer:

— Doğru, dedi, bu gecekondular, Hükümetlerin gözünde bir yığın üvey evlat gibidir. Onlar, her şeyden önce kendilerindeki yaşama gücüne dayanarak kurtulmanın ve dirimlerini sürdürmenin çaresine bakacaklardır. Biz de partilerin ufak güç sahipleri, siz gecekonducuları bu toprak üzerinde hak sahibi yapmak için elimizden geleni yapacağız.

Muhtar, bunları büyük bir içtenlikle söyledikten sonra Musa'nın elini sıkarak Muharrem'le ayrılırken:

— Musa Bey, tanıştığımıza sevindim. Ben, arasıra buraya uğruyorum. Görüşelim, biz mürekkep yalamış insanlardan hoşlanırsınız. Yerimiz uzak, ama, kalbimiz yakındır. Bizi orada da ziyaret lûtfunda bulunursanız seviniriz, dedi.

Musa, eve dönerken Muhtar'ın kendisi üstüne çok şey bildiği açıkken böyle kendisiyle görüşmek isteği göstermesi pek hoşuna gitmişti. Demek ki kıyıda köşede parti çalışması kızıştıkça herkesten, her şeyden yararlanmak düşüncesi, egemen oluyordu. Sefer, CHP'nin kalesi olarak söylenen bir bölgenin güçlü muhtarıydı. Rastgele bir muhtar da değildi. Kişiliğini, taşıdığı parti gücünün önünde bir koçbaşı gibi kullanabiliyordu. Musa, bütün bunları bildiğinden onun kendisine dostluk göstermesi bu geri, korkunç çevrede umut verici bir şeydi. Bir casus olarak düşünülmenin, bilinmenin korkunç karadüşü, bir çekitaşı gibi bilicinin, duygularıyla düşüncelerinin dünyasına bütün korkunçluğuyla abanmıştı. İnsanoğlunun bulaştığı en aşağılık, cehennemlik bir işti casusluk. Ulusun kurtuluşunu sosyalistçe bir yöntemle düşünmenin casuslukla ne ilgisi olabilirdi? Askerliğini bitirip döneli aradan iki yıl geçtiği halde şimdi bile korkunç karadüşler uykularına egemen oluyor, başından geçen türlü ölüm tehlikelerinin bunalımlı karadüşleri, onun zavallı bilinçaltı dünyasının biricik egemeni bulunuyordu. Kendisine yaşamak hakkı tanımayan, kitaplarının yayımlanmasına her türlü terörüyle engel olan dünkü, bugünkü Hükümetlerin silahlı, bıçaklı yığınlarca hayaleti, onu düşlerinde alabildiğine kovalıyor, içinden geçilmez daracık yeraltı su yollarına sıkıştırıyor, orada onu ölüm dirim dövüşü

sırasında kan ter içinde bırakıyordu. Halkın, burada kendisine gösterdiği aşağılık tepki, geceleyin uykularına bir vahşi, yırtıcı hayvan ordusu, eli bıçaklı katiller, caniler, kasaplar ordusu biçiminde yansıyor, tüyleri diken diken olarak geceyarısı yatağında doğruluyor, odanın karanlığında yine o korkunç can alıcı hayaletlerin oynadığını, üzerine üzerine geldiğini görüyordu. Öğretmen Okulu'nda okurken Halit Ziya Uşaklıgil'in, Abdülhamit döneminin korkunç teröründen inanılmaz bir korkuya kapılmış bir adamın günceye benzer satırlarını okumuş, bu korku, ona temelli fantazi gibi gelmişti. Oysa, şimdi, gündüzün direnciyle yendiği bu siyasal baskı etkileri, her gece sıcak yatağında hortlayıp kendisini pislediği yere dek kovalamaya başlayınca şaşırıp kalıyordu. Abdülhamit'in ölüm korkusu saldıgı o günkü zavallı aydının ruhu, sanki elli yılın karanlıkları arasından geçerek her gece kendisinde konuk oluyordu.

Yönetimin, onun çevresinde çevirdiği sağlık kordonunu şimdi DP Ocak yöneticileri besliyordu. Bütün parti üyeleri, Musa'yla karısına iki cehennemlik gibi bakıyor, DP'nin sol düşünceye, sol kişilere karşı aldığı cepheyi birer küçük parti yöneticisi olarak Kemal'le Salise burada da yürütmeye çalışıyorlardı. Musa, bunları yakından biliyor, zavallı halk insanının koyun gözlemindeki keskin tiksinti, onu öldürüyordu.

Şimdi, Halk Partisi'nin, buralarda çok tanınmış güçlü muhtarı, ona insanca, dost davranınca Musa'da bu büyümlü ateşten çemberden kurtuluş umutları uyandırmıştı. Ülkenin karşıt siyasal güçleri arada bir denge kurabilmek uğruna kenara atılmış görünen bu değersiz insan malzemesini dahi gerekseyecekti. Musa, buradaki küçük örgütlerden birine ister istemez ağırlığını koyarak bir hiç olmadığını ispatlayacak, bu arada da ailesinin korunabilmesi için bir paratoner sağlayacaktı. Bu zorunluydu.

Eve dönünce, yine yarı beline dek soyundu. Kurumuş toprağı kazarak atmaya başladı. Burnunun ucundan damlayan ter taneleri, mis gibi kokuyordu. İçinde, yaşamak sevinci, bir gül bahçesi içinden geçen mis kokulu bir su gibi fıkırdıyordu.

Nergis'in bir ömür boyu birlikte yaşamaya hazırlandığı yüzbaşı Faruk, bir gün birdenbire ağzından kan boşanarak hastaneye yattı. Pek az zaman sonra da öldüğü işitildi. Nergis, bir süre

mutlu gelecek düşlerini kiraz çiçekleri gibi silkeleyen bu fırtınaya karşı ayaklandı, ağladı ağabeyinin penceresine oturarak günlerce üzgün şarkılar söyledi. Zambak gibi ak, güzel yüzünde gençlik güçleriyle mutsuzluğun karanlığı bir süre dövüştü durdu. O arslan gibi subay, ölür müydü? Mahi Nur da onun gibi üzgündü. Bu gecekondu bölgesinde artık bir subay damat adayı bulmaya çalışmak, ham hayalden başka bir şey değildi. Evli olan Faruk, karısını boşayıp Nergis'e nikâh yapmaya hazırlanırken başlarına gelen bu felaket ne korkunç bir şeydi. Bir süre elleri böğründe kalakaldılar. Sonra, Mahi Nur, rahmetli Yüzbaşı'nın yaptığı kocaman gecekonduyu satarak kente taşınmaya karar verdi. Nergis'i alıp kiraya taşınacak, hiç olmazsa orada ona yeni bir damat adayı bulacaktı. Şimdiden bir iki damat adayı subay, daha çok, Faruk'un arkadaşı olan bekâr esmer Yüzbaşı onların çevresinde fır fır dönmeye başlamıştı. Herhalde sattıkları gecekonduyun parasını yiyip bitirinceye dek kızını evlendirebilirdi. Bu umutla gecekonduyu satışa çıkardılar. O akşam, Hacılar'da toplandırlarsa da ortada güzel bir yiyecek olmadığı gibi kafayı çekecek en ucuz türden bir şişecik şarap da yoktu. Halk Partisi'nin çekirdeğini gizli gizli hazırlamaya çalışan muhtar Sefer'in adamı matbaacı Muharrem Cenker de içlerindeydi. O da şimdi, yalnız kalmış olan Nergis'in arkasındaydı. Onunla bir aile yuvası kurmak için yanıp tutuşuyordu:

— Ben, dedi, bu gecekonduyun satılmasından yana değilim. Onun gibi kalın, sağlam tahtalardan yapılmış bir gecekondu buralarda yok. Hele onu satıp İstanbul'a giderseniz, parasını iki-üç ayda eritir, yine ortada kalırsınız. İnsan ha deyince kızına istediği gibi bir koca bulamaz. Ele, dile düşersiniz. Eninde sonunda dönüp dolaşıp geleceğiniz yer yine burasıdır. Ben, size yine diyorum ki Nergis'i benimle evlenmeye razı edin.

Ötede benim de bir gecekondu, İstanbul'da küçük bir basımevim var. Boş zamanlarımda balıkçılık da yapabilirim. Bence, Hacı da bu uyuşukluğu bırakıp işi balıkçılığa döksün. Evi satar, sanız ona bir sandal, kılıç takımı alın. Denizde bu sıra öyle çok kılıç balığı var ki. Hacı onun kazancıyla hepinize bakar, şarabınızı da, rakınızı da içer, gül gibi geçinir gidersiniz. Yalnız bu arada Nergis'i de bana verirsiniz tabii.

Nergis:

— Allah yazdıysa bozsun, dedi, Ben, gecekonducularla evlenmem.

Hacı:

— Balıkçılık, elbette köftecilikten, gecekondu ustalığından daha elverişli. Denizde istemediğin kadar mis gibi deniz kokan beyaz et var. Oltayı alıp bir sandala atladın mı beş parasız bunları toplayıp getireceksin. Balıkla rakı ya da anzarot değil mi, anne? Hani, şimdi olsaydı!..

Fidan'a döndü:

— Dök şu semizotunu sokağa, be karı. Ben ot yemeye alışmamışım. Biz, arslan soyundanız, et yer içersek arslan sütü içeriz, değil mi, anne?

— Sütünü sağacağın o arslanı nerede bulacaksın ki?

Hacı, baş parmağıyla orta parmağını şaklatarak hepsine göz kırptı. Gülüyordu:

— Siz benden sağılacak arslan isteyin. O arslan yanı başımızdaki evde, dedi.

Herkes birbirine baktı. Duvarda asılı şişesinin tepesi kırık gaz lambasının sönük ışığında, hepsi, birbirinin yüzünde bilmeceyi çözmeye çalışıyordu. Bu sırada Hacı, kalkıp dışarı çıktı. Musa'yla karısının, lambanın ışığında yemek yediğini gördü.

— Musa Bey, Musa Bey! diye seslendi.

Musa, sofradan kalkıp, geldi.

— Beyefendi, bugün yine tahsildar geldi. Biliyorsunuz, ev vergisi bütün ev adına veriliyor. Vergilerimizin ayrılacağı güne kadar ortaklaşa vermek zorundayız. Paramız olmadığından veremedik. Vergici yarın sabah yine geleceğini söyledi.

— Kaç aylık vergi borcumuz var?

— İyi bilmiyorum. Adam on iki buçuk lira borcumuz olduğunu söyledi. Siz yarın sabah işe gidiyorsunuz. Bu akşamdan bu parayı lütfederseniz. İleride ödeşiriz.

— Bir dakika.

Musa, Zarife'nin yanına gitti. Hesap ettiler, ceplerinde bir haftalık yiyecek, yol parası için yirmi lira vardı.

Zarife:

— Bu verginin de sırası mıydı? Hiç kimseden borç para alamayız. Ne yapalım, sen ver on iki buçuk lirayı. Yabana gitmiyor.

Evimizin vergi borcu. Ama, bu vergi işini bir yoluna koymalı. Biliyorsun ki tahsildar her zaman onlara uğrar, birikmiş kim bilir ne kadar vergi borcuna karşılık iki buçuk lira bir rakı parası alır gider. Uzun zaman da uğramaz.

— Peki, ne yapalım vermeyelim mi?

— Ver gitsin. Çok sıkışırsak bizim Saadet'ten beş lira borç alırım.

Ellerindeki avuçlarındakileri, inşaat yutmuş, kurutmuştu. Pencereye takılacak çerçeve, cam için yirmi-yirmi beş lirayı bulup çıkaramayacak durumdaydılar. Ceplerinden şu sırada on iki buçuk liranın gitmesi, ikisine de yarı ölüm geliyordu.

— Kontrol da edemezsin. Acaba bu parayı vergi için mi verecekler, yoksa şaraba verip kafayı mı çekecekler? Para, bu gibi insanların elinde her zaman ihanete uğrar.

Musa böyle diyerek elindeki on iki buçuk lira kâğıt parayla dışarı çıkarken, Zarife:

— Allah bilir ya bunlar bu parayı yemek, içmek için istiyorlar, ama, ver boğazlarında kalsın. Böyle dar zamanımızda, dedi.

— Evet, bu para tehlikede, ben de biliyorum. Ama, bunlarla arayı açmaya değmez. Her zaman papaz pilav yemez. Alışır da bir daha istemeye kalkarlarsa bu on iki buçuk lirayı koca bir kalın gibi dayarım suratlarına.

Musa, parayı götürüp Hacı'nın eline verdi:

— Yalnız, tahsildardan alacağınız makbuzu yarın akşama görmek isterim, dedi.

Hacı'nın kalabalık evinde çıt çıkmıyordu. O, içeri girince mutluluğa benzer, cıvıltılar, gülüşmeler başladı. Musa, gider gibi yaparak biraz kenara çekildi, içeri kulak verdi. Hepsinin sevinçli olduğu anlaşıyordu.

Mahi Nur:

— Ne alacağız? diye sordu.

Türlü istekler ileri sürüldü. En sonra, Hacı'nın dediği oldu: Dört şişe şarap, sucuk, pastırma, yumurta alınacaktı. Muharrem, bunları almaya giderken Musa eve döndü. Durumu Zarife'ye anlattı. O da:

— Zehir zıkkım olsun, dedi. Biz, bu parayı nasıl kazanıyoruz, onlar nasıl çalışıyor. Gözlerine, dizlerine dursun bu haram para.

Yarım saat sonra kızarmış sucukların, pastırmaların su gibi içilen şarapların kokusu, gecenin durgun havasını doldurmaya başlamıştı. Musa ile Zarife evlerinin önünde yan yana oturmuş, onların gevezeliklerini dinliyordu. Bu sırada Hacılar'ın ak tüylü köpeği Fındık, Bağcılar'ın dev köpeği alaca Linda ile hemen kapılarının önünde hiç ara vermeksizin iki metre ötede birbirlerine saldırı biçiminde havlıyor, geceyi gürültüyle dolduruyor, Hacılar'ın evindeki coşkun konuşmaları işittirmiyordu. Ancak, bir ara, konunun dönüp dolaşıp kendi üzerlerine geldiğini ayırt edebilen Musa, Hacı'nın şöyle dediğini işitti:

— Haklarında ne derlerse desinler, iyi insanlar bunlar.

Acaba, on iki buçuk lirayı kolayca vurabildiklerinden dolayı mı onları iyi insan olarak niteliyordu, yoksa başka iyi niteliklerini mi görmüştü? Hacı'nın, onları iyi insan olarak nitelemesi üzerine ötekiler de komşularının iyi insanlar olduklarını doğruladılar. O zaman, Musa, karısının kulağına eğildi:

— Ne dersin şu on iki buçuk lirayı vermeyip de bu akşam onlara bir şölen hazırlamasaydık yine de bize iyi insan derler miydi? diye sordu.

Linda, Hacılar'ın gecekonduşuna dek sokulup daha çok küçük gövdeli olan ak Fındık'a saldırmayı, onu kulaklarından, boynundan sürükleyip götürmeyi görenek edinmişti. Ancak, büyük Fındık ortaya çıkıp da ötekisine arkadaş olunca Linda ikişiyile başa çıkamadığından birbirleriyle böyle karşılıklı saatlerce havlayıp duruyor, kimi zaman da iki Fındıklar onu kulaklarından yakalayıp çekiştire çekiştire kan içinde bırakıyorlardı. Bu, onu yıldırıyor, yine her gün, her gece Hacılar'ın kapısının önünde yeri göğü dolduran havlamalarıyla milleti çok tedirgin ediyorlardı. Yalnız, Musa, bu saf köpek seslerinde karadüşlerine iyi gelen bir güçlü güzellik buluyordu.

Zarife evden çıktı. Hızlı adımlarla sağa sola bakmadan yürüyordu. Çevrede hiçbir kadın arkadaş edinemediğinden, gördüğü

kadın erkek yüzlerine yüzlerce kez karşılaştığı halde birer yabancıya bakar gibi bakıp geçiyordu. Yalnız, mahallenin kadınlarınca dostça, güler yüzle karşılanmayışı çok gücüne gidiyordu. Bu duvar gibi sağır yüzler arasında yalnız, bir arkadaş karısı olan Sevda'nın ki başkaydı. O, kendisine bir ablaya bakar gibi tatlı bakışlarla bakıyorsa da, birbirlerine güler yüz göstermekten bile korkuyorlardı. Kocalarının tanışık, ahbap olduğunun bilmesinden başlarına bir çok işler açılacağını düşünerek arkadaşlık sevgilerini yüreklerinin karanlık bir köşesinde saklıyorlardı. Şimdi de giderken Ahmet Ustalar'ın evine doğru kaçamak bir göz atmaktan kendini alamadı. İçeriden çocuk viyaklaması geliyordu. Zarife'nin ayak seslerini işiten Sevda, hemen kucağındaki Emrah'la dışarı fırladı. Bebeği ona göstererek gülümsedi. Zarife de ona gizli bir gülümseme yollayarak daha çok hızlandı. Bu sırada Şahika da çocuğunu kucağına almış, Zarife'yi süzüyordu. Zarife, Şahika'nın meraklı bakışlarını iki yumruk gibi sırtında duyarak, ayakları birbirine dolaşarak ilerlerken Musa da bakışlarıyla onu izliyor, onun her zamanki tehlikeli bölgeden güvenle geçeceği anı bekliyordu.

Yolun sol yanındaki evde bir tehlike oturuyordu. Bu tehlike, orta boylu, balık eti, ak-pak, kara kaşlı, kara gözlü güzel, orta yaşlı bir kadın olan Nükhet'ti. Söylendiğine göre varlıklı bir kadındı. Aksaray'da evi filan da vardı. Kendisinden birkaç yaş genç, gürbüz bir Karadenizli gençle evliydi. Bir kız, bir de erkek çocukları olmuştu. İlk kocasından herhangi bir nedenle ayrılan Nükhet'in, ondan da iki oğlu varsa da burada onların yüzünü gören olmamıştı. Şimdiki kocası Ahmet, arslan gibi bir adamdı. Geniş omuzlu, pehlivan yapılıydı. Sultanhamam'da işportacılık yapıyordu. Nükhet'in gelirini oturup rahat rahat yiyebilirse de bağımsız bir tabiatı olduğundan işportacılık gibi ufak bir iş tutmuş, hiç olmazsa akşamlara dek evin dırdırından uzak yaşıyordu. Nükhet'in kıskançlığı, korkunçtu. Shakespeare'in tiyatrolarına yaraşır cehennem gibi bir kıskançlıktı. Ahmet'i uçan kuştan, esen yelden kıskanıyordu. Onu çok seviyordu. Mahallenin bütün kadınlarıyla kızlarını bir bir gözden geçirmiş, hangisinin kendi mutluluğu için bir tehlike yarattığı üstüne kesin bir karara varmıştı. Kocasıyla her zaman yüz yüze gelen komşu kızlarla kadınlar arasında kıs-

kançlığına erek olanlar, sırasıyla şunlardı: Evlerinin arkasına düşen gecekondunun güzel kadını Perihan, cennet yeşili gözleri, güzel vücudu, gençliğiyle herkesin güzel bulabileceği pek genç, toy bir kadındı. Kocasını da uzun boylu yakışıklı bir adam olan Bahri'ydi. Çocuksuzdular. Mutlu bir yaşamları vardı. İkisinin de biricik amacı, küçük yuvalarını her gün biraz daha güzelleştirip büyütmek, gürültüsüz, patırtısız yaşayıp gitmekti. Nükhet, genç kadının filiz rengi çok güzel gözleriyle şahane varlığını her görüşte onu en yakın tehlike olarak düşünüyor, ne yapacağını bilemiyordu. Ahmet, hovarda bir genç olabilirdi ama, burada kadına kıza hiçbir sarkıntılık ettiği görülmemiş, işitilmiş değildi.

Bütün kadınlar, Nükhet'ten yıldı. Onun, dişi bir sinekten, bir tahtakurusundan bile kocasını kıskandığını biliyorlardı. Mahallede bir yığın olay çıkarmıştı. En çok söylenenlerden biri DP Ocağı Başkanı'nın karısı Salise ile arasında geçeni. Salise, hemen hemen oraların en güzel, alımlı, okumuş kadınıydı. Parti Ocağı çalışmaya başladıktan sonra, kendini parti işlerine vermişti. Bu arada ister istemez pek çok erkekle de, kadınlarla konuştuğu gibi konuşuyordu. Her okumuş kadın gibi serbestti. Bir gün, öteberi almak üzere Mahmutpaşa Çarşısı'na gitmiş, yolunun üzerinde işportasının başında dikilen Nükhet'in kocasına rastlamış, parası yabancıya gitmesin diye birkaç gerekli öteberiyi ondan almıştı.

Ahmet, karısının huyunu bilmekle birlikte Salise'yi de kıskanacağını hiç aklına getirmediklerinden, akşamleyin eve dönünce onun kendisinden eşya aldığını laf olsun diye çıtlatmıştı. Bunu işiten Nükhet, dünyayı kocasının başına yıkmış, gecenin karanlığında karı-kocanın bağırta çağırta sesleri ta uzaklardan işitilmişti. Sonra, Ahmet, sekiz yıldır sürüp giden bu haksız kıskançlığa iyice öfkelenmiş, karısını sövüntülerle karışık bir yumruk sağanağı altında çökertmişti.

Ne var ki ertesi sabah, kocası işe gidince, ev ev dolaşan Nükhet, Salise'nin, kocasını sevdiğini, onu elinden almaya çalıştığını yaymaya başlamıştı. Bu yakışsız iftirayı işiten Salise, onun ağzının payını vermek üzere bir fırsatını kollarken bir gün yolda karşılaştılar. Salise, ötekinin yırtıcılığını, o da Salise'nin okumuş, güçlü konuşmasını, kendini savunmasını bilen dişli bir

kadın olduğunu bildiğinden her ikisi de bu ıssız yerde karşılaşmadan pek hoşlanmadı.

Nükhetler, Kemaller'le dükkancılık zamanlarından beri tanışıyor. Hiç bir güzel kadın, onların evine konuk gidemediğinden aralarında içten bir komşuluk, bir ahbaplık kurulmamıştı.

Nükhet, Salise'nin yeşil, güzel gözlerinden yıldırımlar saçarak üzerine doğru geldiğini görünce biraz siner gibi oldu. Açıkça onun namusuyla oynamıştı. Bunu, bir iftira olarak değil de inanarak yaptığından kendini de haklı görmekten uzak kalmıyordu. Böyle de olsa, öteki okumuş, öğretmenlik yapmış kadının yıldırım saçan zeki bakışları karşısında susmaktan başka bir şey yapamamıştı:

— Nükhet Hanım, başkalarının namusu, şerefiyle oynamaktan utanmıyor musunuz? Benim arslan gibi kocam dururken ben hiç kimsenin kocasına yan bakmam.

— Peki, koca çarşı ötede dururken gidip de benim kocamdan alışveriş yapmanıza ne diyelim?

— Yazıklar olsun kocan olacak adama da sana da. Ben, çarşıya öteberi almaya gitmiştim. Bu sırada insanlık, tanış bir satıcıdan öteberi almayı gerektirmez miydi? Ben de bunu yaptım işte.

— Yalnız sen değil, buranın bütün kadınları, benim kocamı seviyor, hepsinin onda gözü var. Ama, dur hele. Bütün o kem gözleri birer birer çıkaracağım. Karılarına sahip olmasını bilmeyen bütün o erkeklerin de dişlerini kıracağım.

— Terbiyesizlik ediyorsun, Nükhet Hanım. Burada her zaman birbirimizin yüzüne bakacağız. Ayıptır, böyle konuşmayı bir yana bırakın. Biz, istiyoruz ki burada herkes DP Ocağı'nın çevresinde toplanarak bir kuvvet meydana getirsin. Biz de bununla gecekondularımızı yıkılmaktan kurtarıp tapusunu alalım, çoluk çocuğumuz ileride evsiz barksız kalıp perişan olmasın. Biz, neyin peşindeyiz, sen neler düşünüyorsun?

— Güzel, iyi hoş, gecekondularımızı kurtarmaya çalışacağız. Kocamdan öteberi satın almak için ta Mahmutpaşa'lara gitmeniz, bir rastlayıştır diyelim. Ya her Allahın günü evimizin önünden geçerken başınızı çevirip içeri bakışınıza ne diyelim?

— Nükhet Hanım, yol kenarındaki evlere herkes istemeyecek bakar. Burada bir kasıt aramak çılgınca bir şey.

— Peki, benim kocama aşık olmadığına şurada yemin edebilir misin?

Salise, bütün yaşamı boyunca böyle bir iftiraya uğramamıştı.

— Kadın, şimdi seni döverim, ibreti âlem için, diye bağırıp elini de kendini tutamayarak saldırınca, kızılca kıyamet koptu.

Nükhet, kedilerin üstüne atılan bir kuluçka tavuk gibi Salise'nin üstüne atıldı. Salise de güçlü bir kadındı. Ancak, Nükhet, çılgınca saldırıyordu. Kendini ancak savunmakla yetinen Salise, kavganın şiddetlenmesini önleyemedi. Tozun toprağın içine yuvarlandılar. Komşular gelip onları yerden kaldırdığında ikisi de epeyce hırpalanmıştı. Bu olay, bütün mahallenin dilinde dolaştığından bütün kadınlar, Nükhet'in evinin önünden geçerken ters yana, ya da önüne bakıyordu. Bir sevginin böyle hırçın davranışlara, yol açmasını hiçbir mahalleli, doğru bulmuyor, bunun üstüne uluorta konuşuyordu.

Nükhet, ikinci olayı, penceresi kendi penceresine bakan Perihan'la çıkarmıştı. Genç kadın, yola açılan penceresinde oturup gelip geçen mahalleli kadınlarla selamlaşıyor, sırasında onlarla birkaç çift laf ediyordu. Bir içim su gibi güzel kadına herkesin değdiği gibi Ahmet'in de bir-iki kez gözü değmiş, bu da Nükhet'in gözünden kaçmamıştı. Bunun üzerine kocasıyla genç kadının arasında bir şeyler geçtiğine inanan Nükhet, ona karşı şiddetli bir savaş açtı. Yalnız, Perihan, Çekmece'deyken kendi evlerinde bir süre kiracı olarak oturan Nükhet'in bu belalı kıskançlığı yüzünden başından geçen pek garip olayları mahallede söyleyerek hiç olmazsa böylece kendini savunmaya çalıştıysa da onun saldırılarını önleyemedi. Pencereden pencereye ağız dalaşı yapıyorlar, Perihan, ona Çekmece'deki mahalle halkının kendisini nasıl kuyuya sarkıttıklarını bağırarak söylüyor, bir süre onun çenesini kısmasını sağlıyordu. Ne var ki gerçekten çok güzel bir kadın olan Perihan, salt görünüşüyle onun cehennem gibi yakan, kavuran kıskançlığını körükledikçe körüklüyordu:

— Senin, kocama işmar ettiğini, kocana söyleyip terbiyeni vermesini isteyeceğim. Kocamı elimden almana göz yummayacağım, diye bağırıyor, genç kadın, ne yapacağını bilmiyordu. Çünkü, Nükhet dayaktan, laftan yılan bir kadın değildi.

Ahmet'in ara sıra onun ağzını burnunu kırdığı görülüyorsa

da o, bütün bunların altından daha korkunç bir kıskançlık ateşiyle tutuşarak kalkıyordu. Zavallı Perihan, yılmaya başlamıştı. Eşine dostuna şöyle dert yanıyordu:

— Siz de işitiyorsunuz, kocasını baştan çıkarıyorum diye beni kocama şikayet edecekmiş. Vallahi, Bahri, benim böyle bir şey yaptığıma inansa beni yatırıp ktır ktır keser.

İki ev erkeğinin de bilgisi dışında savaş öyle şiddetlendi ki en sonra Perihan, durumu kocasına açmak zorunda kaldı. Bahri de yola açılan, sabah güneşi gören en güzel manzaralı penceresini kontrplakla kapayarak battal etti. Böylece Nükhet ile Perihan arasındaki kavga görünüşte bittiyse de Nükhet'in kuşkusu alttan alta sürdü gitti.

Ancak, bu sırada Şahika'nın kara kaş, kara göz, çok sevimli, küçük yüzlü, küçük düzgün burunlu tatlı, güzel kızkardeşi Melike, Nükhet'in gözüne fena halde batmaya başladı. Perihan'dan sonra en tehlikeli aday olarak gözüne çarpan bu minyon esmer güzeli kızcağızı ele aldı. Evin önüne çıkıp saatlerce dikiliyor, onu görüp durumu sıkı bir göz hapsine alayım derken yemekleri yakıyor, dikişlerini, söküklerini bir yana atıyor, kocaman karnında kıpır kıpır kıpırdanan beşinci yavrusunun ağırlığı altında ayaklarına kara su iniyordu. Bu sırada mahallenin yaşlı, ufak tefek, iyi, tatlı bir kadını olan Erzincanlı Bibi'yi lafa tutarak saatlerce ayakta dikilip duruşuna gerekçe yaratmaya çalışıyordu. Melike'yi bir kezcik olsun Ahmet'le bakışırken görmediyse de kız, güzel olduğundan Ahmet, er geç ona bakabilir, o da bundan yüreklenererek sevgili kocasını elinden alıp kaçabilirdi. Mükerrer'in karısı Şahika'yla çok görüşmek istediği halde o melun Melike yüzünden ona gidemiyordu. Gerçi Şahika da erkekleri baştan çıkaracak kerte güzel bir kadınsa da kucağı, eteklerinin dibi çocuk doluydu. Sonra, onda kendisini yıldırان bir şey vardı? Ama bunu kendi kendine iyice açıklayamıyordu. Şahika, Osmanlı bir kadındı. İri kemikli, güçlü kuvvetliydi. Onunla dövüşü pek göze alamıyordu. O, hiçbir vakit eteklerinin dibinde mızırdanıp duran bunca çocuğu, hele şu sırada karnında taşıdığı yavruyu bir yana bırakarak Ahmet'le fingirdeşmek için vakit bulamazdı. Anlaşılan, Mükerrer de bu güzel kadını çok kıskandığından onu çocukların hapishanesine hapsedmişti. Onun güzelliğini, bilerek,

çocuklara yediriyordu. İşte, bu nedenlerle Nükhet, Şahika'yı tehlikeli kadınlar listesinden çıkarmıştı. Onunla selamlaşırken Bibi ile selamlaşıyormuş gibi içi kaygısız, tasasız, rahattı. Ne var ki o dişi iblis Melike, usuna düşünce bütün huzuru kaçıyordu.

Bir gün, karar verdi. Ahmet'i de alıp Şahikalar'a gece oturmasına götürecekti. Orada gerek kocasını, gerekse Melike'yi sıkı bir göz hapsine alacak, onların gizli sevişmelerini mutlaka meydana çıkaracaktı.

Akşamleyin, Ahmet işten dönünce yemekten sonra kağıt ya da tavla oynamak için kahveye gitmemesini, birlikte «Mükerrer Beyler'e» ziyarete gideceklerini söyledi:

— Çok ayıp oldu, dedi, şu Mükerrer Beyler çok iyi insanlar. Hiç kimseyle görüşemez olduk. Dört yanımız bir sürü namussuz insanla çevrilmiş. İşleri güçleri şunun bunun karısını ya da kocasını ayartmak. Sen, bana inanmıyorsun ama, bu böyle, kocacığım. Belki senin aklından hiç geçmez şu pespaye kadınlara, şu şıllıklara bakmak, ama ne yapalım ki onlar sana bakıyor, seni ayartmak için ne akla gelmez düzenler kullanıyorlar. Yukarıdaki komünistin karısı da senin arkanda. Senin, bir casusun karısıyla fingirdeşeceğin aklımın köşesinden geçmezse de kadının fendi her zaman erkeği yener. İşte, salt bu yüzden tetikte bulunuyorum. Bütün düşüncem, şu sevgili yuvamızın mutluluk içinde sürüp gitmesinde. Üçüncü çocuğumuz doğmak üzere. Sen, çocuklarımızın sevgili babasısn. Seni nasıl şu pis gecekondu karılarına, kızlarına bırakırım?

Ahmet, kocaman kafasına, yüzüne göre kalın, tüylü kaşlarının altında biraz sabırlı, biraz öfkeli küçük gözleriyle bakarak onu sonuna dek dinledikten sonra:

— Karı, dedi, anam avradım olsun, sen ya delisin ya da oraya doğru gitmekteisin. Yahu, sende biraz akıl, biraz izan olsa sabahdan akşama Mahmutpaşa'nın tozu, toprağı, sıcağı, patırtısı, gürültüsü içinde dikilmekten anası ağlayan kocanın yorgunluğunu almak için birkaç tatlı söz söylersin, ya da şu kapanası çeneni kaparsın da şu davul gibi şişmiş olan garip başım biraz dinlenir. Çekilmez oldu artık bu senin çılgınlıkların. Kendin zıvanadan çıktın, en sonra beni de çıkaracaksın. Ne yemeğin varsa koy ortaya da yiyelim.

Ahmet, kalın sesiyle bunları söylerken yedi, sekiz yaşında bir erkek bir de kız çocuğu bu gökgürültüsü sesli babaya sevgiden çok şaşkınlıkla bakıyordu.

Yemekten sonra, çocukları da alarak Şahikalar'a gittiler. Şahika, iri vücuduna, yiğit görünüşüne bakmadan Nükhet'in saldırganlıklarından yılıyordu. Ancak, bunu hiç açığa vurmuyor, onun yıldırıcı bakışları karşısında her zaman yiğitliğini koruyordu. Böylece iki denk insan gibi karşılaşıyor, selamlaşıyorlardı. Onları büyük bir konukseverlikle karşıladı. Tahta divanlara, sandalyelere oturttu. Oda epeyce kalabalıktı. Mükerrerem'le Ahmet yan yana oturdu. Onlar, kahveden oyun arkadaşıydı. Birbirleriyle hemen konuşmaya başladılar. Nükhet, gerek kocasını, gerekse Melike'yi iyice savullayabilecek bir yer seçti. İkisini de çok sıkı bir göz hapsine aldı. Ahmet, karısının huyunu iyi bildiğinden yalnız Melike'nin değil, evin hanımı olan Şahika'nın yüzüne de nezaket gereği olsun bakmıyordu. Ne var ki bu sırada Nükhet'in yıldırım saçan bakışları yakalamak istediğini yakalamıştı. Melike'nin kara sürmeli, baygın, güzel iri gözlerinin iki üç kez kocasının üzerinde çağrısız bir konuk gibi dolaştığını görmüştü. Şahika, bu sırada çay hazırlamaya çalışıyordu. Ahmet'le Mükerrerem, sanki her zamanki gibi kahvedeymişler de kağıt oynuyorlarmışcasına konuşup gülüşüyor, çoluk çocukla hiç ilgilenmiyorlardı.

Ancak, bir ara ortada bir yaramazlık var mı diye karısının yüzünü kontrol eden Ahmet, onda korkunç sağnak bulutlarının toplandığını görür gibi oldu. Kendisinden başka hiç kimse bu durumu ayırt etmemişti. Çocuklar, kendi aralarında cıvıldaşıyor, erkekler, kendi aralarında konuşuyor, çay bardaklarını yıkayıp kurulayan Şahika, onlara arkası dönük olarak çalışıyor, arada bir dönüp güler yüzüyle Nükhet'e bir iki şey söylüyordu. O, Nükhet'in yüzünde yakın bir sağnağın izlerini görmüşse de onun ikide bir biraz yüksek sesle konuşan çocuklarının ellerine, enselerine birer şaplak indirdiğini görerek salt onlara kızdığını sanıyordu. Şahika, ona daha tatlı bir sesle, daha güler bir yüzle sorular soruyor, onu böylece bu öfkeden uzaklaştıracığını sanıyordu.

Yalnız, bu sırada, Nükhet'in sık sık korkutucu bakışlarla kendisini bombardıman ettiğini gören zavallı Melike, şaşırmış kime, nereye sığınacağını bilmeksizin, elleri dizlerinin üzerinde,

süt dökmüş kedi gibi duruyordu. Nükhet'in bakışlarında suçlayıcı, tehdit edici, tedirgin edici bir anlam görüyordu. En sonra buna daha çok katlanamayarak kalktı, ablasının yanına sokuldu:

— Sen, otur, misafirlerinle konuş, abla. Çayları ben veririm.

Şahika, kardeşinin yüzünde korkuya benzer bir şey gördü:

— Hayrola, ne oldu?

Genç kız, sinirli, omuzlarını silktilti:

— Bilmiyorum, hiç bir şey olmadı. Git misafirlerinle konuş.

Şahika, Nükhet'in kötü huyunu bildiğinden kızkardeşini tedirgin ettiğini sezer gibi oldu. Onun, kızkardeşini de kışkandığı, kadınlarla kızların listesine koyduğu en sonra kafasına dank dedi. Dönüp alıcı gözle bakınca Nükhet'i barut gibi gördü. Patlamak için sanki ufacık bir kibrit alevi gerekiyordu.

Ahmet de çaktırmadan göz ucuyla karısını dikizliyordu. Evde güzel bir genç kızla, güzel bir genç kadın vardı. Bu, bir tehlikeye doğuracak bir ortam demekti. Bu da her zaman bir olaya gebe olabilirdi. Gerçekten de karısının yüzünde pek iyi tanıdığı o her zamanki karanlık hava egemendi. Kara gözlerinin bakışlarında patlamak üzere olan bir ruhun şimşekleri çakıyordu.

Şahika, bir tepside çayları getirdi. İlk önce Nükhet çayı aldı, tepsinin öbür ucuna koydu. Bütün bir öfkeyle:

— Kurt komşusunu yemez derler, ama, ne yazık ki dişi kurtlar bu kanuna aldırış etmiyorlar. Buraya geldiğimden beri bakıyorum, kızkardeşiniz Melike'nin gözleri hep kocamın üzerinde. Demek ki kuşkularım boşuna değilmiş. Dikkat ettim: Kocamın, onun kendisini çapraza aldığından haberi bile yok. O, evin be-yiyle herşeyden habersiz konuşuyor, ama, kızkardeşiniz, bizim komşuluk, konukluk haklarımızı çiğneyerek kocamızı elimizden almaya çalışıyor. Sokaklarda erkek mi yok? Mutlaka, başkalarının kocası mı ayartılmalı?

Odada buz gibi bir hava esmeye başlamıştı. Ahmet'ten başka herkes Melike'ye bakıyordu. Hele, Mükerrerem'in sert bakışları altında zavallı kızın eridiği görülüyordu.

Odanın havasına egemen olduğunu gören Nükhet, ağlamaklı bir sesle:

— Şahika Hanımcığım, affet canım, dedi. Ağzım zehir gibi. Güzel çayınızı içemeyeceğim. Benim talihsiz başımda çok bela-

lar dönüyor, kardeşim. Sizin kardeşiniz, haydi toy bir kızcağız. Nerede erkek görse bakar. Ya şu yanı başımızda azgın komünistin şıllık karısına ne buyrulur? Her sabah, her akşam evimin önünden geçip işe giderken hep kafasını döndürüp içeri bakmıyor mu, tutup onu orada boğazlayacağım geliyor. İşe mi gidiyor, başka bir yere mi Allah bilir. Bana öyle geliyor ki...

Ahmet, onun işi nereye getirdiğini anladı. Tüylü kalın kaşlarının altından derin iki öfkeli boğa gözüyle karısına iki korkunç bakış fırlattı. Karısının ağzı kapanıverdi. Çünkü, aylardır kotarıp, kotarıp önüne sürdüğü bu bayatlamış yemeğin kokusundan artık öğürüyordu.

Tatlı bir kıskançlık, her erkeğe, her kadına gerekliydi. Ama, bu azgın kıskançlık, bir ailenin yaşamak sevincinin kaynaklarını ağuluyor, kurutuyordu...

Ahmet, birdenbire yerinden fırladı:

— Haydi kalk, Mükerrerem Bey, kahveye gidelim. Yoksa, daha çok dayanamayıp şu karıyı çoluk çocuğun gözleri önünde bir iyice tımar edip rezil olacağım, sizin evi de tımarhaneye çevireceğiz.

Şahika'dan da özür dilemeksizin kapıdan dışarı fırladı. Aşağı düşük omuzlarında, kalın kollarında bir pehlivanınkinin görünüşü vardı. Mükerrerem de onun arkasından çıktı. Biraz sonra, yakında beşinci çocuğunu doğuracak olan Nükhet, kendisini olduğundan daha şişman gösteren kocaman karnını, sanki içindeki düşmek üzereymiş gibi, iki eliyle tutarak çıkıp gitti.

Arkasından Şahika:

— Bu kadının kıskançlığı, bir gün kendi başını yiyecek. Ben, benim Mükerrerem'e bunun yüzde birini yapsam çoktan beni ya boşar, ya da keserdi, dedi.

Melike:

— Vallahi, kasıtlı isteyerek bakmadım adama. Demek ki o buraya hazırlıklı gelmiş. Acaba, kocasıyla aramızda bir şey var mı yok mu diye kontrol etmeye gelmiş. Şimdi, anlaşılıyor. Allah göstermesin, ben onun gibi kıskanç olsam hiç evlenmem.

Şahika:

— Böyle kıskançlıklar yuvalar yıkar, hanumanlar söndürür, Allah düşmanının başına vermesin, dedi.

Nükhet'in taktığı kadınlardan biri de evinin arkasındaki gecekondu oturan Cevriye idi. İki çocuk annesi genç güzel bir kadındı. Kocasını Yugoslavya göçmeni, Cevriye de Bulgaristan göçmenlerinden bir ortaokul öğretmenin kızıydı. İnce, uzun dal gibi bir kadındı. Evliliğinden önce çok parlak bir güzelliği olduğu söyleniyordu. Şimdiyse çalışkan, namuslu bir ev kadınıydı. İki güzel, sarışın küçük kızından büyüğünün bir bacağı çocuk felcinin ihaneti yüzünden incecik kalmış, gelişmemişti. Bu yüzden de aile, son kerte üzgündü. Çocuklara katıksız, iyi süt içirebilmek üzere iki güzel, kocaman Maltız keçisi de almışlardı. Yalnız, bu güzel hayvanlar, bütün mahalleyi dolaşıp milletin hevesle bin türlü fedakarlıkla elde edip evlerinin önüne diktiği fidanları yediklerinden dolayı çokça gürültüye yol açıyordu. Cevriyeler'in tavukları da vardı. Herkesin olduğu gibi, onların tavukları da serbest geziyordu. Hele onların çapkın, canlı bir horozları vardı ki mahallenin bütün tavuklarına, kümeslerine posta koymak hevesindeydi.

Cevriye'nin kocası, önceleri büyükçe bir zeytinyağı taciri iken işi bozulmuş, şimdi, Eminönü dolaylarında küçük bir lokanta işletiyordu. Uzun boylu, mavi gözlü, sarışın, yakışıklı bir Rumeli çocuğu olan Halim Bağcı, çok çalışkan bir adamdı. Durup dinlenmeden çalışır, didinir, bir saatini boş geçirmezdi. Gecekonduyunun çevresini çabucak yüksek taş duvarlarla çevirmiş, güzel içilecek su veren bir kuyu açtırmış, bahçeyi, güller, yemiş ağaçlarıyla donatmış; çiçek tarhlarının arasına da beton yollar yapmış, evi çamurdan, toz topraktan kurtarmıştı. Bu kez, genel yola inen, mahallenin ara yolunu da onarmaya kalkmıştı. Genç karısıyla elele verip bu patikamsı yolu taşıyordu. Yağmurlu günlerde, kışın çamur deryası olan bu yolcağız hemen, Nükhet'in penceresinin önünden geçip anayola ulaşıyordu. Kocasına göz koyan kadınların listesinde önemli bir yeri olan Cevriye'nin günlerdir kocasının yanı başında çömelerek taş dizmesi, Nükhet'i çileden çıkarmıştı. Cevriye, çalışırken gelenekten olarak bacağına geniş ağılı uzun bir Rumeli şalvarı giyiyor, böylece pantolonlu bir erkekten ayırt edilmiyordu. Ne var ki birkaç gün bu duruma katlanan Nükhet, bir pazar günü, halkın hep evlerinin önünde bulunduğu bir sırada onun penceresinin önündeki yol bölümünü onarıyordu. Nükhet'in sesi, bütün mahallede çın çın ötüyordu:

— Karı, ayırmış bacaklarını kocama gösteriyor. Öteki de sözüm ona, koca olacak, karısının fendinden habersiz, ona godoşluk ediyor. Karısını pencerenin önüne getirip kocama, «al senin olsun!» diyor. Ne biçim erkek bunlar, ne biçim kadın bunlar? Aman Allah'ım, şu yeryüzünde rahat bir köşe bulup kocamla, çocuklarımla baş başa, tedirgin edilmeden yaşayamayacak mıyım? Bu kadınlar ne açgözlü şeyler? İstiyorlar ki bütün dünyanın erkekleri kendilerinin olsun. Karılarına gem vuramayan bütün heriflerin boynuzlarını kırmalı.

Bunları işiten Halim'le karısı, işi bırakmış, şaşkın, birbirine bakıyorlardı. Mahalleli de Nükhet'in yeni bir bunalım geçirdiğini anlamış, heyecansız seyrediyordu. Halim, birkaç kez kafasını sağa sola çevirip dişlerini sıkarak lahavle çektikten sonra, karısına:

— Haydi, yürü eve, dedi.

Onlar evlerine giderken Nükhet, gözlerinden yaşlar akarak hâlâ çok ağır sözlerle onları bombardıman ediyordu. Kocası kahvede olmasaydı, Nükhet, bu rezaleti çıkaramazdı. Nitekim, onun kahveden döndüğünü görerek durgunlaştı. Gözündeki yaşları çabucak kuruladı. Sonra, gülerek onun koluna girdi. Yan gözle kendisini merakla seyreden komşulara bakarak onu içeride kurulmuş sofraya götürdü.

Nükhet, birisine bir kez takınca bir cehennem gibi onun arkasını izliyordu. Bu günlerde, listenin öbür kadınlarıyla kızlarını da göz hapsine almakla birlikte bütün gücüyle Cevriye'ye çullanıyordu. Nükhet'in de birkaç tavuğu vardı. İkizlerine taze yumurta yedirmek için beslediği bu az yumurtlayan yerli tavukların başına afacan bir horoz bela olmuştu. Hızlı bir hovarda olan bu horoz, hayvanların rahatını kaçırmakla kalmıyor, çoğu geceler, kümesin horozunu kovarak oraya kendisi girip tünüyordu. İlk günlerde kimin olduğunu ayırt edemediğinden, hayvanı kümesinden atıp kendi horozunu içeri alıyor, bununla yetiniyordu. Sonra, horoz kendisini sık sık tedirgin etmeye başlayınca kimin olduğunu araştırdı. Cevriyeler'in olduğunu anlayınca da kıyamet koptu. Bir akşam, yine kümeste tüneyen çapkın horoza ilişmedi. Sabahleyin hayvanı bir zembile sokarak soluğu doğru Jandarma Karakolu'nda aldı. Onbaşı'ya hayvan üstüne uzun uzadıya yakındı. Sahiplerinin cezalandırılması için yalvarıp yakardı.

Eve dönünce mahallede kıskanmadığı birkaç yaşlı komşu kadına işi anlattı, onlar da yemeyip içmeyerek bütün mahalleye yaydılar.

Akşamleyin, bir jandarma eri gelerek Cevriye'nin kocası Halim'i aradı:

— Hayrola?

— Seni Onbaşı istiyor.

— Neden? Benim jandarmalık bir işim yok ki.

— Senin horozun kayıp mı?

— Kayıp.

— Senin horozunu Nükhet adlı kadın zembille karakola getirdi. Horozun yaman hovardaymış. Kadıncağızın tavuklarını harap etmiş. Kimi gecelerini de onun kümesinde geçiriyormuş. Kadın, senden şikayetçi. Ama, Komutan bunda bir suç görmedi. Gelsin horozunu alsın sahibi diye sıkı tembihte bulundu.

— Oğlum, bir horoz için ben karakola gelemem. Çok yorgunum. Komutana benden selam söyle. Horozu kessin, afiyetle yesinler, diyor de.

— Yok beyim, Komutan, horozun sahibi mutlaka gelsin diyor, diye üsteleyince gidip karakoldan horozu aldı.

Jandarma Komutanı başta olmak üzere hepsi yerlere yatarcasına gülüyordu. Mahallede de bu olay uzun zaman unutulmadı.

Kıskançlığının ötesinde zararsız bir kadın olan Nükhet, salt bu yüzden yadırganıyordu. Genç kızlar, kadınlar, ondan bütün anlamıyla yıldırdılar. Onunla karşılaşmamak için ellerinden geleni yapıyorlardı.

İşte, Zarife de, Nükhet'in yol açtığı bu olayları herkes gibi mahallenin kadınlarından dinlediğinden onun evinin önünden geçerken çok dikkatli davranıyor, gerek Nükhet'le kocasına, gerekse dışı kara muşambayla örtülü evlerine yan gözle olsun bakmaktan çekiniyordu. Sonra, kendisini hiçbir vakit güzel bir kadın olarak bulmadığından Nükhet'in kendisine sataşacağını aklının kıyısından geçirmiyordu. Onun kıskandığı bütün kadınlarla kızların kendisiyle ölçülemeyecek oranda güzel olduğunu bildiğinden içi rahattı. Ara sıra, evinin önünden geçerken oraya kaçamak bakışlar fırlatmasının bir tek nedeni, orada pusmuş genel

bir tehlikenin varlığını bildiğindendi. Şimdi, geçerken de merak-tan çok bir kendini koruma içgüdüleriyle oraya bakınca mayın tarlasındaki bir mayına basmış gibi oldu. Yarım saattir yeşil sabahlığıyla kapının eşiğinde dikilerek onun geçişini bekleyen Nükhet, birdenbire dışarı fırladı. Bütün komşuların işitebileceği yüksek, hırçın bir sesle bağırdı:

— Bak, bak, bok var içerde.

Zarife, bu lafın kendisine atıldığını bilmeyerek başını döndürüp bakınca Nükhet'in ateş, tiksinti, tehdit saçan kapkara, iri, sürmeli gözleriyle karşılaştı. Bu gözler, suçlayıcı, korkutucuydu. Genç kadın, neye uğradığını bilmeden ayakları birbirine dolaşarak istasyona doğru ilerledi. Nükhet, yoksa en sonra kendisine de mi takmıştı? Şaşkınlık içindeydi. Onun kıskanılacak neresi vardı? Kendisinde kıskanılmaya değer hiç bir şey bulmuyordu. Oysa Nükhet, ikizlerden sonra üçüncü çocuğunu doğurmuştu. Loğusa yatağındaydı. Kıskançlığının hışmına uğramamış kimi mahalle kadınları, ona ufak tefek armağanlar götürüyor, Zarife de bu arada ufak bir armağan götürerek ona göz aydınına gitmeye hazırlanıyordu. Bu kerte karşıt bir davranış, kafasını allak bullak etmişti. Kumkapı'da trenden inip Piyer Loti Yokuşu'nu tırmanarak İbrahim Ethem Kimya Laboratuvarı'ndan içeri girerken bile kafası bu kara düğümü çözmeye çalışıyordu.

Nükhet, Zarife'yi böylece perişan edip kente yolcu ettikten sonra içeride mızırdanan bebeğini kucağına alarak şöyle söyledi:

— Dinle, yavrum Turancığım! Babanı elimden almak için bütün mahallenin kadınları birleşmiş. Sen, ancak süt istemesini, meme emmesini biliyorsun. Bense hem seni doyurmak, hem de kocaman bir bebek olan babanı korumak zorundayım. Şimdi de bu kara şıllık ekşidi başımda. İlle de babanı elimden alıp sizleri babasız bırakmak istiyorlar. Ama, şu kara yılan yok mu, şu her gün evimin önünden işe gidiyorum diye geçip, Allah bilir, nere-lere giden şu kadın...

Sözünü bitiremedi. Deminden beri işe gitmeye hazırlanan Ahmet, Nükhet'e bir yumruk savurdu, onu kendi çevresinde döndürerek tahta duvara çarptı. Bütün ev, bir kez sarsıldı, tahtalar gıcırdadı:

— Ulan namussuz karı! Nedir bu senin yaptığın? Bütün mahallenin karısını, kızını sıraladıktan sonra şimdi de işinden gücünden başka bir şey düşünmeyen şu zavallı kadını mı ele aldın? Elin namuslu karısına saldırmak hakkını nereden alıyorsun, sen?

Ahmet, karısını bir çuval gibi oradan oraya savuruyor, kocaman yumruklarını sırtına indirdikçe güm güm öttürüyordu.

Bu arada ikizlerden kız çocuğu bir fırsat bulup bebeği annesinin kucağından kaptığı gibi odanın uzakça bir köşesine sindi. Bebek, alabildiğine ağlıyor, kız ağlıyor, oğlan ağlıyordu. Nükhet de kocasının okkalı yumruklarından korunmayı düşünmeyerek onunla başa baş boğuşuyordu.

— Ben, yuvamı kurtarmak istiyorum herif. Çocuklarımla babasını eşek arılarından korumak istiyorum.

— Senin kırdığın ceviz bini aştı, karı. Mahallede kimsenin yüzüne bakamaz olduk. Nedir senin bu yaptığın? Beni her yana rezil rüsva ettin. Kimsenin yüzüne bakamaz oldum. Herkes, bana kuşkuyla bakar oldu. Acaba ben her kıza, her kadına saldıran bir canavar mıyım diye kuşkulaniyorlar benden. Sen, ne hakla benim adıma mahalleyi kırana geçiriyorsun? Sevgiyse sevgi, bıktım usandım senin sevginden de, karılığından da! Bak, sana son olarak söylüyorum: Çıkıp giderim bu evden bir daha da yüzümü hiç göremezsin. Bu tımar, sana son uyarışım olsun. Bir daha bu evde komşulara karşı bu türlü bir kıskançlık oyunu oynamaya kalkarsan senin ağzını burnunu kırar, bir daha dönmemek üzere geçer giderim.

Son sözlerini söyleyen Ahmet, kapıdan, cehennemden kurulmuşcasına kendini dışarı attı. Burnundan akan kanları mendiline silen Nükhet, sessizce hıçkırarak ağlıyordu:

— Hiç kimse beni anlamıyor, diye söylendi, ne mahallelim, ne kocam, ne de çocuklarım. Yuvam bir kez yıkılmış, bir daha yıkılmasını ister miyim? Herkes benim kıskançlık oyunu oynadığımı sanıyor.

Elindeki mendil, kandan kıpkızıl kesilmişti. Musluğa gidecek serin suyla yüzünü yıkadı. Sonra, son yavrusunu kucağına aldı, bol sütlü, güçlü memesini çıkararak ağlayan yavrunun ağzına dayadı. Bütün komşular Nükhet'in dayak yediğini anlamış-

tı. Onun kıskançlığına uğrayan kadınlar, sevinmişse de ötekiler, bunu kaygısızca karşılamıştı. Şundan ki dayak, kadının evinde olağan işlerdendi.

Zarife, kendisine laf attığından dolayı Nükhet' in kocasından bir iyi dayak yediğini ertesi gün akşamüstü öğrendi. Ne var ki eve döndüğünde, her zamanki gibi bütün gün ayakta çalıştığından ölesiye yorgundu, ayaklarını ovuşturarak ağlıyordu.

Musa'ya:

— Bu kadınlar, evlerinde akşamlara dek boş oturup güçlerini nereye harcayacaklarını bilmediklerinden böyle kuruntular besliyorlar. Hele, benim yaptığım işi şöyle iki üç gün ayakta çalışarak yapsınlar, bak onlarda böyle kıskançlık fantezileri filan kalır mı? Benim gibi yorgunluktan ölere ağlayanlar, yabancı erkekleri değil, kocalarını bile düşünemeyecek hale geliyorlar. Bu kadınların bunlardan zerrece haberleri yok. Bütün gücünü harcayarak namusluca, insanca çalışan kadın, erkek bir insan, böyle kuruntulara kapılacak derman bulamaz kendinde. Böyle insanları tutup zor altında bir ağır işe süreceksin. Orada fantezilerini besleyen aşırı güçleri eriyip gidecek, bayağı birer insan haline geleceklerdir. Yorgunluktan geberen bir insanda sevmek gücü kalmaz ki kıskanmak rezaleti olsun, diye dert yandı.

Sonra, Musa'nın döktüğü kuyu suyu ile ayaklarını yıkayarak yorgunluğun öldürücü ağrılarını dindirmeye çalıştı.

Ertesi gün, Nükhet, Zarife'yi şiddetle izlemeye kararlı, evden çıktı. Çemberlitaş'taki İbrahim Ethem Laboratuvarı'nın kapısından içeri daldı.

— İşe gidiyorum diye her sabah evden çıkan o esmer, taze şıllık, bakalım gerçekten işe mi yoksa kocasıyla fındırdeşmeye mi gidiyordu?

Kapıdaki kıza:

— İşçilerinizden arkadaşım Zarife Hanım'ı görmek istiyorum, çok önemli, efendim, dedi.

Biraz sonra, Zarife, ak iş gömleğiyle karşısındaydı. Zarife, onu karşısında görünce şaşırdıysa da renk vermedi:

— Zarife Hanımcığım, çarşıya çıktım da seni de şöyle bir görmek istedim, nasılsın, iyi misin, kardeşim?

Zarife ufak tefekse de Karamürsel sepeti değildi. Nükhet'in laboratuvara neden geldiğini hemen anlamıştı,

— Nükhet Hanım, dedi, beni görmek için buraya kadar yorulmanıza teşekkür ederim. Yalnız, bugün sizi nasılsa içeri bırakmışlar ya da benimle görüşmenize müsaade etmişler. Başka zaman, bizi görüştürmezler. Burada çok sıkı bir disiplin vardır. Sonra, ekmek paramızdan oluruz. Benimle mutlaka görüşmek isterseniz, evimde görüşürsünüz. Haydi, allahaısmarladık. Size de uğurlar olsun.

Bu sözleri demir gibi soğuk bir sesle söyleyerek merdivenlerden yukarı çıktı.

Nükhet, oradan ayrılarak Sultanhamam'a gitti. Kocasına görünmemek için bir duvar dibine sinerek baktı. Ahmet, içi güzel giyimlik mallarla dolu işporta sepetinin başında dikiliyor, yanındakilere gülerek, kalın sesiyle bir şeyler anlatıyordu. O, orada hiç de mahalledeki somurtkan, sessiz adam değildi. Gülüyor, konuşuyor, alay ediyordu.

Nükhet kocasını, içi ateşten bir sevgiyle, kıskançlık ateşiyle kavrularak seyrettikten sonra, bir tehlikeden kaçır gibi uzaklaştı. Nükhet'in kendisini böyle eskiden işyerinde göz hapsine almasına çok içerleyen Ahmet, bir iki kez onu sokakta pataklamış, işyerine uğramasını şiddetle yasaklamıştı. Oysa, o, buna hiç aldırmış etmeden gizli gizli gidip onu bir köşeden kolluyor, hele rastgele bir kadın müşteri kocasından o gün alış veriş yapmışsa günlerce kendi kendini yiyordu.

Nükhet, Zarife'ye laboratuvarda uğradığının akşamı, kentten dönerken evinin önünden geçen Musa'yı yakaladı. Evinin kapısına çağırıp tatlı, acıklı, ağlamaklı bir sesle onun çoktan beri bildiği konu üzerinde bir öykü anlattı:

— Musa Bey kardeşim, dedi, sizi yolunuzu keserek buraya çağırdığım için ilkin affınızı dilerim. Kardeşim, siz herhalde karınızı seviyorsunuz. Ben de kocamı seviyorum. Bugün sizin karınız ile benim kocam da tehlikede.

Musa, hiç renk vermeden onu dinlemeye karar verdiğinden hiç bir sözüne evet, hayır, demeden dinliyordu.

Nükhet, son sözlerini yineledi:

— Evet, aziz kardeşim Musa Bey, sizin karınız da, benim kocam da tehlikede.

Musa, baktı: Nühket'in kendisini eve çağırması bütün komşuları ilgilendirmişti. Yavaş yavaş oraya sokularak konuşmaya kulak vermeye başlamışlardı. Erzincanlı tatlı bir yaşlı kadın olan Bibi'yi daha önceden yanında bulunduran Nühket, Cevriye ile Perihan'ın kulak verişine aldırış etmeden konuşmasını sürdürdü:

— Karınız Zarife, benim kocam Ahmet'le sizi aldatıyor. İkisi de sabahları işe gidiyorum diye bir yerde birleşiyor, işe gidiyorlarsa bile geç vakit gidiyorlar. Her ikisini suçüstü yakalamayı çok istediysen de başaramadım. Üç tane küçük çocuğumla onları kovalamak elimde değil. Gelin, yuvalarımızın yıkılmaması için elele verip onları izleyelim. Siz de bana yardım edin. Yuvamın yıkılmasını istemiyorum. Musa Bey. Nankör kocam, her şeyini bana borçlu olduğu halde göz göre göre beni aldatıyor. Mahallenin bütün güzel kadınlarını, kızlarını elinden geçirdi. Melike ile Arife benim kocamdan gebedir. Çok geçmez, bunların bombası patlar. Hiç kimse bana inanmıyor, ama, cezasını sonra çekecekler. Hiçbir erkek karısını, benim kocamı kıskandığım gibi kıskanmadığından, kocama hovardalık etmek, kendilerine boynuz taktırmak için bol meydan bırakıyor. Hâşâ huzurunuzdan bu son sözüm size değildir. Çünkü siz, şimdiye dek karınızın benim kocamla seviştiğini bilmiyordunuz. Ama, şimdi öğrenmiş bulunuyorsunuz. Yalvarırım size, bana yardımcı olunuz, bu iki haine meydan vermeyelim. Biraz daha ilgisiz davranırsak, Allah etmesin, bir gece ikisinin birlikte mahalleden çekip gittiğini göreceğiz.

Nühket, bunları anlatırken ağlıyordu. Yüzü gözyaşından parlıyordu. Onun bu sözlerini dinleyen komşular, şaşırıp kalmışlardı. Musa, nasıl olmuştu da namuslu karısı üstüne böyle alçakça iftiralar yağdıran Nühket'in karşısında susmuş, ona bir tek laf olsun söylememişti?

En sonra sabırsızlık alametleri gösteren Musa'yı azat etmek zorunda kalan Nühket:

— Siz, ne diyorsunuz bunlara? Hiçbir şey söylemediniz? Yoksa siz de mahalleli gibi beni zırdeli mi sanıyorsunuz?

— Estağfurullah, Nühket Hanım, bütün söylediklerinizi sabırla dinledim. Siz, bütün düşündüklerinizi söyledinizse de ben

bütün düşündüklerimi söyleyemem. Ancak, şunu söyleyeyim ki benim karım namuslu bir kadındır. Onun ufacık bir yanlış adım atması değil, kafasının içinde kanat çırpın bir yanlış düşüncesi bile benim gözüme çarpar. Ama, mademki siz bu kerte kuşkuda-sınız, ben de gerek sizin kocanızı, gerekse karımı göz hapsine alacağım. Amacımız, yuvalarımızı korumak olacak, haydi şimdi Allahaismarladık, diyerek Nükhet'in göz yaşlarıyla ıslanmış eli-ni sıktı, oradan uzaklaştı.

Şaşkınlık içindeydi. Dostoyevski'den bir kıskançlık öyküsü okuduğunu düşünüyordu. Bununki de bir o kerte gülünçse de kadının dramı büyük, acıydı. Kuruntularına inanıyor, yitecek mutluluğuna daha önceden gözyaşı döküyordu.

8

Kır glayolleri, kır laleleri, ak papatyalar, altın renkli kır ner-gisleri, insan ayağının pek az çiğnediği köşelerde düş gibi gizli açarken, gecekondu bahçelerine bin bir zorlukla elde edilerek dikilmiş, vişne, erik, elma, leylâk, erguvan fidanları da süslerini, güzelliğini bütün dünyaya göstermek ister gibi donanmıştı. Gü-zel bir ilkyaz, yılanlara gömlek değiştiriyor, insan ruhlarının bü-tün kış giydiği kapkara umutsuzluk, karamsarlık gömleklerini de kendi sıcak eliyle sıyrıp atıyor, başlarına çiçek fırtınasının sa-vurduğu ağaç çiçeklerine benzer bir yaşam sevinci sağnağı yağ-dırıyordu. Gecekonducuların, pireleri, kedileri, köpekleri hep gü-neşe dökülmüştü. Herkes elinde keser, hırçın, acımasız kış fırtı-nalarının, söküp attığı kontrplak, tahta parçalarını yine bir iki çi-viyle yerine mıhlıyor, elindeki kazmayla, kürekle, çapayla bah-çesini onarıyor, tımar ediyor, güzelleştiriyordu. Kadınlar, kışın hışmından koruyabildikleri sardunyalı güneşe çıkarmış, sarı yapraklarını yoluyordu. Kışın, nereye saklandıkları pek belli ol-mayan yüzlerce çocuk, şeytan uçurtması, büyük uçurtma uçuru-yor, tozların, toprakların üzerinde, çayırılık, çimenlik yerlerde alt alta üstüste boğuşuyor, kırlangıçlarla birlikte ortalığı cıvıl cıvıl bir yaşam türküsüyle dolduruyorlardı.

Kentli, köylü gecekonducular, birbirlerine daha az küçümse-

me ile bakıyorlardı. İlk yaz, havaya bir kardeşlik duygusu getirmiş gibiydi. Kışın en yakın akrabası olan türlü zorunların insan yüreklerine doldurduğu ağulayıcı toksinler, düşmanlıklar, eriyip gidiyordu.

İşte, gecekondu halkı, doğa güzellikleri içinde gecekondularının yıkımı işini büsbütün unuttuğu bir sırada postadan felaket sağanağına benzer bir yığın mahkeme çağrısı aldı. Arsaların sahibi olduklarını ileri süren Nevres'le Mazhar, bütün gecekonduların yıktırılmasını, her gecekondu sahibinin binlerce lira tutarında «ecri misil» ödeyerek arsalarını boşaltıp gitmesini istiyordu.

Bütün gecekondu sahipleri, bu mahkeme çağrısını ellerine alınca şaşkına döndüler. Mal sahibi olduklarını ileri sürenlerin istekleri öyle ağırdı ki hiçbir gecekonducu, bunun altından kalkamazdı. Mahkeme, onların isteğini benimseyecek olursa gecekonducular, hem gecekondularının bütün enkazını bırakıp gidecek, hem de ödeyemeyecekleri bir toprak kirasına mahkûm olacaklar, gecekondularını bırakıp gittikten sonra bile «icra», onları köşe bucak kovalayıp duracaktı.

Hepsi, kara kara düşünüyordu. İlk, gecekonduları yıkma işini Hükümet denemiş, Salise ile öbür kadınların girişimi sonucunda Vali Fahrettin Kerim Gökay, kararlaştırmış olan yıkımı bir «hilei şer'ie» ile durdurmuştu. Ne yazık ki gecekondu kadınlarının kazandığı bir zaferin ömrü pek kısa olmuş, kara bir kışın bitmez tükenmez zorluklarından sonra karşılırlarına özel kişilerin yürüttüğü tehlikeli bir yıkım kampanyası daha dikilmişti. Demek ki üzerinde gecekondularını kurdukları topraklar, artık, önceden sandıkları gibi-devletin, hazinenin malı değildi. Özel kişilerindi. Özel kişiler, her zaman Hükümetten, Devletten daha güçlü, daha tehlikeliydi. Hükümet, Devlet, yurttaşın karşısında herhangi bir hakkını korumaya çalıştığında ona türlü türlü memurlarını gönderiyor, yurttaş, bu çeşitli memurlarla yüz yüze gelince onları irili ufaklı armağanlar ya da acındırmalarla görev yapmaktan alıkoyuyor, böylece bir dev olan Devlet, bir küt kuyruklu tarlafaresi küçüklüğündeki yurttaş karşısında güçsüz kalıyor, ona yeniliyordu. Ne yazık ki bir tarlafaresi, karşısındaki bir tarlafaresiyle dövüşmek zorunda kalınca Devletten daha tehlikeli bir rakiple karşılaşmış oluyordu! Türkçesi şuydu: Devlet, ken-

di haklarını savunurken gösterdiği başarısızlığa bireyin hakkını savunurken uğramıyordu. Demek oluyordu ki dişli bir yurttaş, özellikle zengin yurttaş, hakkını devletinkinden daha başarılı bir biçimde koruyabiliyordu. İşte, gecekondu Devletin devletinden kurtaran gecekonducu, şimdi daha tehlikeli düşmanıyla karşı karşıya gelmişti. Devletin, Hükümetin bütün güçlerini yedekleyen mal sahipleri, onların göz yaşına bakmayacaktı. Hükümetin kanunları, artık, yalnız mal sahibi olduklarını söyleyenlerden yana işleyecekti.

DP Ocak Başkanı Kemal, tehlikenin büyüklüğünü gördü. Çünkü, gençliğinde uzun yıllar avukat kâtipliği yapmıştı. Karısına:

— Karı, dedi, tehlike çanı çalmaya başladı. Bu iş, Allaha havale edilerek kurtarılamaz. Yapılacak ilk iş, hemen mahalleli arkadaşlarla görüşerek tecrübeli bir avukat tutmaktır. Ne var ki mahalleyi avukat tutmaya kandırmak da deveye hendek atlatmaktan daha güçtür.

Adamlar, hepsini mahkemeye verdiği halde hâlâ, bu arsaların hazine malı olduğunu ileri sürerek kendilerine hiçbir şey yapamayacaklarını söyleyenler vardı. Tanrı ile Hükümet, onların hakkını korurdu. Kemal, DP'li üyelerle bir toplantı yaparak tehlikeli durumu açıkladı, avukat tutmanın gerekliliği üzerinde durdu:

— Şimdilik, para toplamaya bile lüzum yok. Hele bir mahkemeye gidilip gelinsin, yavaş yavaş üç-beş lira toplar, avukata veririz. Benim tanıdığım çok güçlü, dost bir avukat var. Onu tutmak istiyoruz. Başka avukatlar gibi iliğimizi kurutmayı aklına bile getirmesin.

Kemal'in ortaklaşa avukat tutma işi, çok yankı uyandırmadı. Birkaç DP'liden sembolik olarak birkaç lira toplandı. Avukat Celâl Adal tutuldu. Ne var ki Nevres'le Mazhar, mahallede savunma için bir birlik kurulduğunu görünce, kendileriyle görüşmek üzere Ocak Başkanı Kemal'le gecekondu sahiplerinden Ocak üyelerini özel olarak görüşmek üzere kentte avukatlarının yazıhanesine çağırdılar. Bu direnme işini sabote etmek için kimi yollar denediler. Kemal'i, evinin kapladığı arsayı, parasız kendisine bağışlayacaklarını söyleyerek savunmadan vazgeçmesini önerdiler.

Kemal'in, DP Ocak Başkanı oluşu, mülk sahibi adayları için epeyce büyük bir tehlikeydi. Kendilerinden biri CHP'li olduğundan DP Ocağı Başkanı'nın parti kanalıyla yapacağı baskı, işlerini geciktirebilir, bozabilirdi. Zaten Parti Ocağı'nın da bu amaçla kurulmuş olduğunu biliyorlardı.

Ocak üyeleriyle görüşüp anlaşmayı bir yana bırakarak işlerini salt Ocak Başkanı Kemal'le çözümlemeye çalışmaları, üyeleri kuşkulandırdı. Kemal, gecekondu mahallesini satmak demek olan bu ikili anlaşmayı şiddetle iteledi. Ne var ki üyelerden Kasım Ersen, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda İstanbul'da Mim-Mim Grubu çalışmalarından kalma, çabuk, kesin koku alma yeteneğine dayanarak Kemal'in mülk sahipleriyle ikili anlaşma yaptığı üstüne olan kanısını bütün gecekonduculara yaydı. Bu söylenti, Kemal'in çevresindeki gecekonducuyu DP'li grubu şaşırttı, büyük bir güvensizlik doğurdu. Kemal'in çok iyi başlayan liderlik şansı da böylece hırpalandı, sersemledi, tökezledi. Hiç kimse de işin derinliğini anlayacak durumda olmadığından bu kötü kuşku, sonuna dek Kemal'le öbür gecekonducu komşular arasında iki parlak gözlü kocaman bir kara kedi gibi dolaşıp duracaktı.

Yargılama başladı. Avukat Celal Adal, ilk oturumdan çıkar çıkmaz kendisine umut bağlamış olan bir yığın gecekonducuya şunları söyledi:

— Üzerinde gecekondu kurduğunuz arsalar Nevres'le Mazhar Beyler'in mülkiyetindedir. Oturabildiğiniz kadar oturursunuz. Sonu yıkımdır çokça umut bağlamayın.

Aklievvelerden Trenci Ahmet:

— Mülk sahipleri, biz buraları imar etmeye başladıktan sonra tapu almışlardır. Bizim buraları değerlendirmemizi bekleyerek davranmışlardır, dedi.

Avukat:

— Beyim, dedi, buralar boş hazine toprakları olarak görüldüğünden herhangi bir istekli gidip tapu dairesinden kolayca satın alabilir. Bu iş, son yıllarda gecekondu bölgelerinde öyle çok olagelmıştır ki mahkemeler, içinden çıkamamaktadır. Sizin mülk sahipleri de ister kötü, ister iyi niyetle üzerinde gecekondularınız bulunan toprağı devletten satın almış, tapuda üzerlerine geçirmişlerdir.

Avukat Celal Adal'ın bu biçim konuşmaları, onun da mülk sahibi adaylarıyla anlaşmış olduğu kuşkusunu doğurduğundan Ocak Başkanlığı'nı ele geçiremediğinden dolayı bir hizip kuran, bunu da CHP Örgütü'ne bağlamaya çalışan Muharrem Cenker'i davrandırdı. DP Ocağına birçok nedenlerle alınmayan, girmek istemeyen, ya da girdikten sonra ayrılanlara birer birer başvurdu. Bunlar, DP'lilerden daha kalabalıktı. İçlerinde Musa, Ahmet Usta gibi yüksek eğitim görmüş olanlar da vardı.

Muharrem Cenker:

— Efendim, dedi, Kemal Umar'la arkadaşları, bizlere ihanet etmişlerdir. Evlerimizin bir ayak önce yıkılıp düzlenmesi için Kemal Umar'la mülk sahibi olduğunu söyleyenler arasında gizli bir ikili anlaşma yapılmıştır. Anlaşmayı çok yakından izleyen bir gecekonducu arkadaşımız, bir gün size topluca bunu anlatacaktır. Kemal'le arkadaşlarının tuttukları avukat da mülk sahiplerinin adamıdır. Evlerimizin yıkımını çabuklaştırmak için onlardan para ve bir arsa almak için söz almıştır. Kemal Umar, halkı uyutmaktadır. Bu yaklaşan tehlikeyi önlemek için Kemal'le arkadaşlarının söz sahibi saymadığı bütün arkadaşların birleşerek güçlü bir avukat tutması gereklidir. Dayanacağımız en önemli nokta, mülk sahiplerinin tapularının bizim buraların dışında bir yeri göstermesidir. Bir başka yerin tapusunu almış olan bu adamlar, bizim gecekondularımızın arsalarını da bu arada yutmaya çalışmaktadır. Muhtar Sefer Bey, bu toprakların durumunu çok yakından bilmekte, bize yardım edeceğine söz vermektedir. Bu bir iki gün içinde kendisini bizim eve çağırarak dinleyelim. Göreceksiniz ki davamız hiç de Celal Adal Bey'in dediği gibi umutsuz, yersiz bir dava değildir. Muhtar Sefer'in anlattığına göre, mülk sahibi adayları, birçoğunun yaptığı gibi bir yandan ufak bir toprak parçası alıp bunun sınırlarını karakuşi yargılarla genişletmekte, zamanla, hazine de onların düzenleriyle başa çıkamadığından koskoca toprakları sahiplenmekte, yutmaktadırlar. Şu bir iki gün içinde hepimiz iyi birer avukat bulmaya çalışalım. Toplu olarak hangisini daha elverişli bulursak onu tutarız.

Muharrem Cenker, gecekonducularla bu konuşmaları yapmadan önce muhtar Sefer'le uzun boylu görüşmüş, bu fırsattan yararlanarak DP Ocağı'nın yanbaşıda bir CHP Ocağı'nın ku-

rulmasını kararlaştırmışlardı. Yeni avukat tutmaya razı olanlar, ister istemez ağın içine girecekler, DP Ocağı elbette hemen onları rakip düşman sayarak, aforoz edecek, onlara karşı mücadele açacaktı. Bu karşıtlık sonucunda DP' nin karşısına düşmek zorunda kalmış bu gecekonducuları CHP Ocağı'nın çekirdeği olarak yedeğe alabilirlerdi.

Muharrem Cenker, DP'li Başkanla üyelerin karşısında olmayıp da pasif durumda olan kişilerden de destek araması üstüne muhtar Sefer'den direktif aldıktan sonra, iri yarı gövdesi, tutarlı durumuyla mahallede büyük bir sempati yaratan Ahmet Usta'yla komünist olduğu bütün çevreye polisçe tellâl edilen Musa'yı ilkin ele alarak direnmenin çekirdeğini kurmak istedi. Gerek Ahmet Usta, gerekse Musa, eski yeni burjuva partilerinden zulüm görmüş kişiler olarak bir kenarda unutulup kalmanın cenderesinden kurtulmak hevesiyle Muharrem'e kulak verdiler. Ancak, her ikisinin de amacı, siyasal bir birliğe mal olmak değil, tehlikeye giren evlerin kurtarılması için sağlam çözüm yolları aramaktı.

Muharrem, bir pazar günü öğleden sonra karısı Nergis'i alarak kayınbiraderi Hacı ile kaynanası Mahi Nur'u ziyaret ettikten sonra doğruca Ahmet Ustalar'a gitti.

Yeri gelmişken anlatalım: Nergis'in nişanlısı Yüzbaşı Faruk'un apansız ölümü, mutlu bir vuva kurma umudunu darıma-
dağın edince Mahi Nur' la Nergis gecekonducularını Mustafa Reis'e satmışlar, ele geçen paraya yoksul aileden geri kalanların ortak olmaması için kente taşınmış, bir apartıman dairesine yerleşmişlerdi.

Ne var ki ellerindeki ufacık gecekondu parası çabucak suyunu çekmiş, gırtlaklarına dek borca batmışlardı. Yüzbaşı Faruk'un bekâr arkadaşlarından Nergis'e daha önceden göz koyan bir ikisi onun çevresinde pervane gibi dönmeye başlamışsa da hiçbir evlenmek yürekliliğini gösterememişti.

Bunun üzerine küçük bir pedal makinesiyle ufacık bir basımevi işleten Muharrem, Nergis'le evlenmek için bir çıkış yapmış, ilkin küçümsenmiş, isteğinde demir gibi davranınca annesiyle kızının direncini kırmak kolay olmuş, Nergis'le evlenince de bütün gün genç, güzel karısının yanında bulunabilmek kaygı-

sıyla küçük basımevini satmış, bir motorlu balıkçı kayığı alarak kılıç balıkçılığına başlamıştı. Kayınbiraderi Hacı'yı da kılıç balıkçılığına heves ettirmiş, o da kısmetini denizde aramaya başlamıştı. Akşamdan takımlarını vapurların gelip geçtiği çizgiye pek yakın noktalarda denize atıyor, sabahleyin denize açıldıklarında çoğu zaman kocaman kılıç balıklarıyla dönüyorlardı. Marmara, sanki o yıllar bu iki aile için kılıç balığı cenneti haline gelmişti. Her dalganın ardında sanki korkunç kılıcını bir düşmana saplamaya hazır kocaman bir kılıç balığı yatıyordu. Muharrem Cenker, yakaladığı kılıç balıklarının parasıyla bir mahalle ötedeki evini büyütme, güzelleştirmeye, karısını giydirip kuşatmaya çalışırken Hacılar, o günkü kocaman kazancını, birbirini kovalayan şarap, rakı şişeleri, ıskara köfte ya da pirzola dumanları arasında eritiyordu. Nergis güzel olduğu oranda düzenli, akıllı bir ev kadını da olmuştu.

Sevda, içinde böyle kapkara, marsık gibi olmanın verdiği önüne geçilmez bir aşağılık duygusuyla onu seyrediyordu. Kucağındaki bebek -çok şükür- babası gibi beyaza çalışıyordu. Bir dağlı olmaktan kurtulmuştu. Nergis, bebeği pek sevimli bularak sevip okşadı.

Bu sırada Muharrem Cenker:

— Musa Beyler de gelmeyecek miydi? diye sordu.

Ahmet Usta:

— Şimdi gelirler, dedi, kızları Işıl'ın bir saat önce öbür mahallenin küçük kızlarıyla oynarken kolu kırıldı da anneannesi onu alıp hastaneye götürdü.

— Kırık fena mı?

Sevda:

— Çok fena, dedi, kolu birkaç yerinden çatır çatır kırılmış.

Biraz sonra, Musa ile Zarife çardağa geldi. Ahmet Usta, Musa'nın ellerini iki kocaman nasırlı ellerinin içine alarak sıktı:

— Maşallah, maşallah diye güldü, senin de ellerin nasır bağlamaya başlamış.

— Eh, serde gecekonduculuk var. Bütün boş vakitlerimde elimde ya kazma, ya kürek ya da keser. Bugünlerde ne bir kitap okuyabiliyorum, ne de bir satır yazı yazabiliyorum. Almanların «Hundemühde» dedikleri biçimde, yani bir köpek gibi dilim dı-

şarı çıkıncaya dek, yoruluyorum. Ama yine de mutluyum. Yararlı bir iş yapmak bilinci, beni mutlu kılıyor. Bundan önce çok uzun yıllar yararsız işlere koşuldum. Bu işler ne bana, ne bireylerinden biri olduğum Türk Ulusu'na, ne de yeryüzü insanların herhangi birine yararlıydı. Bu işler, bana salt benim enerjimi, yaratma dinamizmimi yok etmek için yaptırılıyordu. Bütün insanlığımı ayaklandıran bu işler, iki belirli nokta arasında bir teneke kumu ya da yirmi kiloluk bir kaya parçasını durmadan götürüp getirmek gibi bir şeydi. Dostoyevski'nin «*Ölüler Evi*»nde söylediği korkunç cezalardan biri de buydu. Neyse ki şimdi kutsal dirimi doğanın, insanların şerrinden kurtarmak uğruna çalışıp çabalıyoruz. Başımızın üstüne bir dam yapmak için en cefakeş hayvan gibi çalışmakta sonsuz bir mutluluk buluyoruz. Bu benim için en yeni, en kutsal bir iş.

Ahmet Usta, uzun yıllardır aydın bir insanla konuşmak olanağı bulamadığından Musa'nın canlı, haklı konuşmasını süzme bal yer gibi dinliyordu.

Bu sırada Zarife, Sevda'nın yanına sokulmuş, bebeği pırpırıyor, bir bebek için yapılacak en tatlı şaklabanlıkları yaparak onu güldürmeye çalışıyordu. Ancak, bütün usu, düşüncesi de kırık kolunu öbür eliyle tutarak eve gelen kızcağızının hastaneye yatırılıp yatırılmadığındaydı.

Gecekonduları kurtarmak uğruna DP Ocağını kuran Kemal'le karısı Salise bir yanda, Muharrem'le karısı Nergis öbür yanda; iki rakip, iki düşman aile yuvası kurdular. Kemal'le Saliseler gibi Muharrem'le Nergisler de siyasal birer partiye kapılanarak bundan sonra kıyasıya dövüşecekler, birbirlerini yıpratmaya çalışacaklar, gecekondu davasını ancak ikinci elden anacaklardı.

İşte, sıcak bir temmuz günü, Muharrem'le Nergis, Ahmet Ustalar'ı ziyarete geldiğinde iki rakip ailenin karşı karşıya yıllarca yapacağı kısır savaşın ilk cephaneleri hazırlanıyordu. Ahmet Usta, pehlivan yapılı gövdesini sevimli bir biçimde öne eğerek Sevda ile onları karşılayıp çardağa buyur etti. Bir masanın çevresinde oturdular. Sevda, çok esmer yüzünde sonsuz bir hayranlıkla Nergis'in yüzünü gözden geçiriyor, onun evlendikten sonra daha çok güzelleştiğini görüyordu.

Zarife'nin annesi Ferhunde, becerikli bir kadındı.

— Ben, dayısıyla onu hastaneye yatırırım, ya da ayak tedavisi yaptırır, evde dinlendiririm, diyerek çocuğu kızgın kızgın alıp götürmüştü.

Bütün suçu, anada, babada buluyordu. Çocuk, nasıl olur da öbür mahallede el arabasına binme oyunu oynamaya gider, onlar onunla ilgilenmezdi? Torununu çok seven anneanne, elinden gelse kızıyla damadını bir güzel pataklardı.

Zarife, çayları koymaya giden Sevda'nın kucağından Emrah'ı aldı. Ona son kerte sevimli bir şefkat gösterisiyle bir şeyler söylüyor, yavru, iri kara gözleriyle ona anlayışlı anlayışlı gülümsüyordu.

Ahmet Usta, bu sırada sözü alarak içini dökmeye başladı:

— Arkadaşım, dedi, ben oldum olası siyaseti sevmem. Şimdiki partiler, halkın düşmanıdır. Politikacılar, hiçbir şey vermek-sizin halkı siyaset meydanında horoz gibi dövüştürmektedir. İşte, o horoz dövüşü, bu küçük gecekondu mahallelerine de girdi. Salt gecekondularımızın yıkımını önlemek üzere kurulan DP Ocağı'ndan şimdi bir de CHP Ocağı doğmak üzeredir. Siz, benim yaşamım üstüne hiçbir şey bilmezsiniz, Muharrem Bey.

Burası önemli de değil. Ancak DP Ocağı'nın kurucuları beni içlerine almak istedilerse de -ki siz de vardınız onların içinde-ben kenarda kalmayı üstün tuttuğumu söylemiştim. Bugün de bu düşüncem hiç değişmiş değil. Muhtar Sefer'in buradaki pasiflerden, ya da Kemal'in düşmanlarından yaratmaya çalıştığı CHP Örgütüne de girmek niyetinde değilim. Ancak, burada oturduğum sürece doğruyu, güzeli, iyiyi uygulamaya çalışan herkesi destekliyeceğim.

Muharrem, heyecanla atıldı:

— Aman, Ahmet Ustacığım, biz, şu sırada hiç de bir CHP Ocağı kurmak sevdasında değiliz. Sefer Bey, bu sevdada olabilir. Şu var ki o, yerlerimiz üstüne çok şey bilmekte, Hükümet dairelerinde komşu kapısı gibi vızır vızır dolaşmaktadır. Kemal Bey'le arkadaşlarının sabote ettiği davamızı yürütmek üzere bir topluluğa dayanmak zorundayız. Bizim de amacımız yalnız ve yalnız gecekondularımızın mukadder gibi görünmeye başlayan yıkımını önlemektir.

— Güzel, burada sonuna dek sizinle beraberim. Sizinle beraber olmak zorundayım da. Çünkü, Kemal Bey'le arkadaşlarının kurduğu DP Örgütü, buna girmeyenlerin hepsine karşı savaş açmışa benziyor. Artık, hiç bir gecekonducu komşu, çoğunun evlerini bedava yaptığım halde bana uğramıyor. Anlıyorum ki benimle ilişkilerini kesmeleri için hepsi şiddetle uyarılmış. Bu bir din bağınazlığıdır. Kendilerinden olmayan herkese gâvurmuş gibi davranılmaktadır. Bugün, şurada benim kulübemde yaptığımız toplantı, epeyce yiğitlik, yürek isteyen bir toplantıdır. Çünkü, bundan sonra komşularımız bize karşı da daha somurtkan, daha düşmanca davranmakta kusur etmeyeceklerdir. Şundan ki demin de söylediğim gibi halk, particiliği, çıkarlarını korumaya yarayan bir araç olarak düşünmekten çok, bir din olarak düşünüyor. Bu yüzden de İslâmiyetin ilk günlerindeki gibi DP'den olmayan herkes gibi bizler de birer müşrik olarak görüleceğiz. Belki kanımız bile helâl sayılacak. Zavallı halk, ne bilsin ki İsmet Paşa gitti, onun yetiştirmesi olan Menderes, ya da onlardan biri olan Celâl Bayar geldi. Zavallı halk, nereden bilecek ki İsmet Paşa'nın götürdüğü bütün kusurları Menderes'le Celâl Bayar yine beraberlerinde getireceklerdir.

Musa:

— Sözüünüzü kesmek istemezdim ama, birkaç ay önce bir eski arkadaştan bu partileri karikatürize eden bir hikâye dinlemiştim, müsaade ederseniz anlatayım: Efendim, Avrupalı bir turist, Çin'in herhangi bir kentinde pazar yerini geziyormuş. Bu sırada yakıcı güneş altında işkenceyle ölüme bırakılmış belden yukarısı çıplak bir adamın bir direğe bağlanmış olduğunu görmüş. Adamcağızın kanlı gövdesindeki yaraları üzerine bulut gibi karasinek yığınları üşüşmüş, kan emmekteymiş. Turist bakmış ki Çinliler, bu hemşehrilerinin gövdesinden kan emen binlerce sinekle hiç ilgilenmeden onun yanı başından kaygısızca geçip gidiyorlar. Hem onlara bir ders vermiş olmak, hem de zavallı mahkûmu işkenceden kurtarmak için bütün sinekleri kışlayarak kovalamış. Karasinek bulutları, başının üstüne doğru vızılدارarak havalanırken, kendisinden geçmiş gibi başı öne sarkmış, gözleri yumulmuş olan mahkûm Çinli, birdenbire başını kaldırıp canlanarak turisti en ağır biçimde sövüntü yağmuruna tutmuş.

Turist, buna pek şaşmış:

«Yahu, demiş, sen gerçekten bu cezayı haketmiş bir adam-mışsın. Ben, sana iyilik ettim, sense bana sövüp sayıyorsun.»

O zaman, mahkûm, turiste şöyle demiş:

«Arkadaşım, sen bana iyilik değil, kötülük ettin. Şundan ki benim gövdemin üzerinde dinlenen sineklerin hepsi toktu. Şim-di, onların yerine aç sinekler gelirse ben nasıl dayanacağım?»

İşte, Ahmet Usta kardeşimizin anlattığı gerçeği bütünleyen bir hikâye.

Bu sırada yoldan geçen üç-dört yoksul kılıklı adamdan biri bir nara attı:

— Deheeeey, anasını sattığımın gomonisleri be!

Bu narayı atan, Çakır Hüsmen'di. İki ay önce son kerte yoksul gecekondusunda gencecik karısı veremden ölen adamdı. Arkada, dal gibi ufacık bir erkek çocuk bırakmıştı. Ahmet Usta'yla konuklarının çok acıdıkları bir kişiydi. Hepsî, o yana baktı. Herifler sarhoştı. Hepsî de Çakır Hüsmen'in kurt gözlerini andıran iri çakır ışıklı gözlerini gözlerinin içinde buldu.

Ahmet Usta:

— Bu taş bize, dedi.

Muharrem:

— Kudursunlar, dedi, böyle zavallı fedailerle bizi yıldıracıklarını sanıyorlarsa aldanıyorlar.

Musa, hiçbir şey söylemedi. Yalnız, ezik bakışlarla karısının gözlerini aradı. Onun bakışları da onun gözlerine sığınarak bir dayanışma aradı.

Muharrem:

— Arkadaşlar, dedi, bu bir başlangıçtır. İktidar Partisi, bundan sonra kendilerinden olmayanları yıldırmaq için daha birçok oyunlar oynayacak. Ama, Allah bilir ya, biz şuracıkta yalnız ev-ceğizlerimizi kurtarmak için başbaşa vermiş bulunuyoruz. Kemal, mülk sahipleriyle anlaşmış olduğuna göre, bizim ayrı bir avukat tutmamız gerekiyor. Sizlerin bildiğiniz güçlü bir avukat varsa bunu bize katılacaklara bildirerek hemen tutmaya çalışalım. Hiç vakit geçirmeye gelmez. Bakarsınız az zaman içinde evlerimizi deve edip yutmuşlar ya da kuş edip uçurmuşlar.

Musa:

— Benim tanıdığım Cavit Alp adlı bir avukat var. İlk on bir kenara yazın. Sonra, usumuza gelenleri de yazar, haklarında araştırma yaptırır, en elverişlisini tutarız, dedi.

Biraz durdu, yolda, uzaklaşan sarhoş fedailerin arkasından ağı gibi bakışlarla bir süre baktı:

— İşte, dedi, geri kalmış ülkelerdeki geri kalmış insancıkların, yoksul insancıkların hangi yollara sürüklendiğini görüyorsunuz. Oysa, hepimiz gecekonducuyuz, evlerimiz yıkım tehlikesiyle karşı karşıyadır. Onları kurtarmak için elele, omuz omuza vereceğimize yeni bir dinin adamları imişiz gibi temel davayı unutup bu işlerle hiç bir ilişkisi olmayan özel düşüncelerimizi erek alıp birbirimize saldırmaya başladık. Particilik, din halinde yozlaştırılırsa burada hepimiz tehlikeye gireriz. Yalnız, biz değil, bütün yurt tehlikeye girer. Mahkûmun kanlı sırtına konan yeni, aç sinekler, geride kalan çok kalabalık aç sinek sürülerini türlü din bağınazlıklarına benzer yalanlarla avutarak korkunç bir sömürüye girişmişlerdir. Daha iki gün önce Meclis Başkanı Koral-tan'ın oğlunu Meclis Başkanlığı'nın kırmızı, lüks otomobilinden inerken gördüm. Hani, böyle resmi arabalara özel kişiler binmeyecek, bindirilmeyecekti. Her neyse, bunlar daha başlangıç. Bana öyle geliyor ki bizler, DP saflarının dışında kalan yurttaşlar, bu aç sinekler başımızdan gidinceye dek çok zahmet çekeceğiz. Burada belki de bizi öldürmeye bile kalkabilirler.

Ahmet Usta:

— Herifler, şu zamanda en amansız, en tehlikeli bir sözcük olan komünist umacısını hepimize birden yapıştırıverdi. Demek ki bundan sonra bizim gecekondularımızı savunmak için meydana getireceğimiz topluluğu bu adla damgalayacaklar. Oysa, zavallı halk, bilmez ki biz bunca tehlikeyi göze alarak onların da tehlikedeki gecekondularını savunacağız.

Çakır Hüsmen'le arkadaşları yine yalpa vurarak, homurdanarak geri dönmüş, önlerinden geçiyorlardı. İçlerinden bir başkası:

— Yaşatmayız ulan, çifitları içimizde, dinime imanına, diye bağırırdı. Berikilerse laf başkalarına atılıyormuş gibi dingin, çaylarını içiyorlardı.

Musa, külhanilerin bu laf atınalarına üzülmekle birlikte ken-

disinden başkalarına da komünistlik yaftası takmaları hoşuna gidiyordu. Bu lanetlenmiş adın bir kalabalığa ad olması, hiç olmazsa kendisini tek başına bir erek olmaktan kurtarıyordu. Yoksa bu taşlara tek başına katlanabilmek çok zor, yıldırıcı oluyordu.

Külhanbeylerin naraları, onları yıldıracağına daha da yürek-lendirmişti. Birkaç gün içinde on beş-yirmi kişilik hak arayan bir gecekonducu grubu oluşturmuşlardı.

Bir gün, hep birlikte muhtar Sefer'i görmeye gittiler. Sefer, bu CHP adayları olarak gördüğü dara gelmiş gecekonducuları bir ağaç altındaki sandalyelere buyur ederek çay getirtti ve şöyle konuştu:

— Arkadaşlarım, şu Bakırköy sınırları içindeki topraklar, içinden çıkılamayacak kerte karmakarışık bir duruma getirilmiştir. Bu topraklar üzerinde ne hırsların azgın dolapları dönmüş, hazine toprakları özel kişilere mal edilirken ne milyonlar vurulmuş, ne Tapu Sicil Muhafızları havadan milyoner olmuştur. Arkadaşlarım, bu sizin üzerinde oturduğunuz arazi de üzerinde hâlâ türlü oyunlar oynanan bahtsız topraklardır. Toprak hırsızlarıyla elele vermiş toprak vurguncuları bu arsaların tarihini, tarihçesini allak bullak etmiş, bunları, salt bol paralı kişilerin kolayca çözebileceği bir düğüm haline getirmiştir. Sizlerin üzerinde gecekondu kurduğunuz arsalar, birkaç ay öncesine kadar sahipsizdi. Ama, bakıyoruz, sizin gecekondu kurulup da imar başladıktan sonra sahipleri çıkagelmiş. Elinde üç-beş kuruşu olan bir toprak vurguncusu, bir kara spekülâtör, kentin genişleyeceği yönler üzerinde birkaç dirhemlik toprak satın alıp örümcek gibi ağını kurarak bekliyor. Tapu Sicil Muhafızlığı'nda dönen dolaplar sonucunda, burası gecekondu ile dolunca, o birkaç dirhemlik toprak oluyor birkaç milyon kilo ya da ton. Bunların elinden aslında kurtuluş yoktur. Bunlar, kendi işlerini, devletin aradığı haktan daha sıkı bir biçimde izler, hem de şans kırk yılda bir size gülmeyecek olursa sonu mutlaka felakettir. Ben, buraların sınırlarını çok iyi biliyorum. Avukat tutar da mahkemede savunmaya geçecek olursanız ben de sizinle beraberim. Beni de tanık yazın, tutacağınız avukatla da daha önce konuşursam çok iyi olur. Bizim Bakırköy Bölgesi'nin toprakları altın değilse de onun geniş topraklarında, sizin zavallı gecekonducularınızı bir an-

da toptan kibrit kutuları gibi ezebilecek ağırlıkta altın stoklarının pazarlıkları yapılmaktadır. Sizin talihsizliğiniz biraz da burada. Ama, bu sözlerime kapılarak sakın karamsar olmayın. Bakıyorum içimizde (bu sırada Musa'ya baktı) bizden çok mürekkep yalamış arkadaşlar var. Durumun nezaketini çok yakından anlayasınız diye böyle konuşuyorum.

DP Ocağı'nın dışında on beş-yirmi aile Muharrem'in grubunda elele vererek avukat doktor Cavit Alp'i tuttu. Noter hikâyesi Ümrân Nazif'in bürosunda vekâlet verdiler. Bir akşam Muharrem'in evinde, toplanan ortak para ile, avukatın onuruna bir şölen verildi. Cavit Alp, herkesten ayrı ayrı davayı dinledi. Diplomasız avukat(!) Trenci Ahmet, bu arazi üzerine çoktan beri hazırladığı dosyayı incelemesi için avukata verdi. Çok güzel bir gece geçti. Lüks lambasının parlak ışığında çepeçevre oturmuş yiyip içen kadınlı, erkekli grup, karşılıklı şakalar yaptılar, güldüler, eğlendiler. Ama, bu gülüp eğleniş, salt kafa düzeyinde oldu. Avukat, bu toprakların tekin olmadığını, gecekonduların mayın üzerinde durduğunu bilerek gecekonducuların umuttan doğan sevinçlerine demet demet kır çiçekleri serpmekten çekinmedi. Geceyarısı, yusuvarlak bir ayın altında cır cır böcekleriyle ateş böceklerinin serin bahçesine çıktıklarında gruptan her biri kendisini feleğin korkunç çarklarına çivi sokmuş birer kahraman gibi duyuyordu.

Gecekondu mahallesindeki bu ilk parlak hakkı izleme toplantısı, gecekonducuları kesin olarak ikiye böldü. DP'liler, artık Cavit Alp'i avukat olarak tutan bu grubun kişilerini kesin olarak CHP'li bildiler, hem de komünist olarak damgalamaya başladılar. DP Ocağı, elindeki olanaklarla bunlara karşı şiddetli bir savaş açtı. Oysa, bu grubun doğuşunda gecekondu kurtarma eğilimi daha ağır basıyordu. Şundan ki içlerinde Mükerrerem'den başka CHP'ye gönül vermeye hazır hiç kimse yoktu. Hemen hepsinin gönlü de evceğizlerini kurtarmak kaygısıyla çarpıyordu.

İKİNCİ BÖLÜM

1

Mülk sahibi adayları Nevres'le Mazhar, gecekondu mahallesinin çifte avukat tutup tapu dairesindeki gizli işleri de kurcalamaya başlaması üzerine, Ankara Hükümet sorumlularının, komünizme, solculuğa karşı haçlı seferi açmasını fırsat bilerek bu işi kestirmeden bitirmeye karar verdiler. Büyük Millet Meclisi'ne ilginç, uzun, korkunç bir telgraf çektiler.

Telgraf özet olarak şöyle diyordu:

«Biz, Nevres ve Mazhar, gecekondu bölgesindeki şu sayılı pafta, şu numaralı adadaki arazimizin komünistler, bolşevikler ve Ruslarca işgalinden dolayı çok üzgünüz. Özel kişilerin malı olan arsaları büyük bir cüretle sahiplenен komünistler, burada gerek Demokrat Parti, gerekse Halk Partisi saflarına sığınıp kendilerini maskeleyerek komünistçe yağmalarının ömrünü sürdürmeye çalışmaktadır. Bu yağmacıların içinde sicilli komünistler, Rus ırkından kişiler yönetici durumundadır. Yönetimleri altındaki komünist eğilimliler de hemen hemen onlar gibi düşünmekte, Türkiye topraklarının Türk halkının ortak malı olduğunu söyleyerek üzerinde haksız yere gecekondu kurdukları arsalarımızı öz malları saymaktadırlar. Bunların hepsinin elebaşısı da DP Ocak Başkanı Kemal Umar denen kişidir ki kurduğu bu komünistlik yuvasının çevresinde topladığı saf yurttaşları da kendi düşüncelerine yatırarak onları Türk kanunlarını hiçe saymaya, sahipli mal ve mülklere, kutsal haklara karşı gelmeye kışkırtmaktadır. Komünistlerin, kutsal topraklarımızı işgal için verdik-

leri parola yarın bütün yurt düzeyine yayılırsa halimiz nice olur? Bir an önce derdimizin çözümü için gerekli araştırmanın yapılmasını, aracılık edilmesini dileriz.»

Aklı başında iki okumuş, eğitim görmüş, zengin yurttaşın çaldığı bu alarm çanı, İstanbul Emniyet Örgütü ile Milli Emniyet'i ayağa kaldırdı: Nasıl oluyordu da komünistler gecekondu mahallesinde bir Sovyet Örgütü kuruyor da mahalli sorumluların bundan bilgisi olmuyordu? Birinci Şube'nin başındakiler, hemen Sovyet Bölgesi'ne(!) akıllı memurlar gönderdiği gibi Milli Emniyet'in İstanbul Örgütü de, Birinci Şube'ninkinden habersiz birkaç ajan gönderdi.

Birinci Şube'den (.....), arkadaşlarıyla şeflerine:

— Ben demiştim, dedi, bir komünist, gecekondu bölgesinde yaşatılmamalıdır. Bunlar, hep o Musa'nın başının altından çıkmıştır. Ona gecekonduğunu satan balıkçıyı da «Niçin evinizi bu herife sattınız?» diye paylamıştım. Ne yazık ki olan oldu. Biz, bu herifin 1952 tutuklamasında içeri alınacağını bekleyerek avunurken, melun burada da dört ayak üstüne düştü. Sonunda da başımıza bu belâları açtı.

O zaman, Şefi (Solcular arasında ünlü Parmaksız Hamdi):

— Dur hele, dedi, Kasımpaşa Tersane İşçileri Sendikası'na soktuğumuz Enver, Musa'nın en eski okul arkadaşlarından. Onu, çıkardığı sendika gazetesine sözde gizlice yazılar almak üzere Musa'ya göndeririz. Onu sık sık ziyarete gider, böylece de işin içyüzünü çabucak anlarız.

— Musa'nın da eski bir kurt olduğunu biliyorsunuz. Sendikadakileri satsa da bu eski, candan arkadaşını bize satar mı?

— Şıp diye satar oğlum. Enver, bugüne bugün uyuşturucu madde kullanan bir adam. İradesi sıfıra inmiş. Biraz korku, biraz para, her şeyi çözümler. Sen, bu akşam onu git sendikadan al bana getir. Garın önünde sizi beklerim. Dışarıda, karanlık bir köşede onunla gereken görüşmeyi yaparım. Hafta içinde de onu Musa'ya konuk olarak göndeririz. Sen de, o, ziyarete gittikçe orarlarda dolaşır, durumu kontrol edersin. Musa, son kerte kuşkulu bir adamdır. Seninle Enver'i bir kez olsun yan yana gördü mü planımız suya düştü demektir, anlaşıldı mı?

— Anlaşıldı, Şefim.

Musa, bahçede beş legorn tavuğuna yem verirken eve doğru eski sevgili arkadaşı Enver'in geldiğini gördü. (.....) Lisesi'nde Müdür Muavinliği yapan bu arkadaşını bir iki yıldır hiç görmemişti. Eski memur arkadaşlarıyla görüşerek onların da durumunu tehlikeye atmak istemiyordu. Bu yüzden uzun yıllardır bütün eski arkadaşlarını ancak anılarında ziyaret ediyor, onlarla ancak anılarının eski güneşli, dost korkusuz bahçelerinde oturup konuşuyor, böylece her şeyi yüzde yüz yitirmedigine inanarak mutlu olmaya çalışıyordu. Hiç olmazsa eski dostlarla dolu anılarını kendisine bırakmışlardı ya. Enver, okul günlerinden beri kardeşçe sevdiği çok zeki, yetenekli arkadaşlarından biriydi. Kendisinden üç-beş yaş küçük de olduğundan aralarındaki ilişki bir ağabey-kardeş ilişkisi niteliğinde sıcak bir sevgiye dayanıyordu.

Musa, Enver'i uzun zaman sonra görünce çok sevindiyse de ayaklarındaki boyasız ayakkabıları, bacağındaki soba borusuna dönmüş ütüsüz kül rengi yazlık pantolonu, sırtında, içinde ceket olmayan, yalnız ak bir frenk gömleği, üzerinden giyilen kül rengi buruşuk pardösüsü, her zamanki dağınık, ayaklanmış saçlarının perişanlığı, yeşil, iri güzel gözlerinin, son kerte yakışıklı yüzünün dalgın, üzgün ışıklarla yıkanişı, ona çok garip geldi.

Enver, yüzünde zoraki bir gülümseyişle yaklaşarak Musa'nın boynuna atıldı.

Musa, onun fena halde felaket koktuğunu anladı.

— Hoşgeldin, Enver, dedi, demek bizim buraya taşındığımızı biliyordun?

— Kim bilmiyor ki? Herkes bunun sözünü ediyordu. Bütün arkadaşlar.

Musa, arkadaşının altına bir sandalye sürdü:

— Bir iki dakika müsaade edersen şu tavukları kümise sokayım.

— Tavukçuluk yapacağını da işittim, doğru mu?

— Yalan değil. Bir başlangıç olsun diye bizim küçük Hasan aracılığıyla Ortaköy'deki bir tavukçu arkadaştan iki güzel legorn alarak işe başladım. Tavukların sahibi yüz tavuğun içinden rastgele iki tavuk seçip almamızı söylerken içi gidiyor, sanki çocuklarını kaçırmış gibi gözleri dolu dolu oluyordu. Tavukları-

nın hepsini de aynı sevgiyle sevdiğinden iki taneyi kendi eliyle seçip bize vermeyi bayağı ihanet saydığı görülüyordu. İşte, o iki tavuk.

Musa, Ortaköy'lü iki legomu gösterdikten sonra, Çarşamba Pazarı'ndan aldıklarıyla birlikte hepsini eve bitişik kümese sokarak geldi. Enver'in yanına oturdu. Sevgili arkadaşının çok önemli bir hikâyesi olduğunu bildiği halde bilerek onunkini geri bıraktı, kendi tavukçuluk merakından söz etmeye başladı:

— Enver, biliyorsun. DP'nin iktidara gelişi, hepimize ufak tefek umutlar vermişti. Seçim propagandası sırasında kendisiyle birlikte gazete muhabiri olarak yurdu gezip dolaşan bizim kayınbiradere Celal Bayar ne demişti biliyor musun? «Biz, iktidara gelirsek Komünist Partisini bile serbest bırakacağız» demişti.

Bırak, komünist partisini bütün sosyalizan düşünceli aydınlarla işçiler, alışageldikleri işlerinde çalışamaz, ekmek parası kazanamaz hale geldiler. İsmet Paşa'nın uzun yıllar süren kaskatı faşizminden sonra, Menderes'le Bayar'ın korkunç faşist terörü, sol düşüncenin mutsuzlarında iler tutar bir yan komadı. Kentte barınamaz olduk. Evet, kirayla oturduğumuz evlerde, Hükümet yetkililerinin durmadan kışkırttığı kamuoyu yüzünden barınamaz duruma geldik. Bizim olan bağımsız bir mağaracık, bir tek odacık aradık. En sonra, burasını satın alarak bu hale getirdik. Bu bir göz kontrplaktan odacığı böyle büyükçe tuğla bir odaya çevirdik.

Zarife bir laboratuvarda çalışıyor; ben de bir tanıdığın imzasıyla çıksın diye kimi bilimsel, edebi kitaplar çeviriyor, üç beş kuruş alıyorum. Elimde yazılmış romanlarım, çeviri kitaplarım var. Ne çare, Babîâli Yokuşu'nun kapıları bize kapalı. Editörlerle birlikte bütün eski tanıdık küçük burjuva gazetecileriyle edebiyatçıları da sokakta bizi görünce, ya görmezlikten geliyor, ya da yollarını değiştiriyorlar. Bu da yetmiyormuş gibi İkinci Dünya Savaşı içinde Alman marklarıyla palazlanan yerli faşistlerin, yeni rejimin parasıyla çıkan pis, bayağı dergilerinde hâlâ bizden söz ediliyor, eski savaş şiirlerimizden kimi parçaları yayımlayarak açılmış yaralara büsbütün tuz biber ekliyorlar. Milleti büsbütün ürkütüyorlar, bizim umacılığımızı büsbütün katmerleştiriyorlar. Kısacası, kentte bize yapacak iş kalmadığını anlayınca

bir kır evi bulup orada köylülüğe dönmek, bir iki inek besleyen babam gibi sütçülük yapmak istedim. O kocaman hayvanları barındıracak bir ahır bulmanın güçlüğü beni bu düşüncemden caydırdı. Eskiden beri tatlı bir iş ya da eğlence olarak düşünüyordum yumurta tavukçuluğu yapmak düşüncesinde karar kıldım. Ne var ki bu da sermaye isteyen bir iş. Henüz, ikisi armağan beş legorn tavuğu edindim. Elime bir küçük civciv makinesi geçirebilseydim...

Burada Enver'in yeşil, güzel gözleri eski canlılığıyla parladı:

— Musa Ağabey, dedi. Ben de sizin gibi tavukçuluğa heves ettim. Yenimahalle'de kayınpederin güzel bir köşkü geniş, boş arsaları vardı. İçgüvey olarak onların yanında oturuyordum. Okuldan uzak kaldığım saatlerimi bir müzik tarihi yazmaya, bir bahçeye bağladığım kocaman bekçi köpeğim Karabaş'a, bir de tavuklarıma ayırıyordum. Birkaç tavuk edinmiştim. Tavukçuluk kitapları almış, büyük sistemli tavukçuluk üzerine incelemeler yapıyordum. Fenni tavukçuluğun insana milyonlar kazandıracağını okuyordum. Bu arada bir de küçük civciv makinesi satın almıştım. Eğer onu yürütmemişlerse alıp sana getireyim bari.

Enver, burada durdu. Gözlerinin yeşil ışıkları döndü. Bir yerlerde batan güneşten bunlara garip yabancı pırıltılar, gölgeler vurdu:

— Musa Ağabey, sana şu birkaç ay içinde başımdan geçenleri kısaca anlatayım da ondan sonra yine tavukçuluğa döneriz, dedi, durdu.

Yine düşünceye daldı. Yüzü melankolik gölgelerle kaplandı. Yalnız, kumral yüzünün ortasındaki eski zeki, canlı gözlerinden Musa'nın onda hiç görmeye alışmadığı ebemkuşağı renginde mini mini ifritler, şeytanlar, periler, cinler, karakoncoloslar geçiyor, yine geçiyordu.

— Yedi yıl önce, siz sürgündeyken, bir bankacının kızıyla evlendim. Öğretmenlik, Müdür Yardımcılığı aylığım ayrı, konforlu bir ev açmaya yeterli olmadığından beni içgüvey olarak içlerine aldılar. Ben de aylığımın ufak bir bölümünü harçlık için alıkoyarak, artanını eve harcıyordum. Kayınpederim çok iyi bir insandı. Onunla aramız çok iyiydi. Gelgelelim, çok güzel, kaprisli, genç bir kadın olan kaynanam, üç kâğıtçılardan bir herifle

cinsel ilişki kurduğu gibi beni de gözüne kestirmişti. Affederseniz, karımla cinsel ilişkide bulunduğumuzu bildiği saatlerde birden bire kapıyı çalmadan hızla iterek odamıza dalıyor, lambayı yakarak bizi çırılçıplak, o durumda görmeye çalışıyordu. Bu, birçok kez böyle sürüp gitti. En sonra, karım, annesinin düşüncesini sezmişcesine ona karşı geldi, çıkıştı. Bu uygunsuz davranışı bir daha yapmamasını söylediye de kaynanam kös dinlemişse benziyordu.

«Sizin sevişmeniz hoşuma gidiyor, benden ne çekiniyorsunuz?» diye gülüyordu.

Bu, hiç alışmadığım bir ahlâksızlık örneğiydi. Şaşırp kalmıştım. Kaynanam, kocasıyla hiç yatmıyordu. Aile dostu gibi eve soktuğu kazık gibi çirkin, kumarbaz, üçkâğıtçı herifi rahatça eve alıyor, fırsat düşürdükçe onunla yatıp kalktığı anlaşılıyordu. Kayınpederim, buna karşı silahsızdı. Kocaman köşk ile birkaç milyonluk arsaların tapusunu karısının üstüne yaptırmıştı. Onu pek çok seviyordu. Ufacık memur aylıklarından biriktirdiği parayla satın aldığı geniş arsalar, sonradan inanılmayacak biçimde değerlenmiş, bunun birazını satarak güzel bir köşk yaptırmışlardı. Ne yazık ki onların mutlu yaşamları, kadının kaprisleri yüzünden cehenneme dönmüştü. Tapusu üstüne yapılmış olan köşkle birçok milyonluk arsaların sonsuz gücünü elinde tuttuğunu anlayan kadın, ele avuca sığmaz korkunç bir yaratık olup çıkmıştı. Artık, hem güzel, hem milyoner bir kadındı. Bunun yaptığı şımarıklık ise dayanılmaz bir şeydi. Kayınpeder, ateşten bir çember içinde yaşıyordu. Aşağı tükürse sakal, yukarı tükürse bıyıktı. Birazcık ölçüyü kaçırsa kadın, hem onu hem, de bizi kapı dışarı edecek, milyonlarca lira tutarındaki mal ve mülkün üzerine hovardasıyla birlikte çöreklenenecekti. Son günlerde, kafasına bunu koyduğunu gösteren emareler de vardı. İşte, bizim odamıza dalı dalıverdiği sıralardı. Birgün, beni evde yalnız yakaladı:

«Neden benimle yatmaktan kaçınıyorsun? dedi. Benim bir deri bir kemik kızım ile yatmak daha mı hoşuna gidiyor?»

Ne diyeceğimi, ne yapacağımı şaşırmıştım. Kayınpederimi, karımı seviyordum. Kaynanamla yatmak, aklımın köşesinden geçmiyordu. Kadın, benden yüz bulamayınca bana da, kocasına davrandığı gibi davranmaya başladı. Evin içi bir tımarhane ko-

ğuşuna dönmüştü. Herkes birbirine havlıyordu. Bu günlerde tavuklarım birer birer öldü. Tahlilini yaptırdım. Herhangi bir hastalıktan değil, ağulanmaktan gittikleri anlaşıldı. Kocaman köpeğim Karabaş da artık eski neşesini yitiriyor, acı acı düşünüyor, beni kurtar der gibi gözlerimin içine yalvararak bakıyor, zorla yiyecek yiyordu. Bir gün de zinciri içinde öldü gitti En sonra, öğrendim. Bir gün evimizin kiracılarından bir veteriner, köpeğimin yanına gitmiş, o da hırçın davranıp veterineri biraz hırpalamıştı. Adam, hayvana bu yüzden kin bağlamış, hergün arsenikli et vere vere onu yavaş yavaş çaktırmadan ağulayıp öldürmüştü.

Evin içindeki havaya bunların verdiği gerginlik de karıştı. Her akşam sofrada başında toplandığımızda kaynanam mutlaka hır çıkartıyor, hepimize de, kendisine de geceyi zehir ediyordu. Anlaşılıyordu ki en başta kocası, hepimizle ipleri kopararak evle arsalara tek başına sahip olmayı kurmuştu. Kocasını da, bizi de evden kovup tapusu kendisinde olan mülkün üzerine üç kâğıtçı hovardasıyla oturacaktı. Kayınpederle aramızdaki ilişkiler bu yüzden daha çok sıklaşmıştı. Olacakları görüşüyor, dertleşiyor, buna karşı hiç bir panzehir düşünemiyorduk. Adamcağızın bütün ömrünce edindiği servet, iki kara boğazdan aşağı inecekti. Çok üzgün, gergin günler geçiriyor, mukadder patlayış anını bekliyorduk. Son günlerde karım da annesinden yana çıkmaya, bize dirsek çevirmeye başlamıştı. Artık, yatak odamıza da gelmiyor, geceleri annesiyle bir yatakta yatıyorlardı. Annesi, onu kısıkvrak bağlamıştı.

Bir akşam, ben de içinde olarak, hepimiz ayrı ayrı güzel yemekler, mezeler hazırlayarak güzel bir sofraya kurduk. Biralar, rakılar, votkalarla donanmış sofranın başına geçtik. Bu gergin hava içinde hiç bir şey olmamış gibi aklımızı kullanarak bir güzel yemek yemek istedik.

Bu, aklımızı, sabrımızı, vurdumduymazlığımızı kullandığımız ilk ve son akşam oldu. Ne yazık ki karşımda yer alan karım, kızım, kaynanam, hovardası sabrımı taşıran öyle davranışlarda bulundular ki baştan başa yemekle, içkiyle donanmış olan masayı iki elimle tuttuğum gibi onların üzerine devirdim. Hepsi kordudan donup kalmıştı. Bundan sonra benim için yapılacak bir tek iş kalmıştı ki onu yaptım. Çamaşırlarımla giyeceklerimi bir

bavula doldurduğum gibi evden dışarı fırladım. Bu, oradan son çıkışım oldu. Bir arabaya atlayarak doğruca Akıl Hastanesi'ne gittim. «Ben (.....) Lisesi öğretmenlerinden Enver'im. Size tedavi olmaya geldim» dedim. Doktorlar, benim şaka yaptığımı sandılar. Durumu olduğu gibi anlattım. Beni karşlarına alıp tımarhanelik olup olmadığını anlamaya çalıştılar. «Sizde bir şey yok ama, birkaç gün yatınız da gözlem yapalım» dediler. Soyunup yattım. On beş gün sonra, oradan çıktım. Şehirde başı boş dolaşmaya başladım. Eve dönemediğim gibi okula da gidemiyordum. İçimden gelmiyordu. Okuldan, benim solculuktan tutuklandığımı sanmışlar. Artık, kendimi insanlıktan kopmuş duyuyordum. Beni artık ne kadın, ne kız, ne çoluk çocuğum, ne de memuriyetim, öğrencilerim, okulum ilgilendiriyordu. Sanki, ıssız bir yıldızın insansız topraklarına düşmüş gibiydim. Yanımdaki param bitti, ne yapacağımı şaşırdım. Birkaç, çok içten öğretmen arkadaşıma birkaç günlüğüne sığındıysam da onun gerekli süresi de bitince kırlarda, ağaç altlarında, sabahçı kahvelerinde sabahladım. Beni okuldan çağırdılarsa da gitmedim. Yine okula dönmek her nedense bana ölüm gibi geliyordu. «Gelmezsen müstafi sayılacaksın, günü geçmeden gel, görevine başla» diyorlardı. Artık, ok yaydan çıkmıştı. Bir daha öğretmenliğe dönemeyeceğimi anlıyordum. Anormal bir aile yaşamı yüzünden şu sırada her şeyimi yitirmiş bulunuyorum. Bir serseri gibi yakın arkadaşların evlerini dolaşırken sizin başınıza da bir süre bela olmaya geldim. İş bulmak için de davrandım. Bir işçi sendikasında sekreterlik gibi bir işin arkasındayım. Bakalım, belki birkaç güne kalmaz oraya yerleşirim.

Musa, Enver'in öyküsünden bayağı sersemlemişti. Oğlanın başından inanılmayacak olaylar geçmişti.

Enver:

— Musa Ağabey, dedi, bir civciv makinesi dolayısıyla size bütün serüvenimi anlattım. Bu civciv makinesi, bahçıvan oğlanın elindeydi. Bu bir iki gün içinde evdekilere görünmeden onu göreyim de makineyi alıp buraya getireyim. Benim hevesim kursağında kalmıştı. Hiç olmazsa size uğurlu olsun. Sizin güzel legomlarınız buraları kar yağmış gibi ağarttığı gün, beni de hayırla anarsınız.

— Vakit geldi. Gel, ağır ağır yürüyerek istasyona gidelim. Bizim Zarife işten dönecek, onu alalım.

— Çalışıyor mu?

— Ben askerdeyken işe girmişti. Şimdi de çalışıyor. Anlattığım gibi bütün iş kapıları bize kapalı. Atatürk döneminde de solcu düşmanlığı vardı. Ne de olsa patriyarkal bir dönemdi o.

Adam sırasında acıyıp sana iş veriyordu. Bu dönem, sözde demokrasi dönemi. Solculuk düşmanlığını bütün halka yaydılar. Bundan dolayı halkın arasında bile adım atamaz olduk.

Böyle konuşa konuşa istasyona vardılar. Geçtikleri yol, zifir gibi karanlıktı. Issızlık da cabası. Yanı başlarında kendilerinden başka iki de hayvan yürüyordu. Bunlardan biri Musalar'a gece-konduya vardıklarının ilk gecesi konuk olan Sarman'la, Nergis'in köpeği Fındık'tı. Öbür alaca av köpeği kırmaması yitmişti. Nergis, Yüzbaşı'nın ölümünden sonra annesiyle İstanbul'a taşınınca hayvancağız aç ve açıkta kalmış, Musa'ya sığınmıştı. Sabahattan akşama dek kentten gelecek ekmeğini bekliyor, Musa, Zarife'yi almak için istasyona yollanınca o da onun yanı başında yürümeye başlıyor, Sarman da küçük kafiye katılmayı hiçbir vakit unutmuyordu.

Musa ile Enver, istasyona varınca üç beş dakika beklediler. Sonra, kara trenin farları ta uzaktan parlayınca Fındık'a baktılar. Kuyruğunu sallamaya başlamıştı. Bu parlayan farların arkasında Zarife'yle kendisine gelen yarım sıcak ekmeğin bulunduğunu biliyordu. Kocaman köpeği gündüzleri doyurmak olanağı bulunamıyordu. Evde yiyecek kıttı. Hepsini de Zarife İstanbul'dan getiriyordu.

Tren, istasyonda durur durmaz iki arkadaştan önce Fındık ileri atılarak ön vagonların merdivenlerine koştu. İnen yolcuların arasında heyecanla Zarife'yi arıyordu. En sonra, onu buldu. Sanki onu tutup indirmek istiyormuşcasına basamaklara sıçrayıp duruyordu. Zarife, yere atlar atlamaz çantadan Fındık'ın yarım sıcak ekmeğini çıkardı, yarısını bölerek onun kocaman ağzına tutuşturdu:

— Al bakayım. Fındık, çok mu acıktın?

Musa'nın yanında Enver'i görünce şaşırdı:

— Hoş geldiniz Enver Bey, diyerek elini sıktı.

Gerisini evde konuşmak üzere Musa'nın sıktığı elektrik fenerinin aydınlığında yürümeye başladılar. Yolda, makas bekçisi-nin kulübesi yanında kendilerini bekleyen Sarman da onlara ka-tıldı. Yalnız o, rayın üzerinde yürüyordu. Her akşam Musa ile Fındık'a ancak bu makas noktasına dek arkadaşlık eder, burada raydan inerek kulübenin yanında onların dönüşünü beklerdi. En-ver de hayvanları çok sevdiğinden gerek Fındık'ın gerekse Sar-man'ın bu vefalı dostluğu çok hoşuna gitti. Eve varıncaya dek namussuz veterinerin kahpece yavaş yavaş zehirleyip öldürdüğü Karabaş'tan sözetti.

Eve vardıklarında Musa, Hot taklidi yerli gaz ocağını yaka-rak çabucak bir tarhana çorbası yaptı. Sonra, çorba dinlenirken Zarife kentten getirdiği bir kilo istavriti ayıklayarak tavada kı-zarttı. Yine kentten getirdiği kıvrırcık salatadan, bol bir salata yaptı. Sarman, balıkların içleriyle başlarından bol bir şölene konduysa da, Fındık, istavritlerin kılçıklarını beklemek zorunda kaldı. Yemeklerini bahçede yediler. Nergis'le Mahi Nur'un on-lara sattığı kocaman lüks lambası, pencerenin önünde yanıyor, karanlığın gözlerini kamaştırıyordu.

Enver:

— Gecekondu deyip geçmeyin, dedi, işte başınızı sokacak bir kulübeniz de var şimdi. Feleğe meydan okuyabilirsiniz. Tar-hana çorbası güzel, hele balıkla kıvrırcık salatalığın yan yana ge-lişi insana başka şeyler de aratıyor.

— Şarap mı demek istiyorsun?

— Evet. Bak komşulardan da kızarmış balık, şarap kokuları geliyor.

— Onlar, canının değerini bilen insanlar. İyi yiyici, iyi içici-dirler. Buldukça yer içerler, olmayınca da midelerinin üstüne kıvrılıp uyurlar. Evin reisi Hacı, okumuş bir adamdır, ne yazık ki bütün anlamıyla alkoliktir. Onların bu yıl Marmara'da tuttukları kocaman kocaman kılıç balıklarını hiç bir balıkçı tutamamıştır.

— Şarap kokusu başımı döndürdü. Ben de anlaşılan komşu-nuz Hacı kertesinde şaraba düşkünüm. Şu işim sağlamlasın da ara sıra buraya hazırlıklı geleyim. Eskiden biraz içerdiniz, şimdi içmiyor musunuz?

— Hangi içmekten dem vuruyorsun, Enver? Bizim içkiye verilecek tek kuruşumuz yoktur. Hacı gibi gelecek kaygısından

yoksun olsak bile şarabı bulabilmemiz uzak bir hayal. Hacılar her gece, gündüzleyin Balıkpazarı'na götürdükleri kocaman bir kılıçbalığının parasını duman ediyorlar. Bizim şu sırada bu balıkçı ailesinin kazancına denk bir kazancımız olsaydı bu kulübeyi bir köşke çevirebilirdik. Ne var ki onlar otla dolu şilteler üzerinde yatıp, kral gibi yiyip içiyorlar. Belki Hayyam'ın adını bile işitmemişlerdir, ama, onun dörtlüklerinin öğütlerini herkesten iyi tutuyorlar. Bunlar, şaribüleylünnehar, yani gece gündüz içenlerden, içlerinde bir tek kadından başka hepsi kadınlı, erkekli içer. Hiç içmeyen Hacı'nın karısı Fidan'dır. O da iyi bir yiyicidir.

Lüksün çevresinde yığınla pervane, kelebek, sivrisinek kaynaşıyordu. Toprak kurbağaları da lüksün aydınlığında yerlere dökülen ya da yuvalarından çıkıp ışığa doğru yürüyen böcekleri, pervaneleri avlamak üzere sofranın çevresinde sıçrayıp durmaktaydı.

Enver'e tek odalı gecekondunun bir köşesinde divanda yatak serdiler. Onu burada bir ay konuk ettiler. Mahalleli, hemen bir yabancıнын yatak odasında yatırıldığını çevreye yayarak Musalar'ın Kızılbaşlığı'ndan söz etmeye başladılar. Oysa o sırada Musalar'ın sağındaki, solundaki bütün evler, tek gözlüydü. Hepsinde yığınla insan kucak kucağa yatıyordu. Şahika, kocası, kız kardeşi, çocuklarıyla bir arada yatıyordu. Hacılar da öyleydi. Onlarda birçok geceler yabancı konuklar, içki arkadaşları da sabahlıyordu. Gecekonduculukta bunlar zorunluydu. Dağ başında sana konuk gelmiş bir arkadaşına sırasında kendi yatağını verip kendin kapı dibinde yatacaksın. Bütün Türk köylerinde kışın çokluk çocuk, sırasında uzak yakın akrabalarla konuklar zora geldikçe bir sıcak odaya sıkışıp yatmıyor muydu? Bütün bunları yakından bilen Musa, mahallede kendileri için çıkarılan söylen-tilere çok üzüldü. Bu bayağı bir gözdeki çöp ile mertek sorunundan başka bir şey değildi. Musa, o zaman, halk yığınlarında adalet duygusunun hiç de gereği gibi gelişmediğini ayırt etti. Halk ancak kendisi dara düştükçe adaleti anıyor, bunu başkaları için tanımıyordu. Bunun için bir daha inandı ki adaleti getirirse yeryüzüne bilinçli, insancıl insan kafaları getirecekti. Sınıfların, zümrelerin, diktatörlerin, halkların adaleti hiç bir vakit, saldırgan olmaktan kurtulamıyordu.

Enver, her sabah, Zarife'den sonra evden çıkıp gidiyor, akşam üstleri dönüyordu. Dalgınlığı yavaş yavaş geçiyordu. Yine Musa'nın eski arkadaşı Enver'i andırıyordu. Sendikaya da iyice yerleşmişti. Oradan eline birkaç kuruş da geçiyor, akşamları gelirken biraz yiyeceklerle birlikte bir iki şişe şarap da getiriyordu. Musa'yla karısı, içmediğinden o bunları tek başına içiyor, bana mısın demiyordu.

Sendika için bir dergi de çıkarmaya başlayınca ister istemez Musa'dan yardım istedi. Musa, yazılmış Anadolu hikayeleriyle birlikte işçi için ilginç yazılar da çevirerek verdi. Enver, ona ara-sıra birkaç kuruş da getirmeye başladı. Musa'nın verdiği yazıları kendi imzasıyla yayımlıyordu.

Enver, işini iyice yoluna koyduktan sonra ayrılıp sendikanın yönetim odasına yerleşeceği günlerde Musa'ya:

— Musa Ağabey, dedi, Birinci Şube'den uzun (.....)'ı tanır-sın. Ona sık sık buralarda rastlıyorum. Senin üstüne benden bilgi almaya çalışıyor. «Musa ne yapıyor, tavukçuluk yaptığını söylüyorlar, bari başarıyor mu?» diye soruyor. Ben de kendisine suya sabuna dokunmaz cevaplar veriyorum. Herifler hâlâ sizin arkanızda. Kovalaya kovalaya gecekonduya tıktılar, buradan da ötelere itmeye çalışıyorlar.

Enver'in, (.....)'la serbestçe konuşup görüşmesi Musa'nın adamakıllı midesini bulandırmıştı. Demek ki Enver, buraya polis-in rızasıyla gelmişti. Gelişinin tek nedeni, Musa'yı kontrol et-mekti. Yoksa, polis, buralardan kuş uçurmazken daha doğrusu, korku dağları beklerken Enver buraya ne yüreklilikle gelebili-yordu? İlkin, biraz ruhça sarsıldığından, şok geçirdiğinden dola-yı polis korkusunu hiçe sayarak geldiğini sanmıştı. Oysa, şimdi uyanmıştı. Ne Enver o kerte saf, temiz, ne de polis bundan ya-rarlanmayacak kerte uykudaydı.

Bunları sezen Musa, ne karısına ne de Enver'e sezdi. Korkacak bir durumu olmadığından, polis hafiyesi (.....) öykü-sünü de unutmuş göründü.

(.....), gerçekten de Victor Hugo'nun ünlü kahramanı Jean Valjan'ı at sineği gibi kovalayıp duran polis hafiyesine benzi-yordu. Ona fena tebelleş olmuştu. Mahalleden kimi komşularla ilişki kurarak da onu göz hapsine aldırıldığından Musalar'ın du-

rumu burada her an kıldan ince idi. Böylece cahil halk, her saat onlara karşı kıskırtılmış bir durumda bulunduruluyordu.

Polisin bu yeni kampanyasından yüreklenen Hacılar, başta Mahi Nur olmak üzere, geceleri kafaları tütsüledikten sonra sabahlara dek Musalar'ın gecekondusunun kendilerinin olduğunu haykırarak söylüyorlar, gündüzleri de mahallede rast geldiklerine anlatıyorlardı. Mademki polis bu kerte üzerlerine düşmüştü, demek bunlar eti yenen kuşlardandı. İşte, bundan yüreklenerek yediden yetmişe Musalar'a karşı saldırıya geçtiler. Bu sıralarda Samatya'nın birkaç Rum, Ermeni, Beyaz Rus subaylarından balıkçısı da her gece onlara konuk geliyor, hep birlikte yiyor, içiyor şarkı söylüyor, Musalar'a sövüp sayıyor, yakında evlerini kurtaracaklarını bağırarak söylerken bu işe olmuş bitmiş gözüyle bakıyorlardı. Böyle gecelerde bütün mahalle sabahlara dek pırzola, balık, şarap kokularıyla sanki sarhoş oluyordu. İri yarı, güçlü kuvvetli Hayko, uzun boylu, tatlı bakışlı, güleç İstrati, iki topal Beyaz Rus subayı İvan'la Sergey, üzerlerine sinmiş balıkçı, deniz kokularıyla Hacılar'a gelince, Musalar'a sabahlara dek uyku haram oluyordu. Bu sırada ak Fındık'la büyük Fındık'ın kurduğu cepheye karşı dev Linda ağız dolusu havlarken ötekiler de makineli tüfek gibi ona yanıt veriyor, gürültüden, patırtıdan uyku perisi, komşu evleri bir türlü ziyaret edemiyordu. İki Beyaz Rus subayının Bolşevik İhtilâli'nde sağ, sol bacaklarından sakatlanmış olmaları, yan yana yürüdüklerinde gülünç bir görünüş yaratıyordu. Biri sağ kalçası üstüne yüklenirken öbürü sol kalçası üzerine yükleniyordu. Ama, hepsi tatlı insanlardı. Geç vakit içerek sızdıklarında küçük odanın içinde balık istifi uzanıp horluyor, ertesi sabah tanyeri atarken yine denize açılıyorlardı. Bütün gece, sattığı gecekonduyu geri almak için antlar içip duran Hacı, gündüz gözüyle Musa'ya rastlayınca, utangaç, tatlı, yumuşak, güleç eğiliyor, çok saygılı davranışıyla:

— Merhaba, Beyefendi, deyip geçiyordu.

Musa, o zaman, geceleri ejderhaca nutuklar atan bu adamcağızı hemen bağışlıyor, bütün olanları unutuyordu.

Musa, düşün hazinesini ufacık harçlıklar karşılığında sömürüp duran Bilal Aziz Yanıkoğlu'dan kopmak için düşünüp duruyorsa da bir türlü kopamıyordu. Şundan ki onun sağladığı ufacık olanakları başka bir yerden edinecek durumda değildi. Bu ağır, pis kölelik altında bütün ruhuyla ezilip dururken bir gün, çoktan beri kendisine küskün olan kız kardeşinden bir mektup aldı. Kız kardeşi bir hastanede başhemşireydi. Bekârdı. Belki de ağabeyinin çileli yaşamına maddi olanaklar sağlamak için evlenememişti. Ağabeyinin, bitmez tükenmez felâketlerinde onu avutmak, uçurumlarda yitip gitmekten kurtarmak için bir koruyucu melek olmuştu. Ağabeyinin yeni bir felâket destanı olan, çok uzun süren askerliği süresinde kaynanasının zoruyla kendisinden boşanmak zorunda bırakılan Zarife'yle yine kendisine danışmadan evlenmesi, onu gücendirmiş, darıltmıştı. Bu dargınlık birkaç yıldır sürüyordu. Ağabeyinin karısıyla bir gecekondu satın alıp kentten taşındığını, orada bellerini doğrultmak için ölesine çalıştığını biliyordu. Ağabeyini oldum olası çok seven Advie, ilişkilerinin böyle uzun boylu kesilmesi yüzünden çevresinde acı bir boşluk duymaya başlamıştı. Bütün felâketlerinde bir kurtarıcı olarak arkasından koştuğu ağabeyinin yeni bir zorluk içinde bocaladığını seziyordu. Bir köylü kulübesi demek olan bir gecekonduya yaşayacak adam mıydı ağabeyi? O, en güzel evlerde, en güzel yaşamı sürdürmek için, gerekli yüksek eğitim görmüş, birkaç Avrupa dili öğrenmiş, böylece Türkiye'nin en olgun insanlarından biri olmamış mıydı? Nasıl olurdu da şimdi, bir gecekonduya otururdu? Karısı Zarife'nin çalıştığını biliyorsa da, yine de onların yarı aç, yarı tok yaşadıklarını sanıyordu. Bunları, ağabeyinin ağzından da işitebilmek için yanıp duran Advie, en sonra bir mektup yazarak onu hastaneye çağırmıştı. Bekâr olduğundan hep hastanede kalıyordu. Herkesle, her şeyle ilişkisini kesmiş gibiydi. Yalnız ağabeyinin alın yazısını uzaktan uzağa bile olsa dikkatle izliyordu.

Musa, bir pazar günü hastaneden içeri ilk adımını atarken onu karşısında buldu. Bir saattir kapıcının odasında kendisini bekliyordu. Ağabeyinin felâketlerinin karşısına uzun yıllardır en büyük yüreklilikle dikilmiş olan kız kardeşini, evrenin en çok

sevilen bir varlığı olarak seven Musa, onu karşısında görünce bir tuhaf oldu. Çoktan beri yitirip de bulduğu kocaman bir pırlanta gibi onun elini sıktı. Advie, ilk bakışta ağabeyinin sırtındaki filizi rengi pardösünün eskimiş, yakasının yenmiş olduğunu gördü, içi sızladı. Bahçedeki salkım söğütlerin altında oturarak havuzdaki renkli balıkları seyredirken bir yandan da konuştular. Advie, ağabeyiyle karısının yeni yaşamından, gecekinden bir sürü bilgi aldı. Ağabeyini büyük bir umutla işe koyulmuş görünce sevindi. Herkesin karamsarlığa düşeceği bu çetin koşullar altında ağabeyi, yeni olanaklar deneyerek yeni bir yaşam düzeni yaratmak hevesindeydi. Tavukçuluk yapacaktı. Yazı yazma olanağı nasıl olsa elinden alınmıştı. Hiç olmazsa akıllı bir köylü olacak, şiir, roman gibi tehlikeli şeylerle de uğraşmayacağından hapse girmeyecek, başına yeni belâlar açılmayacaktı. Advie, ağabeyinin tavukçulukla geçimini sağlayamayacağını, bu işin bir hayalden ileri geçmeyeceğini bildiği halde onun bu yeni hevesine hiç sesini çıkarmadı. Hiç olmazsa bu yeni iş, onu siyasetten uzak tutacaktı. Ağabeyinin siyasal tutumundan dolayı o da büyük acılar çekmiş, Birinci Şube'de dayak bile yemişti. Elinde gelse ağabeyinin bütün şiirlerini, romanlarını sobaya doldurup yakar, ona da, kendisine de geniş bir soluk aldırırdı.

Zorla değildi ya, Hükümet adamları, şiirden, romandan, resimden hoşlanmıyordu. Hele köylülerden, işçilerden, yoksullardan söz eden şiirlerden yılan görmüş gibi ürküyorlardı. Bu yüzden, böyle ateş oyunları ile oynamasındansa ağabeyinin tavuklarla uğraşmasını daha doğru buluyordu:

— Ağabey, dedi, pardösünün yakası bayağı yırtılmış, buraya gelirken keşke onu giymeseydin. Ayakkabıların da boyasız. Elbette, evlenince böyle olacaktı. Sen vaktiyle gül gibi giyinip gezmeye alışmış bir insandın. Bu durumuna çok üzüldüm. Sana, yine, felâket günlerinde olduğu gibi yardım etmek istiyorum, hem de sürekli olarak. Her hafta sonu bana uğra. Birlikte yemek yer, dertleşiriz. Zarife'ye hâlâ kızgınlım, ama o da yaptığı işi daha çok annesinin etkisiyle yapmıştı. Bir pazar günü kararlaştıralım da size geleyim. Evinizi çok görmek istiyorum. Aman, beni tanıyanlardan hiç birine gecekinda oturduğunu söylemeye-
lim. Sana bir şey olmaz ama, beni tefe kor çalarlar. Burada epey

düşmanım var. Çiftliğe çevirmişler burasını. Ben yeniden disipline, düzene sokmaya çalıştıkça kıyametler kopuyor. Hakkımda Sağlık Müdürlüğü'ne, Bakanlığa, her yana yakınma, iftira mektupları yağıyor, müfettişlerin biri gelip biri gidiyor. Ama, hepsinin çanına ot tıkayacağım.

Adviye, bunları söylerken Kızılay üniformasının cebinden aylığının üçte ikisi oranında bir parayı tomar halinde çıkararak ağabeyinin eline tutuşturdu:

— Al şu parayı, kimse görmeden cebine sok. Her ay başında bu parayı sana vereceğim. İlkönce sana bir terzi bulup taksitle güzel bir iki kat elbise yaptıralım. Sonra, pardösü de alırsız. Artık, havalar ısındı. Pardösüler bir yana atılıyor.

Sonra, Adviye, ağabeyini yüksek tavanlı, yüksek pencerelerle süslü aydınlık Başhemşire Odası'na götürdü. Burası, onun hem yatakhane, hem resmi Çalışma Bürosu, hem de yemekhanesiydi. Memurların yemekhanesine bakan uzun boylu, ağır başlı genç müstahdem Hasan, tepside güzel yemekler getirdi. İki kardeş, yıllardan sonra ilk kez yine karşılıklı oturup yedi.

Bu, bir başlangıç oldu. Musa, her hafta Adviye'yi ziyaret ediyor, dertleşiyorlardı. Onun iktisatçı yardımını alan Musa, gecekondu katlanılabilir bir yaşam düzeni kurarken Adviye de yaşamına bir anlam veren bu ilişkiden hoşnut görünüyordu. Böylece, çevresindeki derin, karanlık boşluğun kötü, öldürücü etkisini dağıtıyor, kendisini bir aile yuvasının görevli bireylerinden biri olarak benimsiyor, bu ailece dayanışma duygusu, onu mutlu kılıyordu. Kimi düş kırıklıklarıyla biten sevgileri olmuş, bunların çiçek bahçeleri üzerinde gözyaşlarıyla bir süre tepinmiş, sonra hepsini anıların mezarlığına iterek durulmuştu. Ama, ona sorarsanız, o, bir aile yuvası kuramayıp çoluk çocuk sahibi olamayışını ağabeyinin sürekli siyasal felaketlerine yüklüyordu. Ona yardım etmek kaygısı, onu bencil bir evliliğin sınırlarından uzaklaştırmış, bir azize gibi salt kendinden başkaları için yaşayan bir kadın yapmıştı.

Adviye'nin bir kez daha kendisine elini uzatması, Musa'yla içinde bocaladığı kara çamurlu çukurdan kurtarıp pembe ılıgın çiçeklerin baygın kokularla doldurduğu sıcacık bir umut vadisi-ne ulaştırmıştı.

Eve döndüğünde yabani hardal çiçeklerinin sararttığı, baygın bir kokuya boğduğu işlenmemiş bahçede tavuklarının çiçek, böcek yediğini, ak kelebekleri avlamaya çalıştıklarını gördü. Bu yemyeşil bahçede yüzlerce gül ibikli, kar renkli legom tavuğunun gezip dolaştığını görür gibi oldu. Zarife, heyecanla onu bekliyordu. Paranın ne zor kazanıldığını biliyordu. Her akşam eve döndüğünde ufacık, kemikli ayaklarının yorgunluktan sızım sızım sızladığını gördükçe kazandığı bir tek kurşun değeri, gözünde son kerte büyüyordu:

— Advie, her ay bize bu parayı verecek. Öyle karar verdi.

— Çok para.

— Hemen hemen bütün aylığı. Ben burada yiyip içip yatıyorum. Bol giyeceğim de var. Siz, yeni bir ev açtınız, çocuğunuz da var. Şimdi, para benden çok size gereklidir, dedi. Bir gün de gelip evimizi göreceksin. Bir pazar günü.

— Musa, biraz para biriktirelim de evimizin şu ikinci odasını yapalım. Çardağın görünüşü çok çirkin. Zaten odanın bir duvarı var demektir. Geri kalan üç duvarla bir çatı. O zaman evimiz biraz eve benzer. Onun penceresine de büyük odanın gibi apartman çerçevesi koruz.

Söz, bu konuya dökülünce her zaman olduğu gibi evlerinin geleceği için tatlı tatlı düşler kurdular. Bir tek çocuklarının yanlarında bulunmayışının eksikliğini duydular. Onlar, böyle geleceğin düşleriyle yaşamak sevincinin üzerinde tahtaravalli oynarken birinin annesi, öbürünün kaynanası olan Ferhunde'nin bir doğrama kapıyı yüklenmiş geldiğini gördüler. Hemen koşarak ona yardıma giderlerken Ahmet Usta, evinin çardağından fırladı. Kapıyı bir çocuk oyuncağı gibi omuzuna kaldırarak getirdi.

Musa, kaynanasının soluduğunu gördü:

— Neden kendin getirdin? Yolda kimse bulamadın mı? diye sordu.

Ferhunde, kendi deyişiyle eskiden kapı gibi kadındı. Musa, onu ilk gördüğü gün de hemen hemen dediği gibiydi. Ancak şeker hastalığı bu dağ gibi kadını bugün kuru değnek gibi bırakmıştı. Bütün vücudu gibi yüzü de inceliyor ufalmıştı. Orta Asya Türkleri gibi çekik gözleri, Azerbaycanlılar gibi esmer, güçlü bir teni vardı. Bakûlu zengin bir halı tacirinin kızıydı. Bolşevik dev-

rimi ailesini fenersiz yakalamış, bütün erkekler, kocası da içlerinde, öldürülmüş, teyzesi bir kızıyla bir oğlunu alarak İran'a kaçmıştı. Bakû'de tek başına kalmış olan Ferhunde, Türk tutsaklarından Zileli Halil'le evlenmiş, ondan üç çocuğu olmuştu. Dünya devrimi hevesine kapılan kocası, karısını, çocuklarını İstanbul'da yüzüstü bırakıp Moskova'ya sıvışmıştı. Bu uzun zaman içinde Babıâli'de büyük gazetelerden birine sığınan Ferhunde, yine kendi deyimiyle çetin günler geçirmişti. Bu uzun yıllar içinde de durmadan kocasına beddua etmişti. Bakû'den Türkiye'ye gelecekleri günlerde birçok tanıdığı:

— Ferhunde, gitme Türkiye'ye. Türk erkekleri vefasız olur, seni yüzüstü bırakır ya da çalıştırıp kendisi yer, demiş, onu caydırmak istemişse de onları dinlemeyerek Halil'in arkasına takılıp Türkiye'ye gelmişti.

İşte, kendi düşüncesine göre, tanıdıkların sözlerini dinlemediğinden dolayı Tanrı onu böylece en ağır biçimde cezalandırmıştı. Adam, Rusya'dan yine dönmüş, bu kez de tutuklanıp hapse atılmış, Diyarbakır Kalesi'ne sürülmüştü. Böyle koca olmaz olaydı!

Ferhunde, bunları damadının, kızının yanında da sık sık yineliyor, Hükümetin kanunlarına karşı gelen kocalara kızını verenlerde bir nebze akıl bulunmadığını yana yakıla anlatıyordu.

Şimdi, oğlunu okutup yetiştirmiş, eli ekmek tutar duruma getirmişti. Demirkırat Hükümetinin Ajansında memurdu. Üç beş kuruş alıyor, onu bir apartman dairesinde oturtuyordu. Ne yazık ki, şeker hastalığı denen âfet, o dağ gibi vücuda gizli bir kurt gibi girmiş, onu kemire kemire bu hale getirmişti.

Ferhunde, bu yüzden dünyada her şeye, herkese kızılıyordu. Gencecik oğlunu değer verip tuttuğundan dolayı bir tek Menderes'i bunlardan ayırt ediyordu. «O güzel adam»ı seviyordu. Bir kez daha hapishaneye girmiş olan kocasının durumuna hiç aldırmış etmeden, «O, büyük adam», Demir Ali'yi seviyor, ona yakınlık da gösteriyordu.

Gerek Zarife, gerekse Musa, Ferhunde'nin getirdiği kapıya çok sevindilerse de onun bu hasta haliyle onu taşıması çok canlarını sıktı. Bunu ele güne karşı da pek iyi bulmadılar. Şundan ki burada «Ferhunde Hanım» varlıklı bir kadın olarak biliniyordu.

Üstünde oğlunun Almanya'dan getirdiği güzel kara kürklü bir manto vardı.

Kapıyı, parasızlıktan bir türlü yaptıramadıkları büyük tuğla odanın kapı çerçevesine oturtular. Sanki tıpatıp orası için yapılmıştı.

«Saat beş çayı»(!) da birkaç dakikadan beri hazırды. Zarife, annesinin her şeyi göze alarak yaptığı bu fedakârlıktan hem sevinmiş, hem utanmıştı. Tepside çayları getirdi:

— Şana şeker koymadım, anne!

— İyi ettin kızım. Ben sakarin kullanıyorum, diyerek bir sakarin tüpünü çıkarıp içinden ufacık ak bir hap alarak çayına attı:

— Bu şeker hastalığı, ya da diyabet dedikleri melun âfet, beni tam yaşayacağım zamanda vurdu. En yoksul zamanımda geldi. Nasıl zengin hastalığıymış bu? Kimbilir, belki de eski İran Şahı Ahmet Kaçar'ın akrabasından olduğum için beni de zengin sanıp yakama yapıştı.

Çayından birkaç yudum çektikten sonra şöyle konuştu:

— Bakın çocuklar, ben şu kapıyı yüklenip buraya getirdiysem bunun bir manası vardır. Dünyada evden daha sağlam mülk yoktur. Bir küçük eviniz olunca, dünyanın birçok canavarlarına kafa tutabilirsiniz. Ama, Musa'nın yapmak istediği şu tavukçuluk yok mu, işte ona hiç bel bağlamayın.

Cansız mal, mülk edinmeye bakm. Canlı mallar, her zaman ölümle karşı karşıyadır. Yüzlerce tavuk sahibi olursun, zengin olduğunı sandığın bir anda bir hastalık gelir, hepsini üç günde kırıp geçirir, elleriniz böğrünüzde kalır. İşte, yüzüne söylüyorum, Musa inatçı bir adamdır. Ben ne kadar desem o yine bildiğini okuyacak, elinizde, avucunuzdaki bütün parayı tavuğa yatıracak.

Kuru, esmer parmaklarını Musa'nın yüzüne karşı kaldırıp salladı:

— Oğlum, dedi. Tavukçuluk yapacağına kundura boyacılığı yap. Göreceksin, her akşam eve bir iki ekmekle döneceksin. Oysa, tavukçuluk her gün senin elinden birkaç ekmek alıp götürür. Bu sözüm kulağınıza küpe ola.

Biliyorum, dediklerine göre iyi yazar, şairmişsin. Vaktiyle namın dillerde geziyordu. Sana kızanlar, seni beğenenler çıktı.

Ben de çalıştığım gazetede bunları kulağımla işittim. Ama, şimdi zaman o zaman değil. Sana yazı yazdırmıyorlar, kızım da sonuna dek işe dayanamaz. Bir ayak önce bir baltaya sap ol da o da rahat etsin. Ben, o, öbür dünyada da rahat etmeyesini herif yüzünden elin kapılarında ömrümü harcadım, bu hale geldim. Kızım da bir kaç yıla varmaz benim gibi sakatlanır. Sizin geleceğiniz, doğrusu beni korkutuyor, oğlum.

Ferhunde'nin elinden kapıyı alıp getiren, bir sandalyeye ilişip dalgın dalgın çayını içen Ahmet Usta, Ferhunde'nin dediklerini pek iyi anlıyordu. Ekmeğe giden kapılar, kolay kolay açılmıyordu. Halktan biri olarak yaşamak, halktan biri olarak çalışıp kazanmak sandığından da daha zordu. Dara düşen halk, her türlü işe el attığı halde halktan biri olmaya çalışan aydın adam, durmadan daha kolay bir iş arıyordu.

— Ferhunde Hanım, Musa, Fransa'da Amerika'da olsa kundura boyacılığı yapar, ama Türkiye'de yapamaz. O, düşünüp taşınmış, tavukçuluk etmeye karar vermiş. Şundan ki tavuklar güzel sevimli hayvanlardır. Onlara bakmak, onları beslemek, doyurmak belki yorucu bir iştir. Ne var ki bu işi yaparken insan hiçbir vakit aşağılık duygusuna kapılmaz. Çünkü, bu garsonluk değildir, müstahdemlik değildir. İnsan burada sanki kırların güzel hayvanlarıyla, Tanrı'nın güzellikleriyle başbaşadır. Bu güzel, oyuna benzer iş sırasında da insan, bir süre, bir roman yazar gibi mutlu dakikalar, saatler yaşar. Bunun için, bırakın Musa bir kez tavukçuluğu denesin. Kim bilir, belki bundan iyi para da kazanır.

Bu sırada, Ferhunde'nin hemen arkasında büyük bir gürültü koptu. Musa'nın, birkaç ay önce, yoksul balıkçı çocuklarına birkaç kuruş vererek mahalleden toplattığı yarım tuğlalarla yaptığı çardağın ön duvarı, büyük odaya bağlanmadığından, Piza Kulesi gibi yavaş yavaş eğilerek en sonra paldır küldür yıkılıvermişti. Ferhunde, korkuyla yerinden fırlayarak yıkılan duvara bir süre baktı:

— İşte, dedi, çarık çürük yapılan bütün duvarlar böyle çöker. İnşallah, senin tavukçuluğun da böyle olmaz. Siz, buna ne dersiniz, Ahmet Bey?

— Vallahi, diyeceğim, çok bir şey yok. Musa bir kez dene sin bu işi. Zaten ufaktan başlayacak. Bir sermaye filan batırma-

yacak. Başaramazsa, salt umudu batar. Fırsat bulursam ben de tavukçuluk yapmak istiyorum. Ancak, burada uygun yer yok. Mahalle arasında dolaşan tavuklardan hayır gelmez. Bence hesaplanarak yapılacak kümeslerde beslenmeyen tavuklar, her zaman sahiplerini umutsuzluğa düşürür.

— Ben, onu bilirim, canlı mal her zaman ha var ha yok gibidir. Benim babam halı tüccarıydı. Uzun ömürlü halılar alır satar-
dı. Yangın, güve, hırsızlık onları alıp götürmedikçe her zaman para idiler. Bence, Musa, emeğini tavuğa vereceğine ömürlü şeylere versin, diyorum! Bu gecekondu fena değil. En sonra, bir ev yavrusudur. İleride, yıkmazlarsa, büyür ev olur, inekten de, tavuktan da daha verimli olur.

Musa, elindeki tavukçuluk kitabını masanın üzerine açtı:

— Avrupa'da, Amerika'da fence bakılan tavuklardan her yıl milyonlarca lira kazanılıyor. Bütün iş, hayvanları öldüren bir iki korkunç hastalığın kökünü kazıyabilmektir. Şimdi, bunların aşısı da var. Sonra, ben et hayvanı değil, yumurta hayvanı yetiştirmek istiyorum. Yetiştirdiğim hayvanları bıçak altına vermek korkunç bir şey.

Ahmet Usta:

— Legorn tavuklar, bütün yumurta hazinelerini en sonra iki yıl içinde yumurtlayıp bitirirler. Ondan sonra gidecekleri yer yine bıçak altı değil midir?

Musa «Bunu usuma getirme şimdi» der gibi acıklı bir biçimde yüzünü buruşturdu.

Musa, o kış, kentin sokaklarında dolaştırılan yılbaşılik hindi-
lerden iki kuluçkalık dişi satın aldı. Bunlardan biri kırçıl, güzel bir hayvandı. Öteki de esmer, bir gözü belki de çiçek hastalığından akan altı aylık çok genç bir kuluçka adayıydı. İlk yazın ilk günüyle birlikte ikisini de en aşağı yirmişer Legorn yumurtasıyla kuluçkaya yatıracaktı. Yumurtaları da Halkalı Ziraat Okulu'ndan almayı düşünüyordu. Bir yandan «*Ateş Yılları*» adlı bir romana çalışıyordu. «Siyasal havalar, günün birinde hiç akılda yokken birden bire düzelir de yayın olanağı belirirse yayımlarım» diye düşünüyordu. Uzun kış geceleri, tuğla odanın henüz döşemesi yapılamayan toprak tabanında, bir gaz lambasının önünde oturup

bu romana çalışıyordu. Konusu Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda geçen bu savaş, aşk romanını bir kez yirmi yaşında yazmış, Ankara'daki *Hakimiyeti Milliye Gazetesi*'ne göndermiş, Başyazar Hikmet Şevki'nin vurulması yüzünden kitap yitiklere karışmış, on yıl sonra da İzmit'te o gazetenin muhabirlerinden birinin imzasıyla yayımlanmıştı. «Çıkmayan canda umut vardır» diyor, doksan yaşında da olsa şiirleriyle romanlarını yayımlayacağını düşünüyordu. Tavuklarıyla hindilerine de gözü gibi bakıyordu.

Ancak, kışın bitimine yakın felâkete benzer bir şey oldu. Kaynanasının korkunç kulak ağrıları tuttu. Oğluna, torununa bakamaz oldu. Yatağa düştü. Bunun üzerine Zarife'yi çağırdılar. Genç kadın, bir aya yakın bir süre evinden uzak kaldı. Kentte, annesine, kardeşine, kızına baktı. Yemeklerini pişirdi, ortalığı süpürdü, çamaşırlarını yıkadı. Ancak, bunları hep akşamleyin işten dönünce yapıyordu. Bu yüzden de ağlayacak kertelerde yoruluyor, anasından doğduğuna pişman olacak hale geliyordu.

Musa da her gün bir ara kente iniyor, Meclisi İdare Üyesi Bilal Aziz Yanıkoğlu'nun sefertaslarına konulan yemeğini İş Bankası mutfağından alarak yemek sorununu böylece çözümlüyordu. Ona artık çeviri yapmıyorsa da eski ilişkilerden kalma bu yararlı bağ, şimdi bile sürüyordu. Fındık'a verecek çokça bir şey olmadığından hayvan boşuna gözlerini pencerelere dikip uzun zaman bekledikten sonra mahallede ölmüş tavuk, kedi leşleri, kemik, çocuk kakası, balık başları aramaya gidiyordu. Halk, o kerte ekonomik davranmak zorundaydı ki alınan ekmekler son kırıntısına dek yeniyor, çöplüğe bir lokma değil, kırıntı bile düşmüyordu. Kediler, köpeklerden biraz daha talihliydi. Sıçan tutup yiyebildikleri gibi ufak deliklerden evlere girip önemlice hırsızlıklar bile yapıyorlardı. Kaynayan tencerelerden, kapaklarını kaldırıp, pişmekte olan etleri götürenler, ya da tencereyi olduğu gibi devirip ev kadınlarının iflahını kesenler de vardı. Sarman, bunların en uslusu olmakla birlikte bir akşam, Musa'nın ayakları dibindeki yerinden gözetleyip durduğu sefertasındaki kocaman koyun etini sahibinin bir kaç saniye için dışarı çıkmasından yararlanarak bir pençede kapıvermiş, hemen oracıkta sonsuz bir iştahla yemeye başlamıştı. Musa da o geceyi bir iki dilim kuru ekmekle geçirmek zorunda kaldı. Kömür ateşi dolu mangal, her

gece hangar gibi odayı iyice ısıtamıyorsa da havasını oldukça kırıyordu. Musa, Zarife'nin gidişine alışmak üzereydi ki beklenmedik bir felâket, gül pembe umutlarının üzerine gülle gibi düştü. Beş tavuğu da sırasıyla kötü kötü düşünüp yem yemez oldu. Hemen, tavuk vebasının, kümesinin kapısını çaldığını anladı. Yemyeşil, yapışkan pislikleri üzerine saatlerce dikilip düşünen bu biricik umutlarını, kümeden yatak odasına aldı. Hayvanlar, turşu gibiydi. Gagalarını yere koymuş, kanatlarını yaymış, tavuk vebasının cennetine yolculuk için sıra bekliyorlardı. Musa, dikkat etti, soğuk, hastalığı hızlandırıyor, ölümü ivedileştiriyordu. Bundan dolayı, ateşi büsbütün kalın bir kül katının altına gömererek dayanma gücünü artırdıktan sonra üzerine eski bir leğen yerleştirdi, bunun içini yünlü eski püskülerle besleyerek beş tavuğu yanyana bu sıcak hastaneye yatırdı. Ağızlarına permanganatlı, limonlu su damlatıyor, kursaklarını oğuşturarak çalıştırmaya uğraşıyordu. Hayvanların kursağındaki yiyecekler, sanki taş kesilip orada kalmıştı. Bir türlü aşağı inmiyordu. Trabzonlu bir kadından dinlediği zalim bir yöntem, ikide birde usuna geliyorsa da bunu yapamayacağını anlıyordu. Trabzonlu halk kadınları, hastalanan tavukların kursaklarını bıçakla yarıp içindekileri boşaltıyor, sonra kursağı iğne iplikle dikerek onları yüzde yüz bir ölümden kurtarıyorlardı.

Bunu yapmayı göze alamayan Musa, sabahlara dek baş uçlarında bekliyor, onlara ilâçlı sular içirerek, durmadan kursaklarını ovuşturuyordu. Hayvanlar için en tehlikeli, en bunalımlı zaman, ilk iki üç gündü. Dördüncü gün ya ölüyor, ya da ayağa kalkıyorlardı. Karınlarının altındaki sıcacık yünlülere turşu gibi serilen zavallı hayvanlar, Musa'ya sık sık umutsuz saatler yaşattı. En sonra, dördüncü gün, bir Plymouth kırması, iki ayağı üstüne kalkarak ilk kıpkırmızı kakayı yaptı. Kanadının altındaki tüyleri bitlemeye başladı. Kırmızı pislikle bu tuvalet, temizlik çabası, hayvanın kefeni yırttığını gösteriyordu. Musa'nın ruhu sevinçten bir renkli balon gibi şişti, Evrenin üstünde bir sevinç ülkesine doğru yükseldiğini duydu. Yokladı, kursaklarındaki katılık gitmiş ya da azalmaya başlamıştı. Plymouth kırmasından sonra ilk ayağa kalkın, henüz piliçlik çağını bile doldurmamış olan Legorn kırması, oldu. Musa'nın elinden biraz yem yedikten son-

ra, kuş gibi uçarak karyolanın demirine kondu. Ötekiler de beşinci gün sabahleyin sendeleyerek kalmıştı. Uzun uzadıya nerede bulunduklarını anlamak için çevrelerine baktılar. Bu hastalık, onlarda tavuk karası da yaptığından çevrelerini görebilmek için başlarını gülünç denecek bir halde sağa sola eğerek bakıyorlardı.

Bir hafta sonra, Musa, bir zafer kazanmışçasına seviniyordu. Koskoca tavuk vebasını tavukçuklarıyla elele vererek yenmişti. Bu onun için, ilk başarılı adımıydı. Demek ki her yıl Türkiye’de belki milyonlarca tavuğun canını alan, ülkeyi milyonlarca lira zarara sokan tavuk vebasası da istenirse yenilebiliyordu. Kırçıl hindi, ilk yumurtasını yumurtlamıştı. Mart da yaklaşmaktaydı. Acaba hayvan mart başına dek bütün yumurtalarını yumurtlayıp kuluçkalık dönemine girebilir miydi? Acaba, bütün yumurtalarını -on, onbir tane- yumurtlamadan kuluçkaya yatırılırsa kalkıp gider, yumurtaları ayazda bırakır mıydı? Bunu, bir tavukçu arkadaştan sordu. Hindi, bir kez yumurtaların üstüne yatınca kalkıp kaçmıyor, geri kalan yumurtalarını da kuluçkalık yumurtaların üzerine yumurtluyordu. Bu, Musa’yı çok sevindirdi.

Tavuklar, kalkıp da güneşe çıktığı sabah, saat altıda Zarife’yi karşısında gören Musa, hem sevindi, hem de şaşırdı. Kadının gözleri, şiş şişti. Çok ağladığı, geceyi uykusuz geçirdiği anlaşılıyordu.

— Ne oldu, Zarife?

— Ne olacak, kardeşimle anam mükâfat olarak dün gece beni evden kovdular. Gece geç vakit bana kapıyı gösterdilerse de o saatte tek başıma yola çıkmaya korktum, yatağımda büzülüp sabahı bekledim. Gün ışıır ışımaz hiç birine Allahâısmarladık demeden yola çıktım. Şimdi bile öyle üzgünüm ki işe gitmeyeceğim. Bugün de varsın gündeliğimi kessinler.

— Neden kovdu seni kardeşin? Sen, beni dağ başında yalnız başına bırakarak onlara yardıma gitmiştin. Yardımını beğenmediler mi?

— Biliyorsun ki annemin kulağında bir çıban çıkmıştı. Çok ağrı yapan, kadıncağıza dünyayı dar eden bir çıban. Doktora gittik. Doktor, bir damla verdi. «Bunu kulağına damlatacaksın, çıbanı patlatacak» dedi. Dün çıban ilâcın etkisiyle patladı. Ben, iş-

ten dönünce annem, «Kulağımı patlattın, Demir Ali'ye söyleyeyim de görürsün» dedi. Kardeşim geç vakit Ajans'tan döndü. Annem, onu doldurdu. O da «Kız, sen nasıl olur da annemin kulağını patlatırsın? Şimdi, seni dövmeden hemen çık, git bu evden» diye üzerime yürüdü. Gecenin o vaktinde nasıl gelirdim? Bütün gece, bu nankörlüğe içerledim, ağladım.

Musa da şaşırmıştı. Karısını öptü, sevdi. Gözyaşlarını sildi:

— Sen, orada bir hastayı iyi edemedin ama, ben burada şu beş gün içinde beş hastayı mutlak bir ölümden kurtardım.

— Ne hastası? Kimler?

— Canım, damızlık beş tavuğumuz yok muydu? Hepsi de vebaya yakalandı. Gece gündüz başlarından ayrılmayarak, mangal kürü yaparak hayvanları kurtardım. Bak, şu dışarıda tökezleyerek sarhoş gibi dolaşan tavuklar.

Zarife, Musa'nın kafalı bir insan olduğunu bildiğinden tuttuğu her işin üstesinden geleceğine, tavukçulukta da kendilerine bir mutluluk kapısı açacağına inanıyordu. Musa, her Allahın günü, avuçlarından yüzlerce ak kelebek uçurur gibi umutlarla kanatlanmış düşlerinden söz ediyor, onu, daha şimdiden bütün isteklerine kavuşmuşlar gibi mutlu ediyordu.

— Tavuklarla yumurtalardan kazandığımız parayla ilkin gecekonduymuzu küçük bir villa gibi güzelleştireceğiz. Seni işten çıkaracağım. Evinin hanımı olacaksın. İş yerinin bu katlanılmaz yorgunluklarına artık temelli paydos diyeceksin. Sana kısa ak bir kürk de alacağım. Senin esmerliğini ne güzel açar. Ne var ki bunlara ulaşmak için çok çalışıp yorulmam, çok terlemem gerekecek. İleride bin-iki bin başlık tavuk yapmak için çiftliğimsi bir arazi kiralamak gerekecek. Biz, burada ancak bu işin başlangıcını yapacağız. Azdan başlayıp öğreneceğiz, ustalaşacağız. Bundan sonra, çiftlik kiralayacağız. Bu yaz yüz elli-iki yüz baş tavuğumuz olacak. Bu, iyi bir başlangıçtır.

3

Doğa çok güzel bir şubat sonuyla bütün ağaçları aldattı. Her zaman olduğu gibi erik ağaçları, gecekonduların bahçelerinde

kar gibi ak çiçeklerini açtı. Tatlı bir ilkyaz güneşi, katalepsi geçiren bir canlı gibi kaskatı toprağın üzerinden derinlere seslenen canlandırıcı bir müzik dalgası gibi geçti. İlk leylek dizileri, ilk turna katarları, bir kez daha gökyüzünün maviliğini geniş kanatlarıyla sıyrarak gecekonduvarın üzerinden geçti. «Hacı leylek» ilk görenler, sevinerek başkalarına gösterdiler.

Musa kırçıl hindinin altına koyacağı yumurtaları almak üzere yayan olarak Halkalı Ziraat Okulu'na yollandı. Kocaman köpeği Fındık da arkasına takıldı. Hayvanı, arkasından gelmesin diye, korkutmaya çalıştı, taşa tuttu. Fındık, bir ara onun sözünü dinler gibi oradan yitti. Musa, evden yarım saat uzaklaştıktan sonra bir önseziyle dönüp arkasına baktığında Fındık'ın onbeş-yirmi adım arkadan geldiğini gördü. Artık, ses çıkarmak yararsızdı. Hayvanı yanına çağırarak başını okşadı. Sonra, yan yana yürüdüler. Kestirmeden gidebilmek için sapa bir cılgaya düşen Musa, önünde birkaç topağacın yükseldiği çiftliğimsi bir yerin önünden geçerken kocaman ak iki çoban köpeğinin saldırısına uğradı. Köpekler gökgürültüsü gibi havlayarak gelirken Musa, kaçmanın yararsızlığını anlayarak elindeki kalın bastonla olduğu yerde kımıldamadan durdu. Soğukkanlılığını silah olarak kullanmaktan başka çıkar yol yoktu. O durunca köpekler gerçekten de hızlarını kestiler. Ereklerinin daha çok Fındık olduğu anlaşılıyordu. Dev Linda ile aylardır her gün kavga eden Fındık, ondan da daha yavuz, daha yırtıcı görünen bu köpekler karşısında korkuya kapılmış, Musa'nın arkasına sinmişti. Gerçekten de pençelerine geçse bu iki köpek Fındık'ı parçalayabilirlerdi. Musa da kendinden çok onu savunmak için hazırlanıyordu. Ancak, bu sırada çiftlikten elindeki sopayla fırlayan bir delikanlı, köpekleri kovaladı. Musa'ya da:

— Beyim, iyi ki buradaydım, bu köpekler gerçekten yırtıcı hayvanlardır. Sabahleyin buradan geçen bir atlıyı, attan aşağı alıp üstünü başını parçaladılar, dedi.

Musa, oğlana teşekkür ederek bayır yukarı yürüdü. Zavallı Fındık, bu kez onun önünden gidiyor, arkasını Musa ile güvene alıyordu.

Musa, yanı başındaki ağaçlıkların altında gürül gürül bir su kaynayan okul bahçesinin alt kapısından içeri girdi. Burada Fındık

dık'ı yitirdi. Çok seslendiyse de hayvan görünmedi. Nasıl olsa eve döneceğini bildiğinden üzüm bağları, türlü yemiş ağaçlarıyla süslü geniş bahçenin yollarından döne döne yukarı çıkarken tuğladan, tek akıntılı gecekonduları andıran modern kümeslere rastladı. Kafesli demir tellerle çevrilmiş bahçeler içinde yüzer başlık ak legom sürüleri gezip dolaşıyor, beton tabanı temiz samanla örtülü kümeslerin seyyar tünekleri bomboş duruyor, folluklarda ak giynekler giymiş gencecik lohusalar gibi kocaman ibikli legomlar yumurtluyor, yumurtlayıp sırasını savanlar keklik ötüşüne benzeyen ötüşleriyle bir süre gıdaklayıp dışarı çıkarken bahçedeki öbür tavukların mutluluk türküleri söylediği işitiliyordu. Öbür yanda Avrupa'nın, Amerika'nın türlü renkli tavuklarını barındıran kümeslere de şöyle bir göz attıysa da, o, daha çok legomlara gönül vermişti. İpiri Rot Aylantlar, Plymoutlar, Langşirler, ufak gövdeli Legomlara sanki çalımla bakıyor gibiydiler.

Ne var ki Musa'nın, tavukçuluk kitaplarından edindiği bilgiye göre bu zavallı hayvanları aşıklarının, kümeslerinden çok tavuk kasaplarının dükkânları bekliyordu. Çünkü, bunlar, et tavuğuydu.

Musa, ayrı ayrı bahçelerde salınıp gezinen bu mutlu tavuk türlerini doya doya imrenerek seyrettikten sonra yukarıdaki yapılara gitti. Cıvcivle yumurta satılan yeri buldu. Sobalı, kâgir yapılar içinde şubatin başında çıkmış, piliçleşmiş cıvcivler koşuyor, yem yiyor, su içiyordu. Kuluçka makinesiyle piliçlere, cıvcivlere, cıvciv ve yumurta satışına bakan eski emektar usta, ona kuluçka makinesini gösterdi.

Henüz yeni çıkmış kanarya sarısı tonton cıvcivlerin cama dayanarak dışarı bakışını sevgiyle seyretti. Henüz çıkmaya çalışanlar da görülüyordu.

Bakıcı:

— Geçen yıla dek burada hep Macar legomları kullanıyorduk, dedi. Sonra, Londra'dan uçakla yirmi bin İngiliz legomu getirttik. Bunlar, Macar legomlarından bir gömlek daha üstün, daha çok yumurtluyorlar. Şimdi, size Londra'dan gelen legomların yumurtalarından vereceğiz, hayırlı olsun.

O günkü yumurtalardan otuz tane seçerek bir tahta kutunun içinde ambalajladı. Öteki bölmedeki memura makbuzu götüren

Musa, parayı yatırarak paketi alıp çıktı. Sol yanında güzel bir çamlık bulunan asfalt yoldan gitmeyerek köpeği yitirdiği aşağı kapıya doğru yürüdü. Fındık, hemen yeşilliklerin arasından fırlayarak geldi. Ellerini yaladı. Ön ayaklarının üstüne abanıp yaylanarak ona dostluk, vefa gösterisi yaptı.

Musa, okul bahçesinin aşağı sınırını izleyerek ıssız asfalt yola çıktı. Yaşlı çamlık, derin, sessiz gölgelikleri üstüne abanmış dinleniyordu. Musa, yol boyunca hiç kimseye rastlamadan gidiyordu. En sonra, tek katlı bir arabaya denk geldi. Bu dışı çinkoyla kaplanmış bir et ya da ekmek deposu olarak kullanılan bir arabaydı. Genç arabacı:

— Merhaba, beyim, yolunuz çok uzun mu? diye sordu.

— Uzun. Hiçbir araç da yok. Amma da ıssız yol ha!

— İsterseniz benim yanıma çıkıp oturun. Köpek de sizin mi?

— Benim.

— Zarar yok. O da arkanızdan gelir.

Musa, arabacının yanına oturdu. Yaşlıca at, aksıra tıksıra Safra Köyüne doğru yolunu sürdürdü.

Arabacı:

— Beyim ben, yıllardan beri Halkalı'ya bu arabayla ekmek taşıyım. Sizi Allah inandırсын, dedi, geçen yaz, işte nah şurada, yolumu kocaman bir yılan kesti. Hani Hindistan'ın Boa yılanları varmış ya onlar gibi. Şu asfaltın bir ucunda başı, öbür ucunda kuyruğu. Yolumu kesmiş bakıyordu. Böyle kocaman yılanı bizim memleketimizde ne görmüş, ne de işitmişim. At tıksırarak durmuştu, ben de büyülenmiş gibiydim. Ata sarılsa boğup öldürebilir, hele beni tavuk gibi çıtırdatarak ezebilirdi. Ben de, atım da büyülenmiş gözlerle ona bakıyorduk. O da küçük, kırmızı gözlerle bize bakıyor, ara sıra kuyruğunu oynatıyordu.

Arabacı, bunları söylerken titriyor, biraz kekeliyor, gözleriyle yolun sağını, solunu araştırıyordu.

— En sonra, baktım, bu melun ya atımı, ya beni boğacak, doğrusu mu dedim, onu tekerleklerimle çiğneyip geçeyim. Atı dehlerim, at gitmez, kamçılarım gitmez. Hayvan, hayvan aklıyla yılanın bacaklarına, boynuna sarılıp kendisini boğabileceğini düşünürken ben de onu tekerleklerimle ezmeyi düşünüyordum.

Neyse, en sonra arabadan indim. Yolun kıyısına çıkarak kafam gibi birkaç taş bulup canavara savurdum. Bunlardan biri ona biraz değdi. Hayvan yağ gibi kayarak şu aşağı dereye doğru uzaklaştı. Ertesi gün, bir kunduracı arkadaşla konuşurken bana şöyle dedi: «Yahu, sen yılan derisinden ayakkabı yüzü yapıldığını hiç iştmedin, ya da görmedin mi?» O zaman aklım başıma geldi, ama ne yazık ki av elden gitmişti. Şimdi, salt bu hayvana bir kez daha rastlarsam öldürmek için kocaman bir bıçak taşıyorum. Köylülere sordum, onlar da böyle bir yılanı birkaç kez denk geldiklerini söylediler.

Musa, dörtüyl ağzında teşekkür ederek arabacıdan ayrıldı. İkinci üstü kırçıl hindiyi otuz yumurtanın üstüne yatırdı. Hindinin otuz yumurtayı rahat rahat döndürebileceğini hem tavukçuluk kitaplarından okumuş, hem de bilenlerden dinlemişti. Uysal hindiceğiz otuz yumurtanın üstüne ana kanatlarını öyle bir yaydı ki, Musa, hayvana hemen bir sevgi duymaya başladı. Sanki, bu sevimli kırçıl hindi, bu günden başlayarak onun gelecekteki mutluluklarının anası olmuştu. Eğilip hayvanın sürmeli güzel gözlerinden öpeceği geldi. Hayvan, bir küçük leğenin yün çaputlarla beslenmiş sıcak kuytusunda yatıyordu. Leğen de sofanın dibinde güvenli bir yerde duruyordu.

Kırçıl hindi, yumurtaların üzerine sevinçle yattıktan sonra, pencereden içeri vuran ikinci güneşi yavaş yavaş kat kat buzlu camların ardına çekildi. Gökyüzü buzlu cama benzeyen bulut katlarıyla örtüldü. Akşamüstü insanı titreten, aldanmış ak erik çiçeklerini açtıklarına pişman eden keskin bir ayaz başladı. Birdenbire şubat sonunun kaçamak aşklara benzeyen ılık güneşleri, ortalıktan çekilmiş gitmişti. Geceleri demir gibi bir ayaz irili ufaklı canlıları inlerine, deliklerine, evlerine kaçırırken erik çiçekleri, şaşkın, olduğu yerde kalakalıyor, uçlarında beliren yemyeşil, mini mini eriklerini nereye saklayacaklarını bilemiyorlardı. Martın birinci günü, havayı ilkyaz sanarak kovuğundan çıkan iri bir yılan, birdenbire bastıran soğuk yüzünden evin arkasında, açıkta kıvrılıp kalmış, külrenkli kedinin korkunç dişlerinden kurtulup kaçmak için boşuna kımıldanıp duruyordu. Musa bu yarı donmuş hayvanı, kül rengi avcı dişi kedinin tımaklarından kurtararak aldı, kıra götürdü. Kazmayla eştiği bir çukura bıraka-

rak üzerini azıcık toprakla örttü. Orada hiç olmazsa ölümden kurtulabilirdi.

Mart, bütün küstahlığıyla çocuk gibi her şeye çabucak heveslenen doğanın üzerine abanmıştı. Kül rengi bulutların arkasında bütün gün mahpus kalan güneş, hapse atılarak şiir yazmaktan yoksun bırakılan bir şair gibi güzel şeyler yaratmaktan büsbütün uzak düşmüştü. Musa'nın, çıkmasına umut bağladığı otuz mavi civciv de tehlikeye giren bu güzel şeyler arasındaydı. Bütün gecekonducuların yakacakları tükenmiş, saç sobalarında, çalı çırpı, hayvan kemikleri, eski kösele ayakkabılarla, lastik ayakkabılar yakıyorlardı. Korkunç boğucu bir duman, soğuk yıldız poyrazın üflemesiyle kapalı kapıların, pencerelerin aralıklarından sokuluyor, soğuktan kaçmak için buralara sığınmış olan yoksulları buradan dışarı çıkarıyordu. Musa, her gün birçok kez kırçıl hindinin yanına çömelip yumurtaları elliyor, onları, buz gibi soğuk buluyordu. Hayvan, bütün gücünü kullandığı halde yumurtaların hepsini örtemiyor, kanatlarının ucunda kalanlar biraz sonra buz kesiliyordu. Başlangıçta bunca yumurtayı bir arada bulduğundan dolayı pek mutlu görünen ana hindicik, buz gibi mart havası sürüp gittikçe kaygılanıyor, donmamaları için onları çevirip duruyordu. Hava, biraz sıcak gitseydi tehlike bu kerte büyük olmaz, kenara düşen yumurtalar çabucak ölmezdi. Hindi, yumurtaları durmadan gagasıyla değiştirdiğinden dolayı hemen hepsi sırasıyla göğsünün altından ötelere, kanat uçlarına doğru yuvarlanıyor, orada zalim kırağıyı yiyerek bir başka yumurtanın kaderiyle yer değiştiriyor, bu felâket böylece sürüp gidiyordu. Musa, en sonra insan hırsının ne onulmaz felâketler hazırladığını burada deneyerek öğreniyordu. Zavallı hindinin altına en çok on beş-yirmi yumurta koysaydı şimdi hepsi fırın gibi sıcak olurdu. Martın namussuz soğuğu da hiç birini gafil avlayamazdı. Bir ara yumurtaların sekiz-on tanesini alıp atmak istediye de hangisinin canlı, hangisinin cansız olduğunu bilmediğinden bunu da yapamadı. Elleri böğründe yirmi iki gün bekledi. En sonra, dağ doğura doğura fare doğurdu. Otuz yumurtanın içinden bir tanesi çatladı, içinden cılız, zavallı bir civciv çıktı. Musa'nın yardımı olmasaydı o da kabuğunun içinde boğulup gidecekti. Sonra, bir

yumurta daha çatladı. Bundan gürbüz bir civciv çıktı. Martin yirmi dördüncü gününe dek bekledi. Belki dolu yumurtalar olabiliirdi. Ne yazık ki bütün yumurtalar, ayazı yemişti. İki taneden başkası cılttı.

Musa, bundan yılmadı. Bir kez daha Halkalı Ziraat Okulu'na gitti. Otuz yumurta daha aldı. Kırçıl hindinin altından iki civcivi alarak caba denen bir toprak tencerenin yünlü çaputlarla beslenen dibine koydu. Bunu da içinde çok kısık bir idare lambasının yandığı bir saç sobanın üzerine yerleştirdi. Baktı, bir süre sonra, cabanın içi sıcacıktı. Civcivler mutlu mutlu ötüyordu.

Altından yavruları alınan zavallı hindi, öteye beriye dönüp onları arıyor, ayağa kalkıp başını bacaklarının arasına sokup bakıyor, müzik güzelliğinde anne sevgisi titreyen bir sesle ona sesleniyordu. Musa, hayvanı okşayarak getirdiği yumurtalardan on beşini altına yerleştirdi. Hayvan, buz gibi yumurtaları ilkin biraz yadırgadıysa da sonra, benimsedi. Gagasıyla, ayaklarıyla onları bir güzel altına yerleştirdi.

O zaman Musa:

«Behey eşşek, herkes gibi tamah etmeseydin, şimdi elinde bir yerine on beş civciv olacaktı» diye söylendi.

Gözünde çiçek hastalığı olan esmer hindinin altına da on beş yumurta koydu. O da yumurtalarını yumurtlayıp bitirmiş, kuluçka yatmaya hevesleniyor, gidip follukta tavukların yumurtaları üzerinde yatmaya çalışıyordu. Onu da kırçıl hindinin yanı başında bir eski küvetin paçavralar, samanlarla beslenen çukur yuvasındaki yumurtaların üzerine oturtunca hayvan, buna büyük bir sevinçle boyun eğdi.

Yirmi ikinci gece, her iki hindinin altındaki yumurtalardan tık tık sesleri gelmeye başladı. Kırçıl hindi, ilk çıkan yavruyu, aşırı sevgiden dolayı ezip pestile çevirince Musa, tık tık diye ses veren bütün yumurtaları toplayıp altında idare lambası yaktığı sobanın üstündeki cabanın içine yerleştirdi. Bütün gece gözünü kırpmadı. Yarım saatta bir, bir yumurtadan dışarı fırlayan bir civcivin çığlığıyla yataktan fırlıyor, boşalan kabukları toplayıp atıyor, başları aşağı gelen yumurtaları çeviriyor, çıkmaya çabalaayan civcivlere kolyık sağlıyordu. Toprak tencerenin içi, hindi-nin kanatlarının altı gibi sıcaktı. Sabahleyin, cabanın içine bakan

Zarife, şaşırdı. Bir yığın kanarya sarısı ufacık yaratık, cıvı cıvı kaynaşıyordu.

Musa, hindilerin altına öbür tavukların biriken yumurtalarını koydu. Kırçıl hindi üçüncü, esmer de ikinci kez kuluçkaya yattı. Hiç soluk almadan üçüncü ya da ikinci kez kuluçkaya yatan hindilere çok acıdıysa da yaşamının zorunları karşısında bu aşırı duygululuğun yeri olmadığını düşünerek avunmaya çalıştı.

Bu arada otuz bir civcivi, bunların ikisi ötekilerden yirmi bir gün büyüktü. Büyük bir sandığın içine koyarak sobanın üzerine yerleştirdi. Üstünü de bir camla örttü. Yem, su kaplarını bunun içine koydu. Haşlanmış yumurta, mısır unu, ince kepek, kireç tozu karışımından bir yem yaparak civcivlere yedirmeye başladı. Su yerine de sütçü Şevket'ten aldığı sütü veriyordu. Civcivler, sabahtan akşama dek yiyip içtikleri gibi, gece saat on bire dek de lüks lambasının ışığında uyumaksızın yiyip içiyor, hızla büyüyorlardı.

Musa, yirmi bir gün sonra, mayısın güzel bir gününde kırçıl, esmer hindilerin altından otuz civciv daha alıp kendi hazırladığı iğreti civciv büyütme ya da ana makinasına koydu. Evin içinde civciv türkülerinden geçilmiyordu. Onları mayıs güneşine de çıkarıp birkaç saat güneşlendiriyor, pembe çiçekler açmış taze yoncalardan demet demet yolup önlerine atıyor, böylece vitamin gereksinimlerini de sağlıyordu.

Kırçıl hindiyi, üç kez kuluçkaya yattığından dolayı analıktan azat edip bahçenin zengin yeşillikleri içine saldı. Hayvancağız bir iki gün dışarıda güneşlenen civcivlerin ana makinalarına örtülen kafesli teller üzerine çıkıp onları seyrederek kedilerin, köpeklerin yabancı tavukların zararından korumak uğruna çırpındıysa da en sonra bu, uzaktan uzaka olan analıktan usanç getirerek oradan uzaklaşıp yeşillikler arasında tatlı saatler geçirmeyi daha uygun buldu.

Musa, bu sırada gürk olan birkaç tavuğunu da kuluçkaya yattırdı. Gözü çiçekli, esmer hindinin üstüste üç kez çıkardığı civcivlerle, kümesteki demirbaş on tavuk da hesaplanırsa şimdi, Musa'nın çevresinde yüz kırk tavuk türünden yaratıkla iki hindi-den meydana gelen sevimli, kalabalık bir kuş kolonisi kaynaşıyordu. Onları beslemek için torba torba kepek, mısır unu alıyor,

deniz kabuklarını dövüp buna karıştırarak yemliklerine koyuyordu. Bütün gününü artık onlara veriyordu. Kitap okumayı, kitap yazmayı bir yana bırakmıştı. İlk gençliğinden beri yazdığı, büyük bir bölümünü kaptırdığı binlerce şiir, artık ona bir çuval saman gibi önemsiz, boş geliyordu. Cıvcivler, güneş altında bol yem yiyerek hızla palazlanıyor, Musa'ya büyük düşler gördürüyorlardı. O, bu düşlerin parlaklığı karşısında sanatın ölümsüz güzelliklerini göremez bir duruma gelmişti. Acaba, şiiri bir deli saçması, bir çocuk oyuncağı, aylak kişilerin işi sayan iş adamlarının, kaba saba burjuvaların, esnafın düşüncülerinde bir gerçek payı mı vardı? Her iş sahibi, yaptığı işin ortasında duygularını da doyuran yüksek, güzel tatlar da duyduğundan mı sanatı, onun ölümsüz güzelliklerini göremeyecek, hiçe sayacak duruma geliyordu?

Musa, balıkçılardan bedava aldığı ezik, işe yaramaz balıkları, türlü deniz hayvanlarını taşla ezip hamur yaparak cıvcivlere, piliçlere veriyor, böylece onlara en gerekli yemi sağlıyordu. Balık kokularına yanaşan Sarman da payını yedikten sonra, çevresi branda bezleri, kilimlerle çevrili bahçe diliminde mahşer gibi kaynaşan cıvcivlerle piliçlerin arasına giriyor, bir gölgeye yatıp uzanıyor, mırıldanarak bir yandan yarı kapalı sarı gözleriyle onları seyrediyor, bir yandan da şekerleme kestiriyordu. Ana şefkatinen uzak kalmış en küçük cıvcivler, onun altın sarısı tüyleri arasına sokuluyor, sırtına çıkıyor, dinleniyorlardı. Kimisi yaramazlık yapıp tane sanarak onun gözbebeklerini gagalamak isteyince Sarman usulca bir pençe vurup hepsini sırtından aşağı atıyordu. Ancak, biraz sonra yine hepsi, Sarman'ın sırtına tünemekten çekinmiyorlardı.

Musa, hem eşin dostun, hem de düşmanın, siyasal kahrın bas-kısından, küçümsemesinden kurtulabilmenin biricik çıkar yolu olarak bir ayak önce paraya kavuşmayı görüyordu. Beş parasız deha bile herkesin gözünde bir hiçti. Bütün sanat çabaları, Avrupalı Marksistlerin dediği bilime, sanata değer vermez kaba saba para babalarının, onların düşüncelerini benimseyenlerin gözünde gülünç bir şeydi. Bu düşüncüyü Türkiye'de hemen hemen herkes paylaşıyordu. Musa, «Acaba ben de Filistinliler gibi mi düşünmeye başladım?» diye kendi kendinden kuşkuluyor, sonra, paraya

kavuşunca sanatın hazinelerinden daha kolayca, daha çokça yararlanacağını sezerek ilk düşüncesine boş veriyordu. Ancak, şu sırada en birinci ereği, tavukçulukta başarıya ulaşmaktı.

Bahçenin çevresini kazıklamış, bunların arasını da kılıç balığı telleriyle kafesli tellere benzer biçimde örmüştü. Tavuklar, bahçeyi çepeçevre dolaşıyorlarsa da en çok bir metre yüksekliğindeki bu tel sınırdan dışarı çıkmayı düşünemiyor, bunun için de dönüp duruyorlardı. Bütün civcivler, artık pilice döndüğünden bahçede sanki irili ufaklı yüz elli kar topu yuvarlanıyor, ya da iri ak çiçekler açmış gibi oluyordu.

Kuru ya da ıslatarak verdiği kepekten ortalık ekşi ekşi kokuyordu. Musa, dikkat etti: Piliçlere çiçek bulaşmıştı. Birkaçının gözleri akmaya başlamıştı. Yazın en sıcak, en güzel günlerinde bu hastalığın gelişine çok üzüldü. Her gün birkaç piliç hastalanıyor, çipil, irinli gözlerle kafalarını sağa sola eğerek kendisine acıklı acıklı bakışları, kalbini parçalıyordu. Bunların arasında gözlerine ak perde inenler, çok az görmeye başlayanlar da vardı. Bunların durumuyse yürekler acısıydı. Her gün sağlamları gözden geçirerek gözleri akmaya başlayanları, karantinaya alıyor, kaygısı günden güne artıyordu. Bu sırada bir yaz sağnağı yağdı. Ortalık çamura bulandı. Piliçler çamura sıvandılar. Kar gibi ak hayvanlar sokak kedileri gibi pis bir renk aldı. Bu sırada da gözleri akanların sayısı arttıkça arttı.

Cumartesi günü kız kardeşi Adviye'ye uğradı. Kız kardeşi, eline bir mektup tutuşturdu. Mektup, Ankara'dan ablasından geliyordu. Eniştesi İsmail, enfarktüsten gitmişti. Mektubun çarpık çurpuk eski harflerle yazılmış olan satırları gözyaşlarıyla ıslanmıştı: «*Burada duramıyorum artık. Evin her yanında İsmail görünüyor gözüme. Oraya, Musa'nın evine birkaç günlüğüne misafir gelip başımı dinlemek istiyorum*» diyordu.

Musa: «Tek odanın içinde bir sürü insan bir arada yatıp kalkacağız. Köylülükten kurtulup yine köylülüğe dönüyoruz» diye düşündü.

Adviye:

— Ablamız birkaç gün sizde kalsın, dedi. Yiyecek işini düşünmeyin. Ben size biraz daha para veririm. Kadının herşeyi olan kocası ölmüş, küçümsenemez.

Musa da eniştesinin ölümüne çok üzüldü. Uzun boylu, yakışıklı bir Orta Anadolu çocuğuydu. Kırkın biraz üstündeydi. Ankara Meydanı-Akbez arasındaki katarlarda makinistlik yapıyordu. Kış, yaz lokomotiflerin cehennem gibi sıcağı karşısında bel-den yukarı soyunuk gövdesinden sel gibi ter döken adamcağız, eve varınca başından aşağı tonlarca serin su döktüğü halde hararetini dindiremiyordu. Çok da yağlı yiyordu. Satın aldığı hindi-lere zeytin yağına batırılmış kabuklu cevizleri bütün bütün yut-turarak besliyor, hayvanlar iyice yağ bağladıktan sonra kesip yi-yordu. Trende kumanya olarak her zaman, haşlanmış hindiler, tavuklar, yağlı koyun, kuzu butları götürüyordu.

Eniştesiyle arası her zaman iyi olmadıysa da, Musa, bu ca-hil, ama çok çalışkan halk adamını seviyordu. Çok erken gitmiş-ti. Her şeyden önce, iki oğlunun da eli ekmek tutmadan gitmişti. Büyük oğlu Kâmuran henüz on dokuz yaşındaydı. Ankara köy-lerinde Dizel motoruyla işleyen değirmenler kurmak deneyleri arkasındaydı. Çok çalışkan bir çocuktü. Ne yazık ki, şimdilik üç kişilik aileyi besleyecek güçte değildi.

Musa'nın ablası Asile ile onun küçük oğlu Yüksel, ansızın çıkageldiler. Advie de birlikte gelmişti. Advie, Zarife'yle bir-kaç yıldır dargındı. Asile'nin gelişi dolayısıyla eski dargınlık da ortadan kalktı. Musa, dikkat etti: Ablası, şok geçirmiş gibiydi. Annesi Şakire'den kalma iri, biraz yuvarlak çakır gözleri, sakla-nılmaya çalışan bir iç bunalımın hoyrat karanlıklarına doğru uzanıyordu. Gözlerinin tatlı, aydınlık ebemkuşağı renkleri derin-lerde bir yanda bir cehennem deresinden su içiyor gibiydi. Asile, Musa'yla Advie'ye bakarken bile gözbebeklerine hep uzun bo-yu ile İsmail dikiliyordu. Kara trenler düdük çalarak geçerken yerinden fırlıyor, İsmail, hemen köşe başından çıkıp gelecekmış gibi deli bir umutla bekliyordu. Günün her saatinde gözleri ıslaktı. Son günlerde birkaç kuruş biriktirilerek büyük odaya uzun, fırınlanmış Avrupa ambalaj sandıklarından döşeme yapılmıştı. Zarife, ilk gece onlara, temiz döşemenin üzerinde kaba bir döşek serdi. Musa, bir yandan ablasının sessiz ağıtlarını dinler-ken, bir yandan da piliçlerini paçavraya çevirip duran çiçek has-talığının kökünü kurutmak için bütün gücüyle çalışıyordu. Ne

yazık ki geç kalmıştı. Piliçlerin bir bölümü artık kör olmaya başlamıştı. Gözlerinin renkli tabakasının yerinde ak, vıcık vıcık bir çürümüş et, irin birikintisi göze çarpıyordu. Sırayla hepsinin gözünü asitborikli suyla yıkayıp duruyorsa da hiç bir yararı görülüyor, eski hastalar o acıklı durumlarını sürdürürken yeni yeni piliçlerin gözleri akmaya başlıyordu.

Böylece yaz ayları bunalımlı günleriyle akarak geçip gitti. İlk güz yağmurları, yerlerden güzel toprak kokularıyla birlikte yazın toprağa sinen kızgınlığını da kaldırdı. Hasta piliçlerin yem yediği, barındığı duvar dibinden yükselen ekşi, boğucu kepek kokusu, bütün bu göz romantizmiyle yüklü mis gibi toprak kokusunun canına okudu. Birkaç gün aralıklı yağan yağmurlar kesildi. Hava yine ısındı. Toprağa biraz işleyebilen yağmur suları, çabucak buğu buğu tüterek havaya yükselmeye başladı. Eniştenin ölüsü, Asile'nin ağıtları, ekonomik durumun birdenbire kötüleşmesi, evin içinde, dışında tedirgin edici hayaletler gibi dolaşa dursun, Musa'nın gecekonduyu dolduran umutları üzerine düşen yeni bir yıldırım ortalığı allak bullak etti. Kurak, sıcak havalarda gelişemeyen tavuk vebası mikropları, yağmurdan sonra ıslanan, yine ısınan toprak üzerinde ideal bir cennet buldu. Büyük tavuklardan bir ikisi ilk kez yemyeşil yapışkan pislikler pisleyerek kara kara düşünmeye başladı. Kışın ölümden kurtardığı beş tavuktan başkası, üç dört gün içinde ibikleri mosmor kesilerek ölüp gitti. Hayvanlar, hep bir arada barındıklarından öbek öbek ölmeye başladılar. Kümeste, bahçede, evin köşelerinde, her yanda baş başa vermiş, dertli dertli düşünen sülün gibi gelişmiş yüz elli tavuk, piliç, iki üç gün içinde devrilip gidiyordu. Musa, ilkin ölenleri gömmeye çalıştıysa da, öyle çok ölüyorlardı ki hangisini gömeceğini bilmiyor, can çekişen hayvanlarla birlikte o da yüz kez ölüp, bir yanda kalıkalıveriyordu. Ablası Asile, en sonra baktı, bütün bahçe bir ölü piliçler sergisi kesilmişti. Kazmayı küreği alarak tavuklara mezar kazmaya çabaladıysa da o da baş edemedi. Köpekler, fareler, kargalar durmadan yiyor, çevreye taun saçıyorlardı. Ne Belediye'den, ne de kimseden yardıma gelen vardı. En sonra, ölen tavuklarla piliçleri uzak çöplüklere taşıyıp atmaya başladılar. Musa, baktı: İlkönce çiçeğe tutulan bütün piliçler, ötekiler yaprak dökümü gibi kırılırken, yarı

kör hallerinden hoşnut olarak yem yiyor, su içiyorlardı. Sağlamlar, birer birer yerlere serilip can verdikten sonradır ki çiçeklilerde de, yeşil pisliklerle birlikte kara kara düşünmeler başladı. Çiçeğin onlara kazandırdığı dayanma, direnme, bağış gücü, demek vebanın amansız saldırısı karşısında en sonra yenik düşmüştü.

Musa'nın içinden kan gidiyordu. Kolu, kanadı kırılmıştı. Ablası geldiği gün onda gördüğü şok durumu şimdi kendisine geçmişti. Bir tavuk mezarlığına dönen bahçede yürürken umutlarının ak ölülerine basıyormuş gibi irkiliyordu. Ağzını bıçak açmıyordu. Kimseyle konuşup görüşmüyor, gözlerini boşluklara dikerek orada, umutsuzluğun sonsuzluğunda yitip gidiyordu. Yine de her zavallı hayvanın ölümünü, can verişini yakından izliyor, onlarla birlikte ölmenin bütün anlatılmaz ruh dramını yaşıyordu. Geçen kış, vebadan kurtulan beş tavuk, iki hindi ile birlikte sağ kalan iki piliç daha vardı: Bunlardan birinin bacağı tele takılıp kesilmiş, sonra yapışıp kaynamıştı. Bir de Musa'nın bilmeyerek bacağına basıp kırdığı Gluk adını verdiği tavuklaşmış bir piliç sağ kalmıştı. Bu hayvanlar, piliç ölüleri arasında hiçbir şey olmamış gibi gezip dolaşüyor, yem yiyor, otluyor, bulaşık su kaplarından su içiyorlardı. Musa, ayaklarının kırılmış olmasının bu hayvanlara bir bağış sağladığını anlıyordu. Hem de veba aşısı yerine geçecek kerte güçlü bir bağış. Ne yazık ki bacağı telde kesilip sonra iyileşen küçük piliç, bir gün apansız yeşil pislemeğe başladı. Vebayla çok uzun, kahramanca dövüştüyse de öldü. Yüz kırk beş tavukla piliçten kala kala ancak Gluk sağ kalmıştı. Hem de saf legorn olduğu halde. Bu sevgili Gluk, Musa ile birkaç yıl daha birlikte yaşayacak, onda tufandan kurtulmuş tek canlı izlenimini uyandırdığından çok da sevinecekti.

O zaman, Musa, bu sevgili tavuklarla piliçlerinin, daha Türkçesi, güzel umutlarının mezarları üstünde kendini kanlı bir meydan savaşı verip bunu yitirmiş bir askerin yıkılmış dünyasıyla düşünmeye başladı:

«Basarak bacağına kırdığım Gluk, salt bu kırık bacağın acısına katlanış olayı yüzünden ölümü yendi. Tavuk vebası gibi, 'habis' bir düşmanı yenen bu tavuk, çilekeş yerli tavuklarımızdan biri olsaydı yine üzerinde çokça durulmazdı. Kurtulan tavuk, nazik Avrupa, İngiliz legornlarından biri. Büyük kırıklar,

ağrılar nasıl vücudu ölümsüzleştiriyorsa büyük başarısızlıklar, felâketler, acılar da ruhumuzun yapısına mutlaka kimi ölümsüzlük cevherleri karıştırmakta, bu, vücudumuzun ölüme karşı direnmesine de yardım etmektedir. Benim, bunca sevgili hayvanımın ölümüyle duyduğum korkunç acı da yarınki büyük başarılarım için bana dayanma, katlanma, direnme gücü aşılayacaktır. Şu sırada ben, Gluk'un geçirdiği acılı aş günlerinde olduğtt gibi ağır, sarsıcı bir ruh aşısı sıtması geçirmekteyim. Ben, bir kez Darüleytam çocuğuyum. Şimdiye değin geçirdiğim korkunç sınavları nasıl o Darüleytam yıllarının ağularına borçluysam bugünkü acım da bana yarınki zorluklara katlanabilme gücünü bağışlayacak. Tavukçuluğu bir kez daha deneyeceğim.»

O, böyle düşünürken Gluk, çarpık bacağı, başında gül gibi açmış kırmızı ibiği, kar gibi gövdesiyle kardeşlerinin henüz çimen bitmemiş mezarları üzerinde kaygısızca dolaşıyor, eşeleniyordu. Musa, ona sonsuz bir sevgiyle:

— Gluk! diye seslenince kafaasını kaldırıp baktı, ardından:

— Gluk! diye yanıt vererek ona doğru koşmaya başladı.

Musa, öyle çok, büyük, güzel umutlarla yüklüydü ki hayvanın sağ ayağının iyice topalladığını ayırt bile etmiyordu. O, topal bacağıyla ölümün üstüne üstüne yürümüş, onu ürkütüp geri letmişti.

4

Elli beşle altmışında görünen uzun boylu bu halk kadını ağır adımlarla DP Başkanlığı'na doğru ilerledi. Salise, küçük odada oturmuş, kalın bir defteri karıştırıyor, oradan kimi notlar alıyordu. Başını kaldırdı. Eşikte dikilen kadını ilk kez görüyordu:

— Buyur, teyze, bir şey mi istiyorsunuz?

Kadın, uzun erkek adımlarıyla içeri girdi, oturdu. Sırtında eski, temiz bir kat giynek vardı. Kırmızı, geniş yüzünde çok acı çekmiş insanlara özgü derin, diri, güçlü çizgiler görünüyordu. Yeşil gözlerinin, gençliğinde çok güzel olduğu anlaşıyordu. Hırkasının yenlerinden dışarı fırlayan güçlü bilekleri, uzun parmaklı nasırlı, çatlak elleri, ağır ev işleri, hizmetçilik filan yaptığını gösteriyordu.

Salise, kadıncağzın durumunu böyle çabucak değerlendirdikten sonra, daha önce sorduğu soruyu bir daha sordu:

— Bir şey mi istiyorsun?

Kadın, ezildi, büzüldü, bozuk bir Rumeli diyeleğiyle:

— Evlâdım, dedi, ben dul, kimsesiz bir kadınıym. Koynumda bütün ömrümce topladığım bir kaç kuruşcuğum var. Şunun bunun çamaşırını yıkayarak geçinirim. Artık, gücüm de kalmadı. Çok çalışmıyorum. Bu yüzden kiramı da ödeyemiyorum. Ne yapacağımı şaşırdım. Eş dost bana dedi ki git kendine bir gecekondu yap. Ben de Demirkırat'tanım. Oyumu da ona verdim. Acaba, şu koynumdaki birkaç kuruşçağızla sizin burada bir gecekonducuk yapılabilir mi?

— Adın neydi?

— Cemile.

— Bak, Cemile Hanım. Şu sırada gecekondu yapmak çok zor. Burada çok kişinin evini yıktılar. Sana, gel, yap derim, bakarsın, gelip yıkarlar da ziyan olur gider.

— Sevgili kızım ben bugün bir halk kadınıyım, ama, vaktiyle bir kaymakam karısıydım. Suşehri kaymakamının karısı. Erkekler güzelliğimin karşısında şaşkına dönerdi.

— Maşallah, bugün bile çok dinç, güzel görünüyorsun, kaç yaşındasın?

— Yetmişime merdiven dayadım, evlâdım.

Salise, şaşırdı. O, elli beş-altmış sanmıştı. Cemile, biraz durakladıktan sonra yaşamının öyküsünü şöylece anlattı:

— Evlâdım, şu hırpani kılığıma bakıp da kötü hüküm verme. Dediğim gibi ben Suşehri Kaymakamının karısıydım. Kocam Çerkes'ti. Enver Paşa'nın da yakın bildiği idi. Sık görüşürlerdi. Seferberlik günleriydi. Tifüs, cephelelerde olduğu gibi cephe gerisindeki şehirlerde de kol geziyordu. Kocam kaymakam olduğundan halklaydı bütün girdisi çıktısı, bu yüzden zavallı be-yim tifüse yakalandı. Sonra, benimle iki oğulcuğumu dünyada yapayalnız bırakarak gitti. Ben, Balkan Savaşı'nda bütün ailemi yitirerek Türkiye'ye kaçıp, gelmişim. Kimi uzak akrabam varsa da onlar da Seferberlik'te Anadolu'nun sıtmalı yerlerinde sıtmadan, açlıktan kırılıp gitmişler. Oğlucuklarımı bağrıma basarak el kapılarında işçilik ettim. Oğullarımdan biri daha küçükken öldü.

Bana ekmek parası kazanıp bakacak olanı da Atatürk'ün yaptırdığı Trakya Manevrası'nda tahta kurşun yerine sahici kurşun atan bir kardeş tüfeğiyle vurulup öldü. Öyle çok ağladım ki az kalsın gözlerim kör oluyordu. Şimdi bile, arslan gibi evlâdımın acısı kama gibi bağrıma batar durur.

Salise, kadıncağıza acımişti.

— Mademki bizim partimizdensin, sana bir gecekondu yaptıralım. Ancak, bizim bütün nüfuzumuza bakmadan gelip yıkarlarsa karışmam. Bence, sen, mademki eski bir kaymakam hanımıydın, en iyisi, git, ilkin derdini Kaymakama, Bucak Müdürüne aç. Şu bana anlattığın gibi anlat. Oğlunun Trakya Manevralarında nasıl kazaya kurban gittiğini de anlatmayı unutma. Gerekirse başka yerlere de yalvarırız.

Cemile, Ocak Başkanı'nın karısı Salise'den böyle yüz bulunca Kaymakama, Bucak Müdürüne, Bakırköy DP Örgütü'nün başlarına sırasıyla başvurdu.

Bir akşam üstü, çardakta yemek yemeye hazırlanan Ahmet Ustalar'a uğradı. Karı koca, bu uzun boylu kadına ilgiyle baktılar.

— Evlâdım, sen Ahmet Usta'sın herhalde?

— Evet, buyur, otur.

Cemile kadın, bir sandalyeye saygıyla ilişti. Yüzünde yalvaran bir anlatım vardı.

Ahmet Usta, bir gecekondu yaptırıcıyla karşı karşıya olduğunu anladı:

— Bir isteğin mi var?

— Var, evlâdım, yarm gece bana bir gecekondu kurar mısın?

Ahmet Usta, ustaları bile cezalandıran yeni belediye maddelerinden dolayı çoktan gecekondu ustalığından ayrılmış, kentin bütün betonarme inşaatında, demir büküyor, beton döküyor, marangozluk işlerinde çalışıyordu. Bunlar, çok yorucu işlerdi. Bunlarda daha çok köylerden gelen mevsim işçileri, onların arasındaki ustalar başarıyla, yorulmadan çalışıyor, kentli işçilerle ustaların gündeliklerini de kırıp duruyorlardı.

Aylardan sonra, yine gecekondu ustalığına mı dönecekti?

— Kim salık verdi beni sana?

— Komşularınız söyledi, bir başka usta daha varmış, ama, sarhoşmuş dediler. Ben de seni aradım buldum, evladım.

— Peki, nerede yapacaksın evini?

Cemile kadın, yerini belirledi. Burası, yolun kıyısında kazara kalmış, gecekonduluk bir yerdi. Büsbütün de göz önündeydi.

— Hanım kardeşim, adını bilmediğim için böyle diyorum, o söylediğin yer, çok göz önü. Bunun için de çok tehlikeli. Geçen yıl emekli bir subay onun yöresine bir gecekondu kurdu. Hemen sabahleyin jandarmalar, polisler, gelip çatır çatır indirdiler.

— Ben, bütün bu işlere bakan büyük âmirlerle görüştüm, onlara yalvardım, evladım. Göz yumacaklarına söz verdiler. İstiyorum ki yarın ölürsem, bir evde öleyim, cenazem köpek leşi gibi sokakta kalmasın.

Sonra, Ahmet Usta'yla karısının, kendisini anlayışla, acıyarak dinlediklerini görerek iki üç gündür Salise'den tut da, bütün Bakırköy'ün yüksek âmirlerine anlattığı gerçek öyküsünü onlara da bir çırpıda anlatıverdi.

Acıdılar. Onu yemeğe alıkoydular. Yemekten sonra çaya da buyur ettiler. Onlardan iyice yüz bulan Cemile Kadın:

— Evlâdım, dedi, senin için gomonist diyorlar, doğru mu?

Ahmet Usta da, karısı da damdan düşercesine sorulan bu sorunun hangi ruh etkisiyle sorulduğunu sezdiğinden hiç de içerlemediler.

Ahmet Usta:

— Bana kimler komünist diyorsa asıl komünist onlardır, dedi.

— Sana yüzde yüz gomonist demiyorlar da şu yukarıdaki komşunuz hem gomonist, hem vatan haini imiş. Evladım, seni böyle arslan gibi görünce acıdım. Böyle bir insan gomonist olmaz, dedim. Bak, öteki için bir şey demem. Bu işin dedikodu yanı. Sen bunu bırak da bana yürek serinleten bir cevap ver: Yarın gece var mısın bana şu güzel usta elçeğizinle bir gecekondu kurmaya?

— Peki, yarın senin güzel hatırın için işe gitmem. Malzemeleri getirip gerekli hazırlığı yaparız. Sen, yarın erkenden paranı al gel. Malzeme almaya gidelim. Buradan birkaç da işçi tutar, tanyeri atmadan bitiririz. Hemen içine girip yerleşmelisin. Boş bulurlarsa yıkarlar. Bence, gecekondu kurmanın altın çağı geride kaldı. Şimdi, bir gecekondu kurulur da yıkılınazsa bir mucize

sayılır. Bundan sonra yapılacak gecekondular, ancak «ilave»lerden çıkacak. Çevresinde boş yer bulunan her gecekondudan on, on beş gecekondur çıkarılabilir. Bir gecekonduya bir sürü yeni oda eklenir, sonra bunlar birbirinden ayrılır. Her ayrılan gecekondur yeni ilaveler, yani yeni gecekondular doğurur. Böyle son kerte küçük hayvanlar vardır. Parçalanırlar, her parçadan yeni bütün hayvanlar doğar. Yaşamları böylece sürüp gider. Senin kondunun yeri de çok ufak sayılmaz. İleride orada da senin gecekondun birçok gecekondur doğurur. Ya yapıp satarsın, ya da kiraya verirsin.

Ahmet Usta biraz durdu, çayından bir iki yudum aldıktan sonra, yeni usuna gelen bir sorunu açtı:

— Valide Hanım, dedi, sana söylemediler mi? Buraların sahibi çıktı. Hepimizi mahkemeye verdi. Belki yakında bizleri yıkıp buradan atacaklar.

— Allah bizimle beraberdir, evlâdım. Herkese ne olursa bana da o olsun. Elle gelen düğün bayram derler.

— Peki, madem ki zarar ziyânı sineye çekmeye hazırsın, bizim daha başka bir şey demeye hakkımız yok.

Ahmet Usta, akşam karanlığında Cemile Kadını yanına katarak İstasyona götürdü. Eve dönerken, evlerini yaptığı, hattâ bedava yaptığı birçok kişiye, kapılarının önünde, kahvede rast geldiyse de hepsi başlarını öbür yana çevirip görmezlikten geldi. Çardağında çay içen, çene çalan Trabzonlu Mevlût Ağa'yla, Niğdeli Gülizar Bacı da bunlar arasındaydı. Demek ki Demokrat Parti Ocağı, Cavit Alp'i avukat tutanların hepsini parya gibi dokunulmaz kişiler olarak yaymıştı. Gecekondur sahiplerinin de gecekondularının yıkımı sorunu yüzünden Hükümet karşısında boyunları kıldan incedi. İlkönce onların evlerini yıkmak için Hükümet uğraşıyordu. Oysa şimdi, evleri yıkmak için meydana özel kişiler çıkmıştı. Halk, bunların şerrinden bu kez Hükümete, daha çok Demokrat Parti'ye sığınuyordu. DP Ocağı da bu düşüncüyü besleyip duruyordu. Böyle olunca da Demokrat Parti'nin karşısında olan herkese, her şeye karşı savaş açmak hakları değil miydi?

Ahmet Usta, zavallı halka bir yandan içerleyip, bir yandan da hak vererek eve döndü.

Cemile Kadın, usta işini de peyledikten sonra sevinçle kente döndü. Onun da altmış yedi yaşından sonra yeryüzünde bir ev-ceğizi olacaktı. Yeni kocaya gidecek bir kız gibi seviniyordu. Sevinçten, yanakları al aldı. Uzun kirpikli yeşil gözleri, içten gelen bir ateşle parlıyordu. Etekleri yerleri süpürerek Karaköy'ü geçti. Galata Genelevlerine aşağıdan giden sokağa saptı. Sıcaktan kapılarının önüne elden geldiğince dekolte çıkmış olan kadınlara gülerek selâm verip söz atıyor, onlara mutluluğunu göstermekle birlikte bu mutluluktan onlara da birer damla olsun tat-tırmak istiyordu:

— Hey kızlar, ne duruyorsunuz? Ben, gecekondu yaptırıyorum. Yarın nasıl olsa hepiniz cehennem köşklerine yerleşeceksiniz, hiç olmazsa dünyada da ev sahibi olmanın tadını tadın.

İçlerinden iri yarı esmer birisi gülerek bağırdı:

— Sen merak etme Cemile Teyze, öbür dünyada, asıl ev sahibi olmayanlara ev verecekler. Sen gecekondu yaptırmakla bu hakkını yitirmiş oluyorsun.

Bir Rum kadını:

— A be kuzum. dedi, biz bu sokaktan ne kadar çok erkek geçirirsek öbür dünyaya o kadar çok cehennemlik erkek gönderiyoruz demektir. Birçok köşkler bu yüzden boş kalacak. Biz de gidip oralara yerleşiriz.

Bir Anadolulu kadıncağız:

— Bizler ancak cehennemde ev sahibi olabiliriz, diye bağırdı.

İçkiden sesi tırtık tırtık, testere gibi çıkan yaşlı bir kadın:

— Hiç canınızı sıkmayın orospucuklarım. Tanrı yeryüzünde çektiğimiz bunca acıdan sonra bizleri cehenneme atmaz. Hepimize cennet köşkleri bağışlar. Yoksa, onun Allahlık nesi kalır?

Cemile Kadın, çoktan mahallenin öbür başına varmış, baş evlerden birine dalıvermişti bile. Merdivenin dip basamağına oturmuş, yusuvarlak bir kadın, tüysüz, kapkara, domuz yavrusuna benzer iki Cezayir köpeğine haşlanmış et yediriyordu.

— Çaç, Çaç, artık sizin kerhanenizden çıkmayacak cenazem. Gecekondu işini yoluna koydum, diye bağırarak söyledi.

Sofada birkaç erkek oturuyor, sıra bekliyordu. Yukarıdaki

odalardan inen kızlar, yeni erkeklerle kol kola yukarı çıkıyorlardı.

Bir Polonya Yahudisi olan Çaçâ:

— Bak, bunu iyi ettin, dedi. Gecekondu-mecekondu, en sonra bir evdir. Hem de en ucuza çıkan bir ev. Ah, keşke ben de Polonya'da olsaydım da bir küçük kır evinde geçirseydim son günlerimi. Ben, bayılırlım kulübelerde oturmaya. Yap kulübeni de ara sıra sana gelir, biraz başımızı dinlendiririz.

— Hay hay. Randevucu karılar şimdiden oralarda yer tutmaya başladı bile. Pırlanta gibi kızlar, sayısız. Hem de yoksul. İstedğin kadar sermaye yetiştir. Açıkgozler, şimdiden bu tarlayı sürüp ekiyorlar. Anlarsın ya, genç kızlar, güzel, yoksul kadınlar tarlasını.

— Korkarım, açlıktan ölmeyesin orada.

— Neden öleyim? Şimdiye dek siz mi verdiniz ekmeğimi? Yirmi yıl gövdemi satarak, ondan sonra da pis çamaşırlarınızı, yatak çarşaflarınızı yıkayarak geçindim. Sizin elinize geçip de zengin olmuş kadın var mı? İlâçlık bir tane varsa söyle. Orada da çamaşıra gider, yıkar geçinirim. Her hafta bir kez Galata'ya uğrar, eski dostlardan çamaşır alır yıkarım. Yalnız, sizin sığıntınız olmaktan kurtulurum. Serbestliğe kavuşurum.

— İyi, kızım. Ben de fena demiyorum. Keşke burada çalışanlardan her birinin bir kulübesi olsa.

— İşte başı ben çekiyorum. Şimdi, paramdan beş yüz lirasını ver de yarın sabah erkenden seni uyandırmayayım. Tuttuğum ustayla yarın erkenden gidip yapı malzemesi satın alacağız. Öbür gece de evim yapıp bitmiş olacak. Bütün Hükümet memurlarını dolaştım. Kendime acındırdım. Oradaki Demirkırat Ocağı, bana yardım edeceğine söz verdi. Evimi yıktırmayacaklar. Biz, burada ne sanırız, erkekler yalnız genç, güzel kadınlara bakar, yalnız onlara acırlar sanırdık. Oysa benim gibi arkasında acıklı hikâyeler taşıyanlara da acıyorlar. Yalnız hiç birine otuz yıldır Galata'da çalıştığımı söylemedim. Bir tek onu sakladım. Onu bilselerdi belki bana hiç acımazlardı namussuz herifler!

Çaçâ, bu sırada koynundan beş yüz lira çıkarıp Cemile'ye verdi:

— Geri kalan parayı da istediğin zaman gelir alırsın. Yalnız

korkuyorum. Şu beş yüz lirayı çarçur eder, evini de yıktırırsan çok acırım haline. Sen, dünyada sahipsiz, yalnız kadınlardan birisin. Hele bu yaştan sonra, ne erkeklerden, ne de kadınlardan dostun olur. Bir tek dostun yaptıracağın o kulübe olacak.

— Evet. Orada dünyanın saygıdeğer kadınlarından biri gibi öleceğim. Hiç kimse benim şu kerhanede on binlerce erkeğin altına yattığını bilmeyecek. Toprağa verildikten sonra imam: «Cemile kadını nasıl tanırırsınız?» diye sorunca herkes: «İyi tanırız» diyecek. Bunu düşünmek bile beni çok sevindiriyor, madam.

— Haydi, yat artık. Gece iyi reveiller (düş) gör. Kulübeni yaptıktan sonra bizim morukla sana çay içmeye geliriz.

Bu sırada içeri, kara giynekli, zayıf, soluk yüzlü yaşlı bir adam girdi:

— İşte, bizimki de geldi. Sabahleyin çıktıktan sonra kapıyı çekersin. Ben de o zamana dek yetişirim ya.

Onlar, kalkıp gittiler. Cemile de yüklük olarak yapılmış tabut gibi bir odaya girerek yattı. Kendisini küçük gecekondusunun içinde uzanıyormuş gibi mutlu duydu. Ancak, kondusunu şu mezar gibi odacıktan biraz daha büyükçe yaptıracak, iki kocaman apartman pencereleri koyduracaktı. Bunlardan bol ışık, bol aydınlık, bol hava girecekti. Orada, şimdiye dek üzerinden geçen on binlerce erkeğin iğrenç hayallerini bir yana itip Suşehri Kaymakamı, Enver Paşa'nın yakın arkadaşı, genç, yakışıklı kocasını, biri, Trakya Manevralarında sahici kurşunla vurulan iki oğulcuğunun temiz, lekesiz varlıklarını düşünerek son günlerini geçirecekti.

Yirmi dört saat sonra sabahın ışıkları içinde mahallenin göbeğindeki yolun kıyısında, mini mini bir bebek gecekondusu doğdu. Bu cansız, kontrplaktan bebeğin karnında altmış yedi yıl yeryüzünün türlü bayağılıklarının ayakları altında paspas olmuş bir kadın, Cemile, oturmuş, günün tertemiz ışıklarına bakıyordu. Güneş neredeyse doğacaktı. Ancak, herkes onu bunca güvendir-diği halde yine de mayhoş mayhoş kontrplak, acı acı katran kokan gecekonducuğunu yıkmaya gelebilirler diye korkuyordu. İnsanlara, hele erkeklere hiç güveni yoktu. Bütün kadınlar da, Ga-

lata'da otuz yıldır görmeye alıştıklarından başka matahlar mıydı sanki? O ne? Kısa boylu, esmer, işçiye benzer şu genç kadın nasıl da alıcı gözle baktı evceğizine geçerken? Bayağı da düşmanca bakmıştı. Kim bilir, belki de telefonla haber vermeye gidiyordu.

Sabah sabah, oradan ilk geçen kadın, Zarife'ydi. Her zaman olduğu gibi o saatte işe gitmek üzere istasyona koşuyordu.

Güneş doğdu. Kuşluk oldu. Öğle oldu, kimsecikler görünmedi. Demek ki bütün baş vurduğu kişiler, sözlerinde durmuşlardı.

Gerçekten de Cemile'nin gecekondusu, bir mucize olarak bir tek düşmanla karşılaşmadı. Yolun kıyısında DP'nin kalelerinden biri gibi dikildi durdu. Böylece demek isteniyordu ki, Demokrat Parti'ye giren herkesin gecekondusu garanti altındadır, sigortalıdır.

Cemile Kadın, kendisini koruyan Demirkıratlara bir karşı hizmette bulunmak için ilk iş olarak mahallede Demirkırat olmayanların adlarını sanlarını öğrendi. Bunlardan herhangi biri onun gecekondusunun önünden geçerken yumruklarını kalçalarına koyarak yıldırım saçan iri yeşil gözleriyle onu bombardıman ediyor, arkasından, şimdi bile sapasağlam kalmış dişlerini gıcırdatarak «namussuz herif ya da karı!» diye bağırıyordu. Hele Muharrem Cenker'in tuttuğu avukata vekâlet verenler, onun başlıca düşmanıydı:

— O papaz (İnönü) bakalım, onları kurtarabilecek mi? Gecekonduları çatır çatır yıkılsın da görürler. Hiç insan o mübarek gül yüzlü Menderesimizin partisi dururken, o papazın partisine girer mi? İyi ki büyük Allahım beni onun zamanında öldürmedi. Yoksa, öbür dünyaya kefensiz gidecektim. Millet, bezini bile karaborsadan alıyordu.

Cemile kadının diş bilediği bu lânetli takımın arasında bir de kara lânetliler vardı ki bunlar, evinin önünden geçerken üzerlerine atılıp gırtlaklarını dişleriyle parçalayası, leşlerini sokaklarda sürükleyerek çamura, toza, toprağa bulayası geliyordu. Bunlar, Musa ile karısı Zarife'ydi. Hele, o Zarife kaltağının ilk sabah kapısının önünden geçerken, onun gecekondusuna fırlattığı düşmanca bakışları hiç bağışlayamıyordu. Demek ki bu bolşevikler, bu gomonistler, bu vatan hainleri, fakir fukaranın, yoksulların baş düşmanıydı. Ah, şu kitapsızları, sopası altında döve döve ge-

bertse de çöplüğe atsaydı, ne büyük bir şeref kazanırdı. O kurban olduğum al yanaklı Menderes, Demirkırat reislerinin söylediğine göre, bu yabani herifleri toplayıp dikenli teller içine alarak keseceği günü bekleyesiymiş.

Bir pazar günü bakkala giden Zarife'yi bir pars gibi kısırdı:

— Seni kalçın ağızlı orospu seni, diye bağırды. Seni geçirmeyeceğim bu yoldan. Git Rusya'ya, Yugoslavya'ya, Bulgaristan'a. Yok senin yerin bu güzel Türkiye'mizde. Gidin burdan.

Zarife, yaşlı kadının birden bire bu azgınlığına bir anlam veremeyerek:

— Defol oradan be, pis ağızlı kadın, diye onu tersleyerek geçti.

Cemile kadın, sahibinin yanıbaşında bir yabancıya havlayarak görev yapmış bir köpeğin doygunluk duygularıyla içeri girdi. Gazeteden kesip duvara astığı Menderes'in kocaman resmi karşısın da ellerini göbeğinde kavuşturarak bir süre gülümsedi.

5

Ahmet Usta, kahvenin dışındaki iskemlelerden birine oturmuş çayını yudumluyor, bir yandan da Cumhuriyet Gazetesi'ni okuyordu. Yanına otuz yaşlarında ince yüzlü, ince gövdeli bir adam sokuldu:

— Merhaba, Ahmet Usta. Beni tanıımıyorsun belki de. Ben de buranın yeni hemşerilerindenim. Karımla ve iki kızım la şimdilik bir çadırda barınıyorum. Senin iyi usta olduğunu söylüyorlar. O kocakarının kondusunu da sen yaptın. Ben, gece seyrettim seni. Gündüzden hazırladığın dört duvarı birbirine ekleyerek bir kaç saatte evi bitirdin.

— Otur, ayakta dikilme.

Adam, altına bir sandalye çekti:

— Çok yoksuluz. Rumeli göçmeniyiz biz de. Türkiyemizde bir dikili ağacımız yok. Şuracıkta biz de bir gecekondu sahibi olursak kira zorluğundan kurtulacağız. Senin için fakir babası da diyorlar. Evleri çok ucaza yapıyormuşsun. Yoksullara da parasız yaptığın çok olmuş. Benim plajlarda ufak bir işim var. Ayak hiz-

meti. Ama, plaj zamanı henüz gelmedi. Onun için paramız bu sıra kıtça. Ne de olsa sana ustalık hakkını vermeye çalışırız.

— Ama, biliyorsun, gecekondur yapmak zamanı değil. İlkın Hükümet yıktırıyordu. Sonra, mülk sahibi adıyla toprak hırsızları türedi, onlar yıktırmaya çalışıyor. Ayrıca Demokrat Partililer, Halk Partililerinkini, onlar da ötekilerinkini yıktırmak için sıkı bir ihbar ağı kurdular. DP'liyim desen CHP'liler seni ihbar edecek; CHP'liysen berikiler. Bak, ben, hiç bir partiden olmadığım-dan her iki yan da bana düşman. Yalnız, CHP'lilere yakın bir kaç kişiyle evlerimizi yıkımdan kurtarmak için DP'lilerden ayrı bir avukat tuttuğumuzdan bana çok kişi düşman kesildi. Şu gecekonduların çoğunu ben yaptığım halde bunların içinde oturan-ların hemen hepsi bana düşman. Senin evini de yapacağım. Ma-demki bana başvurdun, yapacağım. Yarın sen de bana ötekiler gibi düşman olacaksın. Her neyse, bütün bunlar bana vız gelir tı-rıs gider.

— Vaktin varsa gidip bizim gecekondunun yerini seçelim. Yapacağımız günü, gerekli malzemeyi konuşalım.

Kalktılar, gecekondur mahallesinin dışına çıktılar. Böğürtlenlikler, çalılıklar ortasında kurulmuş bir ak çadır, önünde üstü ot-lar, çalılarla örtülmeye çalışılmış iğreti bir çardak vardı. Genç, gürbüz, güzel bir kadın yerde çömelmiş çamaşır yıkıyordu. Bu iriyarı adamla gelen kocasına anlamlıca bakıp gülümsedi. Koca-sı, kadının yanlışlığını düzeltmek için:

— Bak, hanım dedi, bizim gecekonduyu yapacak ustayı ge-tirdim.

Kadın, o zaman uyandı. Doğruldu, üstüne başına çeki düzen verdi.

Ahmet Usta'ya:

— Hoşgeldin usta, dedi, bizi şu çadırdan kurtar da ne yapar-san yap. Bu dağ başında hiç de güven içinde değiliz. İki ayaklı, dört ayaklı her türlü kurttan başka, yılanlar, çıyanlarla da komşu-yuz. Şu garip başcağımızı bir kulübeye sokabilirsek bir. Güzel evi-mizi bıraktık geldik Rumeli'den. Kendi isteğimizle göçtüğümüz için de bize ev vermediler. Bir kaç yıldır sürünüp duruyoruz.

Kadının konuşması iyiydi de bir yılışıklığı, sokulganlığı var-dı ki, halk kadınlarını yakından tanımayan Ahmet Usta, bunu olağan bir hal sanıyordu.

Adam:

— Tanıştırıyım, dedi. Karım Macide, benim adım da Abdullah. Nasıl? Bu çadırın yeri benim hoşuma gidiyor, buraya yaparız, değil mi?

— Olur, yerini de nasıl olsa düzeltmişsin. Şimdi, malzemeleri yazalım.

Ahmet Usta'nın burnuna etli kurufasulye kokusu çalındı. Çadırın içinde, gaz ocağı üzerinde büyükçe bir tencere kaynıyordu. İki ile üç yaş arasında iki sarışın, pembe yanaklı kız çocuğu yerde oturmuş, elleriyle toprağı mıncıklıyor, en küçüğü ise elindeki balçık keseğini şekerleme gibi ısırarak yemeye çalışıyordu.

Abdullah:

— Biz, çiftçiyiz, dedi, şu memlekette birazcık toprağım olsa bak onun üzerinde ne güzellikler yaratırdım. Ama yok.

Bütün göğsündeki havayı gürültüyle boşalttı.

Ahmet Usta:

— Benim, şu ara biraz işim var, sen yarına kalmadan yazdığımız bütün malzemeyi al, hazırla. Sonra, bana bildir. Haydi, şimdilik hoşça kalın.

Ayrılırken, Macide, ona baygın gözlerle baktı. Bu bakışlar, öyle çağırıcıydı ki. Ahmet Usta, bu bakışlara özel bir anlam vermedi. İlk gençliğinden beri iri yarı gövdesi, yakışıklı yüzü dolaısıyla bütün kadınların, kızların, kendisiyle ilgilenmesine, kendisine, âşıkça bakışlar fırlatılmasına alıştı. Bu yüzden bunu da o zincirin bir halkası sayarak ayrıldı. Doğruca eve gitmedi de, kırlara doğru vurdu. Havanın mavilikleri içinden mavi renkli arıkuşlarının sıra özlemi veren boncuk boncuk yuvarlanıp gelen güzel türkülerini dinleyerek ilerledi. Küçük bir tepenin arkasını döndüğünde orada sekiz on askerin «tam siper» yaptığını gördü.

Biri:

— Çok yaman avrat, diyordu, üzerinden bir ordu geçse vızgelir ona. Haydi, Mehmet Onbaşı, sıra senin yürü.

Onbaşı, yanlarından geçen Ahmet Usta'ya hiç aldırış etmeden ilerledi. Ama çok ilgilenmişti. Orada belki de bir olay geçecekti. Gitti, askerlerin kendisini, görmediği bir çalılığın arkasında dikildi durdu. Bakışları bir yandan Onbaşı'yı kovalıyor, bir

yandan da çadırdakileri kontrol ediyordu. Biraz sonra gördüğü şey onu bayağı şaşırttı. Onbaşı, doğruca çadıra gitti. Abdullah, onu çadıra soktu. Biraz sonra, ellerini kurulayan kadın da çadıra girdi. Abdullah, çadırın kapısını örttü. Çocuklarını kucağına alarak biraz uzaklaştı. Onları orada eğlendirmeye çalıştı. Biraz sonra, Ahmet Usta'nın şaşkınlıktan faltaşı gibi açılan gözleri önünde yeni bir olay geçti. Onbaşı, çadırdan çıkıp «tam siper» yerine yollanınca, oradan başka bir asker kalkıp çadıra doğru yürümeye başladı. O da birinci gibi, biraz sonra, Abdullah'ın kılavuzluğuyla çadıra girdi. Çadırın kapısı çekildi. İkinci askerden sonra, üçüncü, dördüncü, beşinci vb. de çadırda sıralarını savıp hep birlikte türkü söyleyerek oradan uzaklaştı.

Ahmet Usta, şaşkın şaşkın eve doğru yürüdü. Gecekonduların dışında yaşayan halk arasındaki söylentilere göre buralar fuhuş yuvalarıydı. Köylerden gelen kadınlarla kızlar, ya işçi olup fabrika, imalâthane gibi işyerlerinde çalışıyor, ya da hiç bir iş yapmadan fuhuş yapıyordu. Yoksul mahalleleri dolaşan fuhuş tellâlı kadınlarla erkekler, oraların en güzel kadınlarıyla kızlarını İstanbul'un ünlü fuhuş yuvalarına taşıyıp durmaktaydı. Bu inanış ne yazık ki çok yaygındı. Ahmet Usta, bunları bir çok yerde, bir çok kimseden dinlemişti. Öyle ki, hani gecekonduunun kapısını ni çalsan sana hayır demezlerdi.

Ahmet Usta, Abdullah'ın fuhuş yuvası olarak kullandığı çadırdaki bitenleri gördükten sonra bir vicdan hesaplaşmasıyla karşı karşıya kaldı: Abdullah'a gecekonduunu yapmak üzere söz vermişti. Vermişti ya herif, ileride burasını da randevuevi gibi işletecekti. Ama, zarar yok, günahı kendi boynuna olundu. Ortada her şeyden habersiz iki sarı gül gibi kız çocuğu vardı. Hiç olmazsa onların kış gelmeden önce sıcak bir dam altına alınmaları bir insanlık borcuydu. Gecekonduyu yapacaktı. Her koyunun kendi bacağından asıldığı bir dünyada yaşanıyordu.

Abdullah, öğleden sonra, çift atlı bir arabaya yüklediği yapı malzemesini çadırın yanına yıktıktan, böğürtlenlerin arasına sakladıktan sonra gidip Ahmet Usta'yı getirdi. Ahmet Usta, kolları sıvayarak işe koyuldu. Kontrplakları kadronlara çakarak portatif bir ev biçimi için gerekli olanağı hazırladı. Bu sırada keser takırtılarını işiten meraklı kimi gecekonducular, oraya dek

uzanıp hazırlığa şöyle bir göz atarak yine uzaklaştılar. Son günlerde, gerek Hükümet'ten, gerekse özel mülk sahiplerinden gelen tehditler, yapılmış olanları bile tehlikeye sokarken hâlâ bu belâlı yerde gecekondu yapmaya çabalayan yurttaşlara şaşarak bakıyorlardı. Halk, hiç bir gecekondunun yıkılmayacağına inanarak işe başlıyor, evi yerle bir edilinceye dek bu inanış sürüp gidiyordu. Bir yandan da halk, gecekonduların tehlikede olmadığına inanmak, böylece gerek kendisine gerekse kendilerini sıkıştıran eşe dosta gecekondu yapmak istiyordu. Bu yüzden de bir yanda keser, tahta sesleri işitir işitmez oraya koşuyor, tehlikenin geçip geçmediğini öğrenmeye çalışıyordu.

Bir ara, Abdullah, işlerin açılıp açılmadığını öğrenmeye gideceğini söyleyerek ayrılırken karısına da:

— Macide, ustaya birazdan çay yap, ben bir saate kalmaz dönerim, dedi.

Ahmet Usta, her şeyi unutarak testere, keser, çiviler arasında yitip gittiği sırada yanı başında yumuşak ayak sesleri işiterek irkildi. Jandarma Onbaşısının, ya da herhangi bir sorumlunun geldiğini sandıysa da başını çevirince Macide'nin, yanıbaşında dikildiğini gördü:

— Bayağı korkuttun beni, kız!..

— Essah mı? Ben, senin korkak bir adam olmadığını sanıyordum.

— Ürmekle korkmak arasında bir ayrıntı yok mu? Bir insan ürker de korkak olmaz.

O, böyle psikoloji analizleri yapadursun kadın, elini onun atletin örtmediği çıplak, terli omuzuna koydu:

— Haydi, gel içeri gidelim, çayı yaptım.

— Kız, çadırın içinde çay içilir mi?

— İçilir ki hem de nasıl?

Ahmet Usta'nın gözlerinin önünden bir manga askerin karaltısı geçti. Hepsi, birer birer, kavgasız gürültüsüz bu çadıra girmiş, sırasını savmıştı. Böyle olduğu halde içinden kadına inanmak geldi. O, şimdiye dek halk kadınına hep bir tür fetiş bilmiş, ana, bacı gibi saymış, onun salt kaba saba halk erkekleriyle yatıp kalkabileceğine inanmıştı. İlk kez Bunçuk'la bu inanışı kırmışsa da şimdi bile onu soyut bir anlam sayıyor, ona cinsel göz-

le baktığında sanki kıyamet kopacakmış sanıyordu. Bu yüzden sıcaktan kaynaklanan çadırın içinde çay içilebileceğine inandı. Macide'yle birlikte içeri girdi. Ortalıkta çaya benzer bir şey yoktu. Kadın, yatağa oturdu, onu da yanı başına oturmaya zorladı, iki güzel yavrucak bir köşedeki minderin üzerinde koyun koyuna uyuyordu.

Ahmet Usta, durumu kavradığından doğruldu:

— Macide Hanım, dedi, gel bu çadırdan çıkıp çayımızı çardakta içelim. Burada bizi kim görse aklına kötü düşünceler gelir, başımız da belaya girer.

— Ooo! Sen de çok uzun ettin, Ustabaşı! Sen de hiç kadından anlamazmıydın.

— Kızım, ben, kadından anlamasına anlarım, ama iş ortasında oynaş olmaz derler. İki gül gibi çocuğun var, sonra. Onların yanında günaha girmek bana pek acı gelir. Bana öyle geliyor ki sen bu işi kocanın zoruyla yapıyorsun.

Kadın, birden bire irkildi.

Ahmet Usta:

— Bak, şimdi de sen korktun, dedi.

— Helbet korkarım, sen, insanın içini okuyorsun. Ben, korktum senden, doğrusu.

— Benden hiç korkma. Ben, bildiğin kötü insanlardan değilim. Sonra, sen çok güzel bir kadınsın. Seni ilk gürdüğüm anda içim cız etti. İşte benim sevebileceğim kadın tipi, dedim. Sonra istemeyerek sırrınızı öğrendim. Senin kocan iyi adam değil, sana lâayık bir koca değil.

Kadın, ilkin güler gibi yaptı, sonra, hıçkırarak ağlamaya başladı:

— Evet, anladığın gibi, benim kocam godoşun biri. Benim sırtımdan para kazanmasını seviyor. Peki, nasıl öğrendin sırrımı-zı?

Ahmet Usta, askerlerin birer birer çadıra girip çıkışını anlattı. O zaman Macide:

— Sen, iyi adamsın, Ustam, dedi. O gözü kör olası kocamı da, beni de bağışla. Gecekondumuzu yapmaktan vazgeçme. Şu günahsız yavrularımla bağışla beni.

— Ben zaten sana günahkâr demedim ki. Biraz Abdullah'ın

namussuzluğu, biraz da yaşamanın zorlukları seni bu yola sürüklemiş. Ama, ben yine de senin iyi bir aile kadını olabileceğine inanıyorum.

— Sen, evli misin?

— Evliyim. Bir çocuğum var.

— Evimiz olduktan sonra bize de buyur hanımla. Biz de size gelelim. Siz, iyi insanlarsınız.

— Görüşürüz. Şimdi, haydi, dışarı çıkalım da sen bize bir çay yap. Dilim damağım kurudu, ağzım köpürdü.

Kalktılar, çardağa çıktılar. Macide onun karşısındaki kırık bir sandalyeye çöktü:

— Bak, dedi, sen benim dünya ahiret ağabeyim ol. Benim godoş, ne dedi bana biliyor musunuz? «Macide, dedi, şu herifle bir iki kere yat da bizden para istemesin.» Namussuz, bugün işe filan da gitmedi. İkimize yatma fırsatı hazırlamak için uzaklaştı.

— Ben de bunu sezmedim değil. Ama, hiç korkma. Ben, sır kutusu bir herifim. Hele acıdığım insanların sırlarını ölsem kimseye açmam. Ben, dünyaya iyilik etmek için geldim, kızım. Sen de şu sözüme kulak ver: Kocana karşı ayaklan. Onu namuslu bir işte çalışmaya zorla. Bu tuttuğunuz yol, yol değil.

— Allah razı olsun senden. Dediklerini yapacağım. Bu altın gibi çocuklarımin namusu da yarın tehlikeye düşer. Ne çare ki herif beni zorlayıp durur kötülük etmeye. Getirir her gün çadırımıza türlü aygırlar. Çalıştırır beni bir makine gibi. Dur, şimdi yapalım çaycağımızı da insan insan karşılıklı içelim. Yalnız, Abdullah'ı nasıl inandıracağız seninle yatmadığıma?

— Bak, kızım, sana babaca bir öğüt vereyim. Kocanı zorla da, seni zührevi hastalık aldın mı almadın mı götürüp muayene ettirsin.

— O dediğin hastalıklar ne gibi şeylerdir?

— Frengi, bel soğukluğu, derler.

Kadının gözleri, kocaman kocaman oldu:

— Aman Allah'ım, bende dediğin hastalıklardan biri var galiba!

— İşte, gördün mü? Hem sana, hem de o askerciklere yazık. Köylerine gittiklerinde gencecik karılarına da aşılarlar bu belalı hastalıkları.

Bir saat sonra, Abdullah döndüğünde gözleriyle karısının gözlerini aradıysa da onlarda sert, ayaklanmış bir anlamdan başka bir şey bulamadı. Ahmet Usta'nın yüzü de sertti. Bu kötü herife yalancıkta olsun güler yüz göstermeyi kendine yediremiyordu:

— Hazırlık bitti, dedi. Gece yarısından sonra bir iki işçi de alıp gelirim. İnşallah, bir terslik olmaz da şu güzel yavrucakların başına sıcak bir dam yükseltiriz.»

Sonra, testeresiyle keserini alarak eve döndü. Herife Allaha-ısmarladık demek bile içinden gelmemiştii.

Eve yaklaşıncı Hacılar'ın çardağında genç, kumral bir adamın nutuk verir gibi bağırıp çağırdığını gördü. Hemen bunun Hacı'nın hapishaneden çıkan kardeşi Bekri olduğunu anladı. Mahi Nur, arslan gibi oğlunun yakında hapishaneden çıkacağını, ondan sonra ne pandomimalar kopacağını söyleyip duruyordu.

Bekri, Ahmet Usta'nın geldiğini görünce sesini yükseltmişti:

— Kim, evinizin önünü kapayan şu zibidiler? Neden önünüze gecekondurdu kondurttunuz?

Mahi Nur:

— Oğlum, dedi, söyledim ya orası saygıdeğer komşumuz Ahmet Usta'nın, işte, kendisi de geliyor.

— Anladım, saygıdeğer, maygıdeğer. Evimizin önünü nasıl keser? Neden müsaade ettiniz onlara?

Hacı:

— Bekri, kardeşim, dedi, yanlış konuşuyorsun. Ahmet Usta'nın gecekondusu bizimkinden önce yapıldı. Biz, geldiğimizde onlar, burada oturuyordu. Bizim gecekonduyu bile Ahmet Usta yaptı.

Mahi Nur:

— Bize çok yardımları dokundu. Allah bin kere razı olsun, dedi.

Ahmet Usta, otuz yaşlarında görünen Bekri'nin yüzüne hiç bir anlam vermeyen bir yüzle bakarak çardağa girdi.

Sevda, kucağında cıvıl cıvıl kaynayan Emrah'la onu karşıladı:

— Bu herif saatlerdir, Mükerrer Beyler'e, bize etmedik kü-

für bırakmadı. Kocakarı söyleyip duruyordu. Demek, en sonra geldi.

— Gelsin, hoş geldi safa geldi. Elimiz armut toplamıyor ya, çok şükür, bu gibi küçük tehlikelere karşı kendimizi koruyacak durumdayız. Korkma, yemek hazır mı?

— Getirdiğin balıkları kızarttım. Kıvırcık salatalardan bir salata yapayım.

— Çocuğun ishali durdu mu?

— Durmak üzere. Sen, gecekonduyu bu gece mi kuracaksın?

— Evet. Yemekten sonra bir-iki yardımcı bulayım bari.

— Ne fena. Ya, sen gittikten sonra bu herif gelir bize sataşır-sa?

— Hiç korkma, beş dakikalık yerdeyim. Bir koşu bana gelirsin.

— Baksana, öğleden beri içiyorlar. Durmadan bakkaldan şarap getiriyorlar. Bu gece mutlaka sabaha dek bağırıp çağırır bu herif. Bak, Mahi Nur'la Hacı da nasıl türkü söylüyorlar.

Bu sırada Bekri'nin içkiden yayvanlaşmış sesi işitildi:

— Heeeeyt ulan, kereste! Damdan geldik be. Millet itibar edip selâm çakacak sandık bize. Oysa kimşenin bizi iplediği yok. Biz, evvel Allah'ın izniyle şöyle bir görünelim, bak nasıl hepiniz ispinoz kesilirsiniz. Ağabey, bak, bu gece istif yok. İstimi aldıktan sonra sabaha dek damdan kurtuluşumu kutlayacağız, değil mi, kocakarı?

— Kutlayacağız, oğlum. Az şey mi mapusaneden kurtulmak?

— Millet bize damdan çıktık diye küçük gözle bakıyor ama, ben onların kasıntılarına tüküreceğim bugünlerde.

Ahmet Usta'yla karısı, bu konuşmaları dinlerken Musa'nın, koltuğunda gazeteler, kitaplarla geldiğini gördüler. Ona ne biçim söz atacağını merak ederek bakıştılar.

Musa gülerek onlara selam verdi:

— Ne var ne yok?

— Yeni bir şey yok. Yalnız, damda yatan yiğit, cezasını bitirip geldi. Şimdi, burada yeni cezalara hazırlanacağı benziyor.

Ahmet Usta'nın bu sözlerine Musa, bir kez daha güldü:

— Aldırış etme, dostum, biz nice ejderhanın elinden postu kurtarmış adamız. Gazeteleri okur musun? Akşam gazeteleri.

Ahmet Usta, sevinerek aldı:

— Hiç üzülme, sıkı dur, ben gerek bana, gerek sana yapılacak saldırıları akıllıca göğüslemeye boşa çıkarmaya karar verdim.

Güzel Cevriye'nin keçileri, bugün bir âfet kesilmişti. Her gün mahallenin otu bol boş bir köşesine bağlanan bu iki güzel, sağmal Maltız keçisinin mahallede epeyce düşmanı vardı. Bu da bu iri güzel, tatlı gözlü hayvanların kimi zaman iplerini koparak mahallenin yasak yeşilliklerine dalıp onları kurutması, bu düşmanlığın başlıca nedeniydi. Keçiler, gerçekten de Cevriyelerin yöresinde oturan komşuların yeşillik sevgilerinin yeşerttiği küçük sarışın kızcağıza bunların yeşil sütünden ak süt yaratıyordu. Hiç bir komşunun evinin çevresi çitle, duvarla çevrilmediğinden buralara dikilen fidancıkları kimi zaman millet yakmak için söküyor, kimi zaman çocuklar at oyunu oynamak için kırıyor, kimi zaman da yabancılar, mahallede bolca olan köpekleri kovmak için kullanıyordu. Nitekim, Musa'nın diktiği vişne fidanlarını, Cevriye'nin keçileri kurutmacasına yemiş, at kestanesi fidancığını da sabahın saat dört buçuğunda hovardalığa gelen iri yarı sarışın bir şoför, Fındık'ın şiddetli saldırısını püskürtmek için kökünden söküp kullanmıştı.

Musa'nın tavukçuluktan önce ağaçladığı bahçedeki armut, elma, ayva, dut, vişne fidanlarının çoğunu, üzerine salıp duran köpekleri kovmak için mahallenin zeytinyağcısı, söküp kullanmıştı. Böylece mahallede hemen herkes, bu bilinçsiz yeşillik düşmanlarına diş biliyordu. Korumaya güçleri yetmediği halde kıra bayıra fidanlar dikip duran gecekonducular, asfalt bir cadenin ortasında çiçek saksıları koyup bunları kıracak otomobile ya da yayalara ateş etmeye hazır bir adamın ruh durumunu yaşadıklarını ayırt edemiyorlardı. Örneğin, bahçelerinde büyüyen, canları gibi baktıkları Alman papatyalarını, kazara açmış gülleri, kır çiçekleri sanıp koparan kentli kimi gecekondu ziyaretçileriyle onların sahipleri arasında durmadan çekişmeler, ağız dalaşları oluyordu.

Kentliler:

— Burası kır, yahu, diye bağıryorlardı. Bahçe dediğinin çevresinde duvar, dikenli tel, çit filan olur.

Dikenli telin ne kerte pahalı olduğunu bilen gecekonducu bu ukala kentliye çok ağır şeyler söyleyebilirse de susmak bilgeliğini gösteriyordu.

Gelgelelim, «Cevriye'nin keçileri», karakeçinin, Türkiye'nin ormanlarında yaptığının ufak bir örneğini gecekondu mahallesinde vermişti. Eski Mim-Mimcilerden terlikçi Kasım'ın, onun yanındaki Trabzonlu Harun'un, Şahikalar'ın, Nükhetler'in, Musalar'ın, Hacılar'ın, polis emeklisi Fahriler'in, en sonra Tufanlar'ın zorlukla elde ederek bahçelerine diktikleri irili-ufaklı bütün fidanlar iki melek bakışlı, kocaman torba memeli güzel Maltız keçisinin tırpanına uğramıştı. Hayvanları vurup öldüreceklerini söyleyenler olduğu gibi, her Allah'ın günü Bağcılar'ın kapısında bu yüzden bağırp çağırnlara da rastlanıyordu. Kaynayan güneş altında yeşilliği ancak düşlerinde gören gecekonducular, keçilere, hoyrat ellere boşvererek durmadan fidan dikeyor, soğan, çiçek yetiştirmeye çalışıyordu.

Sessiz tabiatlı, oldukça okumuş, efendiden uzun boylu bir genç adam olan Tufan, keçilerin şerrinden en çok yılgın olanıydı. Ağacı, yeşilliği tapınırcasına seven Tufan, bölgenin en bilgili, başarılı balıkçılarından biriydi.

Denizin, göğün maviliği, ağaçların, çimenlerin yeşilliği, bir de evinde, çoluk çocuğunun içinde demlendiği ufak içkisinin sessiz mutluluğu ona yetiyordu. «Cevriye'nin keçileri» yiyip kuttukça yeni fidanlar getirip dikeyor, yarım ağızla da kapılarının önünden geçerken Bağcılar'a tatlı bir dille, yumuşak, efendice bir sesle keçilerine «mukat» olmalarını söylüyordu.

Keçilerin yangın yerine çevirdiği bahçeyi bir kez daha çeşitli fidanlarla donatmaya karar verdi. Kararını da yerine getirdi. Epeyce paradan çıkarak cins yemiş fidanları aldı. Bir gün sabah-tan akşama dek uğraşıp çukurlar açtı, bunları gübreyle doldurdu. Sonra, kız gibi güzel fidanları buralara dikerek yanlarına destekler koydu.

Bağcılar, elalemin ağaçlarından çok keçilerine bir şey olmasın diye onları evin kenarındaki küçük, temiz barınaklarında

besliyor, dışarı çıkardıklarında da iplerini kısa bağlayarak sık sık da göz atıyorlardı. Keçilerin irisi, güzeli birkaç aylık gebeydi. Karnı kocamandı. Çevriye, ona gözü gibi bakıyordu. Az zaman sonra hastalıklı çocuklarına kilolarca süt verecekti. Son günlerde keçiler, hiç bir zarar yapmadığından komşular gibi Çevriyeler de hoşnuttu. O gün, yine her sabah olduğu gibi güzel keçilerini alıp taş duvarın arkasındaki boş yeşillığe bağladı. Bir zamandan beridir hiç kimse yakınmadığından onları gözcüsüz bıraktı. Çok yemek gereksinimini duyan, Tufan'ın gencecik fidanlarının taze, yeşil yapraklarına aşeren güzel, iri gözlü gebe Maltız, o yana doğru birkaç kez atılım yaparak ipini kopardı. Çocuklar, tatlıya atılır gibi fidancılara iştahla atıldı. Yarım saat sonra bir küçük cennet adayan bir sürü yemyeşil fidancık, güzel iri gözlü Maltızın karnındaydı. Fidanların bütün yapraklarını, filizlerini gövdeye indiren Maltız, kendisine uzaktan imrenerek bakan arkadaşının gözleri önünde bunların son rötuşunu yapıyor, kabuklarını sıyrıp taze odun bölümlerini yemeye çalışıyordu.

Bu sırada, omuzunda bir yığın onarılacak ağla ince yolda uzun boyuyla görünen Tufan, bir keçiye bir de yerlerinde yeller esen fidancıkların zavallı kalıntılarına baktı. Ne bağırdı, ne de çağırdı. Omuzundaki ağları yere fırlattığı gibi eline geçirdiği eski ağ parçalarından bir ip yaptı. Sonra, keçiye ipinden çekerek tepenin başına götürdü. Dört ayağını birbirine bağlayarak hayvanı bir domuz topu yapıp bir tekmede bayırdan aşağı yuvarladı. Epeyce yüksekte yuvarlanan hayvan, bayırın eteğine erişince kıvranıp inlemeye, acı acı melemeye başladı. Arkasından kan boşandı. Maltız, orada bir zaman kaldıktan sonra komşularca görülerek Çevriye'ye bildirildi. Onu çözerek alıp götüren Çevriye, bir kadın olduğundan, keçinin şu sıradaki acıklı durumunu çok iyi anlıyordu. Maltız, aradan çok geçmeden çiftte yavrusunu düşürdü. Ondan sonra da iflah olmadı. Hastalıklı bir hayvan olarak kaldığından alın yazısının incecik çizgisini izleyerek mezbanın yolunu tuttu.

Musa'nın yüz elli baş tavuğu ile pilicinin ölüşü, kara günler zincirinin ilk halkası oldu. Ablası Asile, ölü tavukları gömerek ona büyük bir iyilik ettiyse de Zarife'nin annesiyle takışması, pamuk ipliğiyle bağlı yaşam ilişkilerini bozdu, karıştırdı, birbirine dolaştırdı. Musa'nın kaynanası Ferhunde, cahil olmakla birlikte akıllı, gerçekçi bir kadındı. Tavukların ölebileceğini, onlara çokça bel bağlanmaması gerektiğini daha önceden söylemişti. Şimdi, damadı, onun bu öğüdünü dinlemediğinden «inatçı» bir adam olduğunu göstermişti. Büyük umut bağladığı ilk girişiminin böyle başarısızlıkla bitmiş olması, Musa'yı yıktığı gibi, Ferhunde'yi de, Zarife'yi de yıkmıştı. Musa, henüz yüze çıkmayan bu tehlikeli yıkıntılar ortasında yaşıyor, durmadan şiir yazıp bir kenara koyarak içini tazelemeye çalışıyordu. Yazdığı her şiir, onu biraz daha diriltiyor, ruhundaki yıkıntı, yepyeni yeşilliklerle örtülüyor, içinin yangın yerinden yükselen dumanların üzerine serin, pembe yağmurlar yağıyordu. Onun, şiirle kurtardığı yıkılmış dünyasının karşısında karısının umutsuz, karanlık ruh dünyası küskün, patlamaya hazır bir yanardağ gibi dikiliyor, şimdi-lik susuyordu. Annesi, her cumartesi, pazar günleri, bu küskün yanardağa ağulu bir kibrit çakıyor, onu Musa'nın yanına böylece yolluyordu. Asile, yanlış bir iş daha yapmış, Zarife'nin yüzüne karşı «el kızı» demişti. Cahil halk katlarında geçerli olan bu lâfın, aydın bir ailenin içine bir bomba gibi atılması pek kötü olmuştu. Karşı yanın yavaş yavaş direnmeye geçmesi üzerine Asile ile Adviye de, kardeşleri Musa'yı savunmak kaygısıyla alar- ma geçerek salt pembe umutlar üzerine kurulmuş küçük, çerden çöpten bir aile yuvasını büsbütün tehlikeye attılar. Musa'nın iş başaramaz bir adam olduğu düşüncesini gittikçe her gün biraz daha kızına işleyen Ferhunde -sözüm ona- kızının kurtuluşunu hızlandırmaya çalışıyordu:

— Bırak şu herifi, Zarife diyordu, bu gibi heriflerden hayır gelmez. İşte, senin baban da onlardan biri. Hepimizi yüzüstü bırakıp yabancı diyarlara kaçtı. Ben, beri yanda saçlarımı süpürge edip sizi yetiştirmeye çalıştım. Yine bugünleri görelim diye mi bunca emek harcadım? Bırak, dağ başında ne hali varsa görsün.

Kurtlarla mı, kuşlarla mı boğuşacak varsın boğuşsun. O nedir o? Korkunç bir sefalet içinde yaşıyorsunuz. Nedir o tavukların pisliği? Ben, seni o pislik içinde geberip gidesin diye mi okutup bu boya getirdim? Onun kız kardeşleri ne seni seviyor, ne de beni. Seni çalıştırıp parayı elinden alıyor, seni bir tutsak gibi kullanıyor. Yarın da çalışamayacak hale gelince kışına bir tekme vurup seni sokağa atacaklar. Benim söyleyeceğim bu kadar. Kendi düşen ağlamaz, kızım!

Her hafta, Zarife, annesine uğradıkça sürüp giden bu kötü telkinler, genç kadının içinde bir kanser umutsuzluğu yaratmaya başlamıştı. Artık, kocasının da kendisini sevmediğine, kendisinin parasını yemek için yanında tuttuğuna inanıyordu.

Musa, artık her akşam eve yorgun argın dönen karısında kendisine karşı gizli bir direnme de seziyordu. Hemen hemen hiç konuşmuyor, salt Musa'nın söylediklerini, o da önem vermeden dinleyip geçiyordu.

Bir akşam Musa dayanamayıp sordu:

— Zarife, gizli bir hastalığın mı var? Akrabalarımızın karşılıklı oynadıkları oyunlara önem mi veriyorsun? Onlar, belki de ayrı ayrı seni ve beni savunmak için davranmışlardır, ama yarın bırakıp çekişmeyi bile unutacaklar. Ne yazık ki o zaman, biz ayrılmış olacağız. Hiç kimse, de bizim gözyaşımıza bakmayacak. Biz, bugün bir başarısızlığa uğradıksa da hepimiz ayaktayız. Kulübemiz duruyor, çocuğumuz sağ, gençliğimiz var. Başarı sağlamaktan neden umudumuzu keselim?

— Yok, Musa, buralardan hayır yok, ben de daha çok çalışmayacağım, artık. Kendimi pek iyi bulmuyorum.

Musa, şaşırmıştı: Ferhunde, kızının pembe umut mermerlerinden bir saraya benzeyen ruhunu yıkmıştı.

Zarife, direnmesini saldırıya da çevirdi:

— Sen, dedi, kardeşlerinin ağzına bakıyorsun. Beni, el kızı diyerek onlar gibi hor görüyorsun. Madem ki kardeşlerin sana toz kondurmuyorlar, onlarla birlikte otur. Ben başımın çaresine bakayım. Gecekonudaki payımdan da hiç bir şey istemem.

Musa, bu gibi yaşam sahnelerinin ancak okuduğu romanlarda geçeceğini sanıyordu. Şaşırmıştı. Yine de kendini bu dramın dışında saymaya çalışarak sahneye bir yazar gözüyle bakmayı

deniyordu. Ne yazık ki gerçekler, demir kütleleri gibi insana çarpıyor, kendi dramına dışarıdan bir seyirci gibi bakma olanağını ezip geçiyordu. Bu türden çekişmeler, hemen, her gün geçmeye başladı. Evin de, evliliğin de tadı tuzu kalmadı.

Artık, ayrılık ocağını körükleyenler uzaktaydı. Musa'nın ablası evine dönmüş, Advieye gecekondudan güz dolayısıyla ayağını çekmiş, Ferhunde de «Musa'nın yüzünü şeytan görsün» diyerek hiç uğramaz olmuştu. Ancak, her hafta kendisini ziyaret eden kızına gittikçe dozunu arttırdığı ağudan yudum yudum içiriyor, zavallıyı sersemlettikçe serinletiyordu. Ferhunde, bir kez Musa'ya düşman olmuştu. Onun düşmanlığı da düşmanlar başınaydı. Şimdilik, en büyük düşmanı bildiği Musa'yı vurmak için en etkili silahı kullanıyordu. Zarife'yi ondan ayıracak, herifi dağ başında hasta tavuklarıyla baş başa bırakacaktı. Böylece çocuğu da ondan temelli ayıracak, onu yalnızlıktan gebertecekti.

Zarife, artık, bütün anlamıyla kıvama gelmişti. Ne var ki Musa, hâlâ sabırlı davranışıyla iplerin kopmasını önlüyordu.

Bu kez, Zarife, dayanamayarak bir akşam kocasına usuldan bir saldırıya geçti:

— Sen, hep kızkardeşlerinin ağzına bakıyorsun. Ablan bana el kızı dedi, sesini çıkarmadın. Üçünüz birden annemi batırmaya çalıştınız. Benim annem şerefli bir kadındır.

— Yavrum, ben annene şerefsiz kadın dedim mi? Annen yuvamızı bozmaya çalışıyor. Bunu salt senin iyiliğin için mi yapıyor sanıyorsun? Annen, türlü komplekslerle dolu bir kadındır. Her an karşısında bir düşman bulunmasını ister. Onunla boğuşur. Bu düşman, kendi ayağıyla gelmeyince onu annen yaratır. Eğer baban uzakta olmasaydı sık sık ona sataşır, hırslarını doyururdu. Şimdi, ben varım karşısında. Benimle boğuşuyor. Bu arada sen, zavallı bir bahaneden başka bir şey değilsin. Benden ayrılınca sanıyor musun ki annen seni sevecek, sana şefkat gösterecek. Hayır, düşmansız kaldığı bir gün seni karşısına alıp seninle savaşıacak.

— Annem için böyle konuşmana müsaade edemem. Hem ben bu evden de, sen de soğudum. Çocuğumu da çok göreceğim geldi. Anca beraber kanca beraber. Bana çocuğumun yanı yaraşır. Çocuğuma bakamaz oldum. Gidip hem ona bakacağım, hem de yine çalışacağım. O, bir kocadan değerlidir.

— Eğer gitmek istiyorsan seni tutan yok. Yol açık. Ama, sonra üzüleceksin. Ben, bu dağ başına geldiysem salt senin uğruna geldim. Seni de, dolayısıyla kendimi de ev sahibi yapıp bağımsız bir yaşam sürmemizi istedim. Ben, tek başıma olsaydım buralarda ne işim vardı? Kentte tutacağım bir bekâr odasında tercümeler yapar, başkalarının adıyla da yayımlasam yine de eklemek paramı çıkarırdım. Bu evlilik yaşamı yüzünden paraya daha çabuk kavuşabilmek için tavukçuluk gibi hiç bilmediğim bir işe atıldım. Atıldım ve yenildim.

— Ben, gideceğim. Annem saçlarını süpürge edip bizi yetiştirdi. Burada senin yanında daha çok kalırsam hasta olacağım.

Zarife, hemen o gece çamaşırlarını bir bavula koydu. Geceleyin yatağın bir ucuna büzülerek yattı. Yatağın öbür ucunda uzanan Musa, karısının uzun zaman uyuyamadığını ayırt etti. Ancak gece yarısından sonra, Zarife dalar gibi oldu. O zaman Musa da daldı.

Musa, korkunç kafa yorgunluğuyla öylesine dalmıştı ki kuşluk vakti gözlerini açtığı anda yatağın ucunda bir soru işareti gibi kıvrılıp yattığını gördüğü karısını yerinde bulamadı. Giyneklerini yerleştirdiği bavul da ortalarda yoktu. Parlak kuşluk güneşi, karadüslere, umutsuzluklara göz açtırmayan yaratıcı gerçeğiyle her yanı, her şeyi, canlıyı, cansızı ısıtarak aydınlatıyordu. Zarife, belki de her zamanki gibi işe gitmişti. Kim bilir?

Musa, gözlerini ovuşturarak dışarı çıktı. Fındık, ona gölge den kuyruk sallıyordu. Musa'ya öyle geldi ki karısı ilk kez onun çayını yapmayı unuttuğundan çayını da kendisi yapıp içmişti. Akşamleyin yine Fındık, Sarman, bir de kendisi, üçlü, küçük kafiye olarak İstasyonda onu karşılamaya gidecekti. Kavga gürültü etmemişler, dövüşmemiş, vuruşmamışlardı. Zarife, akıllı kadındı. Mutlaka, akşama gelecekti.

Kendini bu avutucu kuruntulara kaptırarak tavuklarla, hindi-leri kümeden çıkardı. Yemledi, sularını değiştirdi. Sonra, geceki karadüşü kafasından büsbütün kovabilmek için trene binerek kente yollandı. Babiâli yokuşunda (Ankara Cad.) kitaplara bakarak yukarı çıktı. Sonra, yine aşağı inerek Meserret Kahvesi'nde oturdu. Onun orada oturduğunu gören eski kulağı kesiklerden

bir iki arkadaşı ona uzaktan birer selam vererek içeri girmekten çekinip uzaklaştı. Kazara içeri girenler de onu korkulu bir baş eğişiyle selamlayıp bir yana iliyorlardı. Ondan herkes kaçıyor-du. Karısı da kaçmıştı. Onun kaçışında bile bunları kaçırın nedenlerin çekirdeği vardı. Kendisinden kaçılan bu insanlar, siya-setçe, iktisatça, gelecekçe çökmüş kişilerdi. Ortaçağ karanlığı, Türkiye üzerinde kol geziyordu. Emniyet Müdürlüğü'nün Siya-sal Masa memurları da altın çağlarını yaşıyorlardı. Her yerden, kahvelerden, okullardan, sokaklardan solcu topluyor, ikramiye-lerini hakediyorlardı. Meserret'te eskiden beri olduğu gibi yine bir iki solcu avcısı sivil vardı. Musa bunları, Beyoğlu'nun sel gi-bi kalabalıkları içinde bile seçmeye alışmıştı. Bu yüzden burada onları seçmek bir bardak su içmek gibi kolaydı. İçi büsbütün ka-rardı. Kalktı, aşağı doğru yürümeye başladı. Eski aile dostların-dan bir aydınla karşılaştı:

— Musa, yahu, dedi, Zarife'yi evden kovmuşsun. Herkesin ağzında. Neden yaptın bunu? Yazık değil mi kızcağıza? Üstelik dövüp sövmüşsün de. İşte, hiç kimse yakıştıramadı bunu sana.

Musa, acı acı güldü. Bu gerçekte ağlamaktı, çünkü, gözleri-ne yaşlar saldırmıştı.

— Elbette, oynadıkları oyunun gerekçesini de hazırlayacak-lar. Biz, karımla sevişiyorduk. Ortada kavga gürültü, sövüp say-ma diye de bir şey yok. Buna inanabilirsin.

— Dahası var. Senin kayınpedere iletmişler haberi. O da di-yesiymiş ki, «Hapishaneden çıkar çıkmaz ilk işim Musa'yı vur-mak olacak.» Senin kayınvalide adamcağızı fena halde doldur-muş, anlaşılan. Özet olarak ortalık tozdan dumandan görünmü-yor, Musacığım. Daha bitmedi. Vahit de gelip seni gecekondu-dan kovacak, kapısına da bir kilit asıp anahtarı Ferhunde Hanı-ma teslim edecekmiş. Bu da kulağıma değenlerden.

— Birader, her şeyi hakettik. Çağa karşı ayaklandık. Şimdi o da bizi demir ayakları altında, demir ökçesiyle çiğnemeye ça-lışıyor. Ama, biz de demir leblebiyiz. Çağın midesi bizi kolay kolay sindiremez. Zarife'yle aramızda, dediğim gibi hiç bir şey geçmedi. Yalnız, annesi, bizim geleceğimize güvenmediği için bir bardak suda fırtına kopararak bizi birbirimizden ayırıyor, yu-vamızı yıkıyor. Ama her şey bitmiş değil. Biz, eski Darüleytam-

lılar, (Öksüzyurtlular) yedi canlıyızdır. Kolayca pes etmeyiz. Bu güreş çok uzun sürecek. Bütün üzüldüğüm, bu gibi işlerde halkın öteden beri kullana geldiği pis taktik ve oyunlarla bir yana itilmek! Bana öyle geliyor ki bunda bile polisin parmağı var. Zarife'yle ilk nişanlandığımız gün bile Birinci Şube'den gönderilen bir polis, bizim Ferhunde Hanım'ı bulmuş: «Aman, ne yapıyorsunuz? Damat diye evinize aldığınız adam bir puştur!...» demişti. İşte, böyle kardeşim. Uyarmana çok teşekkür ederim. Bu kara günler de geçecek. Köprülerin altından her saniye yepyeni sular geçiyor. Sular, suları kovalıyor. Demirkazık dedikleri kutup yıldızı bile yıldız kardeşleri, komşuları arasında bir gün yitip gidecek. İçki, sigara gibi şeyleri çokça içmeyerek, bir kaç gün daha uzunca yaşayabilirsek güzel günlere ulaşacağız. Haydi, şimdilik Allahaismarladık.

Eve erkence döndü. Mahalleli kadınlarla erkeklerin yine, her zaman olduğu gibi kendisine çok karanlık bir bilmeceye bakarcasına baktıklarını gördü. Zarife'nin, yüzde elli döneceğine inanıyordu. Hayır, böyle aile dramları ancak romanlarda olağandı, alinyazısı bu kerte zalim olamazdı. Hava, soğumuştı. Bakır mangala biraz kömür dökerek yaktı. Akşama yemek yoktu. Hiç olmazsa bir çay pişirir, zeytin, peynir gibi bir şeyler yiyebilirdi. Bir pirinç pilavı yapmak gerekliyse de içinde duymaya başladığı kurşun gibi bir ağırlık, bunu yapmasına engel oldu. Poyraz çıkmıştı. Gökyüzünden güneye doğru kalın, oynak, kül rengi bulut yığınları geçiyordu. Bu bulut yığınlarının fonu üzerinde daha hızla ilk çağ dinozorlarına, sürüngenlerine benzeyen kocaman, kapkara bulut biçimleri sürükleniyordu. Bunlar, bütün anlamıyla birer karadüş canavarını andırıyordu.

Musa, çevresindeki yalnızlığı, ıssızlığı bir İlkçağ sahnesine benzeterek milyonlarca yıl öncelerde yaşayan yarı hayvan bir insanın kapkara bir tortuya benzeyen ürküntüsüyle doldu. Ev kadınları, hep mutfaklarına girmiş, hani harıl akşam yemeklerini hazırlıyor, havayı, kömür dumanıyla birlikte türlü yemek kokularıyla dolduruyordu. Hacılar'dan yine her zaman olduğu gibi kızarmış balık kokusuyla karışık şarap kokusu geliyordu. Poyraz, kendi mangalını üflüyor, korlar, güneş vurmuş kızıl yakut

parçaları gibi ışıldıyordu. Fındık'la Sarman, Musa'nın ayakları dibinde çıkacakları ufak akşam gezintisini bekliyordu. Musalar, buraya yerleşti yerleşeli onların da artık düzene girmiş bir yaşamları, bir dünyaları vardı. Bundan dolayı hoşnuttular. Akşamın alacakaranlığı, her yanı doldururken, Musa, çevresindeki yalnızlığın sonsuzluğa doğru genişlediğini duymaya başladı. Demek ki bir kadın, şiirden daha üstün bir yer tutuyordu.

Kadın gidince, çevresi, baştan başa boşalmıştı. Oysa, daha önceleri, şiirin, bütün yalnızlıkları, bütün boşlukları doldurduğunu, güzel insan figürlerinin bunun içinde önemsiz figüranlar olarak kımıldadığını sanıyordu. Kadın, gidince yalnızlık, bir dev şamarı gibi yüzünde şaklayıvermişti.

Karanlık, biraz daha ilerleyince her zaman olduğu gibi İstasyona yollandı. Fındık'la Sarman da bir iki adım arkasından geliyordu. İstasyona varınca çok erken geldiğini anladı. Upuzun bir marşandiz, gürültülerle geçti. Fındık, yarım kilo sıcak ekmeğini, sahibi de kaçıp giden karısını bekliyordu. En sonra, trenin farları ilerideki istasyonda parladı. Fındık, hemen kuyruğunu sallamaya başladı. «Ne olur ben de şu köpek gibi yüzde yüz aldanabilseydim,» diye düşündü. İlk kez bir kadını beklerken yüreğinin küt küt attığını duydu. Gelecek miydi?

Tren, önlerinde durdu. Fındık, her zaman olduğu gibi, yine ön basamaklara koştu. İnenleri dikkatle gözden geçiriyor, kadınları kokluyordu. Musa da Fındık gibi bütün yolcuları bir bir gözden geçirdiye de beklenen yolcu gelmedi. Bu kez, dramın bu sahnesini bir yazar olarak değil de, başına işler gelen bayağı bir roman kahramanı gibi yaşıyordu. Şimdi, karşısına herhangi bir arkadaşı çıkıp da:

«Boş ver be birader. Kadın değil mi? Amasya'nın bardağı, biri olmazsa biri daha» deyiverseydi ne olurdu? Ne var ki kazın ayağı hiç de öyle değildi. Herkes, kendi dramının derinliğini yalnız kendisi yaşayabilirdi. Başkalarının dramları, bizler için bayağı birer sahne dramıydı. Bir ateş, ancak düştüğü yeri yakıyordu. Başkaları da yalnız onun yalazlarını görüp orada bir şeyler geçtiğini sezinliyorlardı.

Musa, böyle ateş gibi yakan düşüncelerle geri döndü. Fındık, ondan daha şaşkındı. Makasçının kulübesine vardıklarında,

Sarman olanlardan bilgisiz, yine rayın üzerine çıkarak tıpış tıpış yanlarında yürümeye başladı.

Musa, eve varınca, kendini bir boşluğa düşmüş sandı. Külle örterek odaya aldığı mangal, orayı ısıtmıştı. Fındık'la Sarman'a yiyecek bir şeyler bulup verdi. İçine düştüğü boşluktan kurtulup umut yeşilliğinde bir kaç ota, çalıya ya da dala tutunabilmek için yabancı dillerden bir kaç şiir antolojisine el attı. O, oldum olası ağlayamazdı. Çok dara gelince şiirlerine ağlıyordu. Ne de olsa İngiliz, Fransız, Alman şiiri, avunuşa açılmış en serin pencere-lerdi. Hele romantik Alman, Fransız şiiri, daha çok avunma ila-cıyla doluydu. Ne yazık ki bu zengin şiir hazinelerinde bu gece kendisini avutacak tat yoktu. En güzel lirik şiirler, ona keçiboy-nuzu gibi yavan geliyordu. Lüks lâmbasının parlak ışığı, masa-sındaki şiir kitaplarından daha dosttu. Hem içine yuvarlandığı karanlığı yoğun bir aydınlıkla dolduruyor, hem de yüzünü, gö-zünü, başını ısıtıyordu. Lüksü söndürüp yatağa girdiğinde saat gece yarısını çoktan geçmişti. Uyuyamadı. Kendini oradan ora-ya attı durdu. Bütün gövdesi sanki bir gözyaşı tulumu gibiydi. Bu tulum bir gün içinde gözyaşıyla dolmuştu.

Basında çalışabilmek, kitap, şiir yayımlayabilmek, kendi kültür kapasitesine göre bir iş tutabilmek olanağıyla birlikte bü-yük umutlar bağladığı yüz elli baş tavuğunu, en sonra karısını yitirmişti. Şimdi, büsbütün yalnızlığa itilmişti. Gözyaşı tulumu, sabaha karşı bir yerinden delindi. Biraz ağlayabildi. Varlığındaki korkunç ayaklanış biraz tavsadı.

Ertesi sabah, yine kente yollandı. Çevresinde ağulu bir uçurum gibi genişleyen boşluktan kurtulabilmek için insan kalabalıklarına karışmak, yeryüzünde başka kadınların da varlığına kendini inandırmak istiyordu. Beyoğlu'na çıktı. Saçlarını uzun zamandır kestirmedeğinden başı romantik şairlerin, filozofların başına benziyordu. Galatasaray Lisesi'nin önünden kalabalığı yarararak Taksim'e doğru yürürken kadın, erkek bir çok insanın dikkatle kendisine baktıklarını gördü. Bu, kuruntu filan değildi. Demek ki anlamlı bir yüzü vardı. Rüzgârın savurduğu kocaman saç yığını altında, şimdiye dek hiç bir kötü şey düşünmemiş, en katı gerçekler arasında biraz da romantik kalmış bu son kerte

üzgün yüz onlara ilginç görünmüş olabilirdi. Bundan biraz övünme duydu. Bu, daha çok ayaklar altına alınmış, varlığına takmak istediği bir ağır kanattı. Bunu insanların yüzüne çarpa çarpa ilerliyordu.

Toplum içinde yetenekleriyle zekâsının kendisine sağladığı yeri elinin bir davranışıyla bir kenara iten, toplumcu idealizmin çakır dikenliklerinde dolaşmayı isteyen kendisi değil miydi? Bunun için de pişman değildi. Bunca zengin duyuş, düşünüş olanaklarını, dümdüz yaşam koşulları içinde nerede bulacaktı?

Bunu düşünmekten acı bir mutluluk duydu. Çektiği bunca acı hiç de boşuna gitmemiş, onun için bir çok bayağı insanın imreneceği anlamlarla doldurmuştu.

Eve döndüğünde kendisini biraz yeğnikleşmiş, avunmuş buldu. İki gündür tel dolapta bekleyen buz gibi tuzlu torik parçalarını kızartmak için mangalı yaktı. Hayvanlar da açtı. Hiç olmazsa üçü başbaşa bir akşam yemeği yerdi. Zarife gitti gideli ağzına bir lokma bir şey koymamıştı. Ağzı ağı gibi acıydı. Odanın kenarına koyduğu mangalın üzerine tavayı sürdü. Ağır torik kokusu havayı doldurdu. Zarife olsa bu işi dışarıda yapardı. Çünkü, her türlü kokuya karşı allerjisi vardı. Hele kinin tabletleri, onun yanı başındaki makinede yapıldığı günden beri durmadan tükürüyordu. Bu, kinin tozlarıyla yavaş yavaş ağulanmasından dolayı idi. Musa, onun daha başka ilâçlardan da ağulandığını biliyordu. Sürekli, korkunç bir yorgunluk, ayakta çalışma zorunu, gündüzleyin ampul altında çalışma talihsizliği, kadıncağının ruhunda gittikçe ölçeği artan öldürücü bir toksin tortusu bırakıyor, direncini günden güne kırıp onu bayağı bir robot haline getiriyordu. Bütün bunların, günün birinde kötü, talihsiz patlamalara yol açacağını sezen Musa, bir ayak önce bir iş başarıp onu işten çıkararak serbestliğe kavuşturmaya can atmıştı. Ne yazık ki bu olmamış, patlama, zamansız oluşmuştu. Kadıncağız, şu sırada ancak bir robottu. Artık, annesinin eline geçmişti. Onu, bu hasta haliyle onun elinden kurtarmanın son kerte güç olduğunu da biliyordu.

Bu düşünceleri, yağlı balık dumanlarına karıştığı sırada dışarıdan ayak sesleriyle, kadın erkek sesleri geldi. Kapıya çıkınca

Zarife'yle birlikte iki aile dostunu gördü. Bunlardan biri Ferhunde'lerin ev sahibi, esmer, cilâlı tenli güzel bir kadın olan Muzaffer'le Zarife'nin babaca akrabasından tuğla harmanı sahibi Tevfik'ti.

— Enişte, bu ne iş, enişte? İnsan hiç Zarife gibi kadını evinden kovar mı? İşte, Muzaffer Hanım'la aldık getirdik. Bunda bir yanlışlık olacak, bizim bildiğimiz enişte, evden avrat kovmaz dedik.

— İyi demişsin. Ben, evimden kadın filan kovmuş değilim. Karımın ya da annesinin canı istedi, geçti gitti. Tutmak için epeyce diller döktüysem de başaramadım. İşin aslı bu. Yemin etmeme bilmem hacet görür müsünüz?

Muzaffer:

— Ben de üç kız anasıyım, dedi. Kızımı vereceğim gençleri ilkin inceden inceye sınarım. Böyle on yıllık evlilikten sonra kızımı kocasından ayırmaya kalkmam. İşte, Tevfik Bey; Musa Bey, gördüğünüz gibi iyi, okumuş, yazmış bir adam. Bir tek kusuru siyasetçi oluşu. Bunun için şehirdeki en güzel apartmanlarda oturabilecekken salt bu siyasetçiliği yüzünden gecekonduya düşmüş.

— Abla, o ne biçim laf? Benim de bir gecekondum var. İçinde de üç tane avratla bir sürü çocuk besliyorum. Ama, kadınlar, son günlerde birbirini kıskanarak hepsi bir yana savuştu. Ama, ille de Hendekli. Bugünlerde onu gidip geri getireceğim. Ötekiler varsın oldukları yerlerde kalsınlar, diye güldü.

Tevfik, iri yarı, geniş omuzlu, geniş yüzlü, güleç, zeki, çalışkan bir köylü çocuğuydu. Daha önceleri de ara sıra Musalara gelir giderdi. En önemli aile sorunlarından şakacı bir biçimde söz etmesi ister istemez ortada bir neşe yaratmıştı. Zarife, çok durgundu. Musa'ya kaçamak bakışlar fırlatıyor, gözleriyle karşılaşmaktan çekiniyordu.

Muzaffer:

— Balıklar yanacak, dedi, şu mangalı dışarı çıkarın da ben kızartayım. Odada balık kızartılmaz.

Tevfik, mangalı bahçeye çıkardı. İçeri gelerek Musa'yla, Zarife'nin arasına oturdu:

— Zarife Bacım, enişte, diye ikisine birden ünledi. Siz, iki-

niz de benim yakın akrabam olursunuz. Sizlerle övünürüz biz köyümüzde. Kentte okumuş yazmış akrabamızın oluşu göğsümüzü kabartır. Ama bakıyorum, sizler de tıpkı bizim köyümüzde davrandığımız gibi davranıyorsunuz. Ferhunde Teyzemiz biraz sinirli bir kadın. Biraz da onun suyuna gitmek yok mu? Başınızı sokacak bir gecekondu da kurmuşsunuz. Eniştemin başı bugün darda ise yarın açılır. Okumuş, namuslu bir adam, bu memlekette sonuna dek aç kalmaz. On yıllık yuvayı salt kaynananın gönlü olsun diye yıkmak olmaz. Ver bakayım, elini, hah şöyle, şimdi, ben aranızdan çıkayım. Yine gül gibi yaşamınızı sürdürmeye bakın. Bu evin dışından gelen çatlak seslere hiç kulak asmayacaksınız. Evin dışından gelen dostluk sesleri, evin içindeki dostluktan üstün olamaz. Siz benden çok okumuş kimselersiniz. Size bunları söylemek bile ukalâlık sayılır. Emme, ben, kalpten, yürekten konuşurum: İnandıklarımı, sınıdıklarımı söyledim.

Musa:

— Zarar yok, içten öğütler dinlenir, dedi.

Zarife'yle, Musa, ilk kez birbirinin gözlerine baktılar. Bunların derinliğinde büyük şangırtılarla düşüp kırılmış çok değerli fağfurların üzgün parıltıları kaynaşıyordu.

Zarife ile Muzaffer, sofrayı kurdular. Tel dolapta ne varsa çıkardılar. Tartışmasız, çekişmesiz, barış içinde bir akşam yemeği yediler. Zarife, yeni durumu kuzu kuzu benimsedi. Yine kocasıyla birlikte yaşamaya kararlı bir hali vardı. Ne var ki Musa, onun içinde kendisinininkinden daha büyük yıkıntıların kalıntılarına rastlıyordu. Yüzündeki eski yapmacık çocukluk şakalarından kalan güzel izler bir yana, hastaliksız bir iç yaşamına da sahip olmadığını gördü. Bütün varlığında canlıdan heykelleşmeye doğru giden, Gorgonun nazarına uğramış bir kurbanın görünüşü vardı. Kanı, soğuk bir iklimden geçerken kristalleşme tehlikesi geçirmiş gibiydi. Ancak sürüngenlerde görülen bu soğuk fizyolojik görünüş, nereden geliyordu? Kadın, büyülenmiş, ipnotize edilmiş benziyordu. Onun ruhunda ne gibi fırtınalar geçmişti ki bu duruma gelmişti? O, canlı neşeli kadın soğukkanlı bir yaratıkla ruh, cisim değiştirmiş sanılabilirdi. Konuşmuyordu da. Ötekiler, işi pek ayırt etmiş değillerdi.

Yemek bittiğinde karanlık da basmıştı. Musa, elektrik fene-

rini tutarak konukları İstasyona götürdü. Onlara yaptıkları insanlıktan dolayı teşekkür etti. Eve döndüğünde Zarife, sofrayı toplamış, bulaşıkları yıkıyordu. Musa'yla hiç konuşmadı. Bulaşıkları bitirdikten sonra soyunup yatağa girdi. Yorganı başına çekerek uyuma öykünmesi yaptı. Musa da masanın başına geçerek, bir tarih romanı için zincirleme okuyup not aldığı kitaplardan birini heyecanla okumaya başladı.

Zarife, sabahleyin yine erken kalktı. Musa'nın yaptığı çayı içti. Biraz peynir ekmek yedi. Sonra, yine donuk bakışları, donuk yüzü, donuk davranışlarıyla bir otomat gibi hiç bir şey demeden çıkıp gitti.

Musa:

— Oraya yemek götüremiyorsun. Hiç olmazsa öğleyin aç kalma, bir şeyler ye, dediyse de bir karşılık vermedi. Arkaya da bakmadı. Çardakta dikilip duran, kendisinden selam bekleyen Sevda ile Ahmet Usta'ya da başını çevirip bakmadı.

Yalnız, Nühket'in evinin köşesini dönerken istemeyerek başını çevirip o yana baktı. Nühket'in onun arkasından yumruk sallayarak sövdüğü görüldü. O ise bunu belki de hiç anlamadan trene yetişmek için adımlarını açtı.

Zarife'nin bu robota benzer hali, bir kaç gün sürdü. Musa'yla ancak pek gerekli konular üzerinde bir iki söz ediyor, ondan sonra susup dalıyordu. Bu günlerde de eskisi gibi yorulduğu halde hiç yakınıp ağlamıyordu. Sanki, vücudunda bir taşlaşma vardı. Bu taşlaşma, onun ruhunu durgunlaştırıyor, vurdum duymaz yapıyordu. Bacaklarının arasında baş veren bir çok kıpkızıl sivilceleri oturup delice kaşıyordu. Bunları kaşırken kendinden geçtiği, öldürücü bir sıkıntı çektiği görülüyordu.

Kızıl lekecikler bütün göğsünü, sırtını kaplamaya başlayınca, Musa:

— Zarife, dedi, bu sivilcelerle kaşıntılar önemli bir hastalığın izleri. Annene uğra da seni bir doktora gösterversin. Cerrahpaşa, Haseki, Sultanahmet İşçi Sigortaları Hastanesi var. Bunlarda iyi doktorlar var.

— Öyle kaşınıyor ki kendimi öldüreceğim geliyor.

— Haydarpaşa Numune Hastanesi Başhekiminin dev gibi

bir kaç hastalıklar ansiklopedisini karıştırdım. O kitaplardan birinde psoryasis denilen hastalığa yakalanmış kadınlarla erkeklerin resimlerini görmüştüm. Bu seninki de o hastalığa benziyor. Yani bir cilt hastalığı. Ne kerte önemli olduğunu bilmiyorum. Ama, bana önemli görünüyor. Bugün seni annene götüreyim. Ama, mutlaka muayene ettirsin. Evde yatırırsa yatma. Hastaneye, kendi hastanene, Sultanahmet İşçi Sigortaları Hastanesine yatmak için diren.

Musa, karısını alıp Aksaray'da hemen Haseki Hastanesi'yle Cerrahpaşa Hastanesi'nin arasındaki adada oturan kaynanasının evine bırakarak uzaklaşırken:

— Bak, yavrum, annenle barışmadık. Hâlâ bana düşman. Onun evinde yatıp kalırsan seni gelip göremem. Muayenenin sonucunu öğrenir öğrenmez bana gel. Ne yapacağımıza biz karar verelim.

Musa, kaynanasına görünmeden oradan ayrılıp eve dönerken acı acı düşünüyordu:

«İşte, Ferhunde Hanım'ın çarpınıp çırpınmaları en sonra yemişini verdi. Kızın umutlarını darmadağın ederek onu ilkin ruh hastası yaptı. Bundan da bu melun hastalık türedi. Bir dağ başında türlü kötü etkilerden uzakta tarlakuşları gibi yaşayalım derken cahil bir ana, bak başımıza ne işler getirdi.»

Musa, akşama dek bütün gelen trenlere bir kez uğradıysa da Zarife çıkmadı. Son trenleri de yolcu ettikten sonra, kötü bir öfkeye kapıldı. Demek, kadın, onun güvenini kötüye kullanarak kızı bir kez daha alıkoymuştu. Ertesi gün iş yerine gitti. Kapıdan, Zarife'nin bugün işe gelmediğini söylediler. Zarife, giderken henüz yataklık bir hasta değildi. Aklı başında, iş yapabilecek durumdaydı. Böyle, annesinin evinde saplanıp kalmasının nedeni neydi? Kaynanasının evine gidebilse her şey anlaşılacaktı. Ne yazık ki kadın bir taşkınlık yapıp kendisini kovabilir, mahallede çingar çıkarabilirdi. Bu yüzden sabırla, öfkeyle, sonsuz bir üzüntüyle beklemeye karar verdi. Bir hafta bekledi. Hiç bir yandan bir ses çıkmadı. Bütün yaşamı, altüst olmuştu. Kırlara açılıp ıssız tepelerde, ağaçlıklarda tek başına dolaşıyor, başına sarılmış bu yeni belânın, şimdiye değinkilerden daha baskın olduğunu görüyordu. Bir evliliğin bu kerte belâlı, tehlikeli uçu-

rumlar sakladığını bilseydi hiç evlenir miydi? Hem siyasal ideallere saplanmış insanların evlenmeleri de ne demektir? Böyle kahırlı bir dönemde bu dram da yaşanabilir miydi? Bütün iktisat kaygılarıyla sanat çabalarını bir yana bırakmış, bu dramın peşine düşmüştü. Bu dramın içinden akan karanlık sellerle sürüklenip cehennem ırmağının pis kokulu sınırlarına doğru uzaklaşıyordu. Bütün bir hafta bu düşünceler arasında bocaladıktan sonra kimya laboratuvarına gidip karısını sordu. Oradaydı. Yalnız başına Musa'nın karşısına çıkmaktan korkarak en içten bir iki iş arkadaşı kızı, kadını da birlikte getirmişti. Adviye'nin kendisine armağan ettiği Romeo Julyet denen sarı tavşan tüyünden yumuşak bluzla ceketı sırtındaydı. Pek değerli, pahalı olan bu giyeceklerle yatıp kalktığı anlaşılıyordu. Çünkü bunların yakaları yağlanmış, kirlenmişti. Demek ki Zarifecik, artık kendini kontrol edebilecek durumda değildi.

— Neden eve dönmedin, Zarife?

— Annem bırakmadı. Burada yatacaksın. O herif seni hasta edip öldürecek, dedi. Doktora da götürmedi beni. İsiliktir, geçer dediler.

— Kim dedi?

— Kadınlar.

— Zarife, gel, sigorta hastanesine gidelim, muayene ol. Sonra başına bir iş açılabilir. Hem bu akşam eve gidelim.

— Gelemem. Çocuğumu bırakamam. Hem ben seni tanımıyorum artık.

Zarife'nin en yakın iş arkadaşı, ince vücutlu, sinirlice, kumral, açık gözlü bir genç kadın olan Saadet, daha önceleri de Musa'yı görmüş, onun pembe sağlıklı yüzü pek hoşuna gitmişti. Şimdi, baktı! Adamcağızın gözlerinin altı, alkoliklerde olduğu gibi şişmiş, kese yapmıştı. Yüzü de, pembeliğini yitirmişti. Kendisi de, kocası İsmail'le durmadan tehlikeli evlilik didişmeleri yaptığından bu çiftin geçirmekte olduğu kötü dönemi çok iyi değerlendiriyordu.

Zarife, eve dönmeyeceğini kesin olarak söyledikten sonra iki arkadaşına:

— Haydi gidelim, çocuklar, dedi ve merdivenlerden yukarı çıkarak laboratuvara girdi.

Arkadaşları da Musa'ya üzgün bakışlar fırlatarak arkasından gittiler.

O zaman, Musa, her şeyin bittiğini anladı. Kadın, hastaydı. İyileşmedikçe de onunla karşılıklı konuşulamazdı. Kurşun gibi ağır düşüncelerle oradan uzaklaştı.

Kendisini bütün anlamıyla karanlık bir labirentin içinde duymaya başlamıştı. Hiç bir çıkış yolu göremiyordu. Çocukluk günlerinden beri yetenekleri, parlak zekâsı dolayısıyla küçükten, büyüktен, düşmanlarından ilgi görmeye alışmış olan Musa, kendisini bu hiçliğe iten etkenlere büsbütün düşman kesilmişti. Türkiye'de soluk almak, belli bir noktada bir ağaç gibi dikilip durmak hakkına sahipse de, yaşamak hakkının elinden alınmış olması, onu en çok perişan eden zulümdü. Yeteneksiz bir sürü eyyamcının yönettiği insan toplumu, karanlık bir deniz gibi acı çığlıklar içinde çalkanıp duruyordu. O, bu denizin yine de özgür sayılan damlalarının en mutsuzlarından biriydi. Hele, elinden bir çok iş gelirken hiç bir iş yapmamaya mahkûm edilmiş olması, onu çileden çıkarıyordu. Talihsiz bir duruma düşmüş olan Türk toplumu, onun son dayanaklarını, son soluma olanaklarını da elinden almaya başlıyordu.

Umutsuzluk, acı bir yanık kokusu gibi dört yanında dalgalanıyor, genzini yakıp duruyordu. Geceleri, yarı uyanık, çıkış yolları araştıran üzgün düşüncelerin kervanına katılıp gidiyordu. Şiir diliyle La Fontaine'in masallarını çevirerek direncini yararlı bir noktada toplamaya çalışıyorsa da biraz sonra çevresindeki ıssızlıkla yalnızlık onu alıp kül rengi boşluklara sürüklüyordu. Tek başına oluşu, onu en çok yıldırان etkendi. Menderes'in yönetimi çabalarında başarı sağlamış, bütün düşünürleri, sanatçıları, çil yavrusu gibi dağıtmış, korkutmuş, yıldırılmıştı. Cezaevleri, durmadan harıl harıl aydın yutuyordu. Kafasının boşluğunda görünür görünmez; pembe bir kaç kıvılcım uçan işçi-aydın herkes İtalyan Faşizminin en aşağılık kanunlarıyla altından kalkılamayacak cezalara çarptırılıyordu. Bu yüzden bütün aydınlar, düşünen halk adamları, işçiler, küçük ekmeğinin elden gitmesi korkusuyla kendi kabuğuna çekilmişti. Bunların çoğu, hiç hapishane yüzü görmemiş kişilerdi. Böyle olduğu halde birbirleriyle konuşup görüşmekten ürküyor, kendi kısır yalnızlıkları içinde gün-

lerini öldürmenin acısıyla kahrolup gidiyorlardı. Musa ise uzun boylu hapishanelerde yatmış, yönetimin polisince kovalanıp durmuş bir adamdı. Bu yüzden onun ayağını bastığı yerler bile korku saçar olmuştı. Onun kokusunu alan herkes, kafesinden kaçmış yırtıcı bir hayvanı görmüş gibi savuşuyordu. Bu insansız günlerinde bir tek dertleştiği kişi, karısıydı. İşte, onun da elinden alınışı, Musa'yı bu kötü umutsuzluk bataklığına sürüklemişti. Kitapların, insanlardan daha iyi dostlar olduğunu, bütün bunu denemiş olanlar gibi, o da biliyordu. Ne yazık ki bu en eski sevgili dostları da şu sıralarda pek etkili olamıyordu. Yaşamın gür canlılığı kitaplarda yoktu.

Musa'nın böyle bunalımlı düşüncelerle boğuşup durduğu günlerden bir gün, kaynanasının ev sahibi Muzaffer'in çıkageldiğini gördü. İyi yürekli kadıncağz, soluk soluğaydı, biraz oturup dinlendikten sonra:

— Musa Bey, dedi, Zarife, fena halde hasta, annesinin evinde yatıyor. Kadın, «Musa kızımı deli etti, onu mahkemeye vereceğim, zindanlarda çürüteceğim» diyor. Sizin tanıdığınız iki üç doktor arkadaşınız geldi. Biri uzun boylu Hikmet Kıvılcımlı, ikincisi, doktor Müeyyet, üçüncüsü de Doktor Hulusi. İlk ikisi Zarife'yi muayene edip ilâç yazdı. Doktor Hulusi ise «Hemen hastaneye kaldırın» dedi. Ferhunde Hanım'sa kızcağzı hastaneye götürmemekte diretiyor. Zarife, bildiğimiz Zarife değil. Ateşler içinde sayıklıyor. «Tekerlekler, tren tekerlekleri üstüme geliyor» diye söyleniyor. Hemen, gelin. Kaynananızı kandırarak onu bir ayak önce hastaneye yatırmaya çalışın. Doktor Hulusi Bey, onun hastanelik bir hasta olduğunu hemen anladı. Ferhunde Hanım, salt sizi suçlu düşürmek, ya da göstermek kaygısıyla kızcağzın evde ölmesine bile razı olabilir.

Muzaffer, bu haberi vererek çıkıp gitti. Musa, o zaman pis bir boğuşmanın içine düştüğünü anladı. Cahil, hırslı, inatçı bir kadın, bir aile yuvasını yıktığı gibi, bu yuvanın kişilerini de ölüm göndermeyi göze almışa benziyordu.

Musa, Haseki'deki evin kapısına vardığında, içeri nasıl gireceğini düşünmeye başladı. Ferhunde, günlerdir evde alarm durumunda olduğundan bütün ev halkı, kulağı kırışte yeni bir olay

bekliyordu. Damata ev yasaktı. Nikâhlı, hasta karısını görmek üzere de geleceği belliydi. Acaba, Ferhunde Hanım, damadını karşısında görünce ne yapacaktı? Herkesin merakı bu noktada toplanıyordu. Musa'ya gizlice haberiletmiş olan Muzaffer, onun her an gelmesini beklediğinden ilkin onu gören de o oldu. Hem men merdivenleri teker meker inerek kapıya çıktı. Musa'yı alt katta Rum'dan dönme iyi bir kadıncağz olan Selma'nın tek odasına buyur ettiler. Ev halkı, başına toplandı. Karısının son durumu üstüne bilgi verdiler. Musa, dalgınlıkla bu mahalle kadınlarının insancıl bir kaygıyla konuştuklarını sanarak psikiyatriyi ilgilendiren bir konuşma yaptı. Kadınlar, merakla dinlediler. Sonra, mal bulmuş mağribi gibi koşarak Ferhunde'nin çevresini aldılar.

Musa'nın anlattığı bilimsel açıklamaları yeni bir ağı haline getirip onun ruhuna akıttılar. Onu büsbütün zıvanadan çıkardılar. Bir ara, üst kattan büyük gürültüler geldi, haykırışlar işitildi. Kaynanası, sokaktan geçenlerin bile kolayca anlayabileceği bir suçlama sağnağı yağdırarak damadını yerden yere vuruyordu. Musa, Selma'nın alacakaranlığa gömülmüş havasız odasında tek başına oturmuş bekliyor, yukarıda kendi üstüne savrulan korkunç yargılardan bir bölümünü zorlukla işiterek işin büsbütün sarpa sardığını anlıyordu. Bu zavallı mahalle kadınları, ne korkunç yaratıklardı.

Musa, onlara, kaynanasının durup dururken yarattığı bu yapay dramın derin nedenlerini açıklamak için kendi ayarında kişilerle konuşuyormuşcasına kaygısızca şunları demişti:

— Benim kaynanam Ferhunde Hanım, mutsuz bir kadındır. Evlendiği günden beri kocasıyla yan yana gelip şöyle rahat bir aile mutluluğu tatmamıştır. Bu yaşa değin karı-kocalık yaşamından uzak kaldığından ruhunda mutsuz evlilik günlerinin biriktirdiği bir çok ağulu tortu vardır. Bu yüzden evliliklere karşı bilinçsiz olarak bir düşmanlık beslemektedir. Benim bildiğim bir kaç kişiyi evlendirmiş, sonra bunların güzel güzel geçindiklerini görünce aralarına bir fit sokup onları, ya birbirinden ayırmış, ya da ayrılma kertesine getirinceye dek acı çektirmiştir. Kaynanam, bunu başkalarına yaptığı gibi kendi kızıyla damadına da yapmak istemiştir. Biz Zarife'yle sevişerek evlenmiş değiliz. Bizi anası babası, aile dostları evlendirdi. Felek, her ne kadar bu yuvayı yı-

kıp dağıtmak için türlü komplolar kurduysa da biz, karı koca bunlara karşı durmasını bildik. Ne yazık ki bir ailenin en tehlikeli düşmanları dışarıdan gelenler değil, içeriden gelenlerdir. Ferhunde Hanım, işte kızıyla damadının çetin koşullar altında sürdürmeye çalıştıkları çerden çöpten yuvanın üzerine bir öfke bombası gibi düşmüştür. Kendi erkeksiz yaşayan ana, kızının erkekle yaşamasına katlanamadı.

Mahalle kadınları, bu arada bir Musa'nın yanına iniyor, bir kaynanasının yanına çıkıyordu. Her iniş çıkışta yukarıda söylenenleri aşağıya, aşağıda söylenenleri de yukarı taşımakta kusur etmiyorlardı. Bütün anlamıyla yangına körükle gidiyorlardı.

Bir saat sonra yukardaki gürültüler dindi. Muzaffer, Zarife'nin kendisini istediğini söyleyerek Musa'yı yukarı çıkarmak istedi.

— Ya Ferhunde Hanım, bana hakaret etmeye kalkar, çingar çıkarırsa?

— Ben, onu kandırdım. Kızımız istiyor sizi. Ferhunde bir şey diyemez.

Musa, her şeyi göze alarak tahta merdivenlerden yukarı çıktı. Kapıda kimi komşu kadınlar bekliyordu. Ona yol açtılar. Musa, penceresi Cerrahpaşa Camii'ne bakan odada yatan karısının anlamsız, sıtmal bakışlarla kendisine baktığını gördü.

— Nasılsın, Zarife, iyi misin?

Zarife, boşluğa bakıyordu. Onu tanımamıştı. Yüzü, alev alev yanıyor, ara sıra hart hart kaşınıyordu. Kaynanası, onun baş ucunda bir sandalyeye çökmüş, şeker hastalığının küçültüp sivrilttiği esmer yüzünün ortasındaki kara, çekik, ateş saçan gözleriyle Musa'ya bakıyordu. Musa, o yokmuş gibi davranarak pencerenin önündeki bir sandalyeye çöktü. Ferhunde, kızının öleceğine öylesine inanmıştı ki, salt bu inanış dolayısıyla, ölümün katında duyduğu saygıdan dolayı kendini tutuyor, susuyordu.

Musa, karısının ağır durumunu gördükten sonra, ortaya:

— Zarife'yi hastane kaldırmalıyız, dedi.

Ferhunde, hiç sesini çıkarmadı. Musa, onun düşüncesini anlıyordu. Kızı nasıl olsa kurbanlıktı.

Hastanede öleceğine varsın evde ölsündü. Onca yorgunluğun ne gereği vardı?

Bundan sonra susuldu. Zarife, gözyaşıyla dolu gibi görünen iri gözlerini ara sıra Musa'ya çeviriyor, cansız bir şeye bakıyor-muşcasına bakıyor, sonra yine boşluğa dalıyordu. Annesi, uzun parmaklı kuru elini onun alnında gezdiriyor, bu çarpıntısız, çırpıntısız ölüme gidişin bir mutluluk olduğuna inanıyordu.

Bu sırada dışarıda, sofada ayak sesleri işitildi. Odaya Musa'nın tanımadığı hırpani kılıklı, cahil insanlara özgü yüzüyle uzun boylu bir adam girdi. Yanında Musa'nın tanımadığı bir kadın, da vardı. İnşaatlarda çalışan rastgele bir işçiye benzeyen herife başta Ferhunde, kalkıp saygıyla yer gösterdiler. Musa, hiç bir şey anlamamış, yerinden de kımıldamamıştı. Zarife'nin yatağının hemen önündeki bir sandalyeye iğreti olarak çöken adam, korkulu gözlerle Musa'ya bakıyordu. Musa, dikkat etmişti: Adam, odaya girer girmez Musa'nın bir beyefendi kılığında, okumuş insan yüzüyle orada oturduğunu görünce şaşırmış, ürkmüş gibiydi. Yüzünden boncuk boncuk terler saçılıyordu. Bu sırada kadınlar, içi su dolu bir kap getirdiler. Adamla gelen kadın, biraz sonra özel bir kapda erimiş kurşun getirdi. Adam, ikide bir ürkek ürkek Musa'ya bakarak kurşunu tasa döktü. Birden bire soğuyup katılaştan türlü kurşun biçimlerine uzun uzun baktı. Sonra, bir bardağın içine bir yazılı kağıt atarak çalkaladı, Ferhunde'ye verdi. O da Zarife'ye içirdi.

Musa o zaman, Ferhunde'nin, kızını kurtarmak için nelerden medet umduğunu anladı. Kurşun dökücünün cebine paralar konurken hiç kimseyi selâmlamadan dışarı fırladı. Kararını vermişti. Doğruca Sultanahmet'teki İşçi Sigortaları Hastanesi'ne koştu. Başhekimini bulması kolay olmadı. Başhekim, onu ilgiyle dinledi.

— Beyefendi, ben bir yazarım. Tıbbın ve bilimin bütün dediklerine inanırım. Karım, İşçi Sigortalarına yazılıdır. Şimdi de psoryasis sandığım ağır bir hastalığa yakalanmış. Evde bu hastalığın getirdiğini sandığım ihtilatlarla yarı koma halinde ağır dakikalar geçirmektedir. Bizim kayınvalide karımı hastanenize getirip tıbbın şefkatine bırakmayı şiddetle reddederek ona büyücüler çağırıp kurşun döktürmekte, bardağa konulan ayetler yazılı kâğıtların suyunu içirmektedir. Ben, bu olayı, ilgileneceğinize inanarak size bildirmeyi, bilim adına bir ödev bildim.

Başhekim, yanındaki cildiye mütehassısına:

— İlginç bir olay, dedi. Bununla ilgilenelim. Aydın bir insanın evinde bile modern tıbbı yer verilmeyerek Ortaçağ büyücülüklerine başvurulmaktadır.

Musa, Başhekime teşekkür ederek oradan ayrıldı. Anadolu Ajansı'nda kayınbiraderi Demir Ali'yi buldu:

— Kız kardeşini kurtarmak şenin de ödevindir, dedi. Annenin elinde kaldığı sürece dirimi tehlikededir. El birliğiyle kızcağızı İşçi Sigortaları Hastanesi'ne kaldıralım.

— Peki, Musa Ağabey, ben de bir deneyeyim.

En sonra, Zarife, gecikilmiş olarak Sultanahmet'teki İşçi Sigortaları Hastanesi'ne kaldırıldı. Musa, karısını orada ziyaret etmek istediye de kaynanasının gönderdiği haber, onu ürküttü. Orada bağırıp çağırıp onu rezil edecek, doktorların, hastaların içinde yüzüne tükürecekti. Musa, bir iki gün ziyaretten geri durduysa da her ne pahasına olursa olsun karısını görmeye gitti. Terslik olacak ya, karısının yattığı koğuşa gitmek üzere koridor-da ilerlerken kaynanasıyla karşılaştı. Yüzünden, gözlerinden kin, tiksinti saçılıyordu. Yanında Zarife'nin eski içten mahalle arkadaşlarından, şimdi alkolik bir marangozun karısı olan Fatma da vardı.

Çevrede bir yığın doktor, hemşire, görüşmeci olmasına hiç önem vermeyen, ya da bütün yürekliliğini bundan alan Ferhunde, en yüksek, en yırtıcı sesiyle Musa'ya şöyle bağırmaya başladı:

— Seni namussuz herif, seni. Kızımı en sonra delirttin. Seni Vali Gökay'a şikâyet edip hapse attıracağım. Benim kızım artık seni istemiyor. Çık git, defol buradan. Hak tuu.

Bereket şeker hastası olduğundan Musa'nın yüzüne tükürük yerine üfleme benzer bir serinlik çarptı. Bağırıp çağırmaktan ağzı kurumuştı. Ne var ki yanındaki kadıncağız, büsbütün onun telkinleriyle dolu olduğundan sevgili arkadaşına bunca kötülük yaptığına inandığı Musa'nın yüzüne okkalı bir tükürük attı. Sonra, Musa'nın hışmından korkarak merdivenlerden kaçır gibi indiler, hastaneden ayrıldılar.

Yukarıda Musa'ya, bu kadınların çılgınca davranışının anlamını soran doktorla hemşirelere o, şöyle açıkladı:

— Yüzüme tüküren kadınlardan yaşlısı benim kaynanamdır. Kızı sedef hastalığına tutuldu. Bunu benden biliyor. Yanına bir de tanımadığım bir kadın almış. Karının acısından duyduğum acı bir yana, bu cahillikle boğuşmak ne korkunç.

Yola bakan koğuşlardan birinde Zarife'yi buldu. İyi idi. Ya-
tağında oturmuş, solgun, durgun yüzüyle gülümseyerek kendisi-
ni bekliyordu.

— Penisilin oluyorum, Musa, dedi. Sedef hastalığı, sinir uç-
larının iltihabından meydana gelmiş. Hastaneye gelir gelmez
doktor: «Ne o kızım, yoksa kocan mı öldü?» dedi. Ona durumu
anlatamadım.

— Anlatsaydın ya! Seni kocandan ayırıp yuvanı yıkmak is-
tediler. Sen, kendi direncinle buna karşı duramadın. Bütün üzün-
tünü içine attın, en sonra bu pis hastalık bütün üzüntülerinin
ağusu gibi dışa vurdu.

— Doktorlar bende ateş de buldular. Epey sürdü. Sedef'in ya-
nı sıra paratifodan kuşkulandılar. Şimdi, iyiyim. Bu paratifo, has-
talığıma eklenmeseymiş ben kendimi kaybedip bayılmazmışım.

— Annenin biraz önce hastaneyi ayağa kaldıran haykırışları-
nı işittin mi? Beni Vali'ye şikâyet edecekmiş. Kardeşin Vali'yle
tanışıyor ya. Sanki Vali'nin aile dertleriyle bir ilgisi varmış gibi.
Yalnız, çok kötü bir şey yaptı. Bir yığın insanın içinde yüzüme
tükürdü. Yanında ilk gördüğüm bir genç kadın da yüzüme tükür-
dü. Kim bu kadın?

— Fatma, benim çocukluk arkadaşım. Çok iyi bir kızcağız-
dır. Bir sarhoş kocası vardır. Zavallıya etmedik kötülük bırak-
mamıştır. Onun bir suçu yok. Anlaşılan annem onu iyice doldur-
muş. O da seni kötü bir adam sanarak kendi kocası gibi yüzüne
tükürmüş.

— Seni böyle iyi gördüğüme çok sevindim, Zarife. Nasıl iş-
tahın yerinde mi?

— Çok olmamakla birlikte yiyorum. Şu hafif ateşimi de dü-
şürebilirlerse büsbütün iyileşmiş olacağım.

Musa, çileli genç kadına sevgi gösterileri yaparak oradan
ayrıldı. Birkaç gün önceki kurşun dökme sahnesinde duyduğu
derin acı, tiksinti, hınç, öfke silinip gitti. Dirim, bir kez daha yo-
lunun üzerine dizilen kayaları devirip geçmişti.

Musa, her ne kadar Zarife'ye, taburcu olur olmaz eve dönmelerini salıkladıysa da o, dönmedi. Annesi, onu alıp kendi evine götürdü. Ona kocasından ayrılması için telkinlerde bulunmaya başladı. Bu, kimi kanallardan Musa'nın kulağına geliyordu. Bir süre dinlenen Zarife, yine işine dönmüştü. Geçinmek için çalışmak zorundaydı. Annesi de, kardeşi de ona, kendi evlerinde bedava ekmek yedirmeye hevesli görünmüyorlardı.

Musa, uzun bir süre Zarife'yi hiç görmedi! Kaynanasının evine gidemiyor, iş yerinde de onu tedirgin etmekten çekiniyor, biraz daha durgunlaşmasını, sağlık koşullarının, özgür düşüncü gücünü serbest bırakacağı elverişli zamanı bekliyordu. Kış, ayaklarını sürüyerek gidiyor, kardelenler, karları delerek çıkıyordu. Musa, umudu gibi bir kez daha doğanın yeşilliğini, maviliğini, kızılığını incelemeye koyuldu. Yenileşen dirim bayramının içinde onun umutları da yerini almaya başlayacaktı.

Zarife'ye gerekli zamanı verdiğini hesaplayarak bir gün erkenden kente gitti. Zarife'yi iş yolu üzerinde yakaladı. Karısı, onu hiç de düşmanca karşılamadı.

— Zarife, dedi, bütün sorun, senin çalışıp eve para getirmen ise seni işten çıkaralım. Evine dön. Elimize geçen ufak paraya yeni kaynaklar eklemeye çalışırız.

Ona bu kaynakların neler olduğu üstüne de bilgi verdi. Onu hemen eve dönmeye zorladı.

Zarife:

— Gelemem, Musa, annemin haberi olmadan gidemem. Bana son günlerde çok iyilik etti. Çocuğumuza da hâlâ o bakıyor. Şimdi, annemlere gidelim, onun elini öper, barışsın. Arkasından, çıkar gideriz. Ben, gitmeye razı olduktan sonra o hiç bir şey yapamaz.

— Zarife, bana annenin ellerini de mi öptüreceksin? Ben, bu yaşa dek hiç kimsenin elini öpmedim.

— Yok, yok, öpmelisin, Musa. Birkaç gün önce, damat denen herif gelip elimi öperse belki biraz yumuşarım, demişti. Giderayak onunla bozuşmak istemiyorum. O kadınlara böyle söylediyse de seninle hiç barışmak istemiyor. Şimdi, birlikte bizim eve dönersek bana da boş yere düşman kesilecek. Çocuğumuzu

da kaldırıp başımıza atabilir. Bu yüzden sen bir fedakârlık yap da onun elini öpüver. Ondan sonra Allahâısmarladık der çıkar gideriz.

Musa, bunu akıllıca buldu. Yaşamının en zor işlerinden birini yapacağını bilerek Zarife'nin yanı sıra kaynanasının evine vardı. Ansızın odaya girdiler. Musa, hiç direnmesine fırsat vermeden kaynanasının eline sarılıp öpmeye hazırlanırken:

— Ver şu elini öpeyim, dedi, biz Zarife'yle bir kez daha anlaştık. Eve dönüyoruz.

Musa, Zarife'yle odaya girerken kaynanasının yüzünde okuduğu şaşkınlığı, yaşadıkça unutamayacaktı. Kızının gözlerinde bunun anlamını aramak için gözlerini sözde Musa'ya göstermeden devirip durması, Musa'yı az kalsın güldürecekti.

Kızına:

— Kızım, iyi düşündün mü? diye sordu. Bir daha gelersen seni kapımdan içeri almayacağımı biliyorsun.

— Düşündüm, anne. Kocamın evine dönüyorum. Benim için katlandığın yorgunluklara çok teşekkür ederiz. Çok iyi düşündüm. Kocam beni işten de çıkaracak. Sizde otursam ömrümün sonuna kadar çalışmak zorunda kalacağım. Çalışmadığım gün de aç kalacağımı biliyorum. Kocamla aramda büyük geçimsizlikler yok. Yalnız kimi talihsizlikler, dışarıdan gelen kıskırtmalar yuvarımızı sarsıyor, yıkılına kertesine getiriyor. Haydi, şimdilik Allahâısmarladık. Ben, yine seni sık sık görmeye geleceğim.

Ferhunde'nin dili tutulmuş gibiydi. Bu olay, ona şok etkisi yapmıştı. Bu, hiç beklemediği bir şeydi. Pişirip sonuna getirdiğini sandığı aş, birden bire, umulmadık, beklenmedik bir biçimde berbat edilmişti. Musa, bir kez daha kendisini yenmişti. Şu sırada ne dese boşunaydı. Şaşkın yüzü, ışığı donuklaşmış gözleriyle odadan çıkıp giden kıızıyla damadının arkasından bön bön baktı. Kızını en yeni ilaçlarla, en yeni bilgilerle iyileştirerek, sağlayarak yine damadı olacak o pis herifin kollarına veren tıbbâ da, doktorlara da içinden lanet etti. Keşke kızı ölseydi de bir kez daha o hergelenin, o namussuz, o alçak herifin koynuna girmeseydi. Umutsuzlukla divana çöktü. Sonra, yine bir çabayla yerinden doğrularak onların gidişlerine bakmak üzere kendini göstermeden sokağı gözetlemeye başladı. Evet, gidiyorlardı. Zarife, o ba-

yağı herifin koluna girmişti. Mutlu bile görünüyorlardı. İçinden bir hızlı ağlayış gereksinimi geldi. Umutsuzlukla çevresine baktı. Kendisini bir boşlukta duydu. Biraz sonra, torunu Işıl okuldan dönünce onu görmezlikten geldi. O da, o alçak herifin dölü değil miydi? Cılız, renksiz yüzlü çocuğa gizlice hınçlı bakışlar fırlattı. Ona bugün her zaman yaptığı makarnayı da yapmayacaktı. Zıkkımın pekini yesindi. Artık, onun bir kızı da yoktu. Torununun da canı cehennemeydi.

Okuldan dönen Işıl, anneannesinin, durmadan konu komşuyla didişen bir kadın olduğunu bildiğinden onun yüzünde görüldüğü hınç dolu anlamı buna yordu. Bu arada kendisine de bağırıp çağırmasın, kendisini dövmesin diye kitaplarını divanın üzerine attığı gibi sokağa fırladı.

7

Musa, Zarife'yi işten çıkarmak istediye de o istemedi:

— Biraz daha çalışayım. Gücüm, kuvvetim, gençliğim yerindeyken evimizi biraz daha kalkındıralım. Sen de elinden geldiğince bir şeyler yapmaya çalışırsın. Eve de çok masraf yapmayalım. Mülk sahipleri günün birinde hepimizi kaldırıp sokağa atabilirler, dedi.

Musa, Babîâlî'yi bir kez daha gezip dolaştı. Takma adlarla roman çevirileri vermek için gazetelere yerleşmiş kimi eski arkadaşlarına başvurdu. Vatan Gazetesi'nde İhsan Ada, onun büyük telif romanını bir süre idarehanedeki masasında alıkoyduktan sonra çok uzun olduğundan dolayı tefrika edemeyeceklerini söyleyerek geri verdi. İktidarın gazetelerinden birine takma adla verdiği çeviri hortlak hikâyelerinden birkaç kuruş aldıysa da, hikâyeler gazetede çıkmadığı gibi bir daha da istemediler. Birkaç mevki sahibi eski arkadaşına birer ziyaret yaparak İngilizce, Fransızca, Almanca dersleri verebileceğini, kendisine öğrenci bulmalarını yalvarmaksızın söylediye de, hiç birinden ses çıkmadı. Yalvaracak tonda söyleseydi, ikinci kez onu dinlemezlerdi bile. Düşkün bir eski dost, hiçbir vakit iyi gözle görülmüyordu. Siyasal yumruğun altında ekmek parasından yoksun edilerek bir

kenara atılan en yetenekli insan bile, en iyi niyetli kişilerce zamanla yeteneksizliği yüzünden «tasfiye»ye uğramış sayılıyordu. Musa'yı çilden çıkaran en korkunç davranış da buydu. Birçok cüce eski arkadaşı, ona acır gibi görünerek, büyük bir doyunluk sevinci içinde yüzüyordu. Feleğin, kendilerine bu çok yetenekli arkadaşlarından daha çok «lütufkâr» davrandığını görmek onlarda yeni mutluluk duyguları uyandırıyor. Musa, rastlaştıkça bunu, onların yüzlerinden okuyordu. Politikacı denen pis, cahil, hergele, sarhoş, bayağı küçük bir zümrenin elele verip çağın bütün geçerli düşüncesini temsil eder gibi görünmeleri, bu cücelerle birlikte pek çok kişiyi de aldatıyor, hepsi de, zavallı yaratıkların düşünceleri sonuna dek böyle sürüp gidecek sanıyor, buna karşı gelen her yeni kafaya onlar da iktidardaki bayağı yaratıklar gibi yüzden olmasa bile içeriden alabildiğine kızıyorlardı.

Musa, bu cüce arkadaş, dostlar çerçevesinden bir lokma bile çıkmayacağını anlayarak kafa işçiliğini bir kez daha bir yana bırakmak gerektiğini anladı. Kırk yıl çalışıp Türkiye'nin en işlek kafalarından biri olarak yetiştirdiği kafasının hiçbir işe yaramayacağı bir çağın dışlıları arasına düştüğünü görmek, onu sonsuz üzdü, öfkелendirdi, yaratıcı hınçlarla doldurdu. Her başarısızlık, onun için en yeni, en tehlikeli patlayıcı maddelerle dolduruyordu. Şundan ki başarısızlıkların nedeni kendi yeteneksizliği değildi.

Düşüncesinden dolayı onu başarılar sofrasının nimetlerine yanaştırmayan ejderhalar daydı. O, bu ejderhaların eninde sonunda yenileceğini biliyordu. Bununla birlikte tek başına bunların üstesinden gelemeyeceğini de biliyordu. Bütün acısı da bundandı. İkinci bir ilerici düşüncelerle işleyen kafaya yaklaşamayacağı bir siyasal terör ortamı yaratılmıştı. Ejderhalar, yalnız kendileri, dünyanın en güzel nimetleri içinde har vurup harman savuruyordu. Ejderhalar, onun ya da onun gibilerin kendileriyle dövüşmeleri için de her türlü tedbiri almışlardı. İki ileri düşünceli kafanın yan yana geldiğini gördüler mi gizli bir devrim örgütü hazırlıyor diye polisi arkalarından koşturuyorlardı. Kazara kendilerine karşı üç kişilik bir kavga örgütü kurulmak istense bunlardan biri kendi espiyonlarından çıkıyordu. Özet olarak, ejderhalar, güzel, yağlı, yemişli, müzikli yeryüzü şöleninin yanına kendilerinden

başka hiç kimseyi yaklaştırmıyorlardı. Hele bu şölenin özelliklerini ayırt etmiş olan Musa gibi aydınlar, bu sofradan çok uzaklarda tutuluyordu. Onun, bu sofranın varlığından söz eden şiirleri, bütün bu belaları başına açan biricik etken değil miydi?

Musa, tavukçuluğu bir kez daha denemek uğruna davrandı. On tane genç hindi aldı. Böylece on iki dişi, bir de erkek hindiye sahip oldu. Hepsini birden kuluçkaya yatıracak, yirmi bir gün içinde yüz elli-iki yüz civciv edinecekti. Bir kez daha Halkalı Ziraat Okulu'nun yolunu tuttu. Ancak, bu kez yanında Fındık yoktu. Birkaç gün önce köpek öldürme ekibi onu saçma ile vurmuş, hayvan korkunç bir çabayla eve doğru koşmuş, yarı yolda düşüp kalmıştı. Musa, yanına vardığında, iri, kahverengi insan gözlerinin yalvaran bakışlarıyla kendisinden yardım diliyordu. Ne yazık ki yapacak birşey yoktu. Biraz sonra, onu vuran cellât, elinde tüfeğiyle yetişmiş, hayvanı sürükleyip götürmek istemişti. O da:

— Yahu, bırak da can versin bari! diye bağırırmıştı.

Nerdeyse herifin elindeki tüfeği kapıp ona ateş edecekti. Hiç o güzelim köpek böyle vahşice öldürülür müydü?

Musa, Halkalı'ya doğru yürürken Fındık'ın kanlı hayali de yanı başında yürüyor, sanki onu görünür, görünmez kazalardan korumaya çalışıyordu.

Halkalı'ya varınca yine Londralı legomların yumurtalarından elli tane aldı. Hindilerin çoğu henüz yumurtlamalarını bitirmediğinden kuluçkaya yatmayabilirlerdi. Yumurtaları geçen yılın hindileriyle bir-iki tavuğun altına yerleştirdi. Geriye bir yığın yumurta kalmıştı. Bunlar bayatlayınca beş para etmezdi. Bu sırada kuluçkaya yatabilecek bir de dişi kazı olduğunu düşünerek kışın ortasında kocaman kocaman yumurtalar yapıp duran güzel hayvanın altına on tane yumurta koyup kuluçkaya yatırdı. Kaz, yumurtalarını kimi zaman yanaşma dişi köpek Karabaş, kimi zaman da Musalar yediğinden durmadan yumurtluyor, bunlar elden gittikçe, yavru çıkarmak aşkıyla otların arasında kendisine yaptığı yuvalarda saatlerce oturup bekliyordu. Kaz, tavuk yumurtalarını sevinçle benimsediyse de gövdesi bunların dayanamayacağı ağırlıkta olduğundan her gün bir-ikisi kırılıyor, o da bunları afiyetle yemekte kusur etmiyordu. Ana kaz, bir haftada

yumurtaların yarısını kırıp yemişse de ağırlığına dayananların üzerinde de büyük umutlarla yatıyor, her an onları evirip çeviriyor, kanatlarıyla sarıp duruyordu. Geride daha bir yığın legom yumurtası boş yere bekliyordu. Öbür genç hindiler, yumurtlamaya başladıysa da henüz kuluçkaya yatma hevesi göstermiyorlardı. Musa, bir gün Çarşamba Pazarı'nda -oraya arada bir uğruyordu- genç bir tavukçudan yeni bir kuluçka tekniği öğrendi.

— Benim bir baba hindim vardı. Kuluçka tavuk bulamayınca daha önce deneyenlerden dinlediğim gibi hayvana rakıya batırılmış ekmek içleri yedirip sarhoş ettim. Kafası dönen hayvanı kendi çevresinde şöyle birkaç kez daha döndürüp büsbütün sarhoş ettikten sonra altına yirmi yumurta koyup kuluçkaya yatırdım. Yirmi bir gün sonra bir sürü civciv çıkardı.

Musa, bu deneyi bir de kendisi yapmak istedi. Gök gürültüsü gibi gulü gulüleriyle sessizliğe meydan okuyan çok sevdiği hayvanını kuluçkaya yatırmaya karar verdi. Saf alkolün içine bir iki avuç mısır tanesi atarak bekletti. Ertesi gün, ispirtoyu emmiş olan mısırları baba hindinin önüne serpti. Hayvan bunları yedikçe bir tuhaf oldu. Ayakta sallanmaya, kendi mısırlarını yemeye gelen tavuklara bile saldırıp aşk nağmeleri okumaya başladı. Güneşte yatıp ısınan Sarman'ın bile ırzına geçmeye kalktı. Hayvanın yüzü mosmor kesilmişti. Sürekli gulü gulüleri, artık, sarhoş narasından ayırt edilemez olmuştu. Çakırkeyiflik hali geçip de bayağı sarhoş olunca Musa hayvanı alıp hazırladığı yumurtaların üzerine yatırmaya çalıştı. Hayvan, bir türlü yatmıyor, ayağa dikilip duruyor, neşeli gulü gulüler koyveriyordu. Kösele gibi sert ayaklarıyla çarptıkça bir-iki yumurtanın da canına okuyordu. En sonra, durgunlaşıp yumurtaların üzerine yatınca Musa'yı iyice umutlandırdı. Ne var ki Musa, onu bırakıp da dışarı çıktıktan beş-on dakika sonra içeride kızılca kıyamet koptu. Baba hindi, folluktan fırladığı gibi biraz ötede kuluçka yatan dişi kaza saldırmazın mı? Onun üzerine binmeye çalışıyor, kaz da dişlerinin testeresiyle onu biçmeye çalışırken ardı ardına saldırdığı gulü gulüler, kızgınlık sesleriyle dönüp dönüp ona kanatlarıyla çarpıyordu. Ortalık altüst olmuştu. Öbür dişi hindiler sessizce yerlerinde yatıyor, baba hindiyle kazın dövüşünü ilgiyle seyrediyordu. Musa, baba hindiyi zorla zaptederek bahçeye attı. Sarhoş

hayvan, bu kez de sevişmek için tavukları kovalamaya başladı. Tavukları tutamayınca olduğu yerde durup ayaklarını küt küt yere vurup hindilere özgü aşk dansı yapıyor, Musa'yı, büyük üzüntüsü içinde güldürüp duruyordu. Hayvanı bahçenin ötelere kovaladıktan sonra altına koyduğu yumurtalara bakmaya gitti. Hemen üçte biri kırılmıştı. Kazın altında da epeyce «zayıat» vardı. Musa, bundan sonra baba hindinin kuluçka yatması olayını andıkça hep gülümseyecekti.

Yirmi bir gün sonra Musa'nın eline elli legom civcivi doğmuştu. Onları, yine hindilerin altından alarak kendi yaptığı iğreti ana makinalarında beslemeye başladı. Genç hindiler de cayır cayır yumurtluyordu. Hepsi başını alıp otlar, böğürtlenler arasında yumurtladığından onları izleyerek yumurtalarını toplamak çok zor oluyordu. Yedi ile on bir arasında yumurtlayan kimi hindilere bir yaz boyunca altmış-yetmiş yumurta yumurtlattı. Aldığı yumurtaları birbiri ardından kuluçka olan hindilerin altına koyarak durmadan hindi yavruları çıkardı. Yavruların kışıklarını yapıştıran kurumuş pislikleri temizlemek için durmadan o bölgedeki tüyleri makasla keserek onları rahatlatıyordu. Bir zaman geldi ki elli piliçle yüz seksen dört hindi yavrusu bahçeyi yecuç mecuç sürüleri gibi doldurdu. Gözü yaşlı hindi ile kırçıl hindi, hemen bütün yavrulara sahip çıkmış gibiydi. Akşam olunca hepsi, ikisinin çevresinde kümeleniyor, her sabah küçüklerden bir-ikisi bu sıkışma yüzünden boğulmuş olarak bulunuyordu. Bu iki ana hindi, gökteki yırtıcı kuşlara, yerdeki yırtıcı hayvanlara, kedilere, köpeklere karşı amansız bir savaş açmıştı. Göğün yüksek maviliğinde dönüp duran hızlı uçuşlu ak atmacalarla çaylaklara, öbür atmacalara başlarını yana devirip tek gözleriyle düşmanca bakıyor, ince alarm sesleriyle bütün civcivleri uyarıyor, hepsi bu tehlikeyi bildiren sesin çevresinde oğulları gibi toplanıyor, ya onların kanatlarının altında saklanacak bir yer arıyor, ya da durup anneleri gibi gökyüzündeki düşmanı ilgiyle araştırıyorlardı.

Hele, Musa, bir ana makinesinde beslediği en son çıkan sekiz-on hindi yavrusunun yaptığını hiç mi hiç unutmuyacaktı. Hayvancıklar, üstleri güçlü telle örtülü bir yemiş sandığında güven içinde yaşıyordu. O sabah da Musa, sandığı dışarı çıkarmış,

altlarında akşamdan beri duran pislenmiş kâğıdı atmış, yerine *Life* Dergisi'nden kopardığı kimi hayvan, insan resimleriyle süslü iki yaprak sermişti. İlk resimleri görmeyen yavrular, ayırt edince, tıpkı büyük hindilerin yeni bir şey, ya da hayvan görünce çıkardığı meraklı cik cik sesleriyle bunların başına toplanmıştı. Resimlerin üzerine basmayarak kenarlarında dikiliyor, durmadan cik cikliyorlardı. Tavuk civcivlerinin aldırış etmeden basıp geçtiği bu biçim resimlere hindi civcivlerinin böyle dikkat edişi, Musa'yı gerçekten şaşırtmıştı. Geniş bahçenin ortasında üstü branda beziyle örtülen çimenlikte civcivlerle piliçler, sabahın erken saatlerinden akşamın alacakaranlığına dek çiğ ya da pişmiş balık, kepek, mısır unu, yeşillik yiyor, mutlu saatler, günler geçiriyorlardı.

Sarman, her zamanki gibi balık payını yedikten sonra branda bezinin gölgesinde tembelce uzanıyor, yine civcivlere yaklaşan kedilerle köpeklerin üzerine yıldırım gibi atılıyor, civcivler, her şeyden habersizmiş gibi onun altın renkli tüylerinin üzerine çıkıp oturuyor, mini mini şarkılar söyleyerek Sarman'ın mırıltılarına eşlik ediyorlardı. Dişi kazın altına konan bütün legorn yumurtaları ya kırılmış, ya da kazın sıcaklık derecesi tavuğunkinden yüksek olduğundan yanıp bozulmuş, cılk çıkmıştı. Hayvan, sonradan tavan arasına yumurtladığı birkaç cılk yumurtanın üzerinde boş yere yatıp duruyordu. Çünkü, Musa'nın hesabına göre kaz yavrularının çıkmasını gerektiren günlerin sayısı dolmuş, çoktan geçmişti bile.

Musa, hayvanlarıyla mutlu bir yaz geçirdi. Karısı da çocuğu ıslı da bir kez daha sağlık, umut içinde yaşıyordu. Kitapları, yazıları bir kez daha bir yana bırakmıştı. Hayvanların temiz dünyasında, insanların dünyasındaki başarı kazanmak için gerekli bütün hırsları, hevesleri bir yana itmişti. Yalnız, bu tatlı inziva saatlerinde unutulmuş olmanın, sanat dünyasında sürmekte olan filizlerin, fışkınların katında hiç tanınmamış olmanın korkunç karadüşü, ara sıra ağulu bir katran dumanı gibi içinden gelip geçiyor, arkada zor silinen yağlı, iğrenç gölgeler bırakıyordu. Bu durumda bile hâlâ onu sömürmek isteyen dost kırpıntısı kişiler vardı. Mavi gözlü, orta yetenekli bir yazar arkadaşı, belki de bil-

gili olarak polisin barajını aşır yanına sokuldu, ondan film senaryosu için hikâyeler istedi. Türkiye'nin güzel toprakları, bağıri yanık insanları arasında sürgünden sürgüne dolaşıp dururken dinlediği elli ilginç olayı hikâyeye olarak yazmış, bir yana bırakmıştı. Bunlardan, bugünkü filmciliğe gidecek bir kaç hikâyeye seçerek mavi gözlü, orta yetenekli arkadaşına okudu.

Arkadaşı bunlardan bir ikisini alıp giderken:

— Hikâyelerin senaryosunu birlikte yazar, parasını da paylaşıyoruz, dedi.

Bir kaç yıl önce Orhon Arıburnu da ondan senaryoluk hikâyeye istediye de araya giren siyasal engeller, onu bu alandan süpürüp attığından o tasarılar olduğu yerde kalmıştı. Mavi gözlü, az yetenekli arkadaş da senaryoluk hikâyeleri alıp gittikten sonra bir daha da görünmedi. Musa, «*Satılık Adam*» adlı hikâyesini bundan bir kaç yıl sonra Göksel Arsoy'un oynadığı «*Satın Alınan Adam*» filminde seyrederek şaşırıp kalacaktı. Oysa, Musa, o mavi gözlü arkadaşına bu hikâyeleri verdiğini bile çoktan unutup gitmişti.

Musa, hayvanlarıyla unutmaya şarabından bardak bardak doldurup içerken birden bire doğa, bu kerte kaygısız yaşanamayacağına ona anlatmak ister gibi güçlü güz sahneleriyle geldi. Bahçenin küçük arkadyasında mutlu günler geçirerek palazlanan hindi yavrularıyla piliçleri birden bire şaşkına döndürdü. Hepsisi, üstüste pis kümesin alacakaranlığına sığınmak zorunda kaldı. Yemleri kıt olduğu gibi suları pis, yatacak yerleri de rastgele idi. Sularına damlatılan bir kaç damla permanganatın, eskiden beri hiç bir işe yaramadığı deneylerle anlaşılmıştı.

İlk güz yağmurları geçip de hava yine yaza benzer bir sıcaklıkla ısınınca hayvanlar da, Musa da çok sevindiyse de ilk çıkan en iri hindi yavrularından birinin, birdenbire yemden kesilip bir kenarda acı acı düşünmeye başlaması, ona kötü olasılıklar düşündüren uğursuz bir işaret gibi göründü. Bu en güzel hayvancılığın gözleri, nemli-nemli parlıyor, kabarmış tüyleriyle suyun başında dikilip duruyor, ötekiler yeme koşarken o da koşuyorsa da müziğe benzer acı, ince yakınmalarla onların yem yiyişlerine bakıyor, hiç yemek hevesi göstermiyordu. Musa, bir iki gün, bu-

nun bir hayvana has bir hastalık olduğunu sanmakla büyük bir yanlış işlemiş, hayvanı bir yana ayırdıktan sonra da artık iş işten geçmişti. Gözleri, ateşin etkisiyle büyüyerek parlayan hasta hayvanın boynu arkaya doğru yay gibi kıvrılıyor, sonsuz çabalarla, ayakta durmaya, canını cellada kaptırmamaya çalışıyor, ölüme karşı yaptığı bu savaşında Musa'da büyük bir saygı uyandırıyordu. Bir akşamüstü, böyle bıraktığı güzel hindiciği sabahleyin boynu yay gibi kıvrık, kaskatı kesilmiş buldu. Yine de yüzde yüz bir salgından kuşkulandı. Ne yazık ki o gün, bir kaç palazlanmış hindi yavrusunun daha yemden kesilip acı acı düştüğünü, gözlerinin parıl parıl parladığını görünce birdenbire korkunç gerçeği anlar gibi oldu. Bu hindilere özgü bir salgının başlangıcıydı. Şimdi artık bunca hayvanı birbirinden ayırmak hem yararsızdı, hem de olacak iş değildi. İlk ölünün arkasından öbür salgına yakalananların boyunları da yay gibi kıvrılıyor, şurda burda düşüp ölüyorlardı. Salgın, bir hafta boyunca yüz seksen dört hindi yavrusunu yere serdi. İçlerinden ancak bir tek erkek yavru kurtuldu. Öbür büyük hindilere hiç bir şey olmadı. Demek ki bu, hindi yavrularına özgü bir hastalıktı. Öbür yanda elli legorn pilici, korkusuzca salınarak çimenlere serpilmiş ölümler arasında geziniyor, ölümün biçtiği bu bir yığın arkadaşlarını ayırt bile etmiyorlardı.

Musa, bir kez daha, başarısızlığın, kapısını çaldığını seziyor, sa da elli legorn pilicinin sapasağlam, kocaman ak güller gibi bahçede salınarak gezinmesi onu avutuyordu. Legomlar, büyüyüp serpildiler. Musa, hepsini daracık bir yerde tel içine aldı. Şundan ki, bütün Türkiye tavuklarını bir kaç günde silip süpürüp geçen korkunç tavuk vebası yine mahallede kol gezmeye başlamıştı. Gömülmeyip, yakılmayarak çöplüklere atılan vebalı tavukların leşlerini fareler, kargalar, saksakanlar, köpekler, kediler parçalayıp yiyor, salgını büsbütün tehlikeli bir hale getiriyorlardı.

Musa, veba mikroplarının parıl parıl yanan gözleriyle tellerin dışından bu elli gülbüz tavuğa hırsla baktığını pek iyi seziyordu. Ama, bu zavallıları o göze görünmeyen alçak kurt sürüsüne yedirmedi. Hayvanların bitlenmemesi için kümesin içinde kocaman bir çukur açtı, içini külle doldurdu, bunun içine de bolca DDT karıştırdı. Hayvanlar, buraya yatıp eşeleniyor, bitlerini

kırıyorlarsa da Musa'yı kaygılandıran bir şey de yapıyorlardı. Külü gagalarıyla kendilerine doğru çekerken, ağızlarında epeyce DDT kaldığı belliydi. DDT ise şiddetli bir ağuydu. İnsanların da, hayvanların da vücuduna girince doğru karaciğerlerine yerleşiyor, dışarı çıkmayarak belli bir dozajda birikince orada apse yapıyordu. Demek ki hayvanlar ağulanıyordu. Tavuklar kalabalık yaşadıklarından çabuk bitleniyorlardı. DDT, belki tehlikeliydi ama, bit ondan daha tehlikeliydi.

Musa'nın canını sıkan bir olay daha vardı: Kıpırdak, çok canlı bir tavuk, kırk dokuz tavukla horozun çıkamadığı tellerin bir püf noktasını yakalamış, her gün oradan çıkıp kaçıyor, içerdekiler açlık çekerken o, ötede beride güzelce karnını doyurup geliyor, yine o delikten içeri giriyordu. Ötekiler, uzun sıska vücutlarıyla açlık çektiklerini gösterirken o, bir kaç gün içinde fıstık gibi olmuştu. Musa, ne ettiyse, tavuk onun bütün tedbirlerini boşa çıkardı. Yine kendine bir gedik açarak mahallenin çöplüklerindeki bol yemlere, yeşilliklerdeki vitaminlere gitmekten geri durmadı. Musa, hayvanın çıktığı, çıkabileceği bütün delikleri kapıyor, örüyor, bir tavuğun zekasını sağırлаştıracak aşılması elde olmayan bir duvar haline getiriyordu. Akşamleyin kaçak tavuğu bekliyor, nereden içeri girdiğini görüyor, orasını ördükten sonra, her türlü önlemeye meydan okuyan hayvanın, artık bir daha sokak yüzü göremeyeceğini düşünerek rahatlıyordu. Yine de içi rahat değildi. Felaketin eli kulağındaydı. Vebanın kol gezdiği yerlerden yem yiyen bir tavuk, bütün anlamıyla bir felaket kaynağıydı.

Hayvan, almışsa mikrobi çoktan almıştı. Bu belkiyi korkunç bir kara düş gibi düşündükçe tüyleri diken diken oluyordu. En sonra, olan oldu. Serbest gezerek fıstık gibi olan güzel tavuk, bir sabah öbür tavukların yem bekleyen canlı davranışlarına karşılık, bir kenarda durmuş, arpacı kumrusu gibi düşünüyordu. Beklediği bomba Musa'nın başına düşmüştü.

Hemen tellerin içine girerek tavuğu yakaladı. Su içtiği kabı boşaltarak ateşe tutup dağladı. Taze suyla doldurdu. Hasta hayvanın pislediği yeşil pislikleri küreyip dışarı çıkararak, yaktı. Tavukların gezinti yerine sönmemiş kireç serpti. Ne yazık ki hiç bir şey kâr etmedi. Düşman ordusu, bir tek yaramaz legomun açtığı gedikten elli tavukluk kümese süzölmüştü bile. Ertesi gün,

iki üç tavuk daha atılan yemlere koşmayarak su kabının başında dikilip kalmıştı. Kara kara düşünüyorlardı. Musa hemen onları da kümeden çıkarıp, ayırdı. Yaramaz legom az zamanda öldü. Hastalık, o kerte kısa sürmüştü ki hayvanın besili, yağlı vücudundan hiç bir şey alıp götürememişti. Güzel hayvan, aç gözlülüğü yüzünden hem kendinin, hem de elli tavukluk kümesin canına kıymıştı. Havalarda birden bire yağmurlayarak durumu daha da güçleştirdi. Musa, vebaya karşı kurduğu telden barajı parçalayarak bütün hayvanları serbest bıraktı. Hayvanlar, güz yağmurlarının yeşerttiği çimenlere hırsyla saldırdı. Yalnız ölüm, içlerinden bir kaçını, her gün alıp götürüyordu. Bir hafta içinde yirmibeş tavuk, güzel dünyasını değiştirmiş, çürümeye bile başlamıştı. Bir gece, hava şiddetle soğudu, kar yağmaya başladı. Musa, felâketin katmerleştiğine inandı. Yerler bir gecede kalın bir kar katıyla örtülmüş, tahtaların aralığından serpilerek taneleri, küçük bir gecekondun büyüklüğündeki kümesin içinde tüneklerdeki tavukların üstünü de örtmüştü. Karı ilk kez gören Londralı legomların bu mutsuz torunları, buz gibi bir kümeden, buz gibi ak bir bahçeye çıkınca şaşkına döndüler. Gömüldükleri yumuşak karın içinden, ancak soylarındaki çeviklikle uçarak kurtuluyor, yine umutsuzca kümese dönüyorlardı. Musa, artık geri kalan yirmi beş tavuğun da karlar altında boğulup, gideceğini düşünüp, hayvanları ölümün ordusuna teslim etmeyi bir alınyazısı olarak benimserken bir mucize oldu: Korkunç tipinin egemen olduğu karlı gece, birden bire ölümle legomların arasına aşılmaz bir ölümsüzlük duvarı gibi girivermişti. Ertesi gün hiç bir tavuk hastalanmadığı gibi öbür gün de hastalanmadı.

Kar, bir ölüm yorganı gibi veba mikroplarının üzerine örtülmüş, onlara soluk aldırılmıyordu. Aradan bir hafta geçti. Legomlar yine turp gibiydi. Neredeyse tane sanarak Musa'nın gözbebeklerini yiyeceklerdi. Bir ikisinden, gözüne yediği gaga vuruşu, gözünü akıtmadıysa da bir iki gün görmesini engelledi.

Tavukların, ölümünü yüzde yüz önleyen kara kış mucizesini gören Musa, halkın, kar yağmadığı kışları, havaların çürük gittiğinden, hastalıkların çok olacağından yakınıp durmasının hiç de boşuna olmadığını anladı. Sonra, bir şey daha oldu: Musa'nın güzel tavuklar beslemesi mahallede tavukçuluğa karşı bir heves

uyandırmış, komşusu Hacılar da bir kaç tavuk edinerek beslemeye başlamıştı.

Yirmi beş tavuğu ölen Musa, bir lokantacının, hasta ya da sağlam tavuklarını kesim için kendisine satmasını istemişse de onların bıçağa gitmesine razı olmamış:

— Varsın, rahat rahat ölsünler. Onlar, benim çocuklarım gibidir. Hepsini de seviyorum. Hiç birinin boynuna bıçağın değdiğini düşünmek bile istemem, diyerek hayvanları alın yazılarıyla başbaşa bırakmıştı.

Onun tavuklarının öldüğünü gören Hacılar kaygılanmışlar, Musa, onlara tavuklarını götürüp satmalarının akıllıca bir iş olduğunu söylemiş, Hacı da onları götürüp pazarda satmıştı. Ancak, karlı geceden sonra Musa'nın yirmi beş tavuğu kurtulunca Hacılar Musa'nın kıskançlık yüzünden kendi tavuklarını sattırıldığını, onun tavuklarının ise pekâlâ yaşadığını söylemeye başladılar. Musa, her ne kadar işin doğrusunu anlatmaya çalıştıysa da dinletemedi. Oysa, o, her evin soylu tavuklardan bir kümese sahip olmasını baştan beri can ve gönülden istiyordu. Yayılan tavuk sevgisi, birbirine düşman bütün bu insanları da bir noktada olsun birbirine yaklaştırabilirdi. Şimdiden tavuk besleme sırtmasına tutulan bir kaç aile, siyasal durumunun ağırlığını bile hiçe sayarak Musa'yla ilişki kuruyordu.

Legomlara bulaşan salgın, öyle şiddetliydi ki kazları atlayarak baba hindiyi, bir de yüz seksen dört hindi yavrusundan geri kalan kahverengi erkek hindiyi de yoklamıştı. Baba hindi, hastalığı yirmi dört saatta atlattıysa da kahverengi genç hindiyi fena çarptı. Hayvan, yemeden, içmeden kesilerek, Musa'nın koyduğu özel bir yerde hayalet gibi ayakta dikilerek yemyeşil yapışkan bir pislik pisledi. En sonra, pisiği kızardı. Su içmek, yem yemek istedi. Bütün hindiler de böylece âfetten kurtulmuştu. Yalnız, ortada kurtulamayan sonrasız ölüp giden bir şey vardı: O da Musa'nın bir köylü gibi yaşayıp tavuk besleyerek para, zafer kazanmak umuduydu. Musa, bunu gizli düşkırıklıkları, acı gözyaşları arasında bir daha hiç bir zaman kalkamayacağı mezarına doğru yolcu ederken bir kez daha çocukluğundan beri kafasının içinde, imgeleminin zengin bahçelerinde gizlice besleyip durduğu en eski tavuklarına, düşünce kuşlarına döndü. Çağın, yüzüne

kapadığı bütün demir kapıları kafasıyla kırıp öbür yandaki olanak cennetine geçmek için içinde bir ayaklanış başladı. Bir kaç cılız, zavallı tavukla, hindiyle mutluluk ülkesini fethetmek budalalığını eski iş giynekleriyle birlikte çıkarıp bir kenara attı. Bir kenarda çürüyen yığınla kitabını havalandırıp raflara dizmeye, yazmayı tasarladığı kitapları hazırlamaya başladı. O, bir kafa adamı, bir yazar olarak yetişmişti. Buna değme pehlivanın bileğini bükemeyeceğini biliyordu.

Çağ, bir idealist olan Musa'yı sert vuruşlarla bir yana itmiş, çağı etkileyen insanlarla olayların arasından uzaklaştırmış, onu, at, eşek fışkılarını, inek, insan pisliklerini yuvarlayıp götürmeyi dirim kanunu haline getirmiş olan kara, zavallı, bokböceklerine benzetmişti. O ise içinde, çağın kendisini zorla susturduğu şarkıların çocuğuydu. Ancak, o büyük şarkıları söyleyebildiği oranda başarıya ulaşacak, ayaklar altında çiğnenip duran insanı yeryüzü cennetine götürecek olan yolları, sanatının renkli mücevherleriyle döşeyecekti. Bunları düşünerek nasıl dalgınlıkla çağın, kurtların oyununa geldiğini, bir hiç olmanın bataklığına saplandığını anladı. İçindeki duygular bir kez daha düşüncelerini ateşledi. Başının üstündeki karanlıkta renkli kandiller gibi pır pır ederek binlerce düşünce yanmaya başladı. Ama şu yirmi yıl içinde, şu cüce politikacıların insan düşüncesine, onun gelişmesine indirdiği vuruşlar, şimdi Musa'yı onlara karşı bütün anlamıyla düşman etmişti. İnsanoğlunun başına bela olan bütün insan düşmanı kötülükler, ancak kafalarla yok edilebilirdi. Beslenecek beş-on zavallı tavuğun yumurtasını bomba gibi bu koyu, zalim karanlığın yüzüne fırlatmak düşüncesi, çocukça bir düşüneydi.

Evet, dosta düşmana karşı gereçlenmeye çalışarak yine düşünce sahnesine atılmalıydı.

8

O gün, mahkemeye gidilecekti. Avukat Cavit Alp'i tutanlar, erkenden Mazlum'un kahvesinde toplanmaya başlamıştı. Oradan kalkıp hep birlikte gideceklerdi. Yalnız, dün akşam Florya Köşkündeki Muhafız Karakolu'nda görevli, gecekondu bölgesi-

nin sınırındaki tapulu arsalarda iki katlı bir evi olan polis Hasan'ın DP Ocak Başkanı Kemal'e getirdiği haber, muhaliflerin de kulağına gittiğinden hepsi somurtkan, üzgündü.

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar:

«Yıkılması kararlaştırılmış gecekondular, ancak ben gezi-
deyken yıkılsın. Halkın başıma üşüşmesini istemem» demişti.

Demek ki bütün çabalar, DP Ocağı'nın açılması bile boşu-
naydı. Bu, olsa olsa CHP'lilerin bu bölgede gösterdikleri yoğun
çalışmalar yüzünden olmuştu. Gecekonduların yıkımını bir kez
daha durdurmak için buradaki bütün CHP'lilerin evlerini yıktır-
malıydı. Bunun için de bucakta, ilçede büyük çaba göstermek
gerekliydi. Onlar da Vilâyette, Hükümet sorumluları üzerinde
etki yaparak hem CHP'lilerle kimi komünistlerin evleri yıktırı-
lır, burada saf DP'liler bırakılır, böylece Hükümetin gazabı da
dindirilirdi.

DP'li gecekonduların öfkesi, CHP'li olduğu düşünülen
yansızlarla bir iki CHP'linin üzerine doğru akmaya başladığı bir
sırada mahkemeye gitmek üzere kahvede toplanan grup, diken
gibi göze batmaya başladı. Çoğunlukta olan DP'lilerin evlerinin
yıkımına yol açacak olan bu heriflere iyi bir ders vermeliydi.
Sonra da evleri yıktırılır, mahalle salt DP'lilere kalır, böylece
hiç kimse buraya yan bakamaz olurdu. Hele Pomaklar -ki epey-
ce kalabalıktılar- Celâl Bayar'ın da Pomak olduğunu söyleyerek
övünüyor, burada Demokrat Pomakların oturduğunu bilse onun
buraları yıktırmayacağı üstüne düşün yürütüyorlardı. Bekçi Ah-
met Efendinin üvey oğlu Pomak Mehmet, buradaki Demokratla-
rın en hırçın, en atak fedailerinden biri gibi görünmeye başla-
mıştı. Belindeki tabancası, cebindeki bıçağıyla epeyce korkutu-
cu idi. Mahallenin üzerine her gün yükselen en yüksek gürültü,
onun bağırta çağırılarıydı.

Mahkemeye gidecekler arasında Ahmet Usta ile Musa da
vardı. Muharremle üçü yan yana oturmuş, boyayla, şapla kızar-
tılmış buruk iğrenç çaylarını içiyorlardı. Musa, bir-iki yudum al-
dıktan sonra çaya bir daha el sürmedi.

Ahmet Usta, Muharrem Cenker'e:

— Cumhurbaşkanının, evlerimizin yıkılmasından söz etmesi
doğru mudur, dersiniz? diye sordu.

— Doğru olmasına doğru, bunu polis Hasan Efendi'den ben de kendi kulağımla işittim. Ama, bir de bu evlerin yıkılmasına bizim gibi birkaç demokrat olmayanın ya da dedikleri gibi CHP'linin yol açtığını yaymaları da alçakça bir şey. Halk Partisi İlçe Başkanlığına şöyle bir uğradım.

«Yahu, dediler, dikkatli olun, Demokrat Parti Ocağı oradaki bir kaç CHP'linin evlerini yıktırabilmek için davranmış.»

Musa:

— Vay canına, dedi. Demek biz herkesin evi kurtulsun diye para, zaman harcayıp avukat tutuyoruz, onlar da bizim evlerimizi yıktırmaya çalışıyorlar.

Ahmet Usta:

— Arkadaşım dedi, halka hiç bir hayrı olmayan doymuş insanın siyasetini ona böyle yutturmuşlar ki halk, günün birinde Ankara'daki iğrenç heriflerin şerefine kendi oğlunu da kurban eder, kendi evini de kendi elceğiziyle çatır çatır yıkar. Particilik, halka bir delilik, bir çılgınlık gibi işlemeye başladı. Zavallı halk, oldum olası bir sahip bekliyordu. Atatürk, İnönü dönemleri de onlara bekledikleri bu sahibi veremedi. Zavallı halk, en sonra yirmi yedi yıllık diktatörlüğü yıkan bu fos herifleri kendi gerçek sahipleri sandı. Bütün kötülük burada. Herif, bundan sonra, karısını da, kızını da, oğlunu da, gecekondusunu da bu heriflere kurban ederse hiç şaşmayın. Halk, bu pis herifleri, din ulularının kültürüyle karıştırdı. Karnı doymasa bile ruhunu doyurmaya çalışıyor. Bu da onun için umulmaz bir mutluluk.

Bu sırada bir esrarkeş olan Bekri, akşamdan kalma «mastorluk»la gözlerini süzerek Musa'nın karşısındaki bir sandalyeye ata biner gibi oturdu. Sayfiye bölgelerinin büyük, nüfuzlu bir randevu evinde fedailik ettiği sırada dışarı atılması istenen yapışkan bir askeri öldürüp geceleyin tren yoluna koyduğu, bir tren kazası süsü vererek bu cinayeti ört bas ettiği de söyleniyordu. Her Allah'ın günü biriyle dalaşır, çoğu zaman da «mastor» olduğundan dayağı yer, yeni bir olay çıkarmak için hazırlık yapardı. Cezaevine bayağı bir suçtan düşmüştü. Bu onun her gün işlediği çok ceza yıllarını gerektiren önemli suçların yanında bir sinek pisliği gibiydi. Cezasını doldurup gelmiş, yine fuhuş evine fedai olarak kapılanmıştı. Böylece paradan çok bedava kadına kavuşmuş oluyordu. Bütün anlamıyla kör noktaya gelmiş insan-

lardandı. Çocukluğu, ilk gençliği Beyoğlu semtlerindeki babukların elinde örselenmekle geçmişti. Bu yüzden insana, insanlığa büyük düşmandı. İnsanlığın, ilkel ormanlardaki toplama çağlarında yaşayan bir insan kertesinde ilkeldi. Hazır bulursa yer, içer, ne bir fidan diker, ne bir tahtayı bir tahtaya çakarak yararlı kılar, ne de bir başkasının dikilmiş ağacına, yapılmış kulübesine önem verir, saygı gösterirdi. Çevresindeki kendinden küçük bütün erkeklerle her türlü kadın, cinsel noktadan tehlikedeydi. O, ancak içkili olduğu zamanlar, Pomak Mehmet gibi bağırır, başka zamanlarda terbiyeli bir maymun gibi sessiz dururdu. Ancak konuşmaya, yani saldırmaya başladı mı, bütün bir gece sabaha dek bağırıp çağırır, en sonra yorgunlukatn sesi kısılır, düşer, sızarak kendinden geçerdi. Vaktiyle, babukların elindeyken yakalandığı frengi, onu yarı çılgın bir duruma getirirdi. Eskimiş frengi onun içinde silâhlı bir yığın haydut çetesi gibi uyur, sırasında hepsi, silâhlarını kaptığı gibi dışarı dökülürdü.

Kahvenin içinde, dışında kimi Demokrat Partili erkeklerin toplandığı da görülüyordu. Pomak Mehmet de dışarıdaki DP'li-lerin arasında ellerini arkasına bağlayarak volta vuruyordu.

Bekri, soğuk sesiyle bir çay istedikten sonra, doğrudan doğruya hiç kimseye ünlemeden şöylece konuşmaya başladı:

— Ulan ibnetor, bize kaşkariko söker mi? Hem evimizin bir odasını kirala, hem de üstüne yatarak sahiplen. Biz, sana ev mi sattık? Bizi, dama düştük diye keriz mi sandın? Bana ibiğini kaldıranı anam avradım olsun mıhlarım. Sen, imam kayığının ne olduğunu biliyor musun? Biz, işte o imam kayığında kaç yolcu taşımış insanız. Ne bu kasıntı be? Herifçioğlu sanki Cumhurbaşkanı. Dur hele elime bir kolpo geçsin sana atacağım marizi ben bilirim.

Herkes, susmuş onu dinliyordu. Bir vukuat çıkacağı belliydi. Onun kime ünlediğini herkes anlamadıysa da Musa ile yanındakiler, başka bir-iki kişi anlamıştı. İçeride vukuat çıkacağını kestiren DP'liler, saldırıya geçmeyi bir yana bırakarak gözlerini ilgiyle Bekri ile karşısındakilere dikmişlerdi. Bekri, hiç de DP'li değilse de şu sırada DP'lilerin kendisini destekliyeceklerini bildiğinden çoktan beri unutulmuş ününü tazelemek için yerinden kalktı, ağır ağır Musa'nın karşısına geldi.

— Ulan kaparozcu, diye bağırdı, ağbimin evini gapan da gacan mı? Sana yutturmazlar, oğlum bu kocaman lokmayı. Evi biz sana satmadık, kiraya verdik. Bir de evi kendinin sanarak onu kurtarmak için mahkemeye gidiyorsun, sevsinler!

Muharrem Cenker, ayağa fırlayarak Bekri'nin önüne dikildi:

— Defol, git ulan buradan sabah sabah. Başkaları bizi döv-meye gelirken karşımıza sen mi çıktın?

— Sen karışma, enişte. Anam avradım olsun, sana da hakaret ederim sonra. Ben, akraba makraba dinlemem.

Ahmet Usta, tatlı davudi sesiyle:

— Oğlum dedi, sabah sabah belâ mısın sen?

Usuna birdenbire halktan biri olduğu gelmişti. Vaktiyle boks, judo, pehlivanlık gibi alanlarda amatörce çalışarak bilgiler, beceriler elde ettiğini anarak kendine güveni büsbütün artmıştı. Halk topluluğunun içinde aydınca düşünmekle birlikte halkça davranmanın gerektiğini anlamıştı. Onu iri yarı kof bir işçi sanan Bekri, omuzundan itti:

— Sana ne oluyor, ulan kereste?

— Ulan sensin. Arkadaşımıza söylediklerin bizi de ilgilendirir. Hem biz şu sırada külhanbeylerle uğraşamayacak durumdayız. Annenle, ağabeyinle hukukumuz vardır. Terbiyeni takın da bizi yalnız bırak. Hem bu kerte yakın komşuların dost olarak yaşaması, düşman olarak yaşamasından yeğdir.

Ahmet Usta'nın tatlı, barışçıl bir tonla söylediği sözlere son kerte içerleyen Bekri, onun yüzüne bir şamar savurduysa da o, kocaman eliyle bunu karşıladı, onun bileğini demir bir kısıkaç gibi yakaladı.

— Bırak ulan keş elimi.

— Terbiyeni takınıp buradan efendi efendi gidinceye dek bırakmayacağım.

— Yahu, bileğimi kıracaksın.

Çevresine bakındı, yardımcı aradı. Herkes kaygısız yalnızca bakıyordu. Bekri bir kabadayılık daha yaptı:

— Ulan kereste seni nallarım dinim imanım hakkı için.

— Anlaşılan seni terbiye etmek gerek.

Bu son sözü söyleyen Ahmet Usta, karşısındakinin yüzüne şimşek gibi bir tokat yapıştırdı. Onun elinden kurtulan Bekri, kaptığı bir sandalyeyi fırlatmak üzereyken Ahmet Usta, onu san-

dalyeyle birlikte yakalayıp duvara sıkıştırdı. Burnundan kan getirinceye dek yumrukladı. Sonra, sürükleyerek kahveden dışarı attı:

— Adamcağızın kahvesini yıkmaya hakkımız yok. Taban-can, bıçağın varsa al gel, ulan mıcır! Sessiz duran her insanı eti yenen kuş mu sandın?

Bekri, çamurların içinden kalkıp yine ona saldırmak istediys-e de toplanan mahkemecilerin trene yetişmek için davranmaları üzerine Ahmet Usta da onlara katılıp yürümeye başlayınca olduğu yerde kalakaldı. Pomak Mehmet'le öbür dövüşe hazır DP'li-ler, bu beklenmedik olay üzerine dayağı kendileri yemişçesine susmuş, onların arkasından bakıyorlardı.

Bu sırada, ellerini ilk kez arkasından çeken Pomak Mehmet, ortaya atıldı, gidenlerin arkasından sövüp saymaya başladı.

Çamurların içinden kalkıp mahkemeye yollanan grubun ardından bakarak ağıza alınmaz sövüntüler savuran Bekri, Pomak Mehmet'in övünüşünü işitince ona döndü:

— Ulan, kereste, diye bağırdı, bırak şu orostopolluğu. Ne övünüp duruyorsun çakalların arkasından?

Pomak Mehmet, onun üzerine yürüdü:

— Ulan keş, sabah sabah tımarın az geldiyse biraz da biz kaşıyalım.

— Ulan, tıngırtı bezi suratlı herif. Senin bir marizine kayarım ki kırk yıl tadı damağında kalır.

— Seni bu sabah tahtalı köyde bekleyen var galiba?

— Ulan şaban, bodoslamana bir yumruk atarsam bir daha çamura uzatırım boylu boyunca. Hem benim üzerime çok varma, ben şapçılığı bırakalı çok oldu. Şimdi evliyim.

Bu söz düellosunu bırakan Bekri, birdenbire Pomak Mehmet'in üstüne atıldı. Kapaştılar. Ona bir çelme takmak isteyen Pomak, dengesini yitirerek kendisi oradaki çamurlu su birikintisinin içine yuvarlandı. Bekri'yi de demir gibi pençeleriyle kavradığından onu da çekip sulara gömdü. Suyun içinde alt alta üst üste yuvarlanıp duruyorlar, ağızlarından salt hırıltılar çıkıyordu. Körük gibi soluyorlardı.

Çakır Hüsmen, Sadri Kabacan, daha birkaç kişi onları zorla çamurdan kaldırıp evlerine yolladılar.

Muharrem Cenker'in grubu, Bakırköy Mahkemesi'nde anlayışlıya benzeyen büyük başlı dört köşe kesme yüzlü, gözlüklerinin altında zeki gözler taşıyan orta yaşlı bir yargıçla karşılaştı.

Avukat, durumu açıkladı:

«Gecekondu sahipleri, evlerini kurarken sözü geçen arsalar, bütünüyle hazine malıydı. Bugün dahi mülk sahipleri, boş tarla olarak satın aldıkları bu arsaların tapusunu almış değillerdi. Oysa, onların boş tarlalar olarak nitelendirdikleri arsalar üzerinde bir yığın gecekondu vardı.»

Bir yığın gecekonducu, gözlerini umutla dikmiş yargıca bakıyordu. Yargıç, Tanrı gibi görkemli, suskundu. Baştan başa adaletin kanunundan yoğurulmuşa benziyordu. İri, zeki gözlerinin, tertemiz bakışlarında adaletin altın terazisi minyatür ışıklar gibi parlıyor gibiydi.

Bütün konuşmalar bittikten sonra:

— Ben bu davayı anladım, dedi.

Gecekonducular, bu sözün iki yana da çekilebileceğini anladılar. Bu, havada kalan bir sözdü. Bir saat sarkacı gibi havada sallanıp duracak, ileride, ağır basan yanın hesabına donup kalacaktı.

Bununla birlikte mahkemeciler, yargıcın bu sözünde kendilerini korumak istediğine ilişkin bir karar taslağı olduğunu sanmak eğilimindeydiler. Açık bir adaletsizliği gören yargıç, onlara ancak bu biçimde bildirmek istemişti.

Mahkemeciler, mahalleye dönünce bir kez daha yerin yerinden oynadığını, bölgenin Hükümet sorumluları ile birlikte getirdikleri bir yığın kazmalı yıkıcıyla CHP'lilerle öbür Demokrat Partiye karşı olanların evlerini yeni ilaveler yapıldığı bahanesiyle çatır çatır yıkıyorlardı. Mahallenin Demirkıratları(!) sevinç içindeydi. Pomakların hepsi Demirkırat olduğundan, yüksek sesle konuşan Pomak kadınları, CHP'li evlerin yıkılmasıyla kendi evlerinin kurtulacağını sanıyor, mavi gözlerinde, kar gibi ak yüzlerinde beliren sevinç yetmiyormuş gibi kahkaha atıyorlardı. Hınıslı Apo'nun, Giresunlu Hasan-Ahmet kardeşlerin, Ahmet Usta'nın, Erzincanlı İsmail'in, Lüleburgazlı Abdullah'ın evleri yerle bir edilmiş, son olarak Muharrem Cenker'in damına

çıkılmış olan kazmalı yıkma işçileri, kiremitleri süpürüp aşağı atmakta, çatının tahtalarını yine kazmaların uçlarıyla kaldırarak sökmekteydiler. Felakete uğrayan mahkemeciler, kendi evlerinin başına koştüğundan dayanışma yitmiş, herkes soğukkanlılıktan uzak anlamsız davranışlar içinde ya sövüp sayıyor, ya da umutsuzlukla kucaklaşmış, evinin enkazına, çoluk çocuğunun gözyaşına bakıyordu.

Muharrem, evine vardığında, bağırıp çağırarak Halk Partili olduğu üstüne adı çıkan üzgün, kumral Şube Müdürü'ne dert ya- nıyor, son günlerde eski ilavenin üzerine yaptıkları bir metrelik bir çıkıntının yıkılmasına gözcülük ediyordu. Bu bölgede ilk kez böyle bir şey oluyordu. Herkes, son günlerde koca koca ekleme odalar yapmıştı. Onlar hep Demirkıratların evleri olduğundan bu âfetten kurtulmuş, Muharrem'in dama yaptığı bir metre yüksek-liğindeki bölüm, çatır çatır yıkılıyordu. O zaman, Muharrem, karısı Nergis'in Şube Müdürü'nün öfkesini yatıştıracak biçimde konuşmasını etkisiz bırakan hatipçe bir bağırış çağırışa geçti:

Bu yapılan işin haksızlığını, zulmün daniskası olduğunu, son günlerde bırak bir sürü ilaveyi, çıplak arsalar üzerine yapı- lan gecekondular bile olduğu halde bunların hiç birine dokunul- mamış, bütün Demokrat Parti'den olmayanların evleriyle ilave-ler yıktırılmıştı.

O zaman, Şube Müdürü, ortada ihbar olduğunu, bütün ihbar sonucunda tutulan tutanakların işlem gördüğünü, kendisinin bu işte hiçbir günahı olmadığını anlattı. Sonra:

— Peki, son günlerde yapılan «ilave»leri gösterin, yıkalım. Çünkü, bugünlerde ilaveler için tutanak tutmak gerekmiyor, ila-veler hemen yıkılıyor, dedi.

Muharrem şöyle bağırdı:

— Yok, efendim, yok. Memlekette namus, vicdan, hak de- nen şey kalmadı artık. Padişahlık zamanında bile yoktu bu zu- lüm. Padişah, ayrı ayrı uluslardan olan tebaasını bile bir tutar, birinin hakkını öbürüne yedirmezdi. Oysa, şimdi, Türk ulusu ikiye bölünmüş, baştakiler ancak kendilerine oy verenleri tutu- yor, ötekileri Türk ulusundan saymıyor.

— Peki, göster bana bakayım, DP'lilerin yaptığı ilaveleri.

Muharrem, DP Ocağı üyelerinden bir ikisinin adını verince

Şube Müdürü, yanına, bir kaç kazmacı alarak gösterilen evlere doğru hışımla yürüdü. Yolun kıyısındaki Bahri'nin ilavesine in-en kazmalar, onu darmadağın etti. Bir başka ilaveye daha sata-şan Şube Müdürü'yle yanındaki memurlar Hacı'nın evinin altın-da küçük kontrplak bir ilavenin ayaklanıp yürüdüğünü gördüler. Merakla oraya seğırttiler. Gördükleri şeye gülmekten kendilerini alamadılar. Ahmet Ustalar'ınkiyle yöredeki daha bir kaç evin yı-kıldığı saatte içkili olarak kendinden geçmiş bir halde yatıp uyu-yan Hacı, kulakları sağır olup bütün gürültüleri işitmediğinden keserini almış, bir kaç gün önce yaptığı ilaveyi onarmaya çalışı-yor, yeğnik ilaveyi omuzlayarak biraz öteye yürütmek istiyordu. Evdeki kadınlar da evleri yıkılanları avutmaya gittiğinden hiç kimse onu uyaramamıştı.

— Ne yapıyorsun burada?

Şube Müdürü'nün sorusuna şaşkın baktı. O zaman, biraz öteden bakan Musa:

— Beyefendi, o sağırdır, dedi.

Bunun üzerine Şube Müdürü, kazmacılara:

— Yıkın! buyruğunu verdi.

Bir kaç kazmada zavallı kontrplaklarla tavuk kemiği inceli-ğindeki kadronlar, bu zulme hiç karşı koymadan darmadağın ol-du. Hacı, yarı içkili, elinde keseriyle olduğu yerde kalakaldı.

Şube Müdürü, hiç hesapta olmayan bu eklemeyi yıktıktan sonra:

— Musa'nın evi nerde? diye sordu.

Musa, Hacı'ya sorulan bu soruya kendisi yanıt verdi:

— Şu ötelerde olacak, efendim.

Şube Müdürü, o yana doğru hızlı hızlı yürüyüp giderken Musa, şöyle düşünüyordu:

«Hükümetlerin kararları, uygulama anı diye bilinen en kritik dakikalarda tehlikelidir. Onun kazmasının altından bu saatlerde ya da dakikalarda kaçabildin mi yüzde doksan paçayı kurtardın demektir. Adamcağızın başı, o kerte karışık ki başına bir iş gel-meden bir ayak önce bu felâket bölgesinden savuşup gitmek iste-diği açıktı. Şu bir kaç dakikalık yalan, bizim ilaveyi kurtarabilir.»

Ne yazık ki nereden geldiği anlaşılmayan bir âfet, bir koca-man göktaş gibi Ahmet Usta'nın evinin üstüne düşmüş, onu

yerle bir etmişti. Herhalde, gittikçe ilaveye benzemeye başlayan çardak şikayet edilmiş, yıkıcılar da coşarak bütün evi yıkmakta bir sakınca görmemişlerdi.

Musa, çocuğu, karısıyla evin yıkıntıları karşısında birer sandalyeye çökerek arpacı kumrusu gibi düşünen Ahmet Usta'yla karısının yanına gitti:

— Ne oldu, birader? Bence senin ev yanlışlıkla yıkıldı. Sanıma göre bugün daha çok ilaveler yıkılacaktı.

— Belki öyleydi, ama, bir çok ev de yıkıldı.

— Partizanlık başladı. Bundan sonra daha kötü günler göreceğiz. Bu arada da, anlaşılan dönüp dolaşıp bizim gibilere vura-caklar. Bu gece, sokakta kalamazsınız. Bizde konuk olursunuz.

Ahmet Usta, sigarasını fosurdattırken ayağıyla yere serilmiş kontrplağı dürterek öttürüyordu. Kontrplak, yakınmaya benzer ince, kalın sesler çıkarıyordu.

Ahmet Usta:

— Musa, dedi, ne düşünüyorum, biliyor musun? İşte, ben, halkım. Halktan biriyim. Halk gibi yaşamak için bütün eski kimliğimi yadsımışım. Halkın çektiği acıyı ben de olduğu gibi çekiyorum. Halkın kafasına dek gelen bir yıldırım, evini barkını enkaza döndürüyor. Halk, buna ne yapabilir? Gökten düşen yıldırımla Devlet, Hükümet katından gelen buyruk arasında hiç bir ayırtı yok.

İkisi de vurup yok ediyor. Biz, yakınacak bir kapı bulamıyoruz. Ben, ya da sen birer aydın olarak bunlara etkili birer yanıt verebiliriz. Ne yazık ki ben de, sen de birer gecekonducu olarak halktan zavallı birer parça olmayı benimsemiş durumdayız. Bunun için de gerçek halktan biriymişiz gibi susarak, alinyazısı denen bu hergeleliğe boyun eğeceğiz.

Ben, şairin, *mavi aynasında suların boy verip görünmek istiyorum*, dediği şeyin, yani halkın içinde boy verip yaşamak istiyordum. Siyasal icra güçlerinin beni ittiği yalnızlıktan kurtulmaya can atıyordum. Karşımda konuşabileceğim en ilkel bir kaç insanın, yurttaşın varlığını arayışım, zamanla korkunç, yakıcı bir özlem olmuştu. Halk dediğimiz insan yığını, hiç bir vakit saf bir insan topluluğu değil, türlü yaşam kalıntılarını, özellikle çok eski şeylerin, sömürücü türlü grupların etkisi altında yaşıyor. Sen,

ona en yeni düşüncelerin aydınlığında bakarken, o sana en eski düşüncelerin karanlığından bakıyor. Ben, örneğin, gizlenmek zorunda olduğumdan onun karanlık düşüncelerine karşı savaşmak serbestliğine sahip değilim. Modern düşüncelerimle onun karşısında boy verdiğim dakika özgürlüğüm tehlikeye giriyor. Hemen benim kendilerinden olmadığımı anlıyorlar. Böyle bir kaç ufak deneyim var. Kendimi çabuk topladım. Yoksa bir sürü tehlikeyi üstüme çekebilirdim. Gerçekten halktan biri olmak için bilsen nelere katlandım. Ömrümde hiç namaz kılmadığım halde cuma, bayram namazlarını hiç kaçırmaz oldum. Bir sürü cahilce, korkunç vaaz dinledim. Halk denen cahil yığınların ne korkunç bombardımanlar karşısında bulunduğunu o zaman daha iyi anladım. Onlar, Taş Çağı'nda dinzorlarıyla, daha pek çok dinzorumsu tehlikelerle boğuşan klan insanların alinyazısından daha insanı kebab ederek, ya da çiğ çiğ yemek için nasıl insanı en iyi yiyecek olarak nasıl kovalayıp duruyorsa bugün de durum bundan başka türlü değil. Bugünün insanı da yine insanı yemek için kovalayıp duruyor. Bir insan, halktan biri olmadıkça kuram olarak bildiği bu şeyi iyice anlayamaz. Ben, aydınlıktan ayrılıp zoraki halktan biri olduğum günden beri, halk için düşündüğüm, duyduğum bütün romantizmi yitirdim. Halk, çabuk telkin altında kaldığından dolayı da korkunç, tehlikeli. Bir kaç saniyede şimşek gibi dönüşler yapıyor. Dostluğuyla düşmanlığı arasında ancak sigara kağıdı gibi ince bir duvar var. Halktan her biri senin, benim bilgi düzeyimize eriştiği gün, halk denen kara insan kalabalığı ulus düzeyine yükselir. Artık, acınacak koyun sürüsü bir Türk halkından söz etme gerçeği de geçmişin miraslarından biri olarak kalır.

Ben, bütün bunları sana neden söylüyorum, biliyor musun, Musa? Ben, halktan biri olmaktan bıktım, usandım artık. Ben, bu durumda ne kendimi, ne de bu talihsiz sürüyü savunabiliyorum. En ilkel haklarımı bile koruyabilecek durumda değilim. Toplumun lanetlediği siyasal bir düşüncenin adamı olarak meydana görünmek bile bundan yeğdir. Savaşmıyorum. Keserle, testereyle, malayla çalışmalarım bana üç beş kuruş yemek parası getiriyorsa da bende ki savaş, yaşam potansiyelini en yararlı biçimde harcama olanağını vermiyor.

Biliyorum, eski aydın, devrimci duygular, düşünceler taşıyan Ahmet olarak meydana çıktığım gün, çevrem polisle dolacak, şimdiye dek nerede saklandığımı, neden saklandığımı, daha bir sürü şey soracaklar. Belki de öküzün altında buzağı arar gibi bende bir de casusluk arayacaklar. Polis hiç bir vakit, benim ruh bunalımımın, beni halkın arasına sığınmaya iten biricik neden olduğunu anlamaz; anlamaz değil de anlayamaz. Ne de olsa günün birinde halkın sığınağından dışarı uğrayıp insancıl savaşımı karınca kararınca sürdürmeye çalışacağım. Çağın pis yönetimi bizi sıkıştırma sıkıştırma öyle çıkmaz dönülere sokuyor ki bir çok aydın, bilinçli davranmadıkça bu büyümlü çemberden adımımızı dışarı atamayız.

Ahmet Usta böyle konuştuğunda Sevda, yabancı bir ulusun bir adamını dinliyormuş gibi düşünce perdesine hiç bir şey çarpmaksızın gözlerini enkazın üzerinde gezdirip duruyordu. Bu evceğizin her şeyini sevmişti. Yatakların üzerine atılmış, güllü yeşil kavuniçi basma perdeler, artık eski yerinde olmamanın üzüntüsünü yansıtır gibiydi.

Bir de çocukluğunda bir yıkım olmuştu: Bütün köy, yakılıp yıkılmıştı. Bunun nedenini şimdi bile öğrenmiş değildi. Anası, babası, kardeşleriyle birlikte yığınla insan ölmüştü. Buralar, bir daha kurdun, kuşun bile barınamayacağı duruma gelmişti.

Böylece onun evi, ömründe, ikinci kez yıkılmış oluyordu. Öteki yıkılışın nedenini bilmediği için bunun nedenini de bilmiyordu. İçinde güçlü olan her şeye karşı bir düşmanlık duygusu, bir tiksinti kabarmaya başlamıştı. Biliyordu: Ahmet onu damsız bırakmaz, yine başlarını sokacak bir barınak bulurdu. Ne var ki bir daha ne zaman böyle küçük bir ev sahibi olacakları bililemezdi. Öyle üzgündü ki ağzını bıçak açmıyordu. Saatlerdir, bu yıkım gürültülerinin sürdüğü sürece kulağına çarpan ancak bir tek güzel, umutlu söz olmuştu. Bu sözü de, herkesin arkasından atıp tuttuğu şu Musa Bey söylemişti:

«Bu gece, bizde konuk olursunuz» demişti.

Kocasının uzun zamandır kendilerine gecekondular, ilaveler yapmış, bin türlü iyilik etmiş olduklarından hiç biri gelip Ahmet Usta'ya «Geçmiş olsun» dememiş, bir acıma öykünmesi bile yapmamıştı. Bu yüzden onun yüreği, bütün bu insanlara karşı çü-

rümüştü. Uzaktan uzağa kendilerine bakışları bile düşmancaydı. Buranın insanları, suçsuz, hatta yararlı bir insana karşı bile ne çabuk düşman oluyorlardı? Ne garip insanlardı bunlar? Hepsi de büyülenmiş gibiydi. Sanki, bir dost değil de bir düşman hepsini büyülemişti. Bu yüzden de dostu düşmanı ayırt edemez duruma gelmişlerdi. Ahmet Usta, çoğunun evini bedava yapmış ya da onarını, bunu salt bir halk sevgisiyle yapmıştı. Sevda, bunu kocasının bir çok konuşmalarından anlamıştı. Önceleri, «Sevda Hanım, Sevda Hanım!» diye çevresinde dört dönen gecekondu kadınları, şimdi kocasına yaptıkları gibi ona da başlarını çevirip geziyorlar, onu tanımazlıktan geliyorlardı. Bu durum, onu deli ediyordu. Hiç bu kerte nankör insanlar arasında yaşanır mıydı? Neredeydi, o güzelim (.....) yaylaları? İğri büyümüş çamlar, meşeler, ceviz ağaçlarıyla süslü, akan sularla yıkanan o güzelim yalçın dere içleri, vadiler? Duru akar sularda şimşek gibi aşağı yukarı koşup duran alabalıklar, yalçın kayalıklarda meleyen yabankeçileri, elik yavruları, kekik kokan sütler, yoğurtlar, yüzleri tereyağı kokan çocuklar, meşeliklerden gelen keçi çingirakları, mavi ışıklı dumanla karışık bir müzik şöleni gibi içinde gittikçe koyulaşan karanlığa çarpıp duruyordu. İstanbul denen bu kentte her şey var ise de burada adalet denen şeyin zırnığı yoktu. İnsanları da kötüydü. Hükümetin elinin uzandığı her yerde kötülük vardı. Orada çocukluğu, o Hükümeteşiz zamanlarda geçmişti. Ne güzeldi o zamanlar, herkes yarı tok yarı açtı, ama birbirini sever, birbirini için vururdu. Gerekirse öldürdü. Burada evi çatır çatır yıkılıyordu da, hiç kimse ağzını açıp, «Bu ev de eskiden yapılmıştır» demiyordu. Belki de bu evleri yine buranın insanları yıktırıyordu. O Demirkıratlar denen kişiler. Kocasının, kendi evlerinden nice sonra yaptığı evlere dokunan olmamıştı.

Şundan ki onlar, hep Demirkırat Partisi'ne girenlerin evleriydi. Kocasını ne çok zorlamıştı:

«Ahmet, etme eyleme, biz de Demirkırata girelim. Dışarıda durursak başımıza bir iş açarlar. Şimdi, Şah'ın kılıcı onların eline geçmiştir.»

Ne yazık ki kocası:

«Giremeyiz, Sevdacık, demişti. Sonra akıllı adamdır diye beni partinin yukarlarına çıkarmaya çalışırlar. Siyasal durumum

meydana çıkar, polis, şimdiye dek neredeydin diye yakama yapışır, bütün rahatımız kaçar» der dururdu.

«Ama, Demirkırat'a girmeyenleri düşman biliyorlar. Böylece de bize kötülük edebilirler.»

İşte, en sonra korktuğu başına gelmişti. Demirkıratlar, fitleyerek onların evini yıktırmıştı. Bu ne biçim Hükümet ki, boyun-durağa vurduğu halkın bir bölümünü öbür bölümüne kırdırıyor-du.

Musa, Ahmet Usta'yla karısını alıp kendi evine götürdü. Hepsi soğuktan, öfkeden mosmor kesilmişti. Musa'nın yaktığı mangalın başına toplandılar. Musa, donmuş vücutlarla düşünceleri ısıtmak için çay yaptı. Isınan kafalarda yeni umut çiçekleri açtı.

Ahmet Usta:

— Ben, eski kimliğimin, açığa çıkması pahasına da olsa bu kanunsuz işin arkasını arayacağım, dedi.

Sevda ise:

— Ahmet, gidelim buradan, mağaramıza gidelim yine. Orada böyle kötülük yoktur, dedi.

— Ne diyorsun, yavrum, oralarda bizim gibileri hiç barındırmazlar. Dağların, taşların, kurtların, vahşi zulmünü yensek bile oradaki hükümet memurlarının kovuşturmasına uğrarız. Orda hiç hak arayamayız. Buralarsa göz önü olduğundan hak denen bir Anka kuşuna inanılır. Biz de onun bir kanadına asılarak güzel düşler görürüz hiç olmazsa. Hakkımızı elde edeceğimizi ummak bile bir çeşit mutluluktur. Sonra, gecekondumuzu yine dikeriz. Korkma, gecekondu dediğin, kedi gibi yedi canlıdır. Bir gecekondu kolay kolay ölmez.

— Ben, yine oraya gitmek istiyorum.

— Yavrum, biliyorsun ki orası, bugün yasak bölgedir. Jandarmalar, orada kimi görseler vururlar.

— Biz de oranın yasak olmayan yanına gideriz.

— Bakalım, Hükümet, orayı yasak bölge olmaktan çıkarak, oraya sağ kalmış eski sürgünlerle kimi göçmen ailelerini yerleştirecek deniyor. Belli olmaz, belki sana da orada bir yer verilerse bir süre kalmak üzere gideriz. Ama, inan bana, ne sen

ne de ben, artık böyle yerlerde yaşamayız. Zıyan olur gideriz. Çocuklarımızı okutamayız. Milyonlarca Türk köylüsü gibi, senin gibi cahil kalırlar. Hepimize yazık olur sonra. Umutsuz düşme, ben İstanbul'da sana yine bir ev yaptırırım.

Bu sözler, Sevda'yı biraz yatıştırmıştı.

Karanlık basıp da Zarife işten dönünce, depreme uğramışçasına yıkılıp yerle bir edilmiş gecekonduların karşısında şaşırıyor. Bu yeni dalga, durup dururken nereden gelmişti? Daha trenden indiğinde kulağına çalınan korkunç sözlerden titremişti. «Bütün komünistlerin evleri yıkıldı» diyorlardı. İçi hop etmişti. Acaba kendi evleri de yıkılmış mıydı? Musa'nın gözlerinden durumu öğrenmek istedi. Öteki, yine bakışları, kaşlarıyla yıkılmadığını anlatmak istediye de buna inanmamıştı. Evinin ayakta durduğunu görmedikçe de inanmayacaktı. Kocasının kendisini avuttuğunu sanıyordu. Sevdalar'ın evinin yanından geçerken her zaman görmeye alıştığı ışıklı pencerenin yerinde yeller esiyordu. Alacakaranlıkta da bir yığın enkazın yerde yattığı görülüyordu.

— Demek, Ahmet Beyler'in evini de yıktılar ha?

— Evet, Zarife, bizimki de listede vardı. İyi ki heriflerin kör yanına rastgeldi.

— İstasyonda ne diyorlardı, biliyor musun? Komünistlerin evleri yıkıldı deniyordu.

— İşte, canım, Demokrat Parti'den olmayan herkes komünist, değil mi?

Akşam yemeğini birlikte yediler. Ahmet Usta, sinirleri biraz daha yatışmış olarak:

— Bir gecekonducu, eğer gerçek bir gecekonducu ise, yani gecekonduşundan başka hiç bir sığınacak yeri yoksa, gecekonduşunun enkazı üstüne, ya da altına postu serip oturmalıdır. Olur olmaz gürültüye pabuç bırakan gecekonducu, gerçek gecekonducu değildir. Bir insan, bir aile, ancak yıldızların altından başka bir mekânı kalmadığı sürece gerçek gecekonducu olabilir. Her türlü belâyı, fiyaskoyu, başarısızlığı, küçümsenmeyi, aşağılanmayı göze alarak gecekonduşunun kontrplaklarıyla kadrânlarına son birkaç kuruşunu da yatırır, dam savaşı meydanına atılır. Bizler de gerçek gecekonducuyuz. Şundan ki bugün kira verecek durumda değiliz. Ancak, boğazımızı geçindirebiliyoruz. Eğer şu

sırada Musa ile Zarife gibi insancıl dostlarımız da olmasaydı geceyi evimizin enkazı altında geçirecek, belki de bu soğukta birimizden biri hastalanacaktı. Ben, keşke, dedim, Musa ile Zarife kardeşlerimiz de burada olmasaydı da kış gecesini enkazın altına sığınarak geçirseydik! O zaman, başarıya daha çok yaklaşırdık.

Zarife:

— Olmaz öyle şey, dedi, insanlık öldü mü, Ahmet Bey?

— En sert gerçeklerle savaştan insanlar, başarıya belki geç ulaşıyorlar, ama, kazandıkları başarı sağlam ve sürekli oluyor. Ben, bu kanıdayım.

Ahmet Usta, sabaha karşı kalkarak evinin yıkıntılarından üstünkörü bir barınak meydana getirdi. Yağmur, kar işlemeyecek bir halde birbirine çattığı eski malzemeden içine oturulabilir en ilkel bir barınak yapmıştı. Musa kalkıp da Zarife'nin kahvaltısını hazırladığı sırada içeri girdi.

Musa:

— Yahu, ben de seni ayak yoluna filan gittin sandım. Ama, sen daha uzaktan geliyor benziyorsun. Hem, uykumun arasında bir sürü tak tuklar da işittim. Sen miydin onları yapan, yoksa?

— Bendim, yıkılan evimizin malzemesinden küçük bir barınak meydana getirdim. Yem olmayacağım bu heriflere. Sonuna dek savaşıacağım. Biricik malı mülkü bu gecekondu olan zavallı halk insanının umutsuzluğu içinde savaşıacağım.

Bu sırada Zarife de kalktı. Konuşulanları işitmişti. Yıkılan bir gecekonduyu Hükümete onu destekleyen siyasal örgütlere karşı tek başına direnerek yine kurmanın ne korkunç bir enerji istediğini o da biliyordu. Bunu yapmak için ya çok inatçı bir halk insanı, ya da kanunlarla, kanun adamlarıyla nasıl boğuşulacağını bilen gerçek bir aydın olmak gerekiyordu.

— Bugün, biraz Kaymakamlıkta, Savcılıkta, Belediyede, İstanbul Valiliği'nde uğraşıacağım. Bizim evin kanunsuz yıkıldığını yediğim ekmek gibi biliyorum. İsterlerse kim olduğumu anlatsınlar. Savaştan çekilmeyeceğim. Haydi, şimdilik Allahısmarladık, diyerek çıkıp gitti.

Yolda, Akıl Hastanesi bahçivani Ahmet Ağa'ya rastladı. Adamcağız, geceyi uykusuz geçirmiş benziyordu. Yuvarlak,

kanlı canlı yüzünün ortasındaki saf halk insanı gözlerinin altı uykusuzluktan şişmişti. Bunların içinde ağlayan bir anlam vardı. Ahmet Usta'yı tanıyordu. Ahmet Usta onun da evine birkaç çivi çakmıştı. Geldi, Ahmet Usta'nın elini yakaladı. İri, nasırlı, sert ellerinin kardeşçe sıcaklığı Ahmet Usta'nın eline geçti:

— Bu, ne oluyor böyle, Ahmet Usta? Te bunların hepiciğini temizlesem haklı değil miyim? Nasıl oldu da bizim evlerimize rastladı bu felâket? Bizimkilerle öbürleri arasında yok hiç bir fark? Benim evin yıkılmasına, sanırım birkaç yüz metre kala ötemizde yeni yapılan bir köşkün sahibi mühendis Zeki sebep oldu. Ya seninki? Seninkinden yeni yapılanlar durur da, seninki nasıl gider? Kimbilir, belkim bunca hıyara gecekondu yaptığının cezasını çekiyorsun?

Bana gelince: Böyle sessiz sedasız dururum, ama, ben, çok tehlikeli bir adamımdır, Ahmet Usta. Ben, bu yaşa dek dümdüz asfalt yollardan, çiçeklerle bezenmiş çimenlerden yürüyerek gel-medim. Çok ele avuca sığmaz bir adamdım ben gençliğimde. Edirne'de Yunan zamanında, zararlı bir ağanın göbeğine beş kurşun boşalttım, on beş yıl ceza yedim. Adaletsizliğini bildiğim insanı gözümü kırpmadan temizlerim. Te namusum hakkı için söylerim, temizleyeceğim şu evceğizimi yıktıranları. Ben, bu yaştan sonra nerden bir daha ev yaparım? Bir atımlık barutumuz vardı, onu da bir gecede atarak tükettik. Şimdi kalmadık mı gene ayazda bizim çoluk çocukla? Geç de evlendim, gözü kör olsun feleğin. Bizim paliler henüz okurlar okulcağızlarda. Hiç olmazsa, dedik, kiraya vereceğimiz parayla oncağızlara üst baş alırız. Ama, namerdin köşküne gölge düşürür diye indirdiler kazınayı tepesine. Şimdi, ben, nah o kalçın ağızlı Şube Müdü-rüyle, o köşkün sahibini birer birer nallasam hakkım değil mi? Bağrım için için yanar gibi. Sorma gitsin, Ahmet Ustam.

— Kardeş, sen hapisane görmüş, gün görmüş adamsın. Öyle insan vurmakla hiç bir şey elde edilmez. Yitirdiğimiz haklarımızı elden geldiğince kanun yolundan arayacağız. Sen, varır iki ki-şiyi vurursun, beri yanda kendin başta olarak bütün çoluk çocuk, yok olur gidersiniz. İnsan, felâketlerin üstüne üstüne gitmeli, ama sonunda onun pençesinden bir şeyler koparmak umudu ol-malı. Yoksa felâketin çarptığı insanlar, topyekun yok olmak üze-

re onun üstüne giderlerse akıllıca bir iş yapmış olmazlar. Eğer sen, bugünkü felâketten daha büyük felâketleri göğüslemek, bunların kökünü kazımak üzere, üzerlerine gitmek yürekliğini gösterebiliyorsan bunu ancak bir amaç için yapmalısın. Eğer çektiğin tabanca, boşalttığın kurşunlar, senden sonra senin akıbetine uğramış binlerce, on binlerce kişiye kurtuluş kapıları açıyor, o zaman, bu bir insanlık davası olur. Senin anlayacağın, ahababım, felâketimizin açılarını dindirmek için yeni felâketler hazırlamak düşüncesi hiç de çıkar yol değil.

— Yani, uzun sözün kıtası: Vurmayayım mı bu herifleri demek istiyorsun?

— Vurma, kardeşim, vurma. Onlara değil, kendine yazık edeceğin için vurma. Git işine, ağaçlarını buda. Akşama, çocuklarını nerede barındıracağını düşün. Sonra, onları, bugünkü bu adaletsiz heriflerden daha iyi adam etmeyi düşün. Bence, akıllı bir insan olarak bu dakikadan sonra yapacağın biricik iş budur.

— A be, Ahmet Usta, sen de bizim hastanedeki profesörler gibi konuşursun. Okumuş bir adama benzersin sen.

— Evet, Ahmet Ağa, ben, bilemeyeceğin gibi okumuş, yazmış bir adamım. Ama, ne yazık ki ikimiz de aynı adaletsiz heriflerin elinde oynucağız. Neye yarar bir kaç kişinin okumuş yazmış olması? Bütün yurt çocukları okuyup yazmalı ki bu kurtlar, suyun başından süpürülüp atılsın. Haydi, şimdi güle güle git iş-çeğizine. Allahaismarladık.

Ahmet Ağa, epeyce yatışmış olarak bir kez daha gecekondusunun yıkıntısını gözden geçirmeye giderken o da trene koştu.

9

Yurt, seçim bayırına girmişti. Bütün yurttaş toplulukları cıvıl cıvıl kaynıyordu. Bu kaynayıştan gecekondu mahallesinin alınıyasısına da biraz bir şeyler düştü. Bütün Türkiye, iki düşman kampa ayrılmıştı. Dört yıllık Demokrat Parti iktidarı süresinde ceplerine milyonlarca lira indiren iktidar elebaşlarıyla onun nüfuzlu yağcıları, yoksul Türk halkını bir kez daha karşı karşıya getirip eski milyonların üstüne yeni milyonlar istiflemenin ardındaydı-

lar. İktidarın, beş altı bin Türk askerini Kore cehenneminde hacamat ettirip iki yüz Türk aydınını komünist diye Washington'a satarak her mahallede -ama zenginlerin mahallerinde- bir milyoner yaratma politikası, gerçekleşmek üzereydi. Amerika'nın, Türk askerlerinin Kore'de döktükleri kanla bir kaç yüz Türk solcusunun başına ödediği milyonlarca dolar, yurdun yoksul, kıraç toprakları üzerinde şöyle bir görünüp fır döndükten sonra bir kaç yüz DP'li vurguncunun cebine inmişti. Bir kaç yüz komünist, aydın ya da solcunun milyonlarca dolar getirdiğini gören DP elebaşları, bu kez, seçimde karşılaşacakları bütün muhalifleri komünist, bolşevik olarak ilan etmeye, böylece Amerika'dan gelecek dolarların sayısının bir kaç kez yükseltmeye çalışıyorlardı. Türkiye'den 1920 yılı içinde komünizmle birlikte sosyalizmi de, en ılımlı solcuyu da tekne kazır gibi kazıyıp yok eden kırk yıllık İşmet İnönü'yü bile komünist olarak ilân etmeye başlamışlardı. İşte, o zaman, iş tatlılaşmıştı. CHP diktatörlüğüne her nasılsa yamanmış bir yığın aydın, bu solluğu benimseyerek yetiştirme yoluna girdi. «Bir insana kırk gün ne dersin o olur» diye geçer akçe olan atalar sözü, bu önemli konuda uygulanma alanına girdi. Bir kaç yüz komünistle Türk ordusundan bir kaç binin başına milyonlarca dolar alan DP elebaşlarının hırsları, bütün ölçüleri aşıyordu. Türkiye'nin küçük bir Amerika olacağından söz edip dururken bütün memleketi yeni bir yıldız olarak Amerikan bayrağına eklemenin mutluluğuna ermeyi de için için düşünüyorlardı. Türk ordusunun en yüksek basamaktaki yeteneksiz başları da Menderes'in paltosunu tutmayı şeref sayıyordu.

Paraya, refaha, mutluluğa bu kerte yaklaşmış olmanın korkunç tadını tadan DP elebaşları, oturdukları koltukları kaptırmamak uğruna kızgın bir seçim kampanyası açmışlardı. Yıldırma, terör, her şey geçerliydi:

«Korkmayın, biz adamakıllı zenginleşelim, sizi de zengin edeceğiz» diyorlardı.

Yalan da söylemiyorlardı. Halkın önüne düşen çığırta kılavuzlara bir kaç kemik atıyorlar, halk da bir gün zenginleşme sırasının kendisine geleceğini düşünerek avunuyordu. Eğer DP bin yıl iktidarda kalsa en yoksul köylüye de bir kaç kemik kapmak için sıra gelecekti. Sahipsiz kalmış olan halk:

«Varsın zengin olsunlar, bizim sahibimiz onlar. Zaten insanın sahibi de yoksul olmaz ya!» diye düşünüyordu.

İşte, dört yıllık DP iktidarı süresince çamurdan, yıkım tehlikesinden, tarhana çorbasından başka bir şey görmemiş olan gecekondu halkının çoğunluğu DP terazisinin gözüne binmişti. Mahallede parmakla gösterilecek kerte azınlıkta olan CHP eğilimlilerle bir kaç başka muhalifi çiğ çiğ yemek uğruna davranmışlardı. Muhalif komşusu olanlar, bu komşularına büyük kötülükler etmek için ne gibi işler yapacaklarını düşünüp duruyorlardı. İlk uslarına gelen, bunların evlerini ateşe vermekti. Ne yazık ki mahallede yanan bir ev, öbür evleri de tehlikeye atardı. Çerden çöpten bir yığın gecekondu, tutuşup yanabilirdi. Bir de mahalleden imza toplayarak adam sürmek usulü vardı. Örneğin, Musa ile Ahmet Usta'yı (gecekonduğunu yine kurma olanağını sağlamıştı) basımevi sahibi Hüsrev'i, iki kızını işleterek içki parası elde eden Çingene Kâzım'ı, kalabalık Erzincanlı Ahmet Çavuş ailesini, Muharrem Cenker ailesini, hangi partiye oy atacakları hiç bir biçimde bilinmeyen Hacı ailesini mahalleden sürebilmek için bunlara her türlü bayağı suç yükleniyor, bu konu, DP'li evlerde toplantılarda sık sık konuşuluyordu. Mahalleyi katıksız Demirkırat yapmak istiyorlardı. Bütün Türkiye'yi katıksız Demirkırat yapabilmek için sonsuz bir hırsa kapılmışlardı.

Musa, Ahmet Usta, Muharrem Cenker aileleriyle daha bir kaç halk ailesi yazar, basımevi sahibi Hüsrev için oldukça karanlık günler başlamıştı. Günlük küçük yaşamları zehir ediliyordu. Demokrat komşular, işi azıttıkça azıtıyordu. Demokrat olmayan bir insanın varlığına katlanamadıkları gibi bunların hâlâ neye güvenerek Demokrat olmadıklarına da şaşıyorlardı. Salt bölgedeki gecekonduları kurtarmak için Demokrat Parti ocağını kurmuş olan Kemal Umar'la Salise Umar, Demokrat Parti'nin havarileri kesilmişlerdi. Partiye bir din gibi inanmaya başlamışlardı. Demagog değildiler. Demokrat Parti'nin, hem buradaki gecekonduları, hem de bütün Türkiye'yi kurtaracağına inanıyorlardı. Kemal Umar, evini komşu kapısı yapmış olan yöre Demokrat köylülerine, köylerinde yapılacak işleri davudi, güzel sesiyle anlatırken heyecanının yükseldiğinden, bu sırada duyduğu mutluluktan gözleri yaşarıyordu. Hatiplik gücünün, particilikte

en çok işe yaradığını görerek hem şaşıyor, hem de seviniyordu. Kendisine karşı çıkanları kolayca susturuyor, mantığının, zekâsının gücüne hayranlık uyandırıyor. Daha çok yöre köylüleri, onun arkasını bırakmıyorlardı. Yoksul halkın DP saflarında git-tikçe daha çok sıklaşması, Kemal'i yanlış yargılara da sürüklüyor, Türkiye'yi artık tek partinin yönetmesi, bunun da ancak Demokrat Parti olması gerektiğini savunuyordu. Vaktiyle İttihat ve Terakki Türkiye'yi tek parti olarak, CHP de yirmi yedi yıl yönetmişti. Bu yurttaki başka türlü olamazdı. Şimdi de sıra Demokrat Parti'ye gelmişti. Bu, bütün Türk halkının partisi olduğuna göre sonuna dek Türkiye'yi yönetme hakkına sahipti. Öbür iki parti, hiç bir zaman halkın partisi olmamıştı. Kemal Umar, bu konuşmalarını bütün Demokrat hatiplerin yaptığı gibi İsmet İnönü düşmanlığıyla süslüyordu. Demokrat Parti'nin bundan sonra Türkiye'de bin yıllık bir egemenlik kurabileceğine inanmak, pek öyle abartmalı bir düşünce sayılmıyordu.

Salise Umar, Demokrat evlerin eşiklerini aşındırıyor, onları Demokrat Parti saflarına yakıştırıyor, militanlar olarak yetiştirmeye çalışıyor. Ne de olsa kadın olduğundan işe biraz da duygu karıştırarak Demokrat Parti düşüncesine bir din mistisizmi karıştırıyor, kendilerinden olmayan komşu kadınlara karşı oldukça acı bir ortam hazırlıyordu. Mahallede düşmanlıklar kö-rüklendikçe körükleniyor, herkes, karşısındaki erkek hasmını puşt, karısını da orospu olarak niteliyor.

Demokratlar, böyle yaptığı gibi muhalifler de böyle yapıyorlardı. Kemal Umar'la Salise Umar'ın ünü çevre köylerinde, bu-cakta, ilçede de yayıldığından en ağır sövüntüleri birer paratoner gibi üzerlerine çekiyorlardı. Kemal'e karısının kötü kadın olduğuna değin yüz kızartıcı imzasız mektuplar geliyordu. Onlar da özel konuşmalarında bu iğrenç mektupları göndermiş olduklarından kuşkulandıkları kişilerin aile yaşamlarının iğrençliğine değin öyküler anlatarak yüreklerini serinletmeye çalışıyorlardı.

Son günlerde Kemal Umar ailesinin en çok kızdığı, düşman olduğu aileler arasında Muharrem Cenkerler'le, Musalar bulunuyordu. Muharrem'i, yakında doğması kaçınılmaz gibi görülen Halk Partisi Ocağı'nın kurucusu, Musa'yı da akıl hocası olarak düşünüyorlardı. Bu da mahalle için en büyük suçu işle-

mek demekti. Şundan ki, mahallede ilâçlık bir kaç muhalifin ya da CHP'linin bulunması bile bütün gecekonduların yıkılmasına yol açabilirdi.

Musa, bir gün karısıyla sokaktan geçiyordu. Nükhet'le Perihan'ın evinin önüne geldiklerinde sağdaki yeşilliklerle yarı örtülmüş küçük çardakta yarı gizli iki kadından birinin ağzından:

— Mikroplar! lâfı çıktı.

Bir kaç adım ilerledikten sonra Musa'nın kafası karıştı: Biri si kendilerine lâf atmıştı. Zarife'yi olduğu yerde bırakarak geri döndü. Evin önüne dolanarak mahsus dikkatle durarak baktı. Çardakta Perihan'la Salise oturuyordu. Musa, dik dik bakınca Salise'nin tiksinti dolu güzel yeşil gözleriyle karşılaştı.

Perihan, hiç dayanamayarak gencecik cennet yeşili gözlerini kaçırdı. Musa, o zaman bu iki güzel kadının kendilerine karşı kinle, tiksintiyle dolmuş olduğunu gördü, ürperdi. İki güzel yeşil gözlü kadının yüzünde büyük bir düşmanlık okunuyordu. O zaman, particiliğin iğrenç etkilerini düşündü. Bu iki güzel kadında particiliğin yarattığı bu saldırgan etki, Musa'nın gözünü açtı. O zaman, polisin, şimdiye dek halk üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiye bir de parti düşmanlığının katıldığını anladı. Şimdi, gecekondu halkı, onunla, onun gibileri çifte kavrulmuş bir düşmanlığın gözlüğü arkasından görüyordu. Bu, oldukça kötü bir şeydi. Şimdiye dek, bütün yaşamı boyunca kadınlar kendisine böyle saldırırcasına hiç lâf atmamıştı. Yalnız, kaynanasıyla karısının arkadaşı Fatma'nın, hastanede söverek yüzüne tükürmeleri, bunun dışında bambaşka bir olaydı.

Bu sırada Nükhet, bütün parlaklığıyla meydana çıktı. Demokrat Parti'ye yazılmış, arkasını da sağlama almıştı. Kocasını ayartıp durduğunu sandığı bir kaç kadın arasında, iki kadına karşı savaş açmıştı. Bunlar Zarife'yle Cevriye'ydi. Salise'nin Perihan'ın çardağında otururken yoldan geçen Musa'yla karısına «mikroplar» diye ünlemesi, onun da kulağına gitmiş, ona yeni atılım hızı vermişti. Artık, sabah akşam oradan geçen Zarife'ye ağza alınmaz sözlerle saldırıyor, Musa'nın ardından ise biraz da mırıltıya benzer sövüntülerle veriştirmeyi daha uygun görüyordu. Zarife'ye, o, yol boyunca, Cemile Kadın da her geçişinde:

«Kalçin ağızlı, vatan haini orospu» diye saldırmayı iş edinmişti.

Kimi zaman, çevrede Demokrat kadınlar bulununca kollarını sıvayarak önüne çıkıyor, onu dövecekmişcesine durumlar alıyor, gösteriş yapıyordu. Ne var ki Musa, her zaman oralarda hazzır bulunduğundan cakası uzun sürmüyordu.

Nükhet'le, Cevriyeler ise bu sırada karşılıklı olarak en düşmanca günlerini yaşıyorlardı. İlk önceleri, onların horozlarına takmış olan Nükhet, bu kez de köpekleri Linda'ya takmıştı. Hayvan, hiç de onların evinin önünden geçmediği halde çocukları ısırtıyor diye bir gürültü çıkardı. Bir gün kocası Ahmet'i kışkırtarak Linda'yı vurdurmak istedi. Ahmet, tabancasını çekerek duvarın dışından bahçedeki köpeğe bir kaç el ateş ettiyse de tutturamadı. Yalnız, az kalsın, Cevriye'nin kundaktaki en küçük kızı Gülşen'i vuruyordu. Kurşunlardan biri, pencereden sekerek çocuğun yanı başında duvara saplandı. Bunun üzerine Cevriyeler, polise tutanak tutturup Nükhet'in kocasını mahkemeye verdiler. Mahkeme sürdüğü günlerde iki aile arasındaki düşmanlık arttıkça arttı. Birbirlerini çiğ çiğ yiyecek duruma geldiler.

Nükhet, boş durmadı. Yeni bir düzen kurdu: Bacaklarını yalayıp kanatarak polise başvurdu. Bağcılar'ın köpeği Linda'nın, kendisini daladığını söyledi, isteyerek iğne yemek üzere Kuduz Hastanesi'ne götürüldü. Nükhet bu sırada kocaman iğneleri yiyedursun, Cevriye'nin kocası Halim, her Allah'ın günü lokantasından bir yığın yiyecek yüklenerek Linda'ya götürdü. Demir kafes içinde on üç gün ne olduğunu anlamadan mahpus kalan Linda, eve dönünce, doktor da Nükhet'e vurduğu iğneleri azalttı, en sonra kesti. Hayvanın turp gibi sağlam olduğu anlaşılmıştı. Ancak, Nükhet'in bir yığın iğne yediği bu günlerde, mahkeme, Ahmet'i beş yüz lira para cezasına çarptırdı. Bu da, bu huzursuz aile için ayrı bir acı oldu.

Bir gün Musa, bir öğrencisine verdiği yabancı dil dersinden dönüşünde Nükhet'in, yolunu kestiğini gördü:

— Musa Bey, bakın bakayım, şu bizim bahçede ne görüyorsunuz?

Musa, baktı. On kara hindisinden birinin bacakları bağlı ola-

rak yerde yan üstü yattığını gördü. Hayvan, belki de tanımişti. İki iri kara göz yaşı damlası gibi üzgün gözlerini kırıştırarak kendisine bakıyordu:

— Peki, neden tutup bağladınız bu hayvanı, Nükhet Hanım?

— Bu hayvanı gelip sizin bahçenizden tuttuğumu sanıyorsanız aldaniyorsunuz. Benim damıma çıktı. Muşambalarımı yırttı. Ben de yakaladım. Yırtılan muşambaları öderseniz hindinizi veririm.

— Nükhet Hanım, bu hindiyi yoldan çevirip tuttuğunuza yemin etsem başım ağrımaz. Ben, burada bulunduğum sürece hindilerimin hiç kimsenin damına çıktığını görmedim. Nasıl oluyor da benim kente gittiğimi zamana rastlıyor?

— Ekmek şu gözüme dizime dursun, üç çocuğumun ölüsünü kazanda yıkayayım ki günlerdir sizin hindileriniz bizim damda geziyor, muşambaları gagalarıyla, ayaklarıyla bütün deldiler. Bu yüzden geçenki yağmurda dam şakır şakır aktı. Şu sırada muşambaları değiştirecek param da yok. Eğer, yırtılan muşambaların parasını vermeyecek olursanız, akşama hindinizi kocama verip sattıracağım. Parasıyla da muşamba alacağım.

Musa:

— Peki, ben de sizi hindi hırsız olarak şimdi karakola şikayete gidiyorum. Hem daha iyi, şikayetini polise yapar, benden de muşambanızı onarmak için birkaç kuruş koparabilirsiniz. Şimdi, şu elimdeki paketleri bırakayım gidiyorum.

Musa, bunları söyleyerek uzaklaşırken bacakları saatlerdir bağlı kalmaktan uyuşan zavallı hindisinin sarhoş gibi sendeleyerek arkasından geldiğini gördü. Anlaşılan, Nükhet, yeni bir horoz olayı yaratmamak için hindinin ayaklarını çözüvermişti.

Bir pazar sabahı, iki yıldır boş.duran Mükerrerler'in evinin önünde eşya, insan yüklü bir kamyon durdu. Mükerrerrem'le çoluk çocuğu Batı Anadolu'nun bir kasabasından dönüyorlardı. Demokrat Parti iktidara geldikten biraz sonra Halk Partili olduğu için Anadolu'ya sürüldüğü söylenen Mükerrerrem, iki yıl sonra istifayı bastığı gibi çoluk çocuğu alıp İstanbul'a dönmüştü. Dağ başlarında okul çağına gelen çocuklarını okutamaz hale gelmişti. Mükerrerrem, biraz daha erkekleşmiş, kararmış, Şahika biraz

daha serpilmiş güzelleşmiş olarak şoför mahallinden indiler. Eşyaların arkasından da Şahika'nın esmer güzeli kız kardeşi Melike'yle üç de erkek çocuğu indi.

Mükerrem'in evi temelli boş kalmış değildi. Tıpkı kendisine benzeyen kardeşi balıkçı Ahmet, kışları ara sıra orada gelip yatıyor, yazınsa hiç uğramıyordu. İçeride eşya diye bir şey yoktu. Kapısına da hiç bir zaman kilit vurulmamıştı. İlkönce kapıyı kucağında beşinci erkek çocuğunu taşıyan Şahika itip açtı. İki yıl süren bakımsızlıktan ev kalbura dönmüştü. Her yandan dışarısı görünüyordu:

— Mükerrem, bak, diye bağırdı. Kardeşin evi ahıra çevirmiş. Bir çivi olsun çakmamış.

— Zarar yok, onarırız. Bol tahtayla kereste geliyor arkamızdan. Az zaman içinde evi oturabilir duruma getireceğiz.

Musa, Zarife, onbir yaşına basan kızları Işıl, bahçede oturmuş kahvaltı ediyorlardı.

Musa:

— Zarifecik, dedi, komşularımız, bu kamyonla yüzlerce kilometre uzaktan geldiler. Yorgun oldukları gibi açtırlar da. Göre-nektir: Onlara bir kahvaltı çıkaralım. Şimdi evi düzene sokunca-ya dek aç kalabilirler. Çocuklar, dayanamaz. Çaydanlığı doldur, demliğe bol çay at. Sekiz on tane yumurta kaynat, kavanozdaki reçeli, zeytinleri, ekmeği tepsiye koy götür.

Zarife, iyiliksever, iyi huylu bir kadındı. Musa'nın dediklerini az zamanda yerine getirerek tepsiyi süsledi, aldı götürdü. Onun tepsiyle geldiğini gören Şahika, memesini beşinci oğlunun ağzına vererek ona doğru gitti.

— Şahika Hanım, çok uzaktan geliyorsunuz. Size yakın komşuluk dolayısıyla ufak bir kahvaltı hazırladık.

Şahika tepsiye şöyle yukardan bir göz attı:

— Çok zahmet etmişsiniz. Bizde belki yüz tane yumurta var. Bir kısmı da haşlanmış. Demin bir yığın da çöplüğe attım.

Zarife, dönüp kocasına baktı. Sonra:

— Şahika Hanım, dedi, siz bu tepsiyi alın da isterseniz öbür yanda dökersiniz. Kocam söyledi, ben de hazırladım.

Şahika, tepsiyi istemeyerek aldı, biraz ötede yere bıraktı.

Zarife de, Musa da korkunç bir ders almıştı. Tok ağırlamaya kalkmışlardı.

Zarife, yarım saat sonra, getirilen tepsiyi aldı. Yumurtalar, zeytinler, ekmek olduğu gibi duruyor, bir kaç bardak çay içilmiş, reçelse büsbütün yenmişti. Anlaşılyordu ki reçeli de annelerinin istememesine baş eğmeyerek çocuklar yemişti: Tepsinin şurasına burasına dökülen reçel damlaları da bunu gösteriyordu.

Bununla birlikte Şahika ile Zarife arasında ufak bir arkadaşlık kurulur gibi oldu. Zarife, Atılgan adlı en küçük, ak tenli, pek güzel oğlan çocuğunu sık sık onun kucağından alıp sevmeye başladı. Böylece ciciannesi oldu. Mükerrrem, kaşla göz arasında Musa'yla birkaç kez, çok kısa bir süre görüştü. Ne var ki bu bahar havası uzun sürmedi. Bir gün Salise, Şahika'ya gelerek uzun boylu görüştü. Ondan sonra, birden bire sular karardı. Şahika, ayağını kestiye de Zarife çokça yalnızlık duymadı. İşyerinde bir yığın kız, kadın arkadaşı vardı. Eve döndüğünde, insan kalabalığından yorulmuş olarak geliyordu. Ancak, Sevda, küçük Emrah'la çok yalnızlık çekiyordu. Evleri yıkıldığı günden beri, bütün insanlara karşı küskündü. Evleri yine yapıldığı halde bile köyünü anıyor, oraya yakın yerlere gidip yerleşmelerini istiyordu. Ahmet Usta, işte olduğu zamanlar, evinin önünde tek başına oturup dertleniyor, ancak Zarife'yi yalnız bulunca onun yanına koşuyor, bir tek onunla konuşurken karamsarlıktan kurtuluyor, dünyada iyi insanların da bulunduğuna inanmaya başlıyordu. Son zamanlarda kocası ve çocuğuyla sanki uzak dağ başında bir başlarına yaşıyorlarmış gibi bir gariplik, yalnızlık çekiyorlardı.

Seçim yaklaştıkça mahallede gerilim artıyordu. DP'ye oy vermeyeceği sanılan birkaç ufak tren memuru, uzak iş yerlerine sürüldü. İki genç kızını işleterek şarap parası kazandığı dillerde dolaşan Çingene Kâzım'ın da oyunu kime vereceği bilinmediğinden, fuhuş yaparak mahallenin ahlâkını bozdukları gerekçeyle sürülmesi için Demokrat üyelerden oy toplandı. Yukarıya bildirildi. En sonra, bunu öğrenen Kâzım, kendisinin de, kızlarının da Demokrat Parti'ye oy vereceğini, kulübeciklerinden atılıp sürülmemelerini dileyerek DP Başkanı'nın ayaklarına düştü. Hacı ailesinin de kime oy vereceği belli değildi. Mahi Nur, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda Albayken şehit düşen kocasının dulluk maaşına kavuşabilmek üzere davranıp DP makamlarına başvur-

duğundan DP'nin borusunu çalıyordu. Ne var ki bu kalabalıkça ailede başka kimlerin kendilerine oy vereceği bilinmediğinden onlar da sürgün kara listesinin başında yer almıştı.

DP Ocak Örgütü'nün, en çok üzerinde durduğu kişilerden Muharrem'in evini yıkmak isteyenler de vardı. Ne var ki Kemal Umar'la Salise Umar, işin böyle alçakça bir vadiye dökülmesine karşı idiler. Bucak İlçe Örgütleri de onları sıkıştırıp duruyordu. Seçim yerlerinde yüzde yüz bir sonuç almaya zorlanıyorlardı. Bu sonuca kavuşmak için her türlü aracın meşru olduğunu da bildirmişlerdi.

Mahalledeki «mikroplar» azaltmak amacıyla birçok çözüm düşünülüyorsa da uygulanması güç oluyordu. Hükümet memuru olan muhaliflerin hemen hepsi, geçici nedenlerle bölgeden uzaklaştırıldıysa da, memur olmayıp da okumuş zümreden olan birkaç kişi bir problemdi. Musa'yı komünistlik propagandası yaptı diye içeri attırmak için çevresine birkaç zavallı kişi koymuşlardı. Bunlar da mahalleden bir iki komşu kadınıydı. Zarife'ye konuk geliyor, çaylarını içerken de Musa'yla bir iki laf etmenin yolunu buluyorlardı. Musa, eski, şaşmaz görmüş geçirmişliğinin denektaşına vurduğu bu zavallıları hemen anladığından renk vermeden onlara güler yüz gösteriyordu.

Salise, Şahika'ya da böyle bir görev vermişti. O, bütün dikkatiyle bu işe sarılmıştı. Bu işi bir Demokrat olarak değil de, bir yurtsever olarak yaptığına inanıyordu. Musalar'da bir gizli makina(!) olduğu söylentileri dolaştığından küçük Atılgan'ı kucığına alıp Zarife'ye geldiğinde köşe bucağı son kerte dikkatle gözden geçiriyor, pilli İsveç radyosunun söylediklerini can kulağıyla dinliyor, istasyon aranırken yabancı dilden konuşmalar işitilince suçun üstüne ayak bastığını sanarak heyecandan titriyordu. Musa, bu genç, güzel kadının en küçük ürpertisindeki anlamı dahi gözden kaçırmıyor, onun adına üzülmüyordu. Sonra, dost, arkadaş görünerek, Musa'nın her evden ayrılışında:

«Nereye gidiyorsunuz Musa Bey?» diye soruyordu.

Musa, son günlerde yine kendini düşün yaşamına verdiğinden ileride bastırmak üzere çeviriler, telif romanlar hazırlıyor, kapana kısılmış, iri, akıllı bir hayvanın üzüntülerini yansıtan yığınla şiir yazıp duruyordu. İlerici bir aydınının iktisatça da çökün-

tü içinde olarak gericiliğin, daha çok siyasal çabalamasının bütün öldürücü üzüntüleri, bu şiirlerde yankılanıyordu. Bu şiirleri, salt şair olduğundan yazıyor, içini boşaltıyordu. Yoksa, bunların bir gün gelip yayımlanacağını usuna bile getirmiyordu. O günlerle dek dört bin şiiri polisin, sürgünlerin, hapisanelerin şerrine uğrayıp yok olmuş olması, yeni şiirlerini kıskançlıkla saklamasına yardım ediyordu. Her gün, bir yeni ihanete uğrayıp tutuklanabileceğini karakuşi yargılarla yaşamdan, çoluk çocuğundan uzaklaştırılıp bu kahrılı günlerde dahi, özlem çekeceği, kahpece durumlara düşürüleceğini hesaplayarak, yeni şiirlerini, çevirlerini, telif romanlarını, polisin değil, şeytanın bile bulamayacağı yerlere saklıyordu.

Son günlerde Demokrat Parti'den, gerçekten de korkar olmuştu. Çağ, öyle karışmış, değerler öyle altüst olmuştu ki Hitler Almanyası'nda olduğu gibi insan burada her an bir kazaya kurban gidebilirdi. Evet, insan, kim vurduya giderdi. Ordunun yüksek basamaklarındaki omuzu demirlilerle bütün siyasal çark, Türkiye'nin üstüne çökmüş olan korkunç karanlığın sahibiydi. Bu karanlıkta köşede, kıyıda, her nasılsa kalmış olan bir mum, bir kibrit, bir çıra alevini, insanı, insancıl bir ateşböceği parıltısını söndürmek, boğmak için bir orta çağ hırsı içindeydi. Bu karanlığın elinden şiiri, sanatı kurtarmak için ne sonsuz çabalar göstermek gerekiyordu.

Halk, onun aydın, zararsız bakışlarından korkuyorsa da, arkasından dünyanın lâfını ediyordu. Gecekondu Demokratları arasında bir efsana yaratılmıştı. Onun zekâsı, kültürü, «Tınaztepe» gibi yabancı dillerdeki kitaplarının yanı sıra, «Ruslardan aldığı para ile silâh» da onun hayali gücünü oluşturuyordu.

Salise'nin örgütlediği Kadınlar Kolu'ndan Rezzan kızkardeşler, Musa'nın en korkunç düşmanları kesilmişlerdi. DDT ile onun köpeklerini ağuluyor, üç gün üç gece inlete inlete can çekiştiriyor, sonra Musa, bunu onların yaptığını söyleyince Rezzan, ellerini kalçalarına koyup yüz metre uzaktan ona bir erkeğin sövebileceği gibi sövüyordu.

Erkekler, şimdilik sessiz duruyorsa da DP Kadınlar Kolu, kendi «dinlerinden» olmayan muhaliflere rastgele çatıyor, onları en ağır sözlerle aşağılıyorlar. Salise, gölgede kıs kıs gülüyordu.

Zorla değil ya, inanamıyordu. Demokrat Parti'den olmamanın olabileceğine, inanamıyordu. Hep birlikte, bir parti içinde mutlu olmak varken başka yanlarda mutluluk aranacağını anlamıyordu. Bundan dolayı da başta Rezzan kardeşler, bütün Kadınlar Kolu üyelerini meydana salmıştı.

Nükhet'le Cemile Kadın'sa yoldan muhalif geçirmiyordu. Hele Nükhet, muhaliflerden olan eski kadın düşmanlarına soluk aldırıyor. Demokrat Parti'nin, eline verdiği silahla ilkönce kocasına âşık olan kadınları ezmenin yollarını arıyordu. Musa'nın karısını öldürmeninse bir yurt borcu olduğunu bağıra bağıra söylüyordu.

Şahika, Musa'nın gerçek bir casus, vatan haini, namussuz bir herif olduğuna yürekten inanmakla birlikte kızıyla karısının temiz insanlar olduğu kanısındaydı. Bununla birlikte onları gözetlemek görevini de üzerine almıştı. Atılğan, sabahdan akşamlara dek Işıl'ın kucağında geziyordu. Bu güzel yavruyu Zarife de, Işıl da çok seviyordu. Işıl, bir gün kucağında Atılğan'la, Perihan'la Nükhet'in evlerinin arasından geçerken Nükhet, düşmanlarına savurmak üzere kapının önüne yığıldığı iki kiloluk taşlardan birini alarak Işıl'ın kafasına fırlattı. Taş, Işıl'la Atılğan'ın burnunun dibinden geçerek karşıdaki bir evin duvarında patladı. Eğer değseydi, ya çocuğu, ya da Işıl'ı öldürebilirdi. Işıl, kucağındaki bebekle ilkin Şahika'ya koşup durumu anlattı. Sonra babasına koştu. Musa, bu işin karakolluk bir olay olduğunu kavrayarak giyindi. Bölge Karakol Komiser Muavinliği'ne güzel bir yakınma yazısı yazarak kocaman taşı da yanına alıp gitti. Muavine, seçim kampanyası heyecanları yüzünden halkın çığrından çıktığını, çoluk çocuğu öldürmeyi bile göze alan Nükhet ailesinin uyarılmasını dileyerek yazıyı da orada bırakıp ayrıldı.

Nükhet'in evinin önünde iki üç gün resmi bir polis memurunun dolaşması, herkesten çok onu şaşırttı. Bir Demokrat Partilinin evinin önünde nasıl olur da bir polis dolaşabilirdi? Bir Demokrat Parti düşmanını öldürmenin «mubah» olduğu söylenmiyordu? Hele böyle vatansız bir herifin çoluk çocuğunu «Timize havale etmek» sevap değil miydi? Nükhet, doğru Salise'nin yanına koştu. Bu polisin evinin önünden uzaklaştırılması, yoksa Demokrat Parti'nin böylece küçük düştüğünü söyle-

diyse de Salise, adam öldürmenin hesapta olmadığını söyleyerek kadını başından savdı. Yine de onu kırmayacak biçimde konuştu. Çünkü, Nükhet bayağı partinin sayılı militanlarından olmuştu. Evinin önünden gelip geçen «mikroplar»a soluk aldirmayışı, çok hoşlarına gidiyorsa da Kemal olsun, Salise olsun yine de ona çokça yüz vermiyorlardı.

Seçim günü yaklaşip gerilim arttıkça artıyordu. Artık, mahallenin «muvafilek» ya da «muhalif» erkekleri birbirini görünce daha karşıdan ana avrat dümdüz gidiyor, ama, bunu dış gıcırtilarına katik ederek içlerinden yapıyorlardı. Yalnız, Pomak Mehmet, beylik bir kanaldan edindiğı tabancasını şuna buna göstererek bütün Halk Partililerle komünistleri bununla kalbura çevirerek yere sereceğini söyleyip duruyordu. Komünistlerle Halk Partililerin evlerini yakmakla onları evlerinde basıp yaralamak ya da öldürmek üstüne gizli tartışmalar oluyordu. Hele, Kemal Umar ailesiyle muhalefetin başı olan Muharrem Cenker arasından yalnız kara kediler değil, ateşten cehennem kedileri de geçiyor, her iki yan da müritlerine, karşı yandakiler için korkunç şeyler fısıldıyordu. Muhaliflerin üzerinde yoğunlaşan baskı, o kerte soluk aldirmaz bir şiddete erişmişti ki muhtar Sefer'in mahallede açmayı düşündüğü CHP Ocağı'nın yüzde yüz cinayetle sonuçlanacağı düşünülerek bundan vazgeçildi.

Karşıt kamplardakiler birbirlerine, ciğerlerini sökecekmiş gibi bakıyorlardı. Köyden gelme gecekonducu Demokratlar, kentten gelenlerden çok daha katı, çok daha sekter, uzlaşmaz bir durum sürüdüüyordu. Bunlar, Musa gibi hiçbir partiden olmayıp da CHP'li damgası vurulmuş kişilere karşı daha anlayışlı davranıyor, ıssız yerlerde onlara selâm vermek yürekliğini bile gösteriyorlardı. Kemal Umar'la Kurmay Kurulunun anladığına göre Musa, her ne kadar CHP'ye yazılı değilse de bölgedeki muhalif güçler üzerinde temelli bir etki yapmakta, onlara düşünce gücünün gizli yemişlerinden tattırmaktaydı. Seçime bir kaç gün kalmışken bir hır çıkararak onu birkaç gün olsun nezarete aldirmak, böylece geri kalanları kurmaysız bırakmak gerekiyordu.

Salise, Kadın Kolu'nun üyelerini yeğnik tanklar gibi ileri sürerek saldırıya geçti. Nükhet, Cemile Kadın, Rezzan kardeşler, Nebiye Kadın, Mahi Nur, barış mevzilerini çiğneyerek iler-

lediler. Musa'dan şimdi bile çekindikleri halde Zarife'ye göz açtırmamaya başladılar. Onun sabah akşam geçtiği yollardaki demir kırat evlerinin çardaklarına pusup her sözcüğü suç olan sövüntüler kusuyorlardı. Bir tek tanık bulmanın olanaksızlığı, bu saldırıların kanun karşısına çıkarılmasını önlüyor, bundan yüreklenen kadınlar işi saldırılara, dövmelelere vardırmaya hazırlanıyorlardı.

Şahika, kucağındaki güzel çocuğuyla bugünlerde de sözde kem gözlerden sakınarak Musalar'a uğruyor, durmadan moral bozucu haberler taşıyordu. Üstüne aldığı, Musa'yı gözetleme görevini de dikkatle yapıyordu. Kulübesinde yazı yazmaktan yorulan, kafasını dinlendirmek üzere adamın kırlara açılmasını, gizli bir iş yapmaya gidiş olarak düşünüp, o da sözde biraz hava almak üzere evinden uzaklaşıyor, kucağındaki yavrusuyla eğlenir gibi onu gözetliyordu. Musa, kırdan en çok yarım saat köpekleriyle dolaşp kafasını dinlendirdikten sonra dönerken, Şahika'nın da sözde belli etmemeye çalışarak evine kaçtığını görüyor, içi sızlıyordu. Demek ki kendisini sol düşünceli herhangi bir yurtsever olarak değil de, korkunç bir Rus casusu olarak düşünüyorlardı. Herhalde bu işin arkasında polis de vardı ki Mükkerrem de bu işle ilgilenmeye, bu korkunç ailenin(!) gizini mutlaka çözmeye karar vermiş gibi karısına verilen görevi o da benimsemeye başlamıştı.

Bir gün, biraz ötedeki Dağıstanlı CHP'li bir ailenin ev sahibesini görmeye giden Zarife, ilginç bir olayla karşılaştı. Dağıstanlıların evlerine gitmek için bir kaç dakika çeken boş bir alandan geçmesi gerekiyordu. Yarı yola varmıştı ki arkasında ayak sesleri işitti, tetikte olduğundan hemen başını çevirdi: Arkasından hızlı hızlı gelen, Şahika'nın kocası Mükkerrem'di. Zarife'nin kendisini gördüğünü anlayınca şaşaladı, sanki orada bir yere gitmek istiyormuş gibi dik yokuştan aşağı patinaj yapar gibi kendini bıraktı, tekerlenerek gitti.

O zaman Musa, çevrelerinin soluk aldırmmamacasına sıkı bir ablukaya alınmış olduğunu anladı. Ortada korkacakları hiç bir şey yoksa da, bir provokasyona kurban gitmeleri belkisini her an göz önünde bulunduruyordu.

Demokrat Parti, provokasyon için en elverişli öge olarak Şa-

hika'yı seçmişe benziyordu. O, Musalar'la hâlâ ilişkisini kesmiyor, hiç olmazsa, yirmi adım ötede durup konuşmaktan çekinmiyordu. Musa da, kendisine karşı savaş açmış olan DP'lilere yıldıracı haberler iletmek için onu kullanıyordu. Şahika, Musa'nın öfkeyle söylendiğini sandığı tehdit edici sözleri götürüp Salise'yle arkadaşlarına aktarıyordu.

Seçime giden günlerin en son pazarı, Musa ile mahalle için epeyce civcivli bir gün oldu. Öğleden sonra, bakkala giden Zarife, yol üzerinde sıralanmış DP'li evlerinden çok kötü bir aşağılama, sövüntüye, taş yağmuruna tutuldu. Bakkala gitmeden ağlayarak geri dönen genç kadın, kendisine yapılanları anlatınca, Musa, bütün politikacı soğukkanlılığını yitirdi. Karısının acı gözyaşları, onu çileden çıkarmıştı:

— Ulan, en sonunda, aydın olmanın da, insancıl olmanın da, haksever olmanın da, halksever olmanın da içine tükürüp şu yolumuzu kesen birkaç solucanı çiğneyip geçeceğim, diye bağırdı.

Zarife'yi söverek, taşıyarak, ağlatarak eve kaçırان kadınlarla birkaç DP'li erkek Perihan'ın evinin önünde toplanmış, ne olacak diye oraya bakıyorlardı. Musa'nın böyle kükremesinden hem ürktüler, hem de sevindiler: Onu, «suçüstü» mahkemesine verdirip en aşağı seçim günü geçinceye dek meydandan uzaklaştıracaklardı.

Bu sırada, Şahika, evinin yanını dolanarak Musa'nın karşısına geldi. Aralarında, on, on beş adımlık bir aralık vardı:

— Çok üzüldüm, Musa Bey, dedi. Kadıncağıza yaptıkları insanlığa sığmaz. Hem siz Halk Partili değilsiniz, değil mi?

— Değiliz.

— Peki, neden yapıyorlar bunu size karşı? Oyunuzu herhalde Halk Partisi'ne vermeyeceksiniz?

— Yoo, Halk Partisi'ne vereceğim. Hiç olmazsa ehveni şerdir. Bu ne, bu yahu, soluk alamaz olduk. Yollardan geçemez olduk. Ama, dur hele, bıçak kemiğe dayanınca ben bu oyunları çıkaranları birer birer temizleyeceğim. Kendimizi savunmaktan âciz olduğumuzu sanıyorlarsa aldanıyorlar. Canımıza tak derse biz de cahil halk gibi tabancaya sarılmak zorunda kalacağız.

Musa, DP'lilerin, sinerek, saklanarak kendisine yaklaştıkla-

rını, söylenen sözlerden hiç birini kaçırmamak için kıvranıp durduklarını görerek sesini yükseltti.

Konuşmasını şöylece sürdürdü:

— Onlar, sanıyorlar ki okumuş her insan, korkak olur, güçsüz olur. Karıma, bana sövüp sayanların hepsiyle ayrı ayrı hesaplaşacağım. Ben, hem Trabzonluyum, hem de Darüleytamlıyım. Bu iki niteliğin yan yana gelişinden onlar şimdilik hiç bir şey anlamazlar, ama, sonra anlayacaklardır. Ölüme karşı ölüm. Gelsin, göbeğinden atan varsa gelsin.

Musa, bununla buna benzer bir yığın daha laf ederek DP'li dinleyicilere istedikleri belgeleri vermiş oldu. O, sustuktan sonra, Şahika, en yakın dinleyici olmak sevinciyle aşağıya, bütün DP'lilerin kümелendiği Perihangiller'in evine koştu. Musa'nın söylediklerini ona bir kez daha söylediler.

O zaman Salise, hepsine:

— Çocuklar, dedi. En sonra, herifi kısıvrak yakalamış bulunuyoruz. Hemen şu bir saat içinde herifi tutuklatıp deliğe tıktırabiliriz. Ancak, onu en yakından dinleyen Şahika Hanım'ın birinci tanık olması gerekiyor. Ötesini biz toplarız. Perihan, Rezan, Nükhet, Cemile, Adem, Haşim, Huriye, Rifat, Abdullah Usta konuşmayı dinlemiş tanıklar olarak Şahika Hanım'ı destekleyecek, güçlendirecek. Herif, bu gece kodestedir.

Kadınlar, sinirli bir kahkaha patlattılar.

Ancak, bu sırada Şahika:

— Salise Hanım, beni tanık yazmayın, kocam bırakmaz, dedi.

— Ben, kocanı kandırırım. Ne demek, özel bir iş için değil ki, vatan, millet davası uğruna bir tanıklık.

— Hayır, hayır, rica ederim, beni tanık yazmayın!..

Perihan, kızdı, bağırdı:

— Ne demek yazma? Demek ki sen de onlardansın. Gelip bizim sırrımızı çalarak onlara götürüyorsun. Ben, öyleyse, senden kuşkulaniyorum.

— Onlar, benim çok yakın komşum, bu kerte yakın komşularımla başımın derde girmesini istemiyorum.

Oradakilerin hepsi, Şahika'ya türlü sözlerle saldırınca ayrılp eve döndü. İsa'yı gücendirmiş, Muhammed'e de yaranamamıştı. Şahika, döndükten sonra, Musa'ya hiç bir şey söylemedi.

Ne var ki, yazılan dilekçeye gürültüyle imza ettirilen DP'lilerin hareketli gidiş gelişinden başına bir çorap örülmeye çalışıldığını anlamıştı.

Yalnız, onların bilmediği bir şey vardı: O da Musa'nın, usta kalemiyle Demokratların seçim dolayısıyla bu partiden olmayanlara karşı açmış olduğu öfke, terör kampanyasını uzun uzadıya yazıp karakola bildirmiş olmasıydı. O yazı, arslan yapılı, esmer, yiğit Komiser Muavininin çekmecesinde bir dinamit demeti gibi yatıyordu.

Sekiz tanık, karakolu doldurup Musa adlı komünistin tabanca taşıdığını, seçimi Demokrat Parti'nin kazanmaması için Ocak Başkanı Kemal Umar'la eşi Salise Umar'ı, bütün Ocak üyelerini öldüreceğini söylediğini belirttiler.

Daktilo makinesi, saatlerce takırdadı durdu. Salise Umar'la sekiz tanık, geri döndü. Bütün mahalleye, bu gece Musa'nın alınıp götürüleceğini yaydılar. Geceyarısına dek gelecek polisler beklendiyse de, hiç kimes gelmedi. Ancak, sokaklarda yapılan gevezeliklerden durumu öğrenen Musa, cürmü meşhuda düşmek için kaçmak istediye de, çoluk çocuğu bırakıp kaçamadı. O da saat on ikiye dek polislerin gelip kendisini almasını bekledi. Ondan sonra yatıp uyudu.

Ertesi sabahın güneşi, geceki karadüşün üzerine doğdu. Musa, karakolda tıkanıp kalan zulüm belgesinin kurbanı olmadığını göstermek üzere o gün mahalledeki Halk Partililerin evlerine karısı ile ziyaretler yaptı. Yalancı tanıklar onu görünce başlarını önlerine eğiyor, DP'nin henüz yurttan gerektiği oranda güçlü olmadığını kanısına varıyorlardı.

Bunu öğrenen Kemal Umar, Salise Umar'a:

— Sen üzülme, karıcığım, dedi. Ben, o Komiser Muavini olacak Halk Partisi uşağını oradan attırayım da gör. O bölge, hep Halk Partili olduğundan Komiseri de etkilemiş olacaklar. Bu, yine muhtar Sefer'in işidir. Ben, oraya şeker gibi bir Muavin bulayım da gör. Şimdiden elimde böyle biri var. Yalnız, seçimi kazanmamız şart. Zakir'i oraya getirirsek buraları iyice huzura kavuştururuz.

O sırada konuşulanları dinleyen, Türk trencilerinin babalarından gün görmüş İrfan Hoca:

— Yahu, dedi, siz, yanlış işler yapıyorsunuz. Bir kez, şu Musa Halk Partisi'ne yazılı bir kişi değil. Onu siz zorla ite ite o partiye doğru sürüklediniz. Düşmeyin bu adamın üstüne bu kerte.

İrfan Hoca, Eskişehir Demiryolları Okulu'nda uzun yıllar öğretmenlik etmiş, yemesini, içmesini, yaşamasını bilir bir adamdı. Şaraba bayılırdı. Seksene doğru yol alan yaşını, Hayyam'ın rubailerini uygular gibi, her gün sabah akşam şarapla sulardı. Güzel kadınlara, kızlara da bayılırdı. Ancak, içkili olduğu günler, eti yenen kuşla, yenmeyen kuşları birbirine karıştırdığı olurdu. Bir gün işe giden Zarife'nin önüne çıkmış:

«Nereye gidiyorsun böyle bingil bingil?» demişti.

Musa da karısı da bunu onun yaşına bağışlamışlardı. Musa'yla selam sabahı kesmeyen Demokrat Partili, bir tek o vardı.

Halkın, en kötü işleri, en iyi işler diye yapmaya eğilimli olduğu en kötü günler yaşanıyordu. Toplumda suç işlemeyi, etmek yemek, su içmek gibi olağan işlerden sayan kişiler, koltuklanarak karşı yandakiler için kullanılıyor, toplumun, kendilerini böyle suçun tatlı yemişleri içine itmesi, onları normal insana karşı daha azgın bir duruma getiriyordu. Şimdiye dek salt normal insanı korumak için bunlara karşı çalışan kanunlar, kapılarını kapayıp halvete çekilmiş, onları ortalıkta başıboş bırakmışlardı. Bu günlerde, bu yüzden suç ile suçlu altın çağını yaşıyordu. Değerlerin altüst olduğu bu ortamda Marx'la Engels'in, Lümpen Proleter dediği bu kişiler, toplumun egemen sınıfınca bu duruma getirildikleri halde toplumun ezilen sınıflarına ışık tutmaya çalışanlara karşı kullanılıyordu. Toplumun ilerici güçleri, bunlar arasında çıkan yığınla kiralık katilin her zaman karşılarına dikildiğini görmüştür. Bu küçük gecekondu bölgesinde de, bu gece kuşlarına iş çıkmıştı. İş güç sahibi, normal insan standardına yaklaşmış en bağınaz DP'liler bile onların görevlerini üzerlerine alamayacak kerte namuslu idiler.

Musa, sokaklardan geçerken bu tip berduşların gözlerinde kendisini şavullayan hırsların parladığını görüyordu. Kendisinin öldürülmesi sorunu aralarında öyle çok konuşulmuştu ki, Musa'ya daha şimdiden ölü gözüyle bakıyor gibiydiler. Musa, bunu, parlak satırlar gibi okuyordu.

Pomak Mehmet, berduş, esrarkeş Bekri, Çakır Hüsmen, bunların başlıcalarıydı.

Muhalliflerin evlerinin yakılacağı, kendilerinin öldürüleceği söylentileri öyle «diretişle» dolaşıyordu ki, bu kurban adaylarının hemen hepsi, akşamın karanlığıyla evlerine çekilip kapılarını kapıyor, evlerde çıkarılacak yangınlara, atılacak bomba ya da silahlara, camlara savrulacak taşlara, kapıları kıracak baskıncılara karşı hazır bulunuyorlardı.

Bir akşam karanlığında anayoldan evine dönmekten çekinerek demiryolundan gelen Muharrem Cenker'in üzerine taş yağmuruyla saldırıp sonra onu bir güzel patakladılar. İki aile arasında sövüşme o kerte azıtmıştı ki, en sonra Kemal Umar dayanamayarak, adamlarıyla rakibinin yolunu kesmek zorunda kalmıştı. Özel yaşamında «mücadeleci» olmakla birlikte, «ehlidil», şakacı, barışsever, efendi bir adam olan Kemal Umar, particiliğin en sert basamaklarından birine böylece adım atmış oldu. Dövdüğü, ya da dövdürdüğü kişi de Demokrat Parti Ocağı'nı birlikte kurdukları, yine mücadeleci bir tip olan Muharrem Cenker'di.

Bu olaydan sonra, erkekler birbirine daha serbestçe hırlar oldu. Hangi partiden, olduğu bir türlü bilinmeyen Muharrem Cenker'in kayınbiraderi, Mahi Nur'un küçük oğlu esrarkeş lakabıyla ünlü Bekri, annesinin DP'ye eğilimli görünmesi yüzünden, o da DP'ye hoş görünmek çabasıındaydı. Bundan dolayı, DP'lilerin hemen hepsini sevindiren bir olay yaratarak en sonra bir kez daha kurtlarını döktü.

Bir gece, Musa ile Zarife, yatıp uyuyalı epey zaman olmuştu. Son kerte kuşkulu gecelerde olduklarını biliyorlarsa da, Musa'nın kötülükten yılmayan yürekliliğini yorgan gibi üstlerine çekerek uyumuşlardı. En tatlı uykulardaydılar. Birdenbire kiremitlere inen kocaman bir taşın kırıldığı kiremitlerin cayırtısıyla ikisi de yerinden sıçradı. Bekri'nin, içtiği esrarla boğuklaşan kalın sesi, hemen yattıkları odanın baş ucunda top gibi gürlüyordu. Dikkat kesildiler, bir insan boyu yükseklikteki damın saçağına yakın kiremitler, ele alındığı anlaşılan birkaç kiloluk bir kaya parçasıyla acımaksızın kırılıyor, bu arada ağıza alınmaz sövüntüler de sıralanıyordu.

Musa, kalkıp lambayı yaktı:

— Bekri namussuzu, dedi.

— Ne yapıyor?

Bunu soran Zarife'nin kapkara gözleri, kocaman kocaman açılmıştı.

— Ne yapacak, elindeki büyük, bir taşla yetişebildiği kiremitlerin canına okuyor.

— Ne yapacağız, şimdi, Musa?

— Ben de onu düşünüyorum. Bizim evin bahçesine girmiş olsaydı, ben ona ne yapacağımı bilirdim. Ne yazık ki, puşt, kendi evinin bahçesinde iş görüyor. Gecekonduların bütün kötülüğü de zaten burada değil mi? Hepsi iç içe girmiş. Fısıldasan, öbür yandaki komşu işitiyor. Ne yapalım, feleğin gözü çıksın.

Musa, bunları söylerken hızlı hızlı giyiniyordu.

— Nereye gideceksin, Musa?

— Şimdilik iki yere. İlkın Muharrem Cenker'e gidip kayınbiraderini ehlileştirmesini söyleyeceğim. O bir şey yapamazsa, bekçiyi bulup getireceğim. O da bir şey yapamazsa yarım saat uzaktaki karakola gidip yakınacağım.

— Gecenin bu vaktinde o ıssız yollarda seni vunup öldürürler, Musa.

— Korkma, bir şeycik olmaz.

— Peki, ben yalnız başıma ne yapacağım burada? Ya herif, başkalarını da alır da gelir, kapıya dayanırsa?

— Bunu yapamaz. Ben evden ayrılışımı ona duyurmayacağım. Lüks lambasını da bahçedeki masanın üzerinde yanık bırakacağım. Her yanı gündüz gibi ışıtarak sabaha dek yansın. Sen, pencerenin önünde görünme. O, bağırıp çağırdığı sırada, ben, işleri onun ayağına dolandıracak biçimde çözümlemeye çalışacağım. Türkiye'de suçlu, kriminal tiplerin normal insanı boğmasına göz yummayan bir polis gücüyle vicdanı da yaşıyor. Mahalle polisi, mahalle karakolu, her zaman namuslu, suçsuz insanın dostudur. Göreceksin, ben, bu berduşa, işte bu suç düşmanı polisli eliyle iyi bir oyun oynayacağım. Geçen gün, beni sekiz tanıklı kötü komplocuların elinden kurtaran da yine bu klasik, haksever polis tipi ile vicdanıdır. Bir iktidarın adamlarına meydan okuyarak benim gibi adamı zulümden kurtarma yiğitliğini göstermek, az şey değildir. Ben, karakol polisine güveniyorum.

Haydi, şimdilik Allahaismarladık. Geç kalırsam hiç korkma, belki Bekri'nin çarkına okumakla meşgulüm.

Musa, bunları söyleyerek çıktı. Gölgelere, karanlığa sığınarak epeyce ötelerdeki Muharrem'in evine doğru uzaklaşırken durup dinledi. Bekri, hâlâ Musa'nın anasına, avradına, kızına, kısırağına, kızkardeşine, yedi sülalesine en çirkin sözlerle sövüp duruyordu. Kırdığı kiremitlerin gürültüsü, bütün mahalleyi uyandıracak güçte olduğu halde, bütün komşular, derin uykularda gibiydi. Pencerelerde, kapılarda bir tek insan gölgesi, insan sesi, bir damla ışık yoktu. Bu, Musa'ya korku saldı. Bu kanunsuz memleketin insanları da kanunsuzluğa alışmış gibiydiler. Kapılarının önünde adam boğazlansa kolları kıpırdamayacaktı.

Bekri'nin hâlâ bağırıp çağırmasına bir yandan da sevindi. Herif, onu evde sanıyordu. Böylece de, Zarife, güven içinde sayılırdı.

Muharrem Cenker'in kapısını güm güm öttürdüyse de uzun süre dirim kıpırtısı görülmedi. Sanki üzerlerine ölü toprağı serpilmiş, diye düşündü.

En sonra, usu başına geldi. Saat iki buçuk üç arasındaydı. Bu en güzel baskın saatiydi. Muharremle karısı, mutlaka bir DP baskını sanmışlardı. Ya kaçmak ya da dayanmak, direnmek için hazırlık yaptıkları anlaşılıyordu. Kapıyı bir iki kez daha yumruklandıktan sonra seslenmek zorunda kaldı.

— Yahu, Muharrem Bey, Nergis Hanım, benim ben, Musa. Açın şu kapıyı, bir şey konuşacağım.

O zaman, Muharrem Cenker, kapıyı aralayarak ihtiyatla eşığe çıktı:

— Hayrola, Musa Bey, bir şey mi var?

— Bir şey olmaz olur mu be, birader? Senin kayınbirader eline bir balyoz almış, bir saattir bizim kiremitleri kırmakta, bize ana avrat sövüp durmakta. Polise gitmeden önce size gelmek istedim. Bu herif senin karının kardeşi. Bizler de ortaklaşa belalarla savaşıp dururken akrabanızdan birinin bize karşı olmasını elbette hoş göremeyiz. Şimdi, ben onu karakola sürüklersem aramız açılacak. Gel de bari onu bu kötü işten uzaklaştır.

Bu sırada Nergis de kocasının arkasında gözüktü. Kardeşinin böyle bir zamanda Musa'ların evini kırıp dökmesini çok tehlikeli gördüğü, üzüldüğü anlaşılıyordu:

— Ona söz geçirilmez ki, o hayduda, dedi.

Muharrem de:

— Evet, Bey biraderim, dedi. Hadi, gidip herifi durdurmaya çalışayım. Bu herif beni de dinlemez ki. Sapığın biri. Ne yapalım ki talih onu bize akraba yapmış.

— Demek hiçbir şey yapamayacaksınız?

— Evet, öyle yapamayacağız.

Nergis:

— O, yalnız annesinin sözünü dinler, dedi. Ama, öyle sanıyorum ki, o da oğluyla birlikte. Belki, onu bu işe kıskırtan da annesidir. Yani, benim canı çıkasınca annemdir. Sözde, sattıkları gecekonduyu sizin elinizden geri alacaklar. Onların bütün hırsı da bu.

Musa, «Allahaismarladık,» diyerek oradan ayrıldı.

Musa gibi kendilerine dost bir konukla karşılaşmalarına bayğı sevinmişlerdi. Yoksa, gerçekten evlerini yakmaya, kendilerini öldürmeye de gelebilirlerdi.

Musa, bekçiyi her yanda aradıysa da bulamadı. En sonra, usuna geldi. Onun evine gitti. İri yarı, orta yaşlı bir Pomak kadını olan karısı, kapıya çıktı. Ne istediğini sordu. Musa, durumu anlattı. Kadın, elindeki bekçi düdüğünü ağzına götürüp üst üste birkaç kez öttürdü. Sonra:

— Bizim efendi acıkmış da ufak bir kahvaltı etmeye gelmiş, kendisine haber vereyim, dedi.

Biraz sonra, derin bir uykudan kalktığı anlaşılan iriyarı bekçi, dışarı çıktı. Olayı Musa'dan bir de o dinledi. Sonra, onun yanına sıra yürüdü.

— Bu Bekri dedikleri de çamur gibi, katran gibi bir heriftir. Sizinle ne alıp veremeyeceği var?

— Ne bileyim, insan öyle bir insan olduktan sonra, herkesle bir alıp vereceği olabilir.

Eve yaklaştıklarında Musa, bekçiden ayrıldı. Bekri, hâlâ sövüp sayıyor, tiratları sürekli bir uğultu gibi geliyordu.

Bekçinin gelmesi, birkaç dakikalık bir sessizlik yarattıysa da sövüp saymalar, yine başladı. Herif bekçiyi takmamıştı. Bütün anlamıyla formundaydı.

Bekçi, lüks lambasının başında bekleyen Musa'nın yanına geldi.

— Musa Efendi, dedi. Geceyarısı daha büyük gürültü çıkmasına yol açmayalım. Herif, adamakıllı sarhoş. Onu yola getirmek benim elimde değil. Sen, ona aldırış etme, gir evine, yat aşağı, o kiremitleri kıradursun. Hele bir sabah olsun, gündüz gözüyle gider karakola şikayet edersin.

— Yahu, bu ne biçim laf? Demek herif kiremitlerimizi, damımızı kırıp dursun, biz de içeride rahat rahat yatıp uyuyalım. Sen, böyle bir durumda yatıp uyuyabilir misin? Şu belindeki tabanca işe yaramıyor mu?

— Her işte tabanca çekersek, bu meslekte barınamayız.

— Öyleyse, ben hemen karakola gidiyorum. Tecavüzü senin de durduramadığını anlatacağım.

— Orada da şimdi buraya gelecek memur bulamazsın. Bir tek nöbetçi vardır. O da karakolu bırakıp gelemmez.

— Zarar yok. Ben gidiyorum. Yine de evim sana emanet.

Musa, yarım saat süren uzun, ıssız yolu bir tek insana rastlamadan kestirdi. Karakolun kapısında devriye gezen iki bekçi, onu karşılayarak içeri götürdü. Dipteki masanın başında başını dirsekleri üzerine bırakmış, nöbetçi memur, şekerleme kestiriyordu. Onların girişiyle tetikte olduğunu gösterir bir biçimde çevikçe başını kaldırdı. Bir bekçilere, bir de Musa'ya baktı. Sonra, oturmasını söyleyerek Musa'yı dinledi. Bütün anlatılanları daktiloyla yazdı. Bitirince:

— Beyim, dedi. Gördüğünüz gibi ben, burada yalnız başımayım. Buradan bir yere ayrılamam. Sabah ola hayır ola. Şimdi, sen git evine. Sabahı bekle. Arkadaşlar, gelir gelmez Komiser Bey herifi yakalamak üzere bir memur gönderir. Hiç merak etmeyin.

Musa, genç polise teşekkür ederek ayrıldı. Yollar, yöre yine ıssızdı. Evde neler olup bittiğini çok merak ediyordu. Adımlarını açtı. En hızlı yürüyüşüyle, yine bir tek insana rastlamaksızın eve vardı. Lüks lambası, hâlâ bahçedeki masanın üzerinde yanıyor, çevresinde bir yığın sivrisinekle pervane dönüp duruyordu. Kapıyı çalmak gerekmedi. Zarife, gecelik kılığıyla pencerede oturuyor, lüksün ışığına düşen yüzünün yarısı, merakla korkuyu yansıtıyordu.

— Ne yaptın?

— Karakolda hepsini anlattım. Yazdılar. Sabahleyin herifi yakalamaya gelecekler. «Haneye tecavüz» olduğundan suçüstü mahkemesine gidecek. Ancak, bütün korkum, şu ki bu hergele bütün ömrünce vukuat çıkarmış, kaşarlanmış olduğundan meş-hut suçlar mahkemesinden yakasını sıyırmaya çalışacaktır. Sabahleyin, polis gelmeden önce kaçacaktır. Peki, ben gittikten sonra herif daha neler yaptı burada?

— Uzun süre yine anamıza avradımıza, götümüze, başımıza sövdü durdu. Türlü gürültüler yaptı. Pis şarkılar söyledi. Sonra, birden bire sesi kesildi. Herhalde Hacılar, polis çağırmaya gittiğini öğrenerek, suçüstü yakalanmasın diye onu susturup yatırdılar.

— Şimdi, girelim yatağımıza da bir iki saat olsun uyumaya çalışalım. Sen de yarın işe gideceksin, ama gitme. Polis, tutanak tutmaya gelirse bir iki laf da sen edersin.

Yattılar. İkisi de son kerte sinir içinde olduğundan uyuyamı-yordu. Yarım saat yatakta kıpırdanıp duran Musa, en sonra ken-dini tutamayarak yataktan fırladı. Yanan lüksü eline alarak don gömlek, evin arkasına dolandı. Uca dek gitti. Herif, sandığı gibi pek çok kiremit kırmamıştı. Lüksü havaya kaldırıp damı gözden geçirdiği sırada, Bekri'nin de don gömlek çıkıp kendine doğru geldiğini gördü. Musa, sağ elinde lüks lâmbası olduğundan güç durumdaydı. Bekri, hiç bir şey söylemeksizin oradan bir mahiye kiremitini kapıldığı gibi Musa'nın kafasına indirmeye davrandı. Musa, sol eliyle onun sağ bileğini bütün gücüyle yaklayıp bük-tü, kiremit elinden düştü.

— Bırak bileğimi ulan, kıracaksın!

Musa, onu kendi evlerine doğru sürüklüyordu. İçinden bir facia yaratma düşüncesi de geçmiyor değildi. Sağ elinde yanan kocaman lüksü kafasına çarpıp herifi tutuşturmamak için kendi-ne zor egemen oldu. Meğer, Hacıların hepsi de uyanık değil miydi? Mahi Nur, başta. Hacı ile Fidan arkadan çıkıverdiler.

Mahi Nur, Musa'ya ünledi:

— Musa Bey, bırak oğlumu, çok içkiliydi. Kolunu kırarsın. Bu sırada, Zarife de gürültüye yetişmişti.

O zaman, Musa, lüks lambasını karısının eline tutuşturdu:

— Al şunu, uzaklaş buradan.

Zarife, lüksü alıp biraz geri çekildiyse de oradan uzaklaşmadı. Bu kez, Musa, Bekri'yi iki eliyle sıkıca yakalayıp kendi evlerine doğru sürüklemeye başladı. Orada ya kafasını taş, toprağa vura vura bağlayıp döve döve hıncını alacak, ya da «haneye tecavüz» ettiğinin ispatı olarak sabahleyin gelecek polise teslim edecekti. Musa, herifin bileğini can korkusuyla öyle bir yakalamıştı ki, herif kıvranıyor, kolunun kırılacağından korkarak çokça direnemiyordu. Ancak, Musa, onu sürükleyip götürmek istedikçe o, suyu geçmek istemeyen ünlü öyküdeki eşek gibi, gerisin geri direniyor, durmadan da sövüp sayıyordu. En sonra Hacı, kardeşini Musa'nın kollarından koparıp götürmek için araya girdi. Onu sürüklemeye çalıştı.

— Ne yapıyorsun ağbi, kolum kırılacak.

Hacı:

— Bırak Musa Bey, diye yalvardı. Bu kerte düşme sarhoş adamın üstüne.

— Demek sabahlara dek, bize bütün uykumuzu haram ederek sövüp saysın, kiremitlerimizi kırsın, biz, herif sarhoş diye ona saygı duyalım ha? Peki, neden engel olmadınız ona daha önce? Hepiniz uyanıktınız?

— Bizi dinlemez ki.

— Annesini dinlediği söyleniyor. Peki, sen neden kıskırttın onu üzerimize, Mahi Nur Kadın?

— Merak etmeyin, ben olmasaydım, o çoktan bütün kiremitlerinizi indirir, evinizi de ateşe verirdi.

— Ama, oğlan, durmadan bize sattığınız odanın geri verilmesini isteyip duruyor, bu ne demek?

Bekri, Musa'ya:

— Ulan bırak diyorum kolumu, kıracaksın be! diye bağırdı.

Hacı:

— Bırak, Musa Bey, kolu çıkabilir. Bir daha size tecavüz ettirmeyiz, dedi.

Mahi Nur:

— Evet, ettirmeyiz, diye yineledi.

Musa, yarı yola dek sürükleyip götürdüğü Bekri'yi, Hacı'ya bıraktı. Kadınlar da yardım ederek onu alıp eve soktular.

Musa, karısıyla evin önüne varıp lüksü söndürünce tanyerinin attığını, sabahın iri adımlarla ilerlediğini gördü:

— Haydi, yap bir çay da içelim, karıcığım. Artık, bu saatten sonra uyumaz. Oturup gelecek polisi bekleyelim.

Zarife, Avrupa hotunun yerli taklidini yakarak çayı yaptı. Dışarıda oturup içmeye başladılar. Sağda solda uyanan komşular, Musa'lara garip bakışlar fırlatarak işlerine gidiyorlardı. Hemen hepsi de gece olan bitenleri öğrenebilmek için çok şey verirlerdi. Saat yedi buçuktu. Musa'yla karısı, Bekri'nin evden çıkıp kendilerine ivedi bir bakış fırlatarak kaçarcasına uzaklaştığını gördüler.

Musa:

— Nice zamanın puştı o, dedi. Hiç, Meşhut Suçlar Mahkemesinin ağına düşer mi? Birkaç gün böyle kaçıp işi tavsatacak, sözüm ona, kurtulmaya çalışacak. Ben de Darüleytamlı Musa isem ona güzel bir karakol şöleni çektirmeden arkasını bırakmayacağım.

Polis, bir saat sonra geldi. Hacılar'a başvurdu. Bekri'yi bulamayınca Musalar'a uğradı. Musa, ona kırılan kiremitleri gösterdi. Zarife de geceki olayı kendi ağzıyla yineledi.

Musa:

— Akşama buradadır, dedi. Ben, arkasını bırakmayacağım.

— Siz, onu görür görmez karakola telefonla bildirin. Biz, hemen tepesine binmesini biliriz.

Akşamleyin, kahveleri, gazinoları dolaşan Musa, onu bir meyhanemsi gazinoda ağabeyinin marangozluk işlerine yardım ederken gördü. Karakola telefon etti. Uzun, ince vücutlu, orta yaşlı bir memur olan Hasan Efendi geldi. Musa, polise, Bekri'yi gösterince oğlunu korumak üzere oralarda dolaşan Mahi Nur, hemen Hasan Efendi'nin önüne çıkarak onu bir yana çekti:

— Hasan Efendi kardeşim, dedi. Oğlumu şikayet eden herif, komünist, vatan hainidir. Böyle bir herif için gül gibi oğluma yazık değil mi? Şimdi, onu karakola götürürseniz döverler, hırpalarlar. Şu iki paralık komünist için değer mi bu zulüm?

— Karakola şikayet var. Komiser, sanığın tutulup götürülmesi için beni gönderdi. Madem ki vatan hainiydi, neden daha önce siz onu karakola şikayet etmediniz?

—

— Haydi, Hasan Bey, yayan yürüyemeyiz. Yolumuz çok uzun.

Şaşkın bir durumda, bir Musa'ya, bir polise bakan Bekri, bir mucizenin kendisini kurtarmasını bekliyor gibiydi.

Musa, polise emir verdi:

— Haydi, Hasan Bey, bindirin onu arabaya.

Bu sırada, bir fayton getirmişti. Sonra, Bekri'ye döndü:

— Bin, ulan arabaya. Hiç olmazsa kırk dakikalık yolu yayan tepmekten kurtulursun.

Bunun üzerine yüreklenen polis, sağ elini tabancasının üzerine koyarak Bekri'ye yaklaştı:

— Haydi, yürü, Komiser bekliyor.

Bekri, büyülenmiş gibi arabaya doğru kuzu kuzu yürüdü. Musa, polisi karşıya oturtarak Bekri'yle yan yana oturdu. Araba yola çıkınca Bekri, büzüldü, küçüldü, polisin, Adliyenin karşısında epeyce yılgınlık günleri eskitmiş bir mahpusane kuşu gibi, kara kara düşünür bir durum aldı. Araba karakola yaklaşıncaya kadar, titremeye başladı. Bütün gövdesi zangır zangır titriyor, sıtma nöbetine tutulmuş gibi dişleri birbirine vuruyordu.

Kendi kendine konuşmaya başladı:

— Şimdi, karakola gidince Komiser yüzümdeki jilet izlerini görüp geçmişimi karıştıracak. Bütün gece beni karakolda tutacaklar. Ben, o işleri çok sarhoş olduğum için yaptım. Çoktan pişman oldum, ama ne çare ki iş işten geçti.

Polis Hasan Efendi, bu sözlerde hem bir itiraf, hem de pişmanlık, bağışlanma isteği sezerek, Musa'nın gözlerine baktı.

Musa'nın idealist yanı üstün geldi:

— Madem ki öyle, Hasan Bey'in de işittiği bu sözleri bir kez daha Komiserin karşısında söylersin. Bu iş Komisere dek gitmeseydi, ben seni şuracıkta affederdim.

Polis:

— Yok, Musa Bey, dedi. Komiser, onu dört gözle bekliyor. Bölgesinde böyle bir adamın yaşaması, onu çok ilgilendirdi. Mutlaka tutun getirin, dedi.

Musa, Bekri'ye:

— Sana yine diyorum, Komiserin karşısında seni bağışladığımı söyleyerek kendisinin de bağışlamasını dileyeceğim. Çün-

kü, yirmini dört saattir zaten işleri başından aşkın olan karakolu işgal ediyoruz. Oraya varır varmaz Komiserden af dileyeceksin, anladın mı?

Öteki sönük bir sesle:

— Anladım, dedi.

Karakola vardıklarında gerçekten de Komiserin kendilerini beklediğini anladılar. İki bekçi, onları karşılayarak:

— Nerde kaldınız, Komiser Bey bekleyip duruyor? diye sordu.

Önden polis Hasan'la, onun iteleyerek götürdüğü Bekri girdi.

Polis memuru Hasan, Musa'yı DP Ocak Başkanlığı'nın «tezkiye»sinden(!) tanıdığından Komiseri bir kenara çekip Musa üstüne uyarmak isteyince, öteki:

— Biliyorum, dedi.

Musa'ya hiç bir «husumet» göstermeden duvarın dibine dikilerek ellerini asker gibi hazırol durumunda pantolonunun zırhlarına yapıştıran Bekri'ye doğru ilerledi. İriyarı, geniş omuzlu, kara yağız denilebilecek kerte esmer, yiğit görünümlü bir adamdı. Elleri, arkasındaydı:

— Sen misin, ulan benim bölgemde haraç yemeye kalkan zibidi? diye gürledi.

— Ben, haraççı değilim, Komiser Bey.

— Peki, bu adamcağızın elinden, sattığınız evi yine almaya çalışman, en kötü biçiminde haraç yemeye çalışmak değil de nedir?

Bunu söyler söylemez de kocaman elinin bütün gücüyle Bekri'nin ablak suratına bir tokat aşketti. Bekri, düşmek üzereydi ki, öbür yandan da bir tokat aşkederek dengeyi korudu.

Bekri, söz söyleyecek, af dileyecek durumda değildi. Zangır zangır titriyordu.

— Ulan, ben nasıl oldu da şimdiye dek senden haberdar olmadım. Benim bölgemde senin gibi bir hergele yaşasın da habirim olmasın ha? Demek herkesin gözünü öyle yıldırılmışın ki, karakola gelmek yürekliliğini bile gösteremiyorlar.

Gerçekten de durum böyleydi. Musa, nöbetçi memura bunların hepsini yazdırmıştı.

Komiserin hızını alamadığını gören Musa:

— Sayın Komiserim, dedi. Bu adam, bana büyük kötülükler etmiş olmakla birlikte, yolda gelirken memur Hasan Bey'in yanında benden af diledi. Ben de Komiser Bey'den af dilemen gerek, karakolu yirmi dört saattir işgal ediyoruz, dedim.

— Siz affetseniz de ben böyle sabıkalıları kolay kolay bağışlamam. Şimdi madem ki sen bu hergeleden davacı değilsin, onu cürmü meşhuda göndermiyorum. Ulan hergele, bir daha ufak bir kıpırda alimallah senin postunu yüzer, şu karakol kapısına asarım ibreti âlem için. Haydi, gidin şimdi.

İlkin Bekri, Komiserin önünde iki büklüm eğilerek dışarı çıktı. Arkasından Musa, Komiserin elini sıkıp teşekkür ederek ayrıldı.

Sokakta şaşkın şaşkın ilerleyen Bekri'ye:

— Gel, dedi. Ben arabayla gideceğim. Madem ki artık birbirimize düşman değiliz, bir arabayla gidebiliriz.

Oradan bir araba çağırarak atladi. Bekri'yle hemen hiç konuşmadan mahalleye vardılar. Musa, arabanın parasını vermek isteyince, öbürü vermek için diretti, yine de Musa ödedi.

Ayrılrılarken:

— Bekri, kardeşim, dedi. Sen erkeksin, şunun bunun aleti olarak benim gibi adama sataşma. Ben, bugünkü duruma düşmüşsem, hep senin gibi bu insan denizinde acı çeken aç kalanları kurtarabilmek uğrunadır. Dost olacak mıyız, bundan sonra?

Öbürü ancak işitilebilir bir sesle:

— Olacağız, dedi.

Musa'nın Bekri'yi karakola sürükleyişi bütün mahallede, kahvelerde çalkanıyordu.

Onun böyle kurtulmuş olarak döndüğünü görenlerden biri:

— Ne oldu, Komiser bir şey yapamadı ya? Hiç, bir vatan haininin sözüyle sana dayak atar mı yurtsever bir Komiser? dedi.

— İki paralık ettim herifi Komiserin yanında, diye övündü. Komiser, iyi ki bu iki paralık vatan hainini bana tanıttın. Onun evinde makine bulunduğunu da söylüyorlar. Bak, onun arkasını bırakır mıyım bundan sonra. Bin yaşayasın sen arslan delikanlı, dedi. Sonra hararetle elimi sıktı. Bütün mahalleye bildir, o hain komünistin arkasını boş bırakmasınlar, dedi.

Bekri, o gece sabaha dek içtiyse de hiç kimseye sataşmadı.

Ancak, onun meyhanede kendi üstüne yaptığı iğrenç konuşma, en sonunda Musa'nın kulağına vardı. Bu lümpen proleterin bütün insanlık cevherini yitirmiş olduğunu o zaman anladı.

Seçim günü yaklaşıyor, gerilim arttıkça artıyordu.

Bir gün, Ahmet Usta, işten dönerken hemen yanı başında iki garip gölgenin varlığını seçti. Polisin varlığını tepe gözüyle bile görecektir bir egzersizi vardı. Sürgünden geldiğinden beri, başına böyle bir iş gelmemişti. Bunlar, iki genç adamdı. Zayıf, karınsız, uzunca boyluydular. Birkaç yolcu yan yana yürüdükleri halde onların kendisiyle ilgilendiğini sezmişti. Sonra, düşündü, iş yerinden beton demirlerinin tezgah üzerinde bükülürken de bu iki adam, sözde yapı, betonarme işleriyle ilgiliymiş gibi orada dolaşıp durmuştu. Kafasını rastgele çevirir gibi yaparak sağına soluna ivedi birer bakış fırlatmış, durumu kavramıştı. Demek ki halkın denizinde herkesten, her şeyden yoksun yaşarken bile felek, elinde dürbünü onu aramaktaydı. Usuna ilk gelen, evi yıktırıldığında eski adıyla sanıyla meydana atılarak haksız yıkımı durdurmak için şiddetle savaşıması oldu.

Bir felsefe öğretmeninin gecekonduya oturması, yadırganacak bir durum değilse de, mahalledeki halktan hiç birinin bilme-yişi ilginçti. Bucak Müdürlüğüyle Kaymakamlığa girip çıkan DP'liler, işi deşilmeye değer görmüşler, araştırma yapmışlar, onun DP'ye dost olmayışının nedenleri üzerinde durarak, durumu Birinci Şube'ye bildirmişlerdi. Polis, hemen izin üzerine düşmüş, solculuktan sürgün edilen Felsefe Öğretmeni Ahmet'in orada nasıl Koyun Baba olduğunu anmış, Yenikapı'da deniz kıyısında buldukları belgelerin nasıl bir aldatmaca uğruna kullanıldığını anlamıştı.

Bunu, usa en yakın bir açıklama biçimi olarak benimsedi. Bununla birlikte bilinmedik başka nedenler de olabilirdi. Demokrat Partililer, partilerinin dışında kalan, ya da ona dirsek çevirmiş herkesi kuşkulu bir kişi olarak düşündüklerinden, onu da oy sandığının başından uzak tutmak üzere herhangi bir suç düzenleyerek polise yakınmış olabilirdi. Bu ikinci olasılık bile başlı başına bir tehlikeydi. Polis, ufak bir iki üstünkörü araştırmayla doğruyu meydana çıkarabilirdi.

Ahmet Usta, içinde pis bir tedirginlik duyarak eve vardı. Karısının kendisine uzattığı balaban yavruyu kucağına alarak geldiği yola doğru döndü. Zayıf iki genç adamın istasyona doğru gittiklerini, ara sıra kurnazca paçalarının tozlarını silker gibi yaparak kendisine baktıklarını gördü.

Sevda, onun, o iki adama dikkatle baktığını görünce uyandı:

— Ahmet, dedi, o iki herife mi bakıyorsun? Kim onlar? Tanıyor musun, yoksa?

— Yook, tanımıyorum, ama, tanıyacak gibi oluyorum.

— Senin arkadaşların mı, yoksa?

— Değil, arkadaşım filân değil, Sevda.

Bunların yüzde doksandan çok polis olduğunu sandığını karısına bir türlü söyleyemedi.

— Sen şu çocuğu al da ben bir Musa'yı göreyim. Şimdi, gelirim.

— Ben, yemeği hazırlayayım mı?

— Hazırla, hazırla.

İçini garip bir heyecan kaplamıştı. Sanki büyük, korkunç bir suç işlemiş de yakalanmak üzereymiş gibi yıpratıcı bir şeyler duyuyordu.

Musa, onun yüzündeki heyecanı hemen gördü:

— Ne var Ahmet, Heyecanlı görünüyorsun?

— Polis arkamda, Musa. Bu gece, tutuklayıp götürebilirler. Seçimin pislikleri yüzünden foyamız meydana çıkmış olacak. Şimdi, polis, benim kim olduğumu biliyor, anlaşılan. Bir zamandır buralarda gizliden gizliye hakkımda araştırma yaptıklarını sanıyorum. Gözden yittiğim günden beri neredeydin? diye sormazlar. İlk günden beri halk benim burada oturduğumu, gece-kondularını yaptığımı biliyor. Bu yüzden hiç korkum yok. Ancak, senden dileğim, ben gittikten sonra, bizim çoluk çocuğa göz kulak olmanızdır. Bizim çoluk çocuğun hiç kimsesi olmadı-ğından hiç bir yana sığınamaz. Gerekirse, onlara siz sahip çıkar, kurda kuşa çiğnetmezsiniz.

— Elbette, Ahmet, ne demek...

— Sağ ol, Musa. Bizim çilemiz dolmadı, dolacağı da ben-zemez. Felek, durmadan vuracak, vuracak, ta ki hepimizi adam edinceye dek.

— Ankara cezaevinde, birlikte yatarken Nâzım, demişti ki, şöyle bir oturup şimdiye dek sokakta, ayak üstü yazdığım şiirlerimi biraz da oturarak yazayım. Büyük, klasik, kalıcı kitaplar yazayım. Feleğin hiç de denk olmayan gücüyle boğuşmaktan biraz olsun başımı alıp dinleneyim dedim. Ama, yaşamın kanunları öyle sert, öyle granitten, öyle acımasız ki, beni bu barışçıl düşüncelerle oturduğum yerden kaptığı gibi en korkunç gerçeğin içine fırlattı. O zaman, yaşamın demirden felsefesini kavradım: Dirim, bizi İran halısı gibi yerden yere vura vura, tozumuzu çıkara çıkara, döve döve adam edecek.

— İşte, şu dakikada şairi saygıyla andım.

— Evet, felek bizi birer çelikten adam olarak yetiştirmek için elinden geleni ardına koymuyor. Bu, bize epey acıya maloluyorsa da, ileri insanlık değerimize paha biçilmez cevherler katıyor.

Ahmet Usta, eve döndü. Karısının kızarttığı balıklardan bir iki tane yedi. Ağzı, ağı gibiydi. Olacakları karısına anlatıp onu alıştırmak istiyorsa da dili bir türlü buna varmıyordu. Biliyordu: Bir ilerici için, bütün zamanlar, acıyla, ayrılıkla doluysa da, o gibiler için en büyük acı çiçekleri evlerde, aile ocaklarında açanlardı. Ekmekten, aştan, konfordan, güzel giyeceklerden uzak kalmanın acısı, çoluk çocuğu arkada bırakmanın, bu kötü dramın yanında çocuk oynacağı gibi kalıyordu. Ahmet, bunların hepsini daha önce tatmıştı. Bir yığın yoksulluk, yoksunluk, ona konmamıştı da, arkada bıraktığı iki çocuğuyla karısının geride kalışı, şimdi bile yüreğini yakıyordu. Sevda ile birleşmesi, yeni bir çocuğunun olması, umutsuzluk katranıyla yıkanmış eski toprakların üzerinde pembe çiçekler açan yeni bir umut bahçesinin yeşermesine benziyordu. Kim bilir, onun yaşamı da yedi uygarlığın kalıntılarını gösteren üstüste binmiş Truva yıkıntılarında olduğu gibi kaç acı dönemin sergisi olacak?

Geçmişte çektiği zulümle kahrın anıları, kuduz bir kurt sürüsü gibi her yandan saldırınca yemeği bıraktı. Bir sigara yaktı. Bir kez daha geçmişin kahrılarına mı dönecekti?

Kanunsuz bir ülkede yaşıyordu. Kanun kitapları varsa da bunlar, ufak bir azınlığın çıkarına konuşuyordu. Bu yüzden, bu kanunları uygulayanların çok paparasını yemişti. Hiç yoktan ba-

şına bir iş açılmasından korkuyordu. Her zaman, her yerde olduğu gibi onu da, salt sakladığından dolayı casuslukla suçlayıp uzun aylar, belki de yıllar zindana kapayıp işkence edebilirler, dirimini sorumsuzca çarçur edebilirlerdi. Bu, yiğitliğe sığacak iş değildi. Doğrusu ya, korkuyordu.

Karısına hiç bir şey anlatmamaya karar verdi.

— Sevdacığım, bir çay yap da içimin üşümesi gitsin, dedi. Sanki ateşim varmış gibi hem yanıyor, hem de üşüyorum.

Sevda, yiğit, akıllı bir adam olarak tanıdığı kocasının yine de soğukkanlı görünen halini hiç beğenmiyordu. Bir yapmacık soğukkanlılığın altında büyük kaygılar gizleniyordu.

Ahmet Usta, çayını da içtikten sonra kahveye gideceğini söyleyerek çıkıp gitti. Sevda, çardakta, bulaşıkları kaldırmayarak bir süre oturup kocasının bilmecesini çözmeye çalıştı. Erkek dediğinin bin türlü derdi olursa da şimdikinin, kendi kaderine de dokunacağından korkuyordu. Ahmet Usta, bir saat sonra geldi. Emrah'ı uyutmaya çalışan karısını bir süre dalgın gözlerle seyretti. Sonra, lambayı söndürüp yatağa girdiler. Ahmet Usta, belki uzun bir süre göremem diye gencecik karısının sıcak vücutunu bir dal gibi çıtır çıtır kırarcasına sardı.

Geç vakit, kuşku ile kaygı kirpileri de yastıklarının üzerinde gezinirken biraz daldılar. Saat birle iki arası kapı vuruldu. Ahmet Usta, açar açmaz beş sivil polis birden içeri daldı. Hepsi de tabancalarını çekmişti.

— Ne istiyorsunuz?

— Polis. Gideceğiz.

Giyindi. Gözleri korkudan büyüyen Sevda, bir bu beş atmacaya benzeyen beş adama, bir de kocasına bakıyordu.

Ahmet Usta, adamlara:

— Sizin polis olduğunuzu nereden anlayalım? Siz, şu zalim partinin militanları da olabilirsiniz. Karanlıkta becerdiğiniz işlerden salt bir tanesini de bana yapabilirsiniz, dedi.

Hepsi, kimliklerini göstermek zorunda kaldılar.

— Peki, tutuklanmam için bir kâğıdınız?

Birisi:

— Gıyabi tutuklama kararı var. Aranıyordunuz, tutuklanıyorsunuz, dedi.

Giyinen Ahmet Usta'nın üstünü başını aradılar. Sonra, evi iyice arayıp taradılar. Hiçbir şey bulamadıklarını bildiren bir tutanak tutarak Ahmet Usta'yı alıp gittiler. Sevda'nın üzerinde korku o kerte egemendi ki ağlamak gibi avutucu bir çözüme başvurmayı bile düşünemiyordu. Gaz lambasının sarı ışığında mışıl mışıl uyuyan yavrusunu uyandırmamak için korkusu çaresizliğe döndükten sonra da, ağlayamadı. Koskoca, kaskatı bir zulüm dünyasından başka bir şey olmayan uçsuz bucaksız gecenin ortasında gaz lambasının sarı ışığı, parlayan bir gözyaşı damlası gibi titriyordu. Demek ki bu dünya salt alınıp alınıp götürmeler dünyasıydı. Dönüş için hiç kimse, Tanrı bile garanti veremezdi. Tanyeri atarken, oturduğu yerde biraz dalar gibi oluyorsa da sonra, yavrunun ağlaması üzerine yerinden fırladı. Onu kucağına alarak doğru Musalar'a koştu. Gecelikleydi. Ayaklarına bir şey geçirmeyi de akıl etmemişti.

Musa, bu sırada yerli hotu yakmış, çayı kaynatmıştı. Sevda'yı yalınayak, gecelikle, kül gibi bir benizle kapıda görünce dün akşam Ahmet Usta'dan dinledikleri, onun hiç de haksız olmayan korkusu usuna geldi. Koşup kapıyı açtı.

— Ne oldu, Sevda, Ahmet'i mi götürdüler?

— Götürdüler, Ağabeyim, geceyarısı alıp götürdüler.

Bunu söyleyerek Musa'nın kollarına atıldı. Artık ağlayabilirdi.

Musa, ayakyolundan gelen Zarife'ye:

— Bugün, işe gitme, dedi. Ahmet'i götürmüşler.

— Kim, polis mi? Sen de Demokrat Parti'den değilsin, seni de götürmesinler, sakın?

Zarife, beş aylık gebe olduğundan korkudan çocuğunu düşürebilirdi.

— Benimle bir ilgisi yok, Zarife. Anlatırım. Hem önemli de değil. Birkaç gün içinde salıverirler. Sen, bugün Sevda'ya arkadaşlık edersin. Onu avut.

O gün akşama dek evlerde, kahvelerde mahallede bir casus yakalandığı üstüne bir efsane rüzgârı esti. Bu casusun mahalledeki CHP'lilerle, DP düşmanlarıyla elele çalıştığı, pek yakında Ruslardan para alan bütün muhaliflerin yakalanıp zindana atıla-

çağı üstüne yemin billâhlı söylentiler dolaşıyordu. Kadınlar, merakla Ahmet Usta'nın evinin önünden geçiyor, kocası casus olarak yakalanan o tazenin ne hallere düştüğünü görmek istiyordu.

Halk, Hükümetin her tutuklayıp götürdüğü kişiyi dünyanın da, Tanrının da kanunlarını çiğnemiş ölümsüz bir suçlu olarak alıyor, ona kutsal kitapların anlattığı korkunç, lânetli, başı ezilecek bir günahkâr olarak bakıyordu. Bu, Hükümetleri, onları yönetenleri Tanrının kurduğu birer kuruluş, ya da birer temsilcisi olarak benimsemelerindendi. Bir yandan kafaları da, peygamberin halifesi olarak Padişahları görmeye alıştırmamış mıydı? Padişahları, Tanrının gölgesi olarak bilen halk, Hükümetleri yönetenleri de böyle bir kutsallığa bürünmüş görüyor, onun her dediğine körü körüne inanıyordu. Bu yüzden de onun, aralarından alıp götürdüğü bir adama vurulan damgaya da silinmez bir suçluluk gibi bakıyordu.

Sevda, o gün akşama dek Musalar'ın evinden dışarı çıkmadı. Her türlü duygu ile düşünceden arınmış bir bitki gibi yatağında yüzü koyun uzanıp yattı. Çocuğun mamasını Zarife vermeye çalıştı.

Basımevci, yazar Hüsrev, kafasının dikine, kendi özel düşüncelerine göre yaşayan bir adamdı. Bütün yaz, Tarzan gibi yarı çıplak gezip dolaşıyor, iş saatlerinin dışındaki bütün saatlerini böyle geçiriyordu. Kafasında özel Tanrısı olarak yaşattığı, canlandırdığı kendisinden özge bir kişi daha vardı ki, o da keçi ayaklı Tanrı Pan'dı. Kendi yaşamı, duyuşları ile Pan'ın kişiliğinde gezdirdiği dünya arasında sıcak, sıkı bir ilişki kurduktan sonra Pan üstüne bir yığın şey okudu, düşündü. En sonra da Pan'ın, kendisinden başka biri olmadığı kesin kanısına vardı. Savaşı ortadan kaldıracak en son savaş düşüncesine karşı değilse de savaşa, tedirginliğe karşıydı. Soyu soppu, Prometheus'un zincire vurulup kartallara, ya da akbabalara yemlik olarak bırakıldığı efsaneler ülkesi Kafkasya kayalıkları üzerinde kurulmuş bir kasabadan gelmişti. Bir iki yabancı dil öğrendiği, üniversite bitirdiği halde, halkın için de, halkı kurtarmayı erek tutan en modern düşüncelerin ortasında yer almıştı.

İkinci Dünya Savaşı içinde yayımladığı bir edebiyat, siyaset

dergisi çok gürültü koparmış, yazarlarının başına büyük belâlar açmıştı. Hüsrev'in başına gelen belâlar da Musa'ninkinden az değildi. En korkunç kovuşturmalara uğramış, İngilizce dersleri vererek bir subaydan karşılığında aldığı gecekondu, eşyasıyla birlikte yakılmış, kendisi, beceriksiz ajanlar eliyle birkaç kez öldürölmek istenmişti. Her sol düşüncelinin casus olarak kovalandığı bu dönemde Sabahattin Ali ile birlikte öldürölmesi düşünölen yazarlardan biri de oydu. Bu ölümden de düşüncesinin çevikliği yüzünden kurtulabilmişti. Ne yazık ki, arkasında şimdi bile boş yere polisler dolaşıyor, devletin kesesinden boş yere para almaya çalışıyorlardı.

Hele, Hüsrev'in DP düşmanı olduğı anlaşıldıktan sonra, izlenmesini gerektiren gerekçeler de önem kazanmış demekti. Kendisini halkın kopmaz bir parçası bilen, ruhuyla gövdesini dinlendirmek için denizin kimi zaman serin, kimi zaman sıcak kayalıklarında yarı çıplak güneşin, özgürlüğün kollarına atılan Hüsrev, gerçekte modern bir Pan'dan başka bir şey değildi. Sabah akşam, gece gündüz, bolca şehvetle karışık bir doğa şiiri içinde yüzen bu adamı gecekonducuların da polisin de anlaması düşünölemezdi. O, kendi üstüne düşünölenlerin hepsine boş vermişti. Bu yüzden, hiç olmayacak yerlerde atak davranışlarda bulunuyor, korkunç casus avcılığı manisine kapılmış zavallılara yeni donkişotluk olanakları yaratıyordu.

İkinci Dünya Savaşı'nın bu ruh kasırgası içine attığı aydınlardan biri de oydu. Yedek subaylığını çeşitli, tehlikeli koşullar altında bitirip yazı yaşamına döndükten sonra sert çıkışlarıyla esmayı adamakıllı üstüne sıçratmıştı. İşsiz, aç kalınca bir gecekonduya sığınmıştı.

Bu sırada, halis tereyağı sıkıntısı çeken İstanbul'a hilesiz yağlar toplamak üzere Muharrem Cenker'le Trakya köylerinde dolaşmaya başlamıştı. Milli Emniyet adamlarının büyük bir isteiriyle üzerinde durduklarından habersizdi. Kendisinden İngilizce dersi almak yürekliğini gösteren Milli Emniyetli bir subaydan bile kuşkulananmayacak kerte kuşku altında tutulduğı konulardan uzaktaydı. Genç subaya aylarca ders verdi. O da ona askerlere kerpiçten yaptırdığı gecekonduğunu bunun karşılığı olarak armağan etti.

İşte, bu dönemde kavgacı bir aydın olmanın niteliklerinden habersiz gibi görünmeye çalışarak denizin, ıssız kayalıkların ufacak özgürlüklerin koynuna atılıp bir Pan olma hevesine kapıldı. Yıllardır, onca para verdiği İngilizce, Fransızca bir yığın dünya edebiyat şaheserini küçük saç sobasında yakarak ısındı. Doğanın, çocukluğundan beri kendisine el sallayan güzellikleri içinde salt bir Pan olarak yaşamaya özendi. Ama, Türk trencillerinin babalarından İrfan Hoca, bir gün onu:

«Oğlum, kendini koru, seni vuracaklar» diye uyarınca, büyük bir şaşkınlığa kapıldı.

Gecekondusuna bir köpek, kendine de bir tabanca satın aldı. Dirimini pahalya ödemeye kararlıydı. Komşuları da ona Milli Emniyet'in baktığı gözle bakıyorlardı. Bir gün, kentten, geç vakit döndüğünde gececondusunun penceresinden alevlerin, dumanların çıktığını gördü. Yatakları, yorganları, sobadan arta kalan bütün kitapları yanmıştı. Duvarlar kerpiç, tavan da çinko olduğundan yanmamış, geri kalan, her şey, yanmış, kül olmuştu. Mahallenin havasında, ağır, yağlı bir yün, pamuk yanığı kokusu yüzüyordu. Köpeği, inleyerek yanmakta olan evin çevresinde dönüp duruyordu.

Ondan sonra, iyice «terörize» olan Hüsrev, artık tabancasını yastığın altına değil de, hemen yüzünün degeceği bir yere koyuyor, öylece bir tavşan uykusu uyuyordu. Pencereden atılacak kurşunlara erek olmamak için de yatağının yerini her gece değiştiriyordu.

Korkunun ölüme yararı yoksa da arkadaş edinmekte işe yarar.

Bu yüzden Hüsrev, İstanbul'dan her gece yeni bir arkadaşla dönüyor, polis de işin bu derin yanlarına akıl erdiremeyecek kerte yüzeyde çalıştığından, bunları da kurulmakta olan gizli örgütün birer üyesi olarak düşünüyor, yararsız, boş çalışmalar yapıyordu.

Radyonun, seçim propagandasının kesildiğini bildirdiği saatler içinde Hüsrev, Musa'yla karşılaştı. Elindeki bir bildiri tomarından bir tane alarak ona uzattı.

— Bu, nedir?

— Anlatmıştım ya. Bağımsız mebusluğumu koyacağım. Hiç olmazsa bunca moloz arasında bir de sosyalist mebus bulunsun.

— Ama, propaganda süresi sona erdi. Bunları dağıttığını görürlerse suç olur.

— Hiçbir şey olmaz. Ben, salt eşe dosta veriyorum.

— Daha önce dağıtsaydın, keşke.

— Yetiştiremedim.

Musa, elindeki kağıdı okuyarak eve yollandı.

Hüsrev, trenden inecek başka bildiklere bildirilerden vermek üzere istasyonda kaldı. Trene binmeye gelen bir işçiye bir bildiri uzattı.

İşçi:

— Nedir bu Ağabey? diye sordu.

— Hele bir oku canım. Ben, işçilerin haklarını Mecliste korumak üzere bağımsız mebus adaylığımı koyuyorum.

Bu sırada, gişeden bilet alan Kemal Umar, buna kulak konduğu oldu. Propaganda süresi geçmemiş miydi?

Hüsrev'in ezilecek başlardan biri olduğuna o da halktan biri gibi inanıyordu. Lanetli bir casus da mı artık seçimlere katılıp seçilme özgürlüğüne kavuşacaktı? Artık, içten bir gecekonducu gibi değil de su katılmamış bir DP'li gibi düşünmeye başlamış olan Kemal Umar, Hüsrev'e doğru hızlı bir kaç adım atarak:

— Bana bak, arkadaş, diye bağırdı, propaganda süresinin dolduğundan haberin yok mu?

Hüsrev de dikildi:

— Sana ne oluyor, ulan? Sen buranın b.. yedi başısı mısın?

— Ulan sensin, ağzını topla.

İki gecekondu birbiri doğru ilerlerken gişenin önündeki DP'li demiryolcular da onların yöresinde bir çember çevirdiler.

Kemal Umar, ağzını açıp Hüsrev'i kanun çerçevesinde haşlamaya hazırlanırken, öteki sokak, kavgaları çağından kalma anılarına dayanarak birçok kez denediği bir yöntemi yine denedi. Kendisinden daha uzun boylu, ince vücutlu, kendi yaşında bir adam olan Kemal Umar'a kaşla göz arasında bir baskın yumruğu atarak yere yuvarladı.

Eski çevik bir sporcu olan Kemal'in yerden kalkmasına zaman kalmadan hemen oracıkta bulunan DP fedaisi Pomak Mehmet'le bir yığın DP'li trenci, yumruklarını çekip Hüsrev'e saldırdı. Solumalar, yumruk, tekme seslerinden başka bir şey işitil-

miyordu. Hüsrev'i adamakıllı dövdükten sonra Pomak Mehmet'in eline bıraktılar. O da onu döve döve sürükledi, domuztopu edip bir bayırdan aşağı yuvarladı.

Ocak Başkanı Kemal Umar, propaganda yasağı süresince propaganda yapmak suçuyla Hüsrev'i polise vermeyi düşündüyse de sonra bundan vazgeçti. Şundan ki, Hüsrev, seçim sandığına gitse bile Halk Partisi'ne değil kendi kendisine oy verecekti. Bunun da muhaliflerin saflarında bir artış meydana getirmeyeceği belliydi. Bundan dolayı da bu işi burada bırakmalıydı. Nasıl olsa demokratlar, Hüsrev'in yuvasını yapmış, kendisine apansızın yaptırdığı baskıncı yumruğun acısını da bol bol çıkarmışlardı.

DP Ocağı, gecekondu mahallesinde ilk seçimine giriyordu. Bu yüzden Kemal Umar'la Salise Umar, çok büyük heyecan içindeydiler. Eğer burada DP oyları yüzde seksenle doksana çıkarsa kendileri için çok başarı demektir. Bu, salt kendi başarıları olacaktı. Partinin en küçük basamağındaki yürütücüler olarak yapacakları görev, çok önemliydi. Bütün partinin temelinde Ocaklar vardı. Kemal'le Salise, Ocağı kurup da başına geçtiklerinden beri çok şey görmüş, çok adımlar atmışlardı. Partiye birkaç türlü insan geliyordu. Birinci kategoriye politikacı tipleri giriyordu. Bunlar, ufacık çıkarların üstünde siyasal hırsları olan kişilerdi. İnsan yığınlarına hükmetmeyi, böylece paraya, yüksek yaşamlara, mutluluğa erişmek isteyenlerdi. Kökten bireyci, büyük çıkarıcılar. Aralarında binde bir bile yurtsever, idealist kişi bulunmuyordu. Öteki partililerse standart çıkarları için dayanışma ruhuna kucak açmak zorunda kalmış olanlardı.

Kemal Umar'la Salise Umar, en çok birinci kategoriden olanlarla çekişmişlerdi, yine de çekişiyorlardı. Bunlar, durmadan onların yerine geçmek istedikleri halde ikinci kategori, gereksinimlerinin yerine getirilip getirilmediği üstüne onları sıkıştırıyordu. Kemal Umar da karısı da tutundukları politika kayasına ayaklarını öyle gömmüşlerdi ki onlara çarpan hasımları, sırtüstü devrilip ya saf değiştiriyor, ya da onların buyruğuna giriyordu. O bölgenin halk yığınlarıyla aydın politikacılarını da parmaklarında oynatmaya başlamışlardı. Politika, bu iki işlek zekâyı sanki biçilmiş kaftandı. Çevreleri genişledikçe genişlemişti.

Kemal'in özellikle yöre köylerindeki DP'li halkın hoşuna gitmesi, onun politikasını sağlam, belirli bir temele oturtmasına yardım etmişti.

Yoksul köy halkına büyük umutlar veriyordu. Sözünde duruyor, yüksek basamaklardakilere sözünü geçiriyor, hatipliğini sürükleyen keskin zekâsı, hasımlarını eziyordu.

Böyle birden bire kendini formunda bulan Kemal Umar, artık eski alçakgönüllü Ocak Başkanı değildi. Mevki sahibi görünen güç, kültür sahibi birçok kişiyi kendisiyle ilgilenmeye zorlamış, güçlü bir römorkör durumundaydı. Halkı sürükleyebilmesi başlıca gücüydü. Halkı tanıyordu. Karı koca, uzun günler, geceler bugünü beklemişlerdi. Halk Partisi'nin büyük etkisi altında bulunan bu bölgede Demokrat Parti'yi zafere ulaştırabilirlerse yüksek parti basamaklarındakilere dertlerini anlatabilecek duruma gelecekler, şu ölümlü dünyada bir hiç olmaktan kurtulmanın ilk adımını atmış olacaktı.

Bölgeden uzaklaştırdıkları Halk Partililerle o partiye oy vermesinden kuşkulandıkları kişilerin yokluğu, onları epeyce ferahlatmıştı. Bölgede Muharrem Cenker, Musa gibi bir kaç «mikrop» daha kaldıysa da bunlar herhalde büyük bir tehlike getirmiyorlardı. Bütün Pomaklar, balıkçılar, demiryolcular, tesisçiler onlardandı. DP Ocağı, bir kale gibiydi. Mutlaka seçimi kazancaktı, oyları saymışlardı. Tane tane biliyorlardı. Muhtar Sefer'le onun arkasındaki CHP İlçe Örgütünün bütün başarılarını boşa çıkaracaktı.

Seçim günü, en sonra, gelip çatmıştı. Anayolun üzerindeki kahvelerden birine konan, oy sandığının yanında-yöresinde DP'liler kaynaşıyordu. Kontrol, büsbütün ellerindeydi. Yalnız, Muharrem Cenker'le Nergis Cenker, bir de Muhtar Sefer'in gönderdiği bir iki gözcü, varlığını duyurmaksızın orada dikilmiş duruyordu. Kemal Umar, aşırı heyecanını yenemediğinden evde kalmayı daha uygun bulmuştu. Herhangi bir olay çıkmasını istemiyordu. Zafer, nasıl olsa, onlara gülümseyecekti. Ayrıca, üzücü olaylarla hırpalanmanın ne gereği vardı? Yalnız, Salise, yörede vızır vızır dolaşıyor, DP egemenliğinin korkusunu her yana duyurmaya çalışıyordu.

Oylar atılmaya başlandı. Her DP'li gecekonducu, DP'li olmayan gecekonducu seçmene öldürücü bakışlar fırlatarak sandığa gidiyor, küçük oy pusulasını sandığın yarığından içeri bırakırken mahallesindeki DP'li olmayanların başına birer güz indiriyormuşcasına seviniyor, rahatlıyordu. Salise Umar, kendi adamları sandık başına gidip döndükçe hesapladığı oy sayısını bir de böylece kontrol ediyor, ötekileri de gözcüleri aracılığıyla göz hapsine aldırıp gerçek sayılarını öğrenmeye çalışıyordu.

Bir ara, Muharrem Cenker'le Nergis Cenker, girip oylarını attılar. Bu arada, epeyce gizli CHP'linin oyları da sandığa düştü. Musa'yla karısı, CHP'yi hiç sevmedikleri halde gidip oylarını CHP'ye attılar. CHP'den öyle çok zulüm görmüşlerdi ki daha zalim bir parti gelince bu kez onun zulümlerini çocuk oyuncağı gibi görmeye başlamışlardı. Her iki parti de halk düşmanı, gericiydi. Vatan olarak salt zenginlerin konakları, servetleriyle, ağaların çiftliklerini, ulus olarak da buralarda egemen olan birkaç yüzbin kişiyi alıyordu. Bu yüzden iki zengin ağa grubu, halkı da yederek karşılıklı kıyasıya bir dövüşe başlamıştı.

Böyle bir dövüşte Musa gibilerin ne gibi bir çıkarı olabilir-di? Ancak, bu küçük gecekondu bölgesinde DP'den tekme, yumruk yiyenler, komplekslerini doyurmak üzere CHP'ye oy verip karşı yanı tedirgin etmek amacını güdüyorlardı.

DP'nin en yakın tekmesiyle yumruğunu yemiş olan Hüsrev'se kendi mebus adaylığını bildiren pusulasını oy sandığına atmaya giderken CHP'liler de, DP'liler de ona ilgisizce bakıyordu. Onun atacağı oyun dosta da düşmana da yaramayacağını iyi biliyorlardı.

Vakit akşama yaklaşırken artık seçmenler, çok seyrek damlamaya başlamıştı. Salise Umar, bütün seçmenleri adamlarına saydırmış, DP'nin zafere ulaştığını hemen hemen anlamıştı. Ne var ki oylama saatinin bitmesine on beş dakika kala, eski gedikli bir CHP'li olan Erzincanlı taşeron Hakkı, bilinçli bir oyun yaparak bir kamyon dolusu mevsim işçisini getirip oylama yerinin kapısına döktü. Güdümlü yirmi beş otuz işçi, hiç şaşırmadan oyunu CHP'ye atıverdi, sonra, yine kamyonu binerek oradan uzaklaştı.

Oylar sayılmaya başlandı. DP, hep birkaç adım ileride gidiyordu. Gerçek birkaç CHP'li ile küstürülerek CHP'ye oy atmaya zorlanan birkaç kişi, bunların arasında Musa'yla Zarife, somurtarak, okunan oyları izliyordu. Bu arada Hüsrev'in adına bir oy çıktı. Bilenler gülümsediler: Musa'yla Zarife de gülümseyenler arasındaydı. Hüsrev'in bu haline bir anlam verememekle birlikte yine de dostça karşılamaktan kendilerini alamadılar. Hüsrev, kendi kendine oy vermişti.

Sayımın sonuna doğru, zaferin gülümseyişini gören DP'li-ler, Ocak Başkanı'na haber uçurdular. Kemal Umar da bunun üzerine daha çok dayanamayarak kalkıp geldi. Salise'yle yanyana durup sonucu öldürücü bir merakla beklemeye başladı. Zaferin DP'ye gülümsediği sanılan dakikalarda birden bire rüzgâr değişti. Taşeron Hakkı'nın getirdiği bir yığın mevsim işçisinin oyları, ateşten taşlar gibi DP zaferinin başına yağmaya başladı.

Sonuç, belli oldu. CHP, bir yığın oyla öne geçmişti. Bu sırada başlarını uzatıp meraklı kalabalığın arasından sayımı dinleyen bütün küskünler, bu arada Musa'yla karısı:

— Yaşasın! diye bağırıp sevinçlerini dışarı vurarak oradan uzaklaştılar.

Yolda operatör doktor Suzan'ın karısı Hatice'yle karşılaştılar. Hatice, CHP'nin kazancına onlar kertesinde sevindi. Kendisinin DP Ocağı'ndan uzaklaştırılmasının öcü alınmış demektir.

— Gelin, çocuklar, bizim eve gidelim. Radyodan bütün Türkiye'nin sayımını dinleriz, dedi.

Gündüzün, Dr. Suzan da onları görmüş, genel sayımı dinlemek üzere eve çağırmıştı. Bundan yüreklenen Musa ile karısı, kızı, Hatice'yle eve vardıklarında doktoru orada göremediler.

Musa:

— Suzan Bey nerde? diye sordu.

— Onu İstanbul'da bir yerden çağırdılar. Gitmek zorunda kaldığından dolayı sizden özür dilememi söyledi.

Musa'yla karısının içleri burkulduysa da renk vermediler. Hatice'nin hemen açtığı radyo, gümbür gümbür oyları veriyordu. Ne var ki CHP'nin aldığı oylar, bütün vilâyetlerde, ancak üçte bir oranındaydı.

Halk, CHP'yi öyle bir mahkûm etmişti ki hâlâ oylarını kin

çamuru gibi onun suratına kusup duruyordu. Yirmi yedi yıl öksüz bırakılan halk, kuzu postu giymiş yeni aç kurtlara kurtarıcısı, sahibi sanarak sevinçle oy veriyordu.

Hatice, radyoyu dinledikçe kahroluyor, Musa da aynı biçimde acı çekiyordu. Böyle coşkunun bir oy sağnağına tutulan DP kodamanlarıyla onların icra güçleri, şimdiden sonra çok daha ağır, çok daha sorumsuz davranacaklar, özgür düşünceyi yerden yere vuracaklardı. Musa, bir seçim dönemi daha kendisi ile kendisi gibiler için mahpusanelerin şefkatli demir kapılarını ardına dek açıp bekleyeceklerini düşündü. Evet, kendilerini çok zor günlerin beklediğini seziyordu.

Hatice'de de tuhaf bir hal gören Musa, Dr. Suzan'ın herhangi bir tehlike görerek oturdukları salona bir kapıyla bağlı olan kiralık daireye geçip karanlıkta oturmakta olduğunu hemen anladı. Bu tehlike de ancak Musa ile karısının böyle uğursuz bir zamanda evlerine konuk gelişiyse doğabilirdi. Demek ki, başlangıçta belâyı küçümsemiş, Musa gibi bir adamı, Demokratların barut fıçısına döndüğü bir zamanda konukluğa çağırmışlardı.

Dr., durumun kötülüğünü ancak geç vakit oyunu verip evine dönerken anlamış olacaktı. Meyhanemsi bir bakkal dükkanında Demokrat Parti hesabına kafaları tütsüleyen otuz kırk kişi, ona laf çakıştırmışlar, bu gece birkaç kişinin cezasını vereceklerini üstü kapalı sözlerle anlatmışlardı. Böyle bir durumda Musaların eve çağırılmasının son kerte kötü olduğunu bilmekle birlikte, gelmeyin diyecek zaman da olmadığından, doktor, ayrı bölmedeki odalardan birinde saklanmıştı. Bunu da bir «ihtiyat tedbiri» olarak yapmıştı. Yoksa, herhangi bir olay çıkarmaya bu baldırı çıplakların gücünün yetmeyeceğini biliyordu.

Vakit, yatsıyı geçmişti. Radyo, durmadan oy sayılarını karşılıklı okuyordu. Bütün Türkiye, CHP'lilerin kara, kara düşünceleri bir sonuca doğru, hızla gidiyordu. Hatice, telefonla kimi CHP Bucak, İlçe merkezlerini arıyor, bir şeyler soruyor, oyalanmaya çalışıyordu.

Bir ara balkona çıkıp dışarıya bakmak isteyen Musa'nın İngilizce öğrencisi Alkan:

— Anne, evimizin önünde bir yığın insan toplanmış, yukarı bakıyor, ellerinde de sopalar, şişeler, kocaman kocaman taşlar var, dedi.

Musa'nın yüzü birden bire kül gibi kesildi. Hem başkasının evinde, hem de karısı, kızıyla birlikteydi. Onları da öldürebilirlerdi.

— Hatice Hanım, biz, hemen demiryoluna açılan şu arka kapıdan kaçalım, dedi, bunlar bizim için toplandı.

— Yok canım, ne cesaret? Benim evime nasıl saldırabilirler?

— Hepsi sarhoş. İçirilmişler, salt saldırmak için.

— Durun, bakayım, hepsini kovarım ben oradan.

Ayağa kalktı. Uzun boyuyla otoriterdi, güzeldi. Doktorla evlendiği günlerde hem hemşire, hem ebe, hem de bulunduğu yerlerin en güzel kızıydı. Gözlerinin çekik, parlak güzelliği şimdi bile büyüsunü, egemenliğini koruyordu.

O, daha balkona çıkmadan dış merdivenlerden birisinin koşarak çıktığını, başını merdivenlere bakan kocaman, perdesiz pencereye dayayarak içeri baktığını gördüler. Bu, DP'nin fedailerinden iri yarı, yakışıklı bir genç adam olan Çakır Hüsmen'di. Kırmızı yüzünün ortasındaki iri çakır gözleri, düşmanca bakıyordu. Hatice, ona:

— Ne istiyorsun, Çakır? diye sordu.

— Doktor Beye iki tek lafımız vardı.

— Suzan yok burada. İstanbul'da bir hastaya çağırdılar. Ona söyleyeceğini bana da söyleyebilirsin.

Çakır Hüsmen, onun yüzüne karşı çokça duramayarak merdivenlerden koşarak indi. Bunun üzerine Hatice, balkona çıktı. Gerçekten de aşağıda «vukuat» çıkarmak üzere toplanmış içkili bir yığın erkek bekliyor, homur homur homurdanıyordu. Yöneticileri olduğu anlaşılan Şahika'nın kocası Orman Fen Memuru Mükerrrem, karanlıkta dikiliyor, görünmemeye çalışıyordu:

— Ne istiyorsunuz, çocuklar, neden toplandınız evimin önünde?

İçlerinden biri:

— Vatan hainlerini konuk etmişsiniz, onları teslim edin bize. Size göre bir şey yok, diye bağırdı.

— Utanın biraz. Burada hiçbir vatan haini yok. Sonra, biz şerefli bir aileyiz. Vatan hainleriyle de hiçbir ilişkimiz olamaz.

Bir başkası:

— Abla, dedi, bizler Musa Beyi vatan haini biliyoruz. Bize

Hükümet adamları böyle dedi. Verin onları bize, parçalayacağız. Hiç olmazsa sizin eviniz kırılıp dökülmez.

Hatice, meslek yaşamında halkı çok iyi incelemişti. Yürekli-lik, otoriter bir ses ya da davranış, zavallı insan yığınlarını he-men durduruyordu.

— Hey, ne dediğini kulağın işitsin. Telefonumun öbür ucun-da Polis Müdürlüğü hazır duruyor. Yalnız, siz değil, biz de terti-batımızı aldık. Sonra, biz şurada bir mahalleliyiz. Her zaman yüz yüze bakacağız. Dağılın bakayım. Daha çok tedirgin etme-yin bizi.

Ufak bir aşçı dükkânı işleten, sarışın yumuşak huylu bir Trakyalı:

— Haydi, arkadaşlar, ayıptır, bırakalım bu işi, fabrikaya doğru uzaklaşalım, dedi.

Onun lafını dinleyen saldırgan grup, fabrikaya doğru uzak-laştı.

Musa, onların uzaklaştığını görünce:

— Hatice Hanım, dedi, bunların eline geçerse bizi linç ede-bilirler. Bu gürühtan daha akıllı olduğumuzu gösterelim, hiç ol-mazsa. Bizi arka kapıdan çıkarın. İki solukta demiryolunu aş-a-lım. Oradan karanlığa karışır kurtuluruz. Onlar, akıllarınca fabri-kaya doğru yaklaşıp bizi sokağa çıkaracak, sonra, koşarak üze-rimize çullanacaklar.

Musa, yığının bu bayağı taktiğini kavradığı halde, Hatice'ye bir türlü anlatamadı:

— Hayır, önden çıkın, arkadan çıkarsanız, suçlu duruma dü-şersiniz, diye diretti.

O zaman, Musa'nın içinden duygulu bir şey kopup karanlık-lara düştü. Hatice, onların kurtulmasından çok kendi evinin sal-dırıya uğramasını önlemeye çalışıyordu. Onların, önden caddeye çıkarak görünmeleri, evi gecenin bir vaktinde saldırıdan koruya-bilecekti. Bunu hemen anlayan Musa'nın içi çürüdü. Burada da-ha çok kalamazlardı. Karısı ile kızını yanına alarak ihtiyatla merdivenleri indi.

Fabrikadan yana baktığında saldırganların oradan beriye baktıklarını gördü.

Karısıyla kızına:

— Çocuklar, dedi, şimdi, bizi gördüler. Demiryolu köprüsünün altından geçeceğimizi hesaplıyorlardır. Böylece yavaş yavaş yaklaşıp bizi enselemeye çalışmak isteyecekler. Ama, yağma yok. Gelin, arkamdan. Hemen şu bayırdan yukarı vurup demiryolunu kestireceğiz. Onların hesaplarını boşa çıkaracağız.

Zarife, karşı durdu:

— Hayır, köprüünün altından gidelim. Orası dümdüz yol. Artık, yolun ortasında bizi öldürecek değiller ya.

— Kızım, ben ölmek niyetinde değilim. Benimle gelmek isteyen arkamdan koşsun.

Musa, bunu söyleyerek demiryoluna doğru koşmaya başladı. Karısıyla kızı da dağ keçileri gibi arkasından seğirttiler. Evlerinin bahçesine yetiştikleri sırada sarhoşlar, mahalleye girdilerse de çocukları eve sokup kendisi bir ufak top sakızağacının dibine sinen Musa, çok yakına dek sokulmuş olan iri yarı bir iki komşu erkeğine:

— Bana bakın, ulan yabaniler, diye bağırdı, canını ucuz almış olanınız varsa evime doğru iki adım daha atсын.

Mahallenin ortasından geçen yolda içkili gölgeler saatlerce volta vurduysa da Musa'nın kesin uyarısından sonra hiçbiri onun evine yaklaşmadı. Musa'nın içi, yine de rahat etmedi. Kararlı olan, güdülen saldırganlar, gecenin bir vaktinde evi basıp çoluk çocuğa kötülük edebilirlerdi. Gitti, yakın komşulardan eski polis emeklisi Fahri ile Cemil kardeşlerin kapısını çaldı.

Onlar da mahallede bir kımıldama gördüklerinden henüz uyumamışlardı.

— Sizden diledim, dedi, karımla kızımı bu gece size emanet ediyorum. Öldürebilirlerse gelsin beni öldürsünler.

Fahri ile Cemil kardeşler, gün görmüş insanlardı. DP'ye oy vermiş olmakla birlikte baş vermiş değillerdi:

— Getirin çocukları, Musa Bey, dediler, dünya ahiret kardeşimiz olsunlar. Bizim çoluk çocukla sabahlasınlar. İsterseniz siz de gelin.

— Çok teşekkür ederim. Ben, evde kalıp orayı bekleyeceğim. Gelip evi yakabilirler.

İnanmış bir DP'li olan evin esmer atak oğlu Yaşar:

— Ev yakmak ne demek Musa Ağabey, diye bağırdı. Afri-

ka'da mıyız? Biz Demokrat Parti'ye oy veriyorsak namuslu, özgür bir ülke yaratmak için veriyoruz.

Musa, onlara üstüste birçok kez teşekkür ederek ayrıldı. Eline öldürücü bir şey alarak sakızağacının koyu gölgesine sindi. Tanyeri atıncaya dek orada bekledi. Gelen, giden olmadı. İçkili grubun içlerindeki alkol buğulaşıp uçtuktan sonra, hepsi, yine, kahramanlıktan uzak birer zavallı işçi, halk adamı olup çıktılar. Güneşle birlikte birer lokma ekmek parası kazanmak için yaşam savaşına atıldılar.

Böyle de olsa mahallenin gerilimi düşmedi. O gün yeni bir akşamın eşiğinde mahallede Demokrat Parti'nin yenilmesine yol açan kişilerin öldürüleceği haberleri dolaşmaya başladı. Musa, çoluk çocuğunu alıp eve getirdikten sonra, traş olup kendine çekti düzen verdi, trene atlayıp Sirkeci'de indi. Ünlü Sansaryan Hanı'nın yüksek merdivenlerini tırmanarak Polis Müdürü'nün kapısını çaldı. Onu nazikçe kabul edip bir saat beklettiler. Polis Müdürü'nün gelmeyeceği en sonra anlaşılnca, ortada başka hiç bir sorumlu da bulunmayınca, Müdüriyet'in dam bölümüne tırmandı. Birinci Şube Müdürü'nü aradı. Yoktu.

Müdür Muavini çıktı. İçeri almayarak kapıda ne istediğini sordu.

— Beyefendi, ben sizin Şubenin fişlediği talihsizlerden bir Türk aydınıyım. Mahallemizdeki DP'liler, Halk Partisi'ne oy verdik diye dün gece bizi çoluk çocuk öldürmeye kalktırsa da başaramadılar. İsteklerini bu gece yerine getirmeye hazırlandıklarını öğrendik. O bölgeye bir kuvvet göndermek mümkün değil mi?

— Beyciğim, biz de şaşırdık kaldık. Kaç gündür başımız yastık görmedi. Yalnız, orada değil, şu anda Türkiye'nin her yanında durum sizin oradakine benziyor. Bir karışıklık ki sormayın gitsin. İstanbul'daki birkaç bin polis, olayların büyüklüğüne göre ancak sembolik bir anlam taşımaktadır. Bunun için ne yazık ki polis, sizi koruyacak durumda değildir. Siz, kendi kendinizi korumaya çalışmalısınız. Öldürülmemek için şehre kaçın. Sizi tanımayan kişilerin arasında saklanın. Benim size ilk ve son söyleyeceğim sözler bunlardır.

Musa, buna karşı hiçbir şey denilemeyeceğini anlayarak gitmeye hazırlanırken:

— Bari, oradaki karakollara telefon ederek ara sıra devriye çıkarılmasını, göz kulak olunmasını sağlayın. Polis Müdüriyetinden önemle edilecek bir telefon, oradaki haşeratı ürkütür.

— Peki, bu son isteğinizi yerine getirmek elimizde, işte. Bunu yaparız. Hiç merak etmeyin, dediğim gibi, oradaki asayişsizliği tehlikeli görürseniz atlayın trene, gelin İstanbul'a. Şehrin içi, her zaman banliyölerden güvenlidir.

— Allahaismarladık.

— Güle güle.

Demokrat Parti'nin zaferini mahallenin elinden alan «mikroplara» Ocak yöneticilerinin kini sonsuzdu. Fedailer, durmadan adam öldürmekten, ev yakmaktan söz ediyorlardı.

Musa, Muharrem'i bulup Polis Müdürlüğünde dinlediği öğütleri anlattı. Muharrem:

— Dün gece bizim evin çevresi sarılıydı. Sokaktan durmadan tanımadığımız kişiler gelip geçiyordu. Bu iki kişiden bu gece Rüstem'i, beni, seni vuracaklarını öğrendim. Lâzlardan kiralık katiller kiralamışlar. Bu gece, mahalleden çıkıp uzak bir yerde toplanalım. Rüstem'i de gördüm. O da öldürülmek tehdidi altında olduğunu söyledi, «Sizin evde toplanalım bu gece» dedim. «Olur, dedi, benim partide bir işim çıktı. Çok geç gelmek ihtimalim var. Siz, akşamdan orada toplanın. Sonra ağabeyim sizi alıp CHP Ocağına götürür. Orası hep CHP'li olduğundan orada korunursunuz. Oraya hiç kimse baskın yapmak yürekliliğini gösteremez. Ben, ağabeyim Servet'e durumu söyledim. En çok saat dokuz buçuk ya da onda beni beklersiniz. Baktınız gelmedim, gelmeyeceğim demektir. Bunun için de hemen otomobile dolup oradan uzaklaşırsınız. Muhtar Sefer de durumu biliyor. Arkada evlerimizi yaksalar bile çoluk çocuğun canını kurtarmış oluruz.

Muharrem Cenker, bunları anlatırken kara, zeki gözleri iri iri oluyordu. Ne var ki hiç de yılgın görünmüyordu. Babası subaydı. Çocukluğu savaş destanlarını dinleyerek geçmişti. Şimdi de serüvene karşı bayağı bir şehvet duyuyor gibiydi.

Akşam sularında Muharrem Cenker'le karısı Nergis, çıkageldi. Musa ile Zarife de giyinmiş onları bekliyorlardı.

Musa:

- Nasıl, bir tecavüz hazırlığına rastladın mı? diye sordu.
- Ancak kötü kötü bakıyorlar. Başka bir şey yok.
- Gidelim.

Mahalleden ayrılıp ıssız kırlara vurdular.

Ahmet Usta'nın karısı Sevda ile oğlu Emrah da yanlarındaydı. Ahmet Usta'dan henüz hiç bilgi yoktu. Sevda, bir-iki kez çocuğunu kucağına alarak Polis Müdürlüğü'nün yüksek merdivenlerini tırmanmışsa da ona Ahmet Usta'nın oraya getirilip getirilmediğine değin hiç bir bilgi vermemişlerdi. Bu yüzden zavallı, kocasının gizlice öldürüldüğünü sanarak her gün ağlıyordu. Çocukluğundaki toplu öldürüşleri hiç unutamıyor, bunu da onların bir halkası sayıyordu.

Musa, kedisini, köpeğini, birkaç tavukla hindisini, bir de en önemlisi, bütün yaşamı boyunca sahip olduğu kulübeciğini arkada bırakıp uzaklaşırken, yurdunu düşman almış bir göçmenin duyduğunu duyuyordu. Kim bilir, belki bir-iki saat sonra, bu kulübecik, bir meşale gibi geceyi aydınlatabilirdi. Yıllarca insanüstü çabalarla yaratılan bu barınak, birkaç dakikada kül olup gidebilirdi. Birkaç kez, sanki evi şimdiden yanmaya başlamış gibi dönüp geriye baktı. Sonra, kulübe tepelerin ardında mahalleyle birlikte yitti.

Rüstem, epeyce uzakta incir ağaçlarının gölgesine sığınmış iki odalı kulübesine vardıklarında genç Dağıstanlı karısıyla iki çocuğunu alacakaranlık kerpiç bir odada kendilerini bekler buldular. Sevim, ince esmer, çilli yüzüyle sevimli bir Dağıstan kıızıydı. Annesi, öbür odada hasta yatıyor, iri mavi gözleriyle gelenleri selamlıyordu. Babası da iri yarı, yakışıklı, mavi gözlü, tatlı bir adamdı. Pek de uzun olmayan çilekeş bir yaşamı sürükleyerek daha birkaç ay önce sonuna vardırması.

Muharrem Cenker, Sevim'e:

- Rüstem Bey'den bir haber yok, değil mi? diye sordu.

— Yok, dokuz buçuk-on'a kadar beni bekleyin. Sonra, kaçın evden, dedi.

Bu harap kır kulübesi de bir gecekondu sayılabilirse de onlardan çok önce yapılmış, bu yüzden de çok uzakta, bu ıssız yerde kalmıştı.

Konuklar oturdular. Gaz lambası, hepsinin yüzüne sarı, dramatik bir ışık çalıyor, korkunun ya da ürküntünün açtığı gözler, bu kısır aydınlıkta iri yağ lekeleri gibi parlıyordu. Böyle yarım saat oturmuş oturmamışlardı ki, Musa'nın eski görgüsü ayaklandı.

Muharrem Cenker'e:

— Yahu, dedi, biz, koyun gibi buraya dolmuşuz. Bir baskına uğrarsak kaçacak yer olmadığı gibi vuruşmak olanağı da yok. Gel seninle yöreyi şöyle bir kolaçan edelim.

— Doğru ya. Herifler bizi diri diri yakıp kül ediverirler.

Kalkıp dışarı çıktılar. Yanlarında kendilerini savunmak için bir jilet bile yoktu. Oysa baskına gelecekler böyle «tığ teber şahı merden» gelmeyeceklerdi. Kulübenin yöresinde geniş bir çember çevirerek dolaştılar. Çevredeki ağaç kümelerini, tek top ağaçları, yakındaki incir ağalarını inceden inceye gözden geçirdiler. Bu inceleme yarım saat sürdü. Uzak yakın hiçbir insan karaltısı yoktu. Yine kulübeye girip oturdular. Evin hanımı onlara birer kahve yaptı.

Kahveyi dudaklarına götürdükleri sırada evin hanımı:

— Muharrem Bey, dedi, Servet'in boş kiralık evlerinin önünde üç kara elbiseli erkek var. Bizim buraya bakıyorlar.

— Ne arıyorsunuz orada, arkadaş?

İçlerinden otuz beş yaşında görüneni Trabzon diyeleğiyle:

— Biz, ha burada kiralık bir oda tutmak isteyruz. Sahibi siz misiniz? diye sordu.

— Sahibi Rüstem Bey'dir. Henüz gelmedi.

— Odaları görebilir miyuz?

— Durun, hanımına soralım.

Gerek Musa, gerekse Muharrem, bunları gerçekten kiralık oda arayan mevsim işçileri sanıp rahatlamaktan yana idiysele de özellikle Musa'nın ayaklarının ucunda kocaman bir kuşku engereği kıvranıp duruyordu.

Sevim, adamlara odaları göstermek üzere uzaklaşırken, Musa:

— Bunların işi oda moda aramak değil, arkadaş, diye kestirip attı. Bunlar, bal gibi kiralık kaatil. Rüstem'i öldürmeye, ya da yaralamaya gelmişler. Bu adamları daha önce buralarda hiç gördün mü?

— Görmedim.

Adamlar, Sevim'le birlikte kulübenin önüne geldiler.

Sözcüleri:

— Biz, bu odayı bu gece tutmak isteyruz. Efendiniz ne zaman gelecekse söyleyun da şuracıkta oturup pekleyelum. Bu gece yatacağumuz bir yer yok, dedi.

O, zaman, Musa doğruldu. Muharrem'i de tutarak dışarı çıkardı. Sevim'e:

— Siz, içeri girin. Biz, arkadaşlarla görüşürüz, dedi.

Dışarı çıktılar. Üç kişi, iyi giyimli, kültürlü Musa'ya dikkatle bakıp toparlandı.

Musa:

— Arkadaşlar, dedi bakıyorum, siz de benim gibi Trabzon yöresindensiniz. Konuşmanız da, yüzleriniz de bizim oralı olduğunuzu gösteriyor. Yeni mi geldiniz o yandan? Şimdiye dek nerede kaldınız? Bu gece, yanında geceleyeceğiniz başka yakın hemşerileriniz yok mu? Sayalım ki bu gece, bu odayı tuttunuz, yanınızda yatak yorganınız yok, nasıl yatarsınız kuru odada?

Musa, bunları söylerken sağ elini de yumruk yapıp caketinin sağ cebine sokmuştu. Üç Karadenizli'nin gözleri de onun sağ cebindeki elindeydi. Musa'nın gözleri, her zaman kuşku içinde yaşadığından dolayı, üç kişiden önde duran kötü sivri suratlısının elinde gazete kağıdına sarılmış, sipsivri bir şeye takıldı. Adam, bunu, sapları kağıda sarılmış bir çiçek demeti gibi çok nazikçe, öne uzatarak tutuyordu. Cezaevlerinde uzun işkence yılları geçirdiğinden bu yapmacık çiçek demetinin sağlam bir demir şiş olduğunu hemen anladı.

«Demek ki Rüstem, karşısına çıksaydı hemen bunu yüreğine saplayacaktı,» diye düşündü.

Musa'nın gözleri, büyülenmiş gibi şişe takılıp kalmıştı. Bunu üç adam da ayırt etti. Yaşlıcaları, Musa'yı sivil polis sanmış olacaktı ki hemen şişli arkadaşını dürttü:

— Haydi uşaklar boşuna bekleyip durmayalum elalemun kapisında, Gidelum, yine geluruz. Helbet o hanci bizler de yolci iken yine rastlaşırız, diyerek arkadaşlarını alıp götürdü.

Yüz metre uzaklaştıktan sonra, dönüp kuşkulu durumda geriye baktılar. Musa'yla Muharrem'in gözleriyle kendilerini izle-

diklerini görünce adımarını hızlandırıp tepenin ardında gözden yittiler.

Muharrem, içerdekilere:

— Herifler, oda kiralama değil, Rüstem Bey'i vurmaya gelmişlerdi. Musa Bey'i Komiser sanıp korktular. Musa Bey'in, sağ elini direterek cebinde tutması, onlara tabancasıyla oynadığı kanısını verdi. Saat kaç? dedi.

Zarife, küçümencik saatini güçlkle seçerek:

— Dokuz buçuğa geliyor, dedi.

— Yarım saat daha bekleyip gitmeliyiz. Ama, Servet nerde? Onun arabasıyla gideceğiz. O gelmeden nereye, neyle gideriz? Bu sırada yayan gidecek olanın aklına şaşarım.

Saat on buçuktu. Servet'in külüstür arabası, hırlayarak tarlalardan teker meker geliyordu. Parlak farlarının ışıklarıyla korkuyu, karanlığı kovmaya çalışarak geliyordu. Meğer, dokuz buçukta orada olmak üzere yola çıkan otomobil, ıssız yollarda bozulup kalmamış mıydı?

Servet, hepsini balık istifi gibi arabasına doldurarak yola çıktı. Merkeze vardıklarında Muhtar Sefer'le Ocak Başkanı onları sevgiyle karşılayıp kalabalık odada yer gösterdiler. Musa'nın anladığına göre, Demokrat Parti, her şeyi tehdit eden hiç bir baraj görmemiş bir dağ suyu gibi her yanı kaplamış, eski iktidar partisinin bütün adamlarını ufak odacıklara sığınmak zorunda bırakmıştı. Şimdi, bunların her biri, kendini azgın bir suda bir çöp üzerinde sürüklenen bir karınca gibi tehlikede, tedirgin duyuyordu. Halk Partisi, gecekondu bölgesinde kazandığı halde CHP'nin kalesi sayılan kocaman sayfiye köyünde yitirmişti. Nedeni de belliydi.

Muhtar Sefer:

— Bizim kazanmamızı önleyen bağlardaki Ermeniler oldu, diyordu.

Musa, bilinçsiz insan yığınlarının, her türden idealist değerden uzak, iki ayrı kampa bölündüğünü görüyordu. Herkes, nasıl yitirdik, nasıl kazanabilirdik diye bayağı bir sporcu gibi düşünüyordu. O da kendinin, çocuklarının canını kurtarmak için iki takımdan birini tutan spor amatörlerinin ya da seyircilerinin arası-

na karışmış gibiydi. Bütün duyduğu, insan yutan bir ejderhanın her yanı silip süpüren korkusuydu. Bu ejderhanın çelik pençelerinin altında ya da dişlerinin arasında un ufak olmadan birer yana savuşanlar toplanıyor, gözleri korkudan büyüyerek birbirine maval okuyorlardı.

CHP'liler, hemen tanyeri atıncaya dek burada birbirlerine ağıtlar okudular. Sonra, dağıldılar. Servet, yine hepsini arabasına doldurup eve yollandığında biraz ötede durmak zorunda kaldı. İndi.

Bir bozukluk var sanarak arabasını kurcaladı. En sonra, benzin deposuna bakmayı düşündü.

— Vay canına, biz içerde laklak edip dururken bizim depodaki benzini boşaltmışlar, dedi.

Herkesi bir kez daha korku aldı. Otomobili iterek biraz ötedeki benzin istasyonuna götürdüler.

10

Zarife'de kanama başlamıştı. Ağrılar da vardı. Karnında beş aydır kıskançlıkla sakladığı bir erkek çocuk hayali, bu kanla birlikte yokluğa doğru akıp gitme eğilimi gösteriyordu. Kocasına:

— Musa, çocuğumuz düşmek üzere, dedi. Dr. Suzan Beyin evinden kaçarken duyduğum korku, çok büyüktü, vücudumu saran demir gibi sert bir sinirlilik havası içindeydim. Acaba, bu kan durdurulur mu?

— Bunu ancak doktor bilir, Zarife, ben nerden bileyim?

CHP Merkezinden dönüşlerinde başlayan kan, o gün akşama dek sürdü. Arasına durakladığından, belki durur diye o gün doktora gitmediler. Beş aylık bebek, içeride kahramanca savaştıysa da gece yarısı düştü. Biraz kıpırdadı; sonra, kendi kanı içinde boğuldu gitti. Musa onu alarak eczanelerde olduğu gibi ispirto dolu bir kavanoza koydu. Yavru erkekti. Omuzları da babasının gibi düşüktü.

Zarife:

— Çocuğumuzun başını Demokrat Parti yedi. Katildir onlar, diye bağırırdı.

Musa da, çocuğun düşmesine o geceki korkunun yol açtığını anlamıştı. Çocuk düşmüştü, yine de kan geliyordu. Advije'nin yaptırdığı birkaç ergotin iğnesi, bu öykünün de sonunu getirdi.

Mahallede heyecan fırtınası dinmiş, bütün Türkiye'de Demokrat Parti'nin kazandığı ezici yengi, gecekondu bölgesinin demokratlarını da doyurmuş, yenilgilerinin acısını unutturmuştu. Yöredeki bütün köylerde de DP kazanmıştı. Kemal Umar, köylerin yol, okul vb. işlerini ön plana getirmek için bütün hatiplik gücüyle görgüsünü kullanıyor, karısı da ondan aşağı kalmıyordu. Bölge için yapıcı atılımların arkasındaydılar. Gecekondu-lara su, elektrik getirmek için girişime geçmişlerdi.

Ne var ki banliyö hattında elektrikli trenler işletmek için davranan devlet baba, elektrifikasyona başlayalı bir hayli zaman olduğu halde bu hinterlandı geniş gecekondu bölgesinde bir istasyon yapmayı unutmuştu. Ya da bilerek kulak arkasına atmıştı. Yeni bir istasyon yapmak şöyle dursun eskiden burada bulunan kara tren istasyonunu da kaldırıyorlardı. Bu olumsuz iş de Sirke-ci Demiryolu İşletmesi'ndeki sorumluların eksper raporlarına göre tezgahlanmaktaydı.

Mahallede iki düşünce çarpışıyordu. Bir bölümü, buraya istasyon yaptırmanın çok sakıncalı olacağını söylüyor, gerekçesini de şöyle ekliyordu:

«Eğer buraya modern bir istasyon yapılırsa, kodamanların, zenginlerin gözü buraya dikilir, allem eder kallem eder buraları elimizden alır, bizi bu güzel yerlerden sürerler. İstasyon yapılmayacak olursa sapada, hırslı gözlerden uzakta kalırız. Böylece de kulübeciklerimiz elimizde kalır.»

Kemal Umar'la Salise Umar, büsbütün bu düşüncenin karşı-sındaydılar:

«Biz, diyorlardı, istasyon yaptırırsak burası göze çarpan parlak bir semt olur, yerlerimizi kazanırsak arsalarımızın değeri çok yükselir. Eğer mal sahiplerinden buraları satın almamız mukadderse bize eski rayiç üzerinden satmak zorundadırlar. Buraya yapılacak bir istasyon, hepimizi zengin edecektir. Hakkımızı iyi korur arsalarımıza sahip olursak ileride hepimiz birer villa sahibi oluruz.»

Hayali zengin olmayan halk, daha çok birinci tezi destekli-

yordu. Salise ile Kemal'in onlara pek aldıracağı yoktu. Onlar, bütün güçleriyle bu işin peşindeydiler. Ancak, Sirkeci İşletmesi'ne parti kanalıyla başvurdularsa da olumsuz yanıt almışlardı.

İşletme, buranın son kerte kısır bir yer olduğuna, işletmeye hiçbir gelir getirmeyeceğine inanıyordu.

Kemal'le Salise'nin parti kanalıyla Ankara'ya yaptıkları etki, verimli olmakta gecikmedi. İstasyon projesi, Sirkeci İşletmesi'nden habersiz Ankara'da Safa Yalçuk Bey'ce «tasdik» olundu. Bu haberi telgrafla alan karı-kocanın sevincine son yoktu. Koca Yedinci İşletmeyi yenmişlerdi. Şöyle ki Safa Yalçuk'un, kendi projelerinin onayından bir gün önce Yedinci İşletmeye yaptıkları başvuruya olumsuz yanıt gelmişti:

«Gerekli geliri karşılayamayacağından bölgenizde istasyon yapılamayacağını bilginize arz ederim,» deniyordu.

Bunun verdiği büyük üzüntüyü ise, Demokrat Parti Ocağı'nın Ankara'da yaptığı girişimin altın yemişleri, silmiş süpürmüştü. Ocak Başkanlığı deyip geçmeyecektiniz. Kemal Umar'la Salilse Umar'ın bu büyük başarısı, demiryolcuları yıldırılmıştı.

Safa Yalçuk'un projeyi onaylamasından sonra hemen Yedinci İşletme'ye buyruk gelmiş, gecekondu bölgesinin istasyonu köprüsünün temeli atılmaya başlanmıştı. DP Ocağı, hemen kurban kesip personele, işçilere bir şölen vererek ocağın büyük, olumlu başarısını kutladı.

Kemal'le Salise, salt büyük bir işi raya oturtmakla kalmamış, parti nüfuzu denen gücün kullanılışındaki tadı da tatmışlardı. Bir yandan peron yeri doldurulurken köprünün yeri de kazılıyor, kara trenleri sürükleyen lokomotifler, yorgun, argın dumanlarını savurarak oradan kağı gibi geçip gidiyordu. İleride Florya'dan daha çok gelir getirecek olan istasyonun hazırlıkları ilerleyedursun Salise Umar'ın kulağına güzel bir haber çalındı: Meclis Başkam Refik Koraltan'ın karısı, Florya Köşkü'ne gelmişti. Bir zaman daha orada kalacağı da söyleniyordu.

Salise Umar, Kemal'e evlerin yıkımını durdurmak üzere ona başvurmak istediğini anlattı. İş arkasında koşmaktan rengi atmış, omuzları güneşten solmuş, kırçillaşmış mavi mantosunu sırtına geçirerek gitti.

Orta yaşı aşkın romatizmalı kadıncağızı kumlarda bacakları-

nı ısıtmaya çalışırken buldu. Kadın, onu alçakgönüllüce karşıladı. Derdini bülbül gibi döken karşısındaki genç, güzel, zeki kadını ilgiyle dinledi. Hele, onun DP'nin çalışkan kişilerinden biri oluşu, onu daha çok ilgilendirdi. Yıllardır, bayındır bir duruma getirilmek uğruna hesapsız emek harcayan, buraları adam eden gecekonducular, şimdi, hem de kendilerini mülk sahibi olarak ilan eden özel kişilerin yıkım tehdidi altındaydı. Bölge, katıksız Demokrattı. Bütün umutları Demokrat Hükümeti'ndeydi. Başkaca hiçbir güvendikleri, tutacak dalları yoktu. DP Ocağı'nın çabasıyla bütün, yöredeki köyler demokratlaştırılmıştı. Bu Ocak, belki yirmi köye destek oluyor, durmadan moral aşısı yapıyor, DP örgütünü böylece daha uzaklardaki köylere dek ilerletiyorlardı.

Böylece, yarayışlı bir bölgenin yokedilip yerine birkaç villa dikilmesi, kimin işine yarayacaktı? Acaba «Muhterem hanımefendi, bu dertlerini sayın Meclis Başkanı Beyefendiye söyleyemezler miydi?

Kadın:

— Hay hay, söylemesine söylerim, ama, sizin kişi olarak Ankara'ya gidip görüşmeniz çok daha etkili olurdu. Ben, sizi iyi tanıdım. Refik Bey'e de dilimin döndüğünce anlatacağım. Ama, yine söylüyorum, Ankara'ya gitmeye çalışırsanız çok iyi edersiniz, diyerek sözünü bitirdi.

Salise, bu konuşmayı Ocak'ta anlattı. Ankara'ya gitmek, para işiydi. Kara kara düşünmeye başladılar. Parasızlığın gözü kör olsun. Gecekonducuların da elinde avucunda bir şey yoktu. Üyelerden Haşim Kurt, yol parasını toplamak üzere davrandıysa da, paranın «deve yapılmak» üzere toplandığı üstüne yapılan çirkin söylentiler yüzünden bundan da, Ankara'ya gitmekten de vazgeçildi.

Alinyazıları, gecekonduculara daha pek çok acılar hazırlıyordu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1

Poliste aylarca kalmıştı.

«Neden saklandın, saklanımdan amacın neydi, kimlerle düşüp kalktın bu sırada?» diye soruyor da başka bir şey sormuyorlardı.

Deniz kıyısında eski püsküllerini bırakıp Sevda ile gecekond bölgesine doğru yürüdüğü günden beri tanıştığı, görüştüğü, işini yaptığı yüzlerce kişinin adını, bütün günlerinin hesabını vermişti. Buna bakmadan, onu aylarca beton bir hücrede tutmuşlar, bu sırada arabalarla sopa atmışlardı.

«Bir felsefe öğretmenin gecekond bölgesinde ne işi vardır, orada ne yapmaya gittin?» diye soruyorlardı.

Karısı ile görüşmesini önlemişler, bu sırada bütün dünyayla ilişkisini kesmişlerdi. Bir gün hiç ummadığı halde onu eski bir bohça gibi Sansaryan Hanı'nın kapısı önüne bırakıvermişler, hemen oradan uzaklaşmasını söylemişlerdi. Aylardır, üstündeki giynekle yatıp kalkmış, hiç çamaşır, çorap değiştirmemiş, hiç yıkanmamış, traş olmamıştı.

Bundan dolayı, bu pis kılığıyla eve gitmeyi göze alamayarak akşamı edebilmek için Mısır Çarşısı'nın arkasındaki parka gitti. Bir boş sıraya oturdu. Onu gören, kendilerinden sanan bir iki berduş daha gelip yanına ilişti. Bütün düşüncesi, karısıyla çocu-

ğundaydı. Çevresini kolladı, polis izlemesi yoktu. Akşam karanlığı basıncaya dek bekledi.

Cebinde ne olur ne olmaz birkaç kuruş harçlık bırakmıştı. Sirkeci'den bir üçüncü mevki bilet alıp trene bindi. O zaman, insanın en köklü düşüncesini buldu. Bu, evi ile çoluk çocuğuydu. Şu sırada, evinden, karısından, ufacık yavrusundan başka bir şey düşünmüyordu. Aile bağlarının, doğanın çelik tellerinden yapıldığını düşündü. Yatsıya doğru mahallenin karanlık yolundan geçerek eve vardı. Ev, sessiz, karanlıktı. Bırakıp gittiği günkü gibi duruyordu. Musalar'ın evine baktı. Lüks lambasının bol, çığ aydınlığı pencerlerden dışarı taşıyor, evin yöresinde bir karadüş karanlığını andıran geceyi söndürmeye çalışıyor gibiydi. Onun gelişini küçük köpek Mento bildirdi. Hayvan, onun iri yarı gövdesinden korkup bir yün yumağı gibi, incecik sesiyle yırtınırcasına havlıyordu. Mento'nun da bir kişiliği vardı. Türkiye'nin İsveç Elçisi Anderiman'ın oradan getirdiği, küçük, apak, soylu bir köpeğin yavrusuydu. Türkiye'ye dönüp Japonya Elçisi olarak Tokyo'ya yollanırken köpeğini kardeşi Zührevi Hastalıklar Hastanesi Başhekimi Ahmet Anderiman'a bırakmıştı, işte, bu güzel hayvanın yavrusunu da oranın Başhemşiresi Advieye alıp Musa'ya armağan etmişti. Şimdi, kar gibi tüylü güzel köpek, gecekondu bölgesinin gülüydü. Herkes, onun güzelliğine bayılıyordu. Henüz, karşısındaki iri yarı adamın, kendisini bundan sonra en çok sevecek kişilerden biri olduğunu elbette bilemezdi. O yüzden de yırtınırcasına havlıyor, bir yandan da korkuyordu.

Musa, ne olduğunu anlamak için elindeki demir sopayla, dışarı fırlayınca gözlerine inanamadı, şaşırdı. Ahmet Usta'nın üstüne atılıp yanaklarından öptü:

— Ölmedin, ölmedin, işte. Kolay kolay ölmeyeceğiz. Bizler, hep kedi canlıyız, yani yedi canlıyız.

Musa, daha sözünü bitirmemişti ki. Zarife'yle Sevda da dışarı fırlayıp onun çevresini aldılar. Hepsi bir yandan çekerek onu yeni hazırlanan sofranın başına çökerttiler:

— Yahu, dedi, ben üç ay açlık çektim. Bağırsaklarım kurudu. Bütün bu sofraya, bana yetmez.

Musa, güldü:

— Dur, öyleyse, dedi, bakkaldan iki şişe de şarap alıp gelişi-

ni kutlayalım. Sofrada hiç bir şey anlatma. Kurtuldun ya, bu, yeter. Bilirsin, ben içki içmem, ama, gelişine öyle sevindim ki bu gece şerefine içeceğim. Bugün de çocuk kitapları arasında çıkan bir çeviri kitabımdan birkaç kuruş almıştım. Sevindiğim şu ki sen de artık benim gibi, başkaları gibi açığa çıktın, illegal bir görevi olmayan bir devrimci aydının saklanması, çok kötü bir şey. Bir kaçış, her şeyden önce. Ama, sen bir kez halkın denizinde boy vermeyi, onu kardeş kardeş eğiterek yaşayıp gideceğini sandın, işte, bu olamazdı. Her aydın bütün belaları üstüne çekse de güneş gibi meydanda parlamak zorundadır. Her neyse, sonra konuşuruz. Şimdi, ben, gidip içkileri getireyim.

Musa, koşarak gitti. Sevda, ağlayarak kocasının boynuna sarıldı, hüngür hüngür ağlıyor, dal gibi ince vücudu sarsılıyordu:

— Ben, seni öldürdüler sandımdı, kurban. Şimdi, temelli kurtuldun mu? Artık bir daha götüremezler mi seni? Neden okumuş insanlara düşman bu Hükümet, bu insanlar? Siz, ne iyi insanlarsınız, Musa Bey de. Zarife Abla da, daha başka okumuşlar da. Ama, milleti hep düşman etmişler size.

— Ağlama, artık, kes, geldim işte. Bir daha kolay kolay alamazlar beni. Hem, artık, burada koktuk biz. Seni alıp kente götüreceğim. Orada yine efendiliğimi takınarak çalışıp yaşayacağım. Bu gerici Hükümetlerin elinde oyuncak olan halk, bize kolayca düşman kesiliyor, bizim sevgimizden anlamıyor. Bütün korkum, ben gittikten sonra size bir kötülük yapmalarıydı. Kışkırtılmış halk, aç bir kurt sürüsü gibi tehlikelidir.

Bu sırada, sofradaki yemekleri biraz arttırmak amacıyla bol yumurtayla bir omlet yapmaya çalışan Zarife de bu apansız gelişin verdiği heyecanla hüngür hüngür ağlıyordu.

Musa, bir ak, bir de kırmızı şarap şişesiyle döndü. Uzun saçlı, sakalı buruşuk eskimiş kirlenmiş giynekleri, iri yarı, geniş omuzlu gövdesiyle filmlerdeki olumlu bir dağ adamını andıran Ahmet Usta, sofradaki şeref sandalyesine çökerken:

— Üstüm başım çok berbatsa da bitli değilim. Çünkü, hep tek başına bulundurdum. Berduşların nezarethanesine de hiç uğratımadım, diyerek ilkin bir bardak dolusu serin kuyu suyunu başına dikti, lıkır lıkır içti.

Omlet, bol domates salatası, etli kuru fasulye, pirinç pilâvı

iştahla yenirken, şarap da bu anlaşılmış insanları biraz daha birbirine yaklaştırmak üzere yeni görevine başlamıştı.

Ahmet Usta:

— Musacığım, diye başladı, ben özlemini çektiğim halkı hep düşlerimde gördüğümle karıştırmışım. Sözde böylece korkunç yalnızlığı giderecektim. Oysa, halkın her zaman iyi insanlara, idealistlere, devrimcilere düşman olanların elinde tutsak olduğunu düşünmemiştim.

Soyut halkımın bağrında yalnızlıktan donmuş duygularımı ısıtacağımı, o cehennem gibi yalnızlık duygusundan kurtulacağımı sanmıştım. Halkın kaba bir ham madde olduğunu büsbütün unutmuştum. Onu büyük hırsları olmayan, zararsız bir yığın sıcak insan denizi sayıyor, dalgaları arasında denizde sırtüstü uzanıp dinlenir gibi dinlenebileceğimi sanıyordum. Aramızdaki büyük eğitim ayrımının hiç bir biçimde sözkonusu olamayacağını düşünüyordum. Oysa karşılıklı en bayağı konuşmalarımızda bile beni bin kez yaralayan kara dikenlerle karşılaşıyordum. Buna da bakmadan halkın denizinde dinlenmek istiyordum. Ne yazık ki, halk, benim yabancı maddemi seziyor, aramıza kendiliğinden bir aralık perdesi geriyordu. Tıpkı Zümrüdüanka masalında Padişah kızıyla kendi arasına bir yalın kılıç uzatarak vatan kurtaran kahraman gibi halk beni seviyordu. Seviyordu ya kendisinden biri gibi değil de iyi bir yabancıyı sever gibi seviyordu. Ben de onun bu duygularından yararlanarak halktan biri olmak çabamı unutup ona gizlice egemen olmaya çalışıyordum. Onlardan, öğrencilerimden beklediğim saygıyı beklemiyorsam da yine de üstün bir insanın beklediği saygıyı bekliyordum. Böylece de, halkın standart kumaşından ayrılıp yalnızlığa kaydığımı anlayamıyordum.

Halk, kendi kumaşından olan birine ne kerte kara sürülürse sürülsün onu kendinden sayar da, bizi böyle bir durumda hemen karşısına alır, başı ezilecek bir canavar sayar. DP'nin yalanlarına bir dinin «nas»larına inanırcasına inananlar DP'ye girmeyişimizin anlamını halka öyle yansıttılar ki evlerini bedava yaptığımız en yoksul köylüler bile yüzüme bakmaz oldular. Benim bir toplumcu olduğumu hiç kimse bilmediği halde, beni yine getirip bizim eski dostların gettosuna soktular. Biz, ne türlü gizlenirsek gizlenelim eğitim kültür hazinemiz her yanımızdan taşarak bizi

ele veriyor. Buna göre, biz de halkın önünde saklanmayarak olduğumuz gibi görünmeli, bunun getireceği her türlü acıya, işkenceye katlanmayı göze almalı, örnek bir aydın olmanın bütün mutsuz sürprizlerine hazırlıklı bulunmalıyız. Bizler, meydanda birer parlak insancıl örnek olarak görünmek zorundayız. Ya temelli dövüşten kaçacağız ya da Namık Kemal'in dediği gibi:

Felek bin türlü cefasın toptasın gelsin

Dönersem kahpeyim millet yolunda bir azimetten

deyip yolumuzda her türlü belâya meydan okuyarak yürüyeceğiz.

Ahmet Usta boş karnına indirdiği bir bardak kırmızı şarapla epeyce çakırkeyif olmuş, habire konuşuyordu. Bunları söylemek zorundaydı da. Bunlar, kafasına şu sırada esmiş düşünceler değildi. Zindan, hücre yaşamının ona aylardır sindire sindire malettiği düşüncelerdi. Aylardır, bu düşüncelerini bir kafadarına söyleyebilmek için yanıp tutuşmuştu.

Musa:

— Biraz bir şeyler de ye, hep konuştun, dedi.

— Konuştum ama rahatladım da. Aydın olmanın da ne zor bir iş olduğunu boş yere pisi pisine sokulduğum şu hücre yaşamının havası içinde öğrendim. İnsan, zaman zaman gevşiyor, bayağı insanlardan biri haline geliyor, ama bunu kendi kendine söylemekten çekinerek kendini hâlâ aydın sanmak gafletinde bulunuyor...

Karşıdaki düşman seni ekmek parası, cinsel istekler uğrunda öyle daracık çirkin labirentlere sürüklüyor ki, bütün gücünü buradan kurtulmak için harcayarak aydınlığa gerekli gücü boş yere yitiriyorsun. Ben, mağaralarda böyle uzun yıllar geçirdim, ayı, kurt, domuz, tilki, yaban keçisi, ahlat yaban elması yiyerek en güzel, en güçlü yıllarımı yitirdim. Vahşi hayvancıkları öldürüp yemenin ilericiilik olduğunu sandığım düşük düşünce anlarım bile oldu. Halkın denizine saklanmak da bundan ayırt edilir bir şey değildi. Oradaki bir saklanış değil, bir zorundu, ama buradaki, bütün anlamıyla bir saklanış, kaçıştı. Bir ilerici, coşkun bir akar su gibidir, her zaman, her yerde kendine bir akacak bayı bulur. Önemli olan da budur.

Gece yansına dek yiyip içtiler. Birdenbire bir yağmur ser-

pintisiyle karşılaştılar. Geçici bir bulut sandılarsa da yağış sürdü. Herkes içeri kaçtı. Zarife'yle Sevda, masayı güç bela toplayabildiler. Yağmurun başında gelmesi görenek olan gök gürültüleri, yağmur başladıktan sonra işitildi. Gürültüler, yeri göğü sarsarak evin üzerinden geçiyordu.

Ahmet Usta:

— Biz, kaçalım, dedi, aylardır damın muşambaları kim bilir ne hale gelmiştir? Eğer ev yatılmayacak hale gelirse yine size sığınırız.

Emrah'ı kaptığı gibi lüksün aydınlattığı yolda koşmaya başladı. Sevda da hırkasını başına tutarak onun ardından koşuyordu. Ahmet Usta, kapıyı iterek içeri girince kibriti çakıp lambayı yaktı. Ev, tertemiz, düzenliydi. Sevda'nın ev kadınlığı, aylardır boş kalmış evde bile duyuluyordu. Geniş karyolaya baktı. Bu yatağı sanki dün bırakıp gitmiş gibiydi. Üç aydır içinde hiç kimse yatmamıştı. Sevda, ancak, gündüzleri, çocuğuyla birkaç saat onun üzerine uzanır, Ahmet'in hayaliyle oyalanırdı. Sonra, akşam karanlığıyla birlikte Musalar'a sığınırdı.

Uyuyan Emrah'ı yatağın yanındaki eski bir beşik arabaya yatırdılar. Kendileri de soyunup yatağa girdiler. Ahmet Usta, üç aylık bir kadın özleminin bütün hırsıyla karısının dal gibi ince sıcaklığını sarınca kendini bir kez daha yeryüzünün mutlu insanları arasında duydu. Yağmur, gürültüyle muşambaları dövüyor, bir iki önemsiz yer damlıyordu:

— Seni ne çok özledim, Sevda.

— Ben de seni, Ahmet. Bir daha gelmeyeceksin diye ne korkmuştum.

— Hiç belli olmaz, senin de çocukluğundan beri bildiğin gibi Türkiyemizde canlar, çok ucuzdur. Ama, sağ salim döndüm ya sen ona bak.

Gökgürültüsü, bu sırada büyük çapta bir bomba gibi havada patladı, küçük gecekondu, beşik gibi sarsıldı. Musa'yla Zarife de uyumamıştı. Sevişiyorlar, konuşuyorlardı. Ahmet'in apansızın çıkıp gelişi, onları da heyecanlandırmıştı.

Musa:

— Alıyorlar, hapsediyorlar, işkence ediyorlar, ama, bir aydını yiyemiyorlar, artık, dedi.

Bu sırada patlayan gökgürültüsü, onların tuğla evlerini de temelinden sarsmıştı.

Zarife:

— Yakın evlerden birine yıldırım düştü, dedi.

— Bir yıldırım kolay kolay düşmez. Her gökgürültüsünün arkasından bir yıldırım düşseydi, koca İstanbul Müttefik bombardımanı altındaki Berlin'e dönerdi.

Sürekli gökgürültüleri, Musa'nın da sinirlerini bozmuş, uykusunu kaçırmıştı. Şimdi, bunlar, gittikçe güneyden kuzeye doğru uzaklaşıyor, daha az şiddetle işitiliyordu. Ancak, uzaktan uzağa çakan çok iri şimşeklerin mavi çeliğimsi aydınlığı, sürekli olarak yeri, göğü ince bir çise gibi sürüp giden yağmuru aydınlatıyordu. Gecenin bu görünüşünü pek güzel bulan Musa, başına bir muşamba parçası tutarak dışarı çıktı. Hava ılıkçaydı. Yaşamı süresince ilk olarak gözüne çok ilginç bir şey çarptı. Henüz betonlayamadıkları, çığnena çığnena de betonlaşmış olan bahçede yüzlerce çift iri makarna gibi solucan, bellerinden birbirine kenetlenmiş, tatlı ahmak ıslatan altında sevişiyordu. İri sağnak damlaları, yerin kapısını çalmaya başlayıp toprak da yeterince yumuşayınca yüzlerce iri, besli solucan, yeryüzüne dökülmüş, doludizgin bir faşing gecesi yaşamaya başlamıştı. İçlerinde bir tek boş, yalnız kalan yoktu. Yeryüzünde salt toprak yiyerek yaşayan zararsız, hatta toprağı havalandırdıkları için de yararlı olan bu hayvancağızlar, şimşeklerin mavimtrak bol, çiğ aydınlığında, ince ince yağın yağmurun gelin odasında buluşmuş, birleşmiş, çiftleşiyordu. Musa, hiç bir vakit bu sert bahçe toprağı'nın altında bunca solucanın yaşadığını usuna getiremezdi. Hepsi de sarmaş dolaş, zevkten pembe pembeydi. Musa, o zaman Walt Disney'in doğa incelemelerine ilişkin resimli bir kitabındaki Kıvi denilen Yeni Zelandalı uzun gagalı irice bir kuşla solucanların serüvenini andı. Walt Disney, kuş resminin altında, bu kuşun, bir solucanın yuvasını bulunca üzerinde sıçrayıp tepinerek, hayvanı kızdırır, sinirlenen solucan, yuvasından dışarı uğrayınca da onu afiyetle yer, diyordu. Oysa, bu serüven, böyle olsa bile açıklaması başkaydı: O kuş türü, solucanın yuvası üzerinde pıtır pıtır sıçrayıp dururken bir faşing gecesi hayaliyle toprak şöleninin başında gittikçe katılaştan toprağı yiyemiycek duruma gelen so-

lucan, erkek ya da dişi, hem biraz serinlemek, daha çok da bir sevgili bulmak umuduyla yeryüzüne fırlar. Bu sürekli pıtırıları yağmur tanelerinin toprağı dövüşüne benzetmiştir. Kuş, onun bu damarını nereden öğrenmişse öğrenmiştir, hemen bir sevişme sahnesinin kahramanlığına çıkan solucanı bir solukta yutar.

Musa, solucanların sevişmesini bir süre seyredip Walt Disney'in gözleminin yanlışlığını da meydana çıkardıktan sonra, içeri girdi. Karısı, mışıl mışıl uyuyordu. O da yatağı girip uymaya çalıştı. Dışarıda gittikçe zayıflayan şimşeklerin düş gibi güzelliğı altında solucanlar sevişiyor, hâlâ onların gerdek odalarına fısıllar fısıllar bir aşk yağmuru yağıyordu. Musa, uyuyan karısının yanağından usulca öptü. Mento, koridorda hart hart kaşınıyor, kaşınırken de belli belirsiz inliyordu.

2

Musa, arkadaşı Enver'den bir mektup aldı. Denizbank işlemindeki puvantörlüğü sırasında vinçten düşen bir kereste demetinin altında kalıp bacağının kırılıp parçalandığından, şimdiye Nişantaşı İşçi Sigortaları Hastanesi'nde yattığından söz ediyordu. Musa'yla karısı, buna çok üzüldü. Musa, hemen hastaneye koştu. Onu alçılanmış bacağıyla upuzun yatar buldu.

Öyküsünü dinledi:

— Taburcu olunca doğru bize gelirsin, dedi, orada bir süre dinlenirsin. Açık havada daha çabuk iyileşirsin.

Enver, çok zayıflamıştı. Çok acı çektiğı görülüyordu. Musa, eve son kerte üzgün döndü. Oğlanın bütün işleri ters gidiyordu. Bayırdan aşağı bir tekerlenmişti ki bu felaketli gidişi bu yetenekli arkadaşına hiç yakıştıramıyordu. Maarif'te kendini güzel güzel işler beklemesi gereken bu arkadaşının zincirleme felaketleri, kendisinininkinden daha yıkıcıydı.

Enver, hastanede bir aya yaklaşık yattıktan sonra, bir gün koltuklarının altında iki koltuk değneğıyle çıkageldi. Son kerte güçlkle yürüyordu. Koltuk değneklerini şimdi bile arkasını bırakmamış olan kayınpederi yaptırmıştı. Yoksa, kendisinin onları yaptıracak parası yoktu.

Musalar, bu iyi arkadaşlarına odalarının birinde bir yatak hazırladılar. Bir ay burada yedi, içti, dinlendi. Ortaklaşa anıları, siyasal durumun gidişatı, müzik hareketleri, Türk şiiri, Türk polisi üzerinde uzun uzadıya çene çalıp hoş vakit geçirdiler. Musa, dünya çocuk, halk masallarından çeviriler yapıp duruyor, hiç olmazsa bu kapıdan ekmek yemeye çalışıyordu. Enver, artık yavaş yavaş geziniyordu. Kendini gereği gibi güçlü bulunca kente de gidip gelmeye başladı.

Denizbank'taki ücretini alıp geliyor, evde kendi ihtisasındaki güzel yemekleri pişiriyor, ucuz şaraplar içiyordu. Onun, özellikle şarapla terbiye ederek pişirdiği karaciğer yahnisi, insana parmaklarını yedirecek gibi güzel, tatlı oluyordu.

Bir gün, birkaç milyonluk servetinin üstünden kovulup Denizbank'taki orta halli maaşına kalan kayınpederini de çağırarak, onun çok sevdiği son kerte biberli, yumurtalı bir yemeği kendi eliyle yapıp sofraya koydu. Kayınpederi ile onun on üç yaşındaki çok yakışıklı oğlunun şerefleştirdiği sofrada bütün aile, burunları üstünden terler akarak birer cehennemini andıran garip yemeği pir aşkına yedi.

Bir gün, Enver, kentten sevinçle döndü:

— Musa Ağabey, dedi, müjde, sizin çocuk kitapları çevirileriniz için bir yayınevi buldum.

— Kim?

— Refet Zaimler Yayınevi.

— Peki, senden hazır işler istedi mi? Sen ne dedin?

— Bir eski öğretmen arkadaş yapıyor bu çevirileri dedim. Örnekleri görmek istedi. Siz, her halde kendi imzanızla yayımlayamazsınız.

— Ben, bu işlerde H. D. takma adını kullanıyorum.

Ertesi sabah, Enver, iki çeviri çocuk kitabını aldı götürdü, incelenmek üzere yayınevi sahibine bıraktı.

Musa, hızla Perrault'nun ünlü Peri Masallarını çeviriyordu. Kemal Tahir'den bir haber geldi. Ölçüsüz, yığınla kitap basan bir milyon liranın desteğindeki Çağlayan Yayınevi'ne vardığında, Kemal Tahir, her ay iki serüven romanı çevirip çeviremeyeceğini sordu. Bu işi şimdiye dek kendisinin yaptığını, şimdi başka işleri de olduğundan bu işi ona bırakmak istediğini söyleyince, Musa çok sevindi.

Yayınevinde eski arkadaşlarından Asaf'ı da görünce yabancı bir yerde olmadığını anladı. Eşref Şefik, orada oturmuş, güldürücü bir şeyler anlatıyordu. Musa, birkaç yüz lira alabileceğini düşündüğü bu yeni iş olanağı için Kemal Tahir'e çok teşekkür ederek ayrıldı.

Faşizmin ağır baskısına bakmadan basında bir kımıldama başlamıştı. Yazarlar, kendi düşünce alanlarında olmasa bile kitap yazarak geçimlerini sağlamanın yolundaydılar. Musa da kendisine şimdiden açılır gibi olan iki kapıdan iki zayıf umut ışığı sızdığını görerek seviniyordu. Faşizm, bütün ilerici aydınları inlere sürmüş, kendi biftek, pırzola, tereyağı yiyor, aydınlar, bütün işçi sınıfıyla kuru ekmek kemiriyordu. Musa da kimi arkadaşları gibi suya sabuna dokunmaz kitaplar yazarak ya da çevirerek kuru ekmeğine kimi yeni yiyecekler katık etmek istiyordu. Buna da yaklaşmakta olduğunu sanıyordu. Üç Avrupa dili biliyordu, bunlardan şimdiye dek ekmek yiyememişti.

Çağlayan Yayınevi dolayısıyla çıkan bu yeni fırsat, bu dillerden ekmek yiyebilmek için elverişli bir kapı açıyordu.

Bu çalışma olanağının sevinci, Musa'nın bütün yeteneklerini yağlayıp bilerken İstanbul'da korkunç bir olay meydana geldi. 6-7 Eylül gecesi, İstanbul'un caddelerinde, mahallelerinde, özellikle Beyoğlu denen milyarlık zenginliklerin toplandığı semtte Kamilla, Helen fırtınaları ya da kasırgalarına benzer son kerte korkunç bir kasırğa esti. Bu, Pasifik Okyanusu'nun kıyılarını yıkan ünlü kasırgalar kertesinde güçlü bir kasırgaydı.

«Kıbrıs Türktür,» tezini ileri sürerek çoktan beri Makaryos adlı papaza karşı bilinçsizce, aptalca bir kampanya sürdüren faşist Ankara Hükümeti, gerek Yunanistan'a, gerek Makaryos'a, gerekse bu dışarıdaki yabancı güçleri ellerindeki Türk parasıyla destekleyen İstanbul Rumlarına bir gözdağı vermek üzere, İstanbul'la yöresindeki bütün DP örgütlerinin militanlarını araçlarla taşıyıp Beyoğlu semtine döktü. Ne yapacaklarını çok iyi bilen bu yığınlar, ellerindeki sopalar, demirler, kaldırım taşlarıyla milyarlık zenginliklere saldırdılar. Kaldırımlara bir cam yağmuru yağdı. Sonra, bu, kumaş yağmuru, pirinç, fasulye, patates, zeytin, zeytinyağı, radyo, buzdolabı, ilâç, et, sucuk, pastırma, ayak-kabı, mobilya yağmuru olarak sürdü gitti.

Bir tek polis, jandarma, ya da herhangi bir sorumlu, meydana çıkıp da bu güdümlü vandalizme «dur,» demedi. İş, insan kasaplığına, jenoside dönmek üzereydi ki faşist Hükümet sorumluları, işin dozunu kaçırdıklarını görüp ürkerek ordunun gece yarısı İstanbul'u işgal etmesini buyurdular. Her zaman olduğu gibi ordu, tanklarıyla görününce güdümlü sürüler dağılıverdi.

Musa, harıl harıl Perrault'nun masallarını çevirmekle uğraştığından bütün dünyayla ilişkisini kesmiş gibiydi. Oraya gazete de gelmediğinden faşist Hükümetin İstanbul'u bir gece önce yani, 6-7 Eylül gecesi yıktırdığını öğrenemedi. Ancak, birkaç kişinin, İstanbul'un kırılıp döküldüğünü söylemesi bile onu kandıramadı. İstanbul gibi güvenlik kuvvetlerinin en güçlü bulunduğu bir kentte böyle korkunç bir kırıp dökme olacağını usu alınıyordu. Bu düşüncesini de önüne gelene söylüyordu. Son kerte merak ettiyse de eline bir gazete geçirip haberi doğrulamak olanağını bulamadı. Gazete aramak için de vakit yoktu. Bir hafta on günde çeviriyi bitirip para haline getirmek için bütün gücüyle çalışıyordu.

O gün, 7 eylöldü. İki sivil polisin gecekondu bölgesine gelip kendisi için bilgi topladığını bilmiyordu. Biri Komiser olan polisler, Musalar'ın sağındaki, solundaki komşulara da başvurup onun üstüne bilgi almaya çalıştılsa da bunlardan hiç biri gelip Musa'yı uyarmadı.

Ankara'nın akılsız yöneticileri, temizleyebileceklerinden daha büyük bir b... pislediklerini anladıklarından şaşkınlık içindeydiler.

On binlerce kişi, İstanbul'u yakıp yıkarken polislerin hiç karışmadığını gören yabancı gazetecilerle görgü tanıkları, pek çok film, resim çekip Avrupa'ya kaçırmışlardı bile.

Bütün bunlardan da habersiz olan Menderes'le Bayar, onların cellâtbaşısı İçişleri Bakanı Namık Gedik, olaydan iki üç yıl önce döviz olanağı gibi kullanarak sırtlarından milyonlarca dolar kazandıkları komünistleri kurtarıcı olarak bir kez daha andılar. Bütün azgın(!) solcuları, Amerika'yı aldatıp birkaç yüz bin dolar dolandırmak uğruna hapse attıklarından dışarıda dişe dokunur solcu da kalmamış gibiydi. Milli Emniyet'in sorumlu eksperlerini, bu arada General Şevki Mutlugil'i çağırıp hemen bir komünist avına çıkılması buyruğunu verdiler. İstanbul'un 6-7

Eylül gecesi yakılıp yıkılmasını kırk elli aydın ya da işçi, solcu yönetmiş olacaktı. Bu numara yutturulamazsa Türk Hükümeti, dünyanın gözünde çok büyük, tehlikeli sorumluluk yükü altına girecekti. Bu büyük, ulusal dava için kırk elli komünist, rahat rahat harcanabilirlerdi. Amerika'dan birkaç yüz milyon dolar dolandırmak için kullandıkları bir iki yüz azgın(!) solcudan sonra meydan boşalmış gibiyse de yine de tez elden bir liste hazırlanıp hemen bu gece tutuklamalara başlanmalıydı.

Ertesi gün, hemen gazetelerle İstanbul'un, bir komünist komplosuna uğradığı haberi yayımlanacaktı. Menderes'le Bayar, bu kolay çözümü bulunca bütün geceki uykusuzluktan sonra güzel bir yemek yiyip biraz tedirgince de olsa birer şekerleme kestirdiler.

Onlar, şekerlemeden sonra telefonlarının başında en son yıkım haberlerini alıp yeni buyruklar veredursunlar, Musa, Vita yağıyla yapılmış tarhana çorbasını içtikten sonra yine çevirisinin başına geçmiş, harıl harıl çalışmaya başlamıştı. Kaynanasının yeteneksiz herif diye çıkardığı adını temize çıkarabilmek için en güzel fırsat doğmuştu. Elbette, çalışacaktı. Karısı, her zaman olduğu gibi işten yorgun argın geldiğinden erkence yatıp uyumuştur. O ise lüks lambasının bol çiğ ışığında gözleri yorgunluktan kızarıp çalışıyordu. Saat on bire çeyrek kala kitabın en son masalının en son satırlarını Türkçeye aktarmıştı. İçinde sonsuz bir rahatlık vardı. Çalışma olanağına kavuşmak ona en büyük mutluluk gibi görünüyordu. Onun getireceği parayı usuna bile getirmiyordu.

Kokmaya, kurbağalarla türlü su böceklerine yuva olmaya başlayan durgun su, en sonra bir delik bulup akmaya, gümüş çağlıtlar çıkararak çiçekli bayırlarda koşmaya başlamıştı. Ne güzel şeydi çalışmak, yarayışlı, mutluluk getirici bir işti, sevilen bir işti çalışmak. Bu çevirilerin, günün birinde kendisine romanlarını, şiirlerini yayımlamak için de fırsat hazırlayacağını düşünerek soyundu, lüksü söndürerek karısının yanı başına uzanmak üzere karyolaya doğru yürüdü. Zarife, düzgün soluklarla uyuyordu. Yorganın ucunu kaldırdı. Ayağını yatağa atmak üzereydi ki dışarıda alçak sesle konuşmalar işiti. Sesler, hemen pencerenin dışından geliyordu.

— Kim o? diye seslendi.

Dışarıdaki ince, yumuşak, avlayıcı ses:

— Bak, bak, Musa, tanımadı bizi, tanımadı, dedi.

— Kimsiniz, arkadaş, adınızı söyleyin?

— Canım, sesimizden de mi tanımadın Musa? Biz, eski arkadaşın. Senden bir iki tavuk almaya geldiydik.»

Musa, bu eski arkadaşm(!) sesini bir türlü çıkaramayınca gitti, don gömlek kapıyı araladı. Bu kez, elinde tuttuğu gaz lambasının sarı aydınlığında iki orta yaşlı yabancı erkek görünce fena halde kuşkulandı. Daha yaşlı olanı bir iki adım daha ileri atarak Musa'yla burun buruna geldi:

— Musa Bey, ben Birinci Şube'den Sivil Komiser (.....), bu da arkadaşım. Birinci Şube Müdürü'nün selâmı var. Şu İstanbul'un yıkılışı hakkında sizden beş dakika bir şeyler soracak. En çok bir saat sonra dönersiniz. Ancak, şimdi on bire on dakika var. Bu zaman içinde trene yetişemezsek bir saat beklemek zorunda kalırız. Böyle olunca da Müdüriyet'ten geç dönersiniz. Beş dakika içinde giyinip hazırlanırsanız koşarak İstasyon'a gideriz.

Musa, uzun zamandır bütün dünyayla ilişkisini kesmiş bir insan olarak kendisini tutuklayabilecekleri hiç bir karanlık, kuşku nokta bulamıyordu. «Çiğ yemedim ki karnım ağrısın,» diye düşündü, içeri girdi. Gürültüden karısıyla yer yatağında yatan ortaokul öğrencisi kızı Işıl da uyanmıştı.

— Zarife, Birinci Şube'den polisler gelmiş. İstanbul'un yıkılışı konusunda benden bir şeyler soracaklarmış Müdüriyet'te. Komiser Bey'in dediğine göre en çok bir saat sonra döner mişim.

Karısı da kızı da çok korktular, doğrulup yataklarında oturdular. Musa, polisleri içeri buyur ederek kanapeye oturttu. İvedi giyinerek hazırlandı.

Kapıdan çıkarken karısına seslendi:

— Makarios namussuzu, başımıza iş açtı. Haydi, Allahısaladık. Hiç merak etmeyin. Herhangi bir biçimde suçlu değilim. Herhalde bu işte bir yanlışlık olacak.

Polislerin söylediği iki şeyden biri doğru çıkacaktı: Musa, bir saatliğine gidip dört buçuk ay sonra dönecekti. Beş dakikalık sorgusu da ancak bu dört buçuk ayın sonunda yapılip salıverilecekti.

Musa, Sirkeci İstasyonu'nda trenden inip de iki polisin arasında Polis Müdüriyeti'ne doğru yürümeye başlayınca şaşkınlıktan ağzı bir karış açık kaldı. İstasyonun hemen karşısına düşen bütün yapıların camları kırılıp caddeye dökülmüştü. Kendisini birdenbire ikinci Dünya Savaşı'nda bombardımana uğrayan talihsiz Avrupa kentlerinden birinin sokaklarında yürüyor sandı.

Onun bu şaşkınlığını gören Komiser:

— Musa Bey, dedi, bu daha bir şey değil, asıl Beyoğlu'nu göreceksiniz. Böyle vahşet görülmüş değil.

— Peki, bu vahşeti önlemek gelmedi mi elinizden?

Komiser, acı acı gülümseyerek sustu.

Musa, biraz sonra, birçok kez olduğu gibi bir kez daha ünlü Sansaryan Han'ının döne döne çıkan merdivenlerinden yukarı çıktı. Birçok kez geçtiği bir koridora sapınca orada birçok tanıdık yüzle karşılaştı. Hemen hepsini tanıyordu. Hepsi yıllarca Türk zindanlarında, işkence odalarında inlemiş aydınlar, işçilerdi. İstanbul kazan, Birinci Şube'nin polisleri kepçe, durmadan solcu avlayıp getiriyorlardı. Her kapının açılıp kapanışında yeni bir yüz, üzgün, kuşkulu, içeri dalıyor, oturacak bir yer olmadığından duvara dayanıp ne olacağını bekliyordu. Hemen hepsi, buraya beş dakikalık nazikçe bir sorgu için getirilmişti. Doktor Hulusi, Doktor Müeyyet, Doktor Can, Kimya Mühendisi İsmet Selimoğlu, Yazar Kemal Tahir, Romacı Emin, soruşturucu bakışları, tiksinti dolu yüzleriyle orada dikiliyorlardı.

Bir saat sonra, kocaman bir otobüse doldurularak götürüldüler. Otobüs, İstiklâl Caddesi'nden geçerken Musa, yaşamının en korkunç şaşkınlığını duydu. O canım Beyoğlu güzellikleriyle, zenginlikleri tuz buz olmuş, yerde yatıyordu. Cennet caddesine benzeyen eski güzel yer, kapkaranlıktı. Ancak, köşe başlarında tek tük lambalar yanıyordu. Sağlı sollu bütün yapıların camları kırılmış, içlerindeki her türlü mal, un ufak edilmiş, caddeye püskürtülmüştü. Otobüs, bu vandalizm sergisinin üzerinden tökezleyerek geçerken otobüsteki solcu aydınlarla işçiler, faltaşı gibi açılmış gözlerle bu vahşiliğe bakıyor, şaşkınlıktan şaşkınlığa düşüyorlardı.

Sıkıyönetim Komutanı Nurettin Aknoz, İstanbul'u yakıp yıkan bu hainlerin bir bölümünü ipe çektirip geri kalanları da on

beşer, yirmi beşer yıla çarptırarak zindanlara bırakacağını söyledi. Bunu, kendilerine söylediği kişiler de Türk gazetecileriydi. Ancak, Nurettin Aknoz'un, tutuklanması için emir verdiği elli iki solcudan biri tutuklama tarihinden bir iki yıl önce veremden ölmüştü. Bu Güzelifilibe adlı işçiydi. Harbiye'de yoklamada bu anlaşıldığından onun yerine bir başkasının tutuklanması düşünüldü.

Harbiye'deki daracık hücrelere teker teker ya da çiftler çiftler kapatılan elli iki kişinin suçlu olduğu pek çok nutukla Türkiye'ye, dünyaya ilan edildiyse de dünya kamuoyu bunu yutmadı. Mirasyedi gibi Türk solcularını harcayıp duran Türk Hükümeti, birincisinde Amerika'dan pek çok milyon ele geçirdiyse de Amerika, ikincisinde mirasyedi Hükümetin hem solcuları, hem de Hristiyanları harcadığını görerek oyunu boşa çıkardı.

Menderes'le Bayar çetesi, elli iki solcunun, arslanın ağzına atılmasını emrettikleri gün, pek zayıf bir kurtuluş umuduna gönül bağladıklarını bilmiyor değildiler.

Musa, Harbiye zindanında bu oyunun en büyük kurbanlarının Menderes-Bayar çetesi olacağını sezdi. Bu suçsuz yere yatışın bile Türk toplum yaşamını ileri doğru iten bir etken olabileceğini düşünerek avunuyordu. Ancak, güzel gecekonduğunu bilinmezliğe bırakıp gelişi, onu son kerte üzüyordu. Bin türlü güçle kurduğu ya da kurmak üzere olduğu düşün yaşamı, bir kez daha karanlığa gömülmüştü. Gecekondu bölgesi, kimbilir arkasından nasıl çalkanmış, ne korkunç söylentiler çıkmış, çoluk çocuğu ne acılar çekmiş, ne aşağılamalara uğramıştı!

Musa, Harbiye zindanında, birçok aydın Türk çocuğuyla ölüm tehdidi altında yatarken, beri yanda gerçekten de çoluk çocuğu türlü tehlikelerle karşı karşıya kalmıştı.

Mahallede oturan yaşlı bir emekli memur, Mahi Nur'a başvurarak Zarife'den çok hoşlandığını, onu kendisine yapmasını söyleyip duruyordu. Baştan beri veresiye alıp ay başında parasını düzgünce, toptan ödedikleri bakkala yine başvuran Zarife, bakkalın genelevlerden aldığı kaba saba karısı Fatma:

— Defol dükkândan orospu. Sana veresiye yok artık, kocamı baştan mı çıkaracaksın? diye bağırıyordu.

Özellikle geceleri, evi korku bekliyordu. Zarife, kızını uyut-

tuktan sonra, sabaha dek elinde «idare» lambası, evin içinde dolaşıp duruyor, kapıya çıkıp dışarıyı kontrol ediyordu. Bir gece, saat on, on bir arası Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan bir iki subayla Birinci Şube'den birkaç memur, eve baskın yaptılar. Dış kapıyı apansızın göğüsleyerek kırıp içeri girdiler. Musa'nın kitaplarıyla birlikte yatakları, yorganları da didik didik edip dışarıdan, ya da içerden Musa'ya gelmiş İstanbul'u gizli yıkım emrini(!) aradılar. Biraz şiir, biraz çeviri, edebiyat, birkaç yabancı dilde kitap alıp götürdüler. Kapıyı kırarak içeri girdiklerinden Zarife'yle Işıl dünyanın en büyük korkusunu geçirdiler.

Menderes'le Bayar ikilisi, fena sıkışmışlardı. İstanbul'un yıkılması emrinin o iki yumruk gibi kafadan çıktığını artık hem bütün Türkiye, hem de bütün dünya biliyordu. Bu korkunç kanıyı tersine çevirmek uğruna kafalarının içini kazıyıp duruyorlardı. Ne var ki Harbiye'deki elli iki kişinin evlerinde yapılan araştırmada kendi suçlarını maskeleyebilecek hiç bir kurtarıcı belge bulunamadı. Adamlar, çıldıracaktı. İşçi tutukluların evlerine yaptıkları baskınlarda bu yoksul insanların birçok ev eşyasını yağma, çapul eşyası diye alıp götürdüler. Bunlardan bir tekinin o korkunç çapula katıldığı ispatlanabilirse sorun çözülecek, İstanbul'un yakılıp yıkılma işi, kolayca elli iki kişiye yüklenecekti. Ne yazık ki bu kaldırılıp götürülen ev eşyasının da az zamanda ev eşyası olduğu anlaşıldığından gerçek suçlular daha çok kaygılandılar.

Köprülüzade Mehmet Fuat adlı eski bilgin taslağı, yeni politikacı taslağı, yine Meclis kürsüsünden üstüste nutuklar yağdırarak İstanbul'u yıktıranların bu elli iki komünist olduğunu kamuoyuna bir kez daha işittirmek istedi. İki gerçek suçlunun çevresindeki suçlama çemberi, gittikçe daralıyordu. Bu ne biçim dünyaydı? Elli iki vatan haini komünistin dışarıdan, Avrupa ülkelerinden aldıkları buyrukla İstanbul'u yaktırıp yıktıracağına neden inanılmıyordu?

1951 yılında, birkaç yüz komünist, Türk rejimini devirmek, demokrasiyle birlikte Amerikan çıkarlarını da yoketmek için kurdukları komployu meydana çıkardıklarında nasıl inanmış, onlara yüz milyonlarca dolar yağdırmışlardı. Birkaç Rum'un, Ermeni'nin, Yahudi'nin malı yağma edildiğinden dolayı mı ko-

münistlerin işledikleri bu büyük suç(!) inanmayarak onları yalnız bırakıyorlardı?

Gerçek suçlular, Türk solcularının yanısıra, Kıbrıs Türktür Derneği'nin bütün üyelerini de tutuklayıp Harbiye'ye kapamıştı. Hele bunların içinde ilaçlık olarak bulunan bir Rum vatandaşı İstanbul'un yıkımında başlıca suçlu göstermek çabaları hem çok gülünç, hem de çok acıklıydı.

Dört yanlarındaki ateşten çember daraldıkça ne yapacaklarını şaşırın Bayar'la Menderes, komünistlerin evlerinde bir kez daha sıkı bir araştırma yaptırıldılar.

Musa'nın evi, bir kez daha hallaç pamuğu gibi atıldı. Gizli bomba olmak belkisiyle dolma kalemleriyle tükenmez kalemlelerini, gizli mürekkeple dışarıdan gelen buyruklar yazılıdır diye bir yığın boş yazı kâğıdını, topuğunu ilginç gördüklerinden eski bir ayakkabısını, bir oyuncak tabancayı, Le Petit Larousse adlı Fransızca sözlüğünü, Zarife'nin büyük postanedeki memurluğunun ekzersiz zamanından kalma manipülesini alıp götürdüler.

Ankara'daki suçluların eline bütün bu çerden çöpten eşyanın belge olarak toplanmasından hiç bir şey geçmedi. En sonra, elli iki suçsuz yurttaşın, arslanın ağzına atılmak üzere zindanda bekletilişi, o günün insafsız, acımayan Milli Emniyetini dahi tedirgin etti. Onlardan birinin bu konuda söyledikleri, Musa'yla arkadaşlarının kulağına vardı. Gazeteci Hüseyin Avni Şanda, Milli Emniyetin, tutukluluk halinin daha çok uzamasını yararsız gördüğünü çığlatıvermişti.

Beri yanda parasız pulsuz, korku içinde yaşayan Zarife'yle kızı, geceleri kendilerine yoldaşlık etsin diye Hacı'nın buralara yeni gelen büyük, esmer, çok güzel kızını evlerinde yatmaya çağırdılar. Kızcağız, her gece yatma zamanı geliyor, sakız gibi çarşafarla örtülü yatakta rahat bir uyku çekip sabahleyin gidiyordu. Hacı'nın tembelliği, içkiciliği sürüp gittiğinden hâlâ bir baltaya sap olamamıştı. Ailenin yoksulluğu, sürüp gidiyordu. Hâlâ, ot yataklar üzerinde yatıyorlardı.

Musa'nın, apansızın alınıp sorgusuz sualsiz zindana atılması, Hacı ailesinde yeni umutlar uyandırmıştı. Hemen hepsi, her gün, her gece Musa'ların son durumuyla onların gecekonduğunu

ele alıyor, üzerinde ipe sapa gelmez sonsuz tartışmalara girişiyorlardı. Musa'nın büyük bir casus olarak telsiz makinesiyle yakalandığına inandıklarından er geç ipte sallanacağına bir gün sorunlu olarak bakıyorlar, Zarife'yle kızını korkutarak kaçırıp eve konmanın yollarını arayıp duruyorlardı.

Mahi Nur, Zarife'yle kızına karşı açıktan açığa savaş açmıştı. Fırsat buldukça onun yüzüne karşı şöyle bağıırıyordu:

— Seni orospu karı, seni! Hâlâ evimizin üstüne oturmuş, o vatan haininin çıkıp gelmesini bekliyorsun ha? Avuçlarını yala! Daha çok beklersin onu. Onu pek yakında üç ayaklıda sallandır-dıklarında ellerime kına yakacağım. Evimize kiracı olarak girip üstüne oturmanın cezasını iple ödeyecek o herif. Cenabı Allah büyüktür, hem de çok büyüktür. Mazlumlar'ın ahının mahşere kalmasına bile katlanamaz. Zalimlerin cezasını yeryüzünde verir. Eğer az zamanda tası tarağı toplayarak buradan geçip gitmezsen her gece kapına hovardalar göndereceğim. Senin anandan emdiği sütü burnundan getireceğim, kaltak karı!

Zarife de onun ağzını kapayacak sözler söylüyorsa da ötekiyle çene yarıştırmak çok zor olduğundan bahçeden çekilip eve kapanıyordu.

Mahi Nur'la Bekri, Zarife'yle kızını korkutup evden kaçır-mak, oraya temelli yerleşmek üzere türlü oyunlara giriştiler. Belki, eline kocaman bir taş alıp geceyarısı Musalar'ın arka kapısına, evin tuğla duvarına güm güm vuruyor, onları tavşan uykularından sıçratıyordu.

Mahi Nur'un hovardalar göndereceğini söylemesi, Zarife'yi en çok tedirgin edendi. Sarhoş, eli bıçaklı ya da tabancalı birkaç acıma bilmez, insanlıktan çıkmış halk erkeğinin, gecenin bir vaktinde kapıya dayandığını düşünerek soğuk terler döküyordu. Bekri, hemen her gece bu oyunu yeniliyor, içeridekilerin ödünü koparıyordu. Hacı'nın esmer, güzel kızı, kapının yumruklanması, dama kocaman taşların atılmasını hiç de korkuyla karşılamıyorsa da Zarife, şaşkınlık yüzünden bundan gerekli anlamı çıkaramıyordu.

Musa'nın alınıp götürülüşünün ertesi günü mahallede bütün DP'liler bayram yapmıştı.

Nükhet, evinin önünden geçen herkese bağırarak, sevincinden dört köşe olarak şöyle diyordu:

— Biliyor musunuz, komünist Musa'yı yakalayıp götürdüler dün gece yarısı. Makinesiyle casusluk haberleri verirken bastır-mış polisler, makinesini de, kendisini de apar topar götürdüler. Namussuz herif, hem Türk'ün ekmeğini yer, hem de onu düşma-na satar. Onun asıldığını işittiğim gün evimin önünde göbek ata-cağını, Millete helva yapıp dağıtacağım. Boynuzlu herif. Yıllar-ca karısı ona kocamla boynuz taktırdı. Ben, bunlar, Rus parası yiyor diyordum da kimi avanaklar inanmıyordu. Bak, nasıl çıktı meydana en son.

Burada unuttuğumuz bir noktayı anlatalım:

Musa'nın evine iki kez yapılan baskın araştırmasının başın-da, Musa'yı ilk kez alıp götüreren Komiserin bulunduğu bir grup yaptı. Zarife ona, kendilerini dövmek, öldürmek, buradan kov-mak isteyen saldırgan kişilerin varlığından yakınınca Komiser, ona:

— Hiç kimse size fenalık edemez, hele kocanızın başına ge-len işin bile aslı olup olmadığı meydana çıkarılamamışken. Size kötülük yapmaya kalkan herhangi bir kişiyi gelip Birinci Şu-be'de bana bildirin. Ben, gereken yerlere de bildirip tedbir aldı-racağım, demişti.

Zarife'ye kötülük etmek isteyenlerin başlıcaları, Mahi Nur, oğlu Bekri, Nükhet'ti. Bu sonuncu, hâlâ onu yoldan geçirmiyor-du.

Evet, Nükhet, konu komşuya her Allah'ın günü, Musa üstü-ne uydurma taze haberler veriyordu: Musa'nın evindeki son araştırmada deste deste Rus parası bulunmuştu. Musa, korkunç bir casustu. Kendisine yoksul bir yazar süsü vererek gelmiş, ge-cekondur mahallesinin göbeğinde bir casusluk yuvası kurmuş, herkesi uyutarak çalışıyordu. Mahalleden daha birkaç casusun yakalanacağını ileri sürüyordu. Öteki DP'liler de onun verdiği bu yeni habere göre yakalanacak casus yardımcıları arasında Hüsrev'i, Muharrem Cenker'i, şeftren Hâki, vb. sayıyorlardı. Bunların hepsi casus olarak yakalanıp götürülmeli, şu zavallı mahalle de bir rahat yüzü görmeliydi.

Ne var ki DP'lilerin bütün dilekleri kursaklarında kaldı. Mu-sa, haksız yere tutuklanışının nedeni saklanmak üzere dört bu-çuk ay sonra beş dakikalık bir sorgudan sonra bütün arkadaşla-ryla birlikte serbest bırakılarak eve döndü.

Onun tutuklu bulunduğu sırada kara tren kalkmış, banliyöde elektrikli tren çalışmaya başlamıştı. Gecenin geç saatlerinde eve bununla döndü. Zarife'yle Işıl, mışıl mışıl uyuyordu. Kapıyı çalarak onları uyandırmak zorunda kaldı. Kapıyı çalarken seslenmeyi de unutmadı. Belki, eve üçüncü kez polis baskını yapıldığını sanabilirlerdi.

Menderes'le Bayar, İstanbul'u yakıp yıkma işinin bir çift suçlusu olarak kalmıştı. İkisi de birer Diyarbakır karpuzunun kabuğuna basmıştı. Kötüye kullanılan iktidarın ilk korkunç şamarıydı bu, arkası da gelecekti...

3

Musa için en sürprizli, en üzücü iş, zeki arkadaşı Enver'in işi oldu. Tutuklanmadan önce çocuk kitapları yapımcısı Refet Zaimler'e ünlü iki kitabın çevirisini götüren Enver, o hapisteyken bunları kendi adı altında yayımlatmış, açlık çeken çoluk çocuğa beş para koklatmamıştı. Oysa Denizbank'ta memurdu, eski öğretmenlik maaşına denk para alıyordu.

Musa, yayınevi sahibiyle görüştüktan ve hiçbir şey yapılamayacağını anladıktan sonra gidip sevgili arkadaşını çalıştığı büroda buldu. O, Musa'nın, yayınevi sahibiyle görüşüğünü bilmediğinden mırın kırın ederek bu belâlı dakikaları atlatmaya bakıyordu. Musa, yayınevi sahibiyle görüşüp bütün durumu öğrendiğini söyleyince Enver'in başı, türlü duyguların, daha çok utancın etkisiyle büronun üzerine düştü. Musa, allahaismarladık, diyerek ayrılırken onun başı yine masanın üstünde duruyor, gözlerini kaldırıp ona bir kez daha bakmak yürekliliğini gösteremiyordu. İki arkadaşın son mutsuz, çok üzüntülü görüşmesi bu oldu. Ondan sonra, belki de ölünceye dek birbirlerini aramayacak, görüşmeyeceklerdi. Dostlukları, korkunç bir ihanete kurban gitmişti.

Musa, bu davranışı, Menderes'le Bayar'ın durup dururken kendisini tutuklatıp zindana atırıp dört buçuk ay yatırışından daha kötü, daha talihsiz buluyordu. Bir düşmanın yaptığı korkunç kötülük, her zaman unutulabilirdi, gelgelelim, bir dostun ihaneti, hiçbir zaman unutulamazdı. Hele bu ihanet, bir dosta yapılması gereken iyiliğin yerine yapılırsa.

Bununla birlikte Musa, Refet Zaimler Yayınevi'ne dünyanın en ünlü çocuk romanlarıyla masallarından bir bölümünü daha aktararak alçakgönüllüce bir kaç kuruş aldı. Bir büyük kitabın çıkışı sırasında yayınevi sahibi Musa'ya iki yüz lira avans verip bunu deftere iki kez yazarak hesaplaşmada onun iki yüz lirasını bilerek kesince orayla ilgisini kesmek zorunda kaldı.

Rıfat İlgaz onu, Turhan Selçuk, İlhan Selçuk kardeşlerin çıkardığı, yönettiği Dolmuş adlı mizah dergisine aldirdı. Orada Amerikan, İngiliz, Fransız mizahından güldürücü fıkralar, mizah hikâyeleri, romanları çevirerek bir süre tutundu. Bu, onun çalışma alanı değilse de bildiği yabancı diller, ona burada çalışma olanağı sağlıyordu. 6-7 Eylül kasırgası sırasında Harbiye zindanında tanışıp dost olduğu Aziz Nesin de bu dergide çalışıyordu. Sonra, derginin sahipleri arasına da girdi. Çetin Altan da o sırada askerdi. Dergiye Ankara'dan ateş gibi baş yazılar gönderiyordu.

Derginin, yeni Türk faşizmine karşı bir militan gibi çalışması, Menderes'le arkadaşlarını fena halde kızdırmaya başladı. Turhan'ın çizdiği bir Menderes karikatürü, diktatörü son kerte çileden çıkarmıştı. Derginin kapağındaki bu kocaman burunlu karikatürü arkadaşlarına göstererek:

«Yahu, siz söyleyin Allah aşkına, benim burnum bu kerte büyük mü?» deyip duruyordu.

Aziz Nesin'in, faşizmin yöneticilerini erek alan mizah öyküleri, Turhan'ın karikatürleri, İlhan Selçuk'un haftada bir yazdığı bomba gibi siyasal erekli baş yazılar, en sonra esmayı Dolmuş'un üzerine sıçrattı. Turhan-İlhan Selçuk kardeşleri komünizm propagandası yapıyor diye mahkemeye verdiler. Oysa, bu iki zeki kardeş, o zaman sosyalist bile değildi. Faşizm, böylece en yetenekli aydınları karşı kampa militan olarak yetiştirmek üzere en büyük aptallıkları yapmaktan geri durmuyordu. Bir insana kırk gün ne dersin o olur diye Türkçede geçer akçe olan atalar sözünden bile ders alacak kıratta değildiler.

Musa, hapishaneden kurtulup geldikten sonra Kemal Umar'la Salise Umar, bütün gecekonducuları uyardı. Eğer Musa ailesiyle ilişki kurarlarsa yanarlar, aile reisleri işçiyseler iş yerlerinden ya da fabrikalardan, memurlarsa memurluklarından atılırlardı. Musa'nın son kerte tehlikeli bir adam olduğu anlaşılmıştı, ayaklarını denk almalıydılar.

Musa'nın suçsuz suçsuz tutuklanıp götürülüşü, hiç bir ceza yemeden kurtuluşu, halkta türlü etkiler yaratmıştı. Tutuklanıp götürüldükten sonra onun üstüne öyle çok, öyle ipe sapa gelmez, öyle korkunç şeyler söylenmişti ki şimdi, kollarını sallayarak gelişle, özellikle, bu söylentileri çıkaranlar, çok güç duruma düşmüştü. Bu sırada Musa, Demokrat Parti'nin halk düşmanı bir parti olduğu üstüne en doğru şeyleri söyleyebilirdi. En tehlikeli propagandayı o yapabiliirdi. Hakkında korkunç iftiralar da bulunanları çabucak öğrenebilir, onları tedirgin edecek işler yapabiliirdi.

Kocası Devlet Demir Yolları'nda ateşçi olan, uzun boylu, iriyarı, yiğit yapılı bir kadın, bu uyarma üzerine son kerte korkarak Zarife'yi görmeye gitti. Musa kente yazı götürmüştü. Kadın, Zarife'nin bütün diretişine karşılık içeri girmedi. Kapının önünde dikildi durdu. Zarife, onun abuk sabuk bir şeyler söylemeye hazırlandığını anlıyordu. Yutkunuyordu. Zarife, Perihan'la birlikte ablası olan bu genç kadına karşı sevgiye benzer bir saygı duyuyordu. Musa, Harbiye zindanlarında bulunduğu sırada herkes onlarla ilişkisini kestiği halde bir tek bunlar kesmemişti. Borç para verecek kerte insanlık göstermişlerdi. Bu yüzden Zarife, onun ne diyeceğini merak ediyordu.

Kadın, en sonra, ağzını açıp şunları kekeledi:

— Zarife Hanım, bundan sonra, biz sizinle konuşmamaya karar verdik. Kocam memur. Sonra, sizin yüzünüzden işten atılabilir. Artık, bana da kız kardeşime de uğramayın. Başımızın belâya girmesini istemiyoruz. Partimizin büyükleri sizinle görüşmemizi yasak etti.. Gidiyorum, diyerek döndü.

O, ikircikli adımlarla oradan uzaklaşırken Zarife, kendisini tutamıyarak arkasından:

— Defol! diye bağırdı.

Komşular, Musa'lara hergün bir zarar olsun verme yarışına girişmişlerdi. Eski kocaman sürüden kalma birkaç tavuğunun bacaklarını kırıyor, DDT ile köpeklerini ağılayarak sekiz on saat can çekiştirip öldürüyorlardı. Bu aileye bir kötülük edebilmekte bir sadist zevki duyuyorlardı. Mento adlı güzel bir İsveç soylu fino ağılanmış, Musa, bunun yerine bayağı bir sokak köpeği olan çirkin karabaşı sahiplenmişti. Çok yarayışlı bir bekçi köpeği idi.

Yedi yavru birden doğurmuştu. Musa, hepsine bakmış, büyüt-müştü. Çok düşmanı olduğundan kapısında birkaç köpek besle-meyi gerekli görüyordu. DP'li ev kadınlarının eliyle bunların bir-kaçı insafsızca ağulanmış, bir ikisi trene konup bilinmez yerlere sürgün edilmişti. Musalar, köpekleri sevdiğinden, beslediğinden, mahallenin DP'lilerinde bir köpek düşmanlığı politikası yürürlü-ğe girmişti. Mahallede kuduran köpekler bulunduğundan, ya da Musa adlı birinin yığınla köpek beslediğinden yakınıyorlar, Ba-kırköy Köpek Öldürme Ekibinin ağucusu Çolak Mustafa, hafta-da bir iki kez mahalleye uğrayıp Musa'dan ağullanacak köpek-le-ri soruyordu. Musa, her zaman elinde son kalan bir iki köpeğini kurtarmanın yolunu buluyordu. Belediyeye yapılan bu yakınma-lardan en çok sevinen de Çolak Mustafa'ydı.

DP'liler, bunca yakınmaların boşa çıktığını görünce parti ka-nalıyla daha etkili bir yakınmada bulundular. Bunun üzerine bir iki Belediye Zabıta memuru Musa'yı aradı. Birinin elinde ceza kesmeye hazır bir defter vardı. Öbürü de rüşvet yemesin diye murakıp olarak gönderilmiş benziyordu. Musa'yı para cezası-y-la köpeklerinden ayırmak istemişlerdi.

Elinde defter tutan memur, Musa'ya:

— Kelp ne demektir? diye sordu.

— Arapça'da köpek demektir.

— Peki, kelp ne yapar?

— Evleri bekler, hırsızların, kaatillerin, muzir yurttaşların geceleri namuslu aileleri tedirgin etmesini önler.

— Başka ne yapar?

— Havlar.

— Başka?

— Sahibinin verdiği yağlı kemikleri yer, ona yaltaklanır, onu sevdiğini gösterir. Birçok insandan daha iyi bir arkadaş ol-duğunu anlatır.

Mizahı ayırt edemediğinden sabrı tükenen memur:

— Canım, köpek ısırmasa mı? diye sordu.

— Beyim, köpek ısırmasa kim kapıda tutardı onu?

— Senin kaç köpeğin var?

— İki köpeğim var.

— Bunlar bağlı mı?

— Hayır.

— Öyleyse size yirini beş lira ceza yazıyorum.
Yazmaya davrandı.

— Beyim, burada hemen herkesin köpeği var. Hepsi de serbest geziyor.

— Olabilir. Onlar hakkında hiç bir şikâyet yok.

— Beyim, benim köpeklerim için yakınılması normal. Şundan ki ben, Demokrat Partili değilim. Buna kızıp köpeklerimi zehirletiyor, ya da size şikâyet edip Belediye'yi işgal ediyorlar. Ben, köpeklerim için hiç bir vakit Hükümeti işgal etmedim. Bu köpekler, kapıma yanaşmış zavallı hayvanlardır, isterseniz, hemen zehirletebilirsiniz, madem ki hem mahalleyi hem de Belediyeyi bunca işleri arasında bu kerte uğraştırıyorlar.

Musa'nın yumuşak, anlayışlı bir tonla durumu açıklaması üzerine ceza yazmaya hazırlanan memur, defteri cebine soktu. Ayrılırken de:

— Biz köpeklerinizi zehirletme işine karışmayız, dedi. Madem ki başınıza bela olmuş hayvanlardır, kendiniz itlaf ekibine başvurarak, zehirletirsiniz.

Musa, memurları savdıktan sonra köpeklerini bir kez daha kurtardığına sevindi. Hemen çevreye köpeklerini Belediyenin zehirleteceğini söyleyerek DP'lilerin yüreğini serinletip bir zaman yakınma işini önledi. Başlarına pazarlık yapılan köpekler, daha uzun süre yaşayacak, daha birçok döl meydana getirecek, DP'nin düşmanlığına karşı mahalleyi güzel, koruyucu sesleriyle dolduracaklardı.

İğrenç politikacı seslerinin radyolardan taşan uğultusu, uzun süre Musa'nın köpeklerinin dost havlayışlarıyla gecekondu mahallesinde parazitlenecekti. Belediye zabıta memurlarından kurtardığı iki dişi köpek, ana kız, Karabaşla Akbaş, sırasıyla yedişer, sekizer yavru yaparak Musa'nın insansız çevresini doldurdu. Musa, onlarla ıssız kırlara çıkıyor, onların bu sırada gösterdiği yaşam sevincine hayran oluyordu. Hayvanlar, tarla farelerinin yuvalarına doğru yarışarak seğirtiyor, buldukları yuvaları kazarak bir başka yaratık olan küt kuyruklu tarla farelerini çıkarıp bağırsaklarını deşerek iştahla yiyorlardı. Musa, ünlü çiftçi İngiliz şairi Burns'ün çift sürerken tarla faresinin yuvasını boz-

duğundan dolayı son kerte duygulanıp yazdığı güzel şiiri andıkça bir yandan da bu tragedyaya için kendi kendine lanet ediyordu.

Musa, bir yaz sabahı bahçeye çıktığında Şahika ile çocukları, iki üç aylık köpek yavrularının hepsini kuduza benzer bir finonun ısırdığını, sonra mahallenin ötelere doğru savuştuğunu söylediler. Musa, hemen eline kazmayı alarak bütün mahalleyi taradı. Hayvanı çeşmenin başındaki uzun otlar arasında uzanmış yatar buldu. Sık sık soluyordu. Bu, kuzgun renkli bir hayvandı. Baktı: Gözleri kuru kuru parlıyordu. Ateşli bir hastalığı olduğu sanılabilirdi. Uzandığı yerde rahat edemiyor, durmadan kımıldıyor, yer değiştiriyordu, son kerte acı çektiği görülüyordu. Bir iki adım önünde durarak tetikte bekledi. Bildiğine göre kuduz köpek apansızın saldırabilirdi. Hayvanda ise saldırarak güç kalmamış gibiydi. Birdenbire kazmayla üstüne bastırarak onu kısırdı. Sonra, ensesinden yakalayarak eve götürdü. Köpeklerden birinin tasmağını çıkarıp onun boynuna taktı. Onu, eskiden kümes diye kullandığı yere zincirledi. Bir kap su verdi. Hayvan, bir çölden gelmişçesine bir tas suyu içti. Sonra, denemek için salçalı köfte verdi. Hayvan, iki köfteyi yedi, üçüncüyü ağzına alıp toprağa bıraktı. Sonra ateşi olduğunu belli eden kuru burnuyla iterek gömdü. Hayvanın ağzından salya akmadığı gibi su içip mama da yemiş, dahası var, çeşmenin başında rastladığında «kuçu kuçu» deyince ona kuyruk da sallamıştı. Bunlar ise kuduz bir köpeğin yapamayacağı şeylerdi.

Kara fino, bağlı olduğu yerde tahtaları kemire kemire yirmi dört saat sonra öldü. Musa, evin yöresinde bir çukur açarak hayvanı gömdü. Birkaç gün sonra, küçük yavruların toprağı eşerek ölü köpeğı çıkarıp yemeye çalıştıklarına tanık oldu.

Kuduz hikâyesinin böylece kapanıp gittiğini sanan Musa, bir gün köpek yavrularından kahverengi birinin burnunu göğeye dikip uzun, ince, ürpertici bir sesle uluduğunu gördü. İçinden, birden bire, buz gibi ağulu bir rüzgâr geçti. Bu, çocukluğunda, salhane önünde uluyan kocaman ak kuduz köpeğın yaptığını tıpatıp yapıyordu. Ne var ki kara finonun kuduz olduğuna şimdi bile inanmadığından bu düşüncayı kafasından kovarak uzaklaştırdı. Yavru, gece gündüz ince, tiz ulumalarını sürdürdüğü gibi hiç bir yerde durup dinlenmiyor, aralıksız yer değiştiriyordu. Bir gece,

öbür yavruların sık sık, acı acı bağırıp yakındıklarını işiten Musa, elindeki kürekle don gömlek dışarı fırlayınca, korkunç gerçeği gördü. Kahverengi güzel köpek yavrusu, bu kez rasgele öteye beriye koşmayarak ısırarak canlılar arıyor, özellikle kendi küçük kardeşlerini kovalıyor, sıkıştırıp ısırtıyor, acı acı bağırtıyordu. Acı gerçek, artık, bütün korkunçluğuyla meydandaydı. Kuduz yavruyu ayışığında bir saat kovaladıysa da yakalayamadı. Hayvan, cıva gibiydi. Gövdesi de ufacık olduğundan, otların arasında, koyu gölgeliklerde gözde yitiyor, hiç umulmadık bir yerde korkudan birer deliğe girmiş olan kardeşlerinden birini yakalayıp dalıyor, bağırtıyordu. Kuduz yavrunun, kendisinden dikkatle kaçışı, Musa'yı şaşırtıyordu.

Ertesi sabah, gündüz gözüyle bu tehlikeli hayvanı yakalayıp enterne etmeye karar vererek gidip yattıysa da gözüne uyku girmedi. Her beş dakikada bir ısırılan bir köpek yavrusunun acı haykırışı, iniltisi işitiliyordu. Sabahleyin, tanyeri atarken kalktı. Elindeki kürekle kuduz yavruyu kovalamaya başladı. En sonra, onu bir köşede kıştırıp yakaladı. Zincire vurup kümese bağladı. Günlerdir gösterdiği kuduzluk izlerine inanmamaya çalışarak ona et verdi. Hayvan, etleri tıpkı kardeşlerini ısırtıyormuş gibi hırsla yiyordu. Zincire vurulması, onu çılgına döndürmüştü. Mahsustan, uzun bağlanan zinciri içinde durmadan sağa sola saldırıyor, Musa'yı görününce boğazından korkunç, kalın hırıltılar çıkararak onun üstüne atılıyordu. Hayvanın dupduru gözleri puslanmaya, sesi gittikçe çapaklanmaya başlamıştı. Artık, ince sesiyle ulumuyor, kesik kesik sesler çıkararak salt hırıltıyordu. Musa'nın verdiği kemikli et parçalarını da yine yutmaktan geri kalmıyordu. Bir kez, Musa, ona bir et parçası uzatırken şimşek gibi bir atılış yaptı. Az kalsın, Musa'nın burnunu koparıyordu. Ancak, elinde kanlı bir sıyrık meydana getirdi. Kahverengi talihsiz yavrucuk, Musa'nın elini ısırdıktan birkaç saat sonra, verdiği yumuşak bir kemiği de yiyerek düşüp can verdi.

Günlerden cumartesiydi. İki gün Kuduz Hastanesi'nin kapanması gerekiyordu. Zarife heyecana kapıldı. Kocasının geniş davranmasına aldırış etmeyerek ölü yavruyu sarıp sarmalayıp bir valize yerleştirdi. Eski iş yerinin yöresindeki Kuduz Hastanesi'ne götürdü.

Pazartesi günü, sabahleyin, Kuduz Hastanesi'ne varan Musa, doktora muayene oldu. Elde bir sıyrık teşhisi kondu. Doktor, hikâyeyi dinledikten sonra Musa'nın yağlıca göbeğine kocaman iğnesini daldırdı. Karısıyla kızına da daha aralıklı olmak üzere birer koruyucu iğne yaptı.

Musa, ertesi gün, Hastaneye gittiğinde köpek yavrusunun kuduzdan öldüğünü öğrendi. Artık, yirmi gün sıkı, ondan sonra iki ay aralıklı iğne yiyecekti.

Musa'nın, kuduz köpekçe ısırılması birçok DP' liyi sevindirdiği gibi korkutmuştu da. O da bu korkuyu sezerek işi şakaya vurdu. Kudurur kudurmaz bütün kendisine kötülük yapan DP' lileri ısıracağını söyledi, kaynanasını sıraya koyduğunu da eklemeyi unutmadı.

Köpek yavrularının kuduz finoca ısırıldığını bilen komşular, heyecana kapıldılar. Yavrular, hâlâ mahallede başıboş dolaşıyordu. Komşuların, kendi arkasından bu yakınmalarını göz önüne alan Musa, Bakırköy Veterinerliği'ne gidip köpek öldürme ekibini çağıracağını, hepsini ağılatacağını söyleyince içleri rahat etti. Musa, gidip ekipin Onbaşı Çolak Mustafa'yı bir yığın ağulu kuşbaşı etle getirince -etin parası da Musa'dan çıkmak koşuluyla- bu kez evlerdeki yufka yürekli yazlıkçı kiracılar, Mustafa'nın önüne dikilip yavrucakların, gözlerinin önünde ağulanasına engel oldular. Adam, ağulu etleri başka talihsiz hayvanlara yedirmek üzere geçip gitti.

Musa, birkaç gün sonra, eniklerden kara birinin Işıl'la kendisinin bacaklarını şavullayarak saldırıya hazırlandığını gördü. Bu bir tek kuşkulu davranışı dışında hiç bir araz göstermedi. Alaca bir yavru ile bu kara, cılız yavru, bir akşam kendilerine hazırlanan mamaya gelmedi. Evi bırakıp gitmeleri kuduz alâmetlerinden biriydi. Demek ki kudurmuşlardı. Her kuduz köpek, ilk iş olarak evinden ayrılp, yitiklere karışıyor, bu kez sahibini ısırarak üzere dönüyordu. Musa, yavruların dönmelerini heyecanla bekliyordu. Bu yüzden her sabah tan yeri atarken kalkıp yöreyi araştırıyor, konu komşuyla sağlam büyük köpeklerle bir zarar vermemeleri için onları dört gözle kolluyordu. Bir sabah, alaca yavrunun döndüğünü, bir çalığa kıstırdığı zavallı bir kardeşinin boynunu kemirip durduğunu gördü! Çok güçlü bir hay-

vandı. Musa'yı görünce bir suç işlediğini anlamışçasına kardeşinin kandan kıpkızıl kesilen boynunu daha çok kemirmekten vazgeçerek kaçmaya başladı. Musa'yı, elinde kürek, bir saat arkasından koşturdu. Musa, en sonra onu da bir köşede kıştırarak ensesinden yakalayıp getirdi. Kümeste zincire vurdu. Hayvan, birkaç gün içinde zinciriyle boğuşup tahtaları kemirerek öldü. İlk kara finonun kemirdiği kadronlarla tahtalara o da epeyce diş yeri eklemişti. Cılız, kara yavru, uzak komşulardan birinin kapısında bir kez görülmüş, sonra, hiç görülmez olmuştu.

Musa'nın vicdanı sarsıntılar içindeydi. Bu küçük zavallı yaratıkların insanlara, büyük köpeklerle saldırmaktan çekindiklerini bildiği halde yine de kaygılı, tedirgindi. Çocuklarla kedilere, köpek yavrularına saldıırabilirlerdi. Komşuların yufka yürekliliğine uyarak hepsini ağılatmadığına öyle pişmandı ki. Arkası arkasına kuduran beş yavruyu kazdığı çukurlara gömdü. Gaz dökerek yaktı. Sonra üzerlerini taşla, toprakla örttü.

Musa'nın sağ kalan biricik alaca eniği, altı ay sonra kudurmaya başlayınca ötekilerden ayrı araz gösterdi. Yemekten kesildi, birkaç gece durup dururken, sık sık havladı. Hayvanı korku sarmıştı. Ötekiler gibi hiç ulumadı. Yatamıyor, uyuyamıyor, durmadan hareket etmek istiyordu. Öbür kuduzların yaptığı gibi evi hiç bırakıp gitmedi. Koskoca güzel bir hayvan olmuştu. Kuduz mikropları aylarca bu güzel gövde içinde düşman olarak yaşamış, en sonra çoğalınca kaleyi ele geçirmeye kalkmıştı. Hayvan, Musa'ya da pek sokulmuyor, uzakta durarak gerilmeye başlayan dört bacağı üstünde dikilerek ileri geri gidip geliyordu. Çok hızlı ilerleyen kuduz felci, salt boğazını değil, bütün gövdesini kaplıyordu. Homurdanıyor, inliyordu. Ama, bu inleyiş, kuduza özgü hırıltıya benzer bir iniltiydi. Musa, bunca zaman sonra kuduran köpeğini yakalayıp zincire vurdu. Bir iki gün sonra da, hayvan striknin yutmuş gibi gerilmiş, katılaşmış bacaklarıyla daha çok ayakta duramayarak yanüstü devrildi. İki üç gün debelenerek, çok büyük acılar içinde en sonra öldü. Musa, ona da bir çukur kazarak üzerine gazyağı döküp yaktı. Kuduz köpek dramının sonu da böylece gelmiş oldu. Son yavrunun kudurmasını beklemişse de, işin bu kerte uzayacağını hiç düşünmemişti. Çok uzun süren kudurma, genel paralizi ile sonuçlanmıştı.

Kemal Umar'la Salise Umar, bu sırada bir atılım daha yaparak mahalleye elektrik alma düşüncesini gerçekleştirme yoluna girdiler. Elektrik getirilmesi, mahallenin özel parasıyla olacağından herkesin düşüncesi soruldu. Mahalleye, elektrik getirmek gibi, olmayacak bir işi için kafa yormanın bile gereksiz olduğuna inanan kimi muhalifler, tozu dumana kattılar, mahalleye istasyon getirerek buraları hırslı gözlerin önüne serme işinden sonra bir de aydınlatarak bankaların, zenginlerin hırsını büsbütün uyandırmak da akıl kârı mıydı? Lambalarıyla evlerini aydınlatamıyorlar mıydı? Bir gaz lambası nelerine yetmezdi? İstasyondan sonra su ile elektrik gelince bunların arkasından mutlaka Turizm Bankası gelir, hepsini pireler gibi buralardan süpürüp atardı. Zenginlerin yaşamına inrenerek aydınlık, konfor içinde yaşamak hırsı, durun bakın hele, başlarına ne belâlar açacaktı.

Kemal Umar'la Salise Umar, bu zayıf direnmeyi hiçe sayarak mahallenin teker teker düşüncesini sordular. Dr. Suzan'ın karısı Hatice:

— Bunlar buraya elektriğin «E»sini bile getiremezler,» diye direterek elektrik isteyenlerin listesine girmedir.

Muharrem Canker ailesi de salt muhalefet olsun diye listeye girmek istemedi.

Kemal Umar'lar, en büyük direnmeyi görececeklerini sandıkları Musalar'a gittiler. Durumu anlattılar. Listeyi gösterdiler. Demokrat Partililerden önemli bir bölümü bile gereken birkaç yüz lirayı ödeyemeyeceklerini söyleyerek listeye girmekten çekinmişti. Musa, listeyi gözden geçirince bunu hemen anladı. Kemal Umar'la Salise Umar, Musalar üstüne particilik yüzünden öyle ağır şeyler söylemişlerdi ki, onlara gündüz gözüyle uğramayı göze alamayarak yatsıdan sonra, gecenin karanlığında saldıran köpekleri kovarak gitmişlerdi. Oturdular, çay içtiler. Kemal Umar, elektrik işi üzerinde konuşmasını bitirince, Musa:

— Aramızda pek çok şey geçmiş olabilir, dedi. Ben, sizin bu yeni girişiminizi heyecanla karşıladığımı söylemeliyim. Ağlamayan çocuğa meme vermezler. Siz, partinizin gücünü kullanarak Belediye'yi etkilediniz. Biz, hepimiz partisiz olarak buraya elektrik almaya kalksaydık hiç bir başarı sağlayamazdık. Zaten işin başında DP Ocağını salt bu bölgenin kurtuluşunu sağlamak için kurmadınız mıydı? Ben, bunu hiç bir vakit unutmadım. Bu

arada mahalleli arasında çok kötü şeyler geçti. Pek çok iyi niyetler, particiliğin ağır silindiri altında yamyassı oldu. Şimdi, görüyorum ki, elektrik işi gibi vazgeçilmez bir uygarlık gereksinimini ele almış bulunuyorsunuz. Bunun için sonuna dek sizin yanınızdayız. Sizi destekleyeceğiz. İkinizi de bu yeni, hayırlı işinizde kutlarız. Partinize ilişkin işler dışında gecekondularımızın çıkarma yapacağınız bütün işlerde sizinle beraberiz.

Musa'nın nutka benzeyen bu konuşması, Kemal Umarlar'ı çok sevindirdi. Kaskatı bir adam sandıkları Musa'yı böyle suples sahibi, anlayışlı görmek, onları gerçekten şaşırtmıştı. Dost olmak için ilk adımı atmışlardı.

Geç vakit, kanılarının yüzde doksanı değişmiş olarak eve dönerken Musa'yla Zarife'yi de çay içmek üzere kendi evlerine çağırdılar. Musa, kaskatı naslarla eylem sürdüren bir adam değildi. Demokrat Parti gibi zararlı bir partiye yararlı olmamak koşuluyla onun iyi, olumlu üyeleriyle ilişki kurmanın normal bir iş olduğu kanısındaydı.

O gece, taze yaralara dokunmayarak karşılıklı iyi, olumlu şeylerden sözettiler. Üstüste çay içtiler. Kemal Umar, artık birkaç yıl önceki adam da değildi. Son seçimde bir gedik bularak İstanbul Vilayet Meclisi üyeliğine sıçramıştı. Ocak Başkanlığını başkasına bırakmıştı. Şimdi, daha geniş düşünüyor, daha hoşgörülü davranıyordu. Ocak Başkanlığının bütün gereksiz dikenleri törpülenmiş, memleket uğruna gerçekten iş gören, görüş, düşünce sahibi bir adam meydana gelmişti. Bir yığın köye, şuraya buraya yapılacak gerekli işler için en yüksek sesle öten onun borusuydu. Elektrik tesisatı için Vilayet'ten on bin liralık bir yardım bile koparmıştı. Bu rastgele bir kişinin ya da örgütün yapacağı bir iş değildi. Türkçesi, Kemal Umar, öfkeli Ocak Başkanlığı militanlığından uzaklaşıp iş başaran, daha ağırbaşlı bir adam olup çıkmıştı. Nükteli, yürekli, bilgili konuşuyor, bu özel konuşmalara politikayı elden geldiğince sokmamaya çalışıyordu.

Muharrem Cenker ile Musa grubunun mülk sahiplerine karşı açtıkları dava, yılan hikâyesi gibi uzayıp gidiyordu. Avukat, son mahkeme günü, mülk sahiplerinin açtığı «fuzuli işgal» davasını düşürmek, hiç olmazsa geçici olarak durdurmak üzere can alacak

bir noktaya parmak bastı. Yargılamanın sürmesi için sahipliği öne sürülen arsanın hemen yarım milyon lira tutan depozito akçesinin yatırılmasını istedi. Mülk sahipleri için bu püf noktasının yakalanması üzerine zınk diye durdular. Elllerinde bunu karşılayacak büyük para yoktu. Yargılama durdu. Böylece Muharrem Cenker'le Musalar'ın açtıkları karşı dava, Mazhar'la Nevres'in yıkım için açtıkları davayı durdurarak çok önemli bir ödev gördü. Gecekonduculara çok zaman kazandırıp soluk aldırıldı.

Aradan birkaç ay daha geçti. Mülk sahipleri, açtıkları davada yedikleri vurgunun öcünü almak üzere için kanuni bir püf noktasını yakalayıp bir gün gecekondu bölgesine buz gibi bir bildiri yağmuru yağdırdılar: Bu, bütün gecekonducuların on beş gün içinde taslarını taraklarını toplayıp bulundukları yerden gitmelerini buyuruyordu. İşin hiç şakaya gelir yanı yoktu. On beş gün sonra, kanunun buyruğundaki silahlı güçler gelecek, hepsini kulübelerinden dışarı uğratacaktı.

Herkes, şaşkına döndü. Mahkemenin yaptığı işi, el altından verilen «idari» bir karar yapabiliyordu. Musa, elindeki uğursuz mektubu alıp Kemal Umar'a koştı. Kemal Umar'ı da Salise'yi de herkes gibi arpacı kumrusu gibi düşünür buldu. Onların da işin ağırlığını kavradıkları anlaşıyordu.

Kemal Umar:

— Bu işi ancak partimiz kanalıyla çözümleyeceğiz, dedi. Çok korkacak bir durum yok. Danışılacak birkaç yere danıştım. Avukat bile gerekmeden kendimiz bu işi yapabileceğiz. Hepimizin ayrı ayrı birer dilekçe yazarak Hükümete başvurmamız gerekiyor. Süre dolmadan bunu yapmaya çalışacağız.

O zaman, Musa biraz ferahladı. DP Ocağı, gecekonducular için bir kurtarıcı ödev daha yapacaktı. Ancak, Musa, Kemal'le uzun boylu görüşüp eve döndükten sonra o günlerde geçen kimi olaylar arasında bir ilişki kurmaya çalıştı. Yeni seçim dönemi yaklaşıyordu. Neredeyse propaganda kampanyası başlayacaktı. Bu bir parti oyunu olamaz mıydı? İki üç gün önce DP İlçe Başkanı'yla yardımcıları, birkaç sözü geçer kişi daha Kemal Umarlar'da toplanmış, yemek yemiş, uzun uzadıya görüşerek gecekondu bölgesiyle birlikte hinterlanddaki yirmi otuz köyün bütünüyle ele geçi-

rilmesi üstüne bir taktik, strateji kararlaştırılmış olabilirdi. Musa, bunu bütününü bilmiyorsa da kimi ipuçlarından sezmişti. Kemal Umar'ın, bu tehlikeli saldırının, DP eliyle durdurulacağı üstüne söylediği sözler, Musa'nın kuşkusunu büsbütün güçlendiriyordu. DP Ocak Örgütü, gecekondulara karşı direnmeyi büsbütün yıkmak için böyle bir oyun düzenleyemez miydi? Hükümet kanalıyla gecekondulara bu öldürücü buyruğu verdirip, sonra bunu «iptal» ettirerek partinin gücünü, iyi niyetini ispatlamak ancak bir seçim propagandası oyunu olabilirdi.

Her ne olursa olsun ok yaydan çıkmıştı, iş de tehlikeliydi. Eğer, bu saldırı, herhangi bir karşı saldırıyla önlenmeyecek olursa, bütün gecekonduların üstüne birer bardak soğuk su içmek gerekecekti. Bundan dolayı, Musa, Kemal Umar'la elele verdi. Onu destekledi. Tek başına iş göremeyeceğini, tehlikeden kurtulamayacağını anlayan herkes, Bakırköy'deki DP İlçesine bir kez olsun uğrayarak itiraz dilekçesini yazıp imzaladı. Böylece yorucu bir çalışmadan sonra, gecekondular bir kez daha kurtulmuş oldu.

Bu işler sırasında Kemal Umar'la Musa, birbirlerine saygılı iki arkadaş olmuş gibiydi. Ancak, bu içtenlik DP Ocağının çevresinde toplananların hemen hepsini günden güne daha çok gücendiriyor, kızdırıyordu. Bir gün, bu işe daha çok dayanamayacaklarını söyleyerek içlerinden en hızlılardan birini Kemal Umar'a gönderdiler. Bu demiryolculardan Rıfat'tı. Musa'ya karşı eskiden beri yürütülen kampanyanın elebaşlarından en güçlüsüydü.

— Sen, dedi, bizi unuttun artık, Kemal Bey. Yıllardır bize karalayıp durduğun herifi baş tacı ettin. Hep onun laflarıyla oturup kalktığın söyleniyor. Ya bu herifi partinin içine, evine sokmazsın ya da biz ayrı karar vermek zorunda kalacağız.

— Birader, ben bir particiyim, partime yararlı gördüğüm her aracı kullanmak hakkımdır. Bu adam, partimize girmeye, sizin yerinizi almaya çalışmıyor. Yalnız benimle özel arkadaşlık yapıyor.

— Ya komünistliğine ne dersin?

— Ben, burada yıllarca onu gözetledim. Dediğin şeylerle hiç bir ilgisi olduğunu görmedim. 6-7 Eylül'de de götürdüler adamı haksız yere. Ne oldu? Kollarını sallayarak çıkıp geldi. Benim kiminle konuşup kiminle konuşmayacağıma siz değil ben karar

veririm. Ben, bugüne bugün şehirde yüzlerce, binlerce kişiyle görüşüyorum. Bunların içinde her türlü «meşrep ve mezhepten» insan var. Sonra, ben, Musa Bey'in telkinleri altına düşmeyecek kerte aklı başında, milliyetçi bir insanım. Bunu bir yana bırak, Musa, bizim ve polisin kendisine yüklediğimiz «isnat'lara» dokunan en küçük bir laf bile etmiyor.

— Partimiz onu melun bir casus olarak biliyor ya sen ona bak.

Demiryolları İşletmesi'nin ufacak memuru, son sözünü söyleyerek Kemal'in yanından ayrıldıktan sonra bir bölüm DP'liyle anlaşarak Kemal'e küstüler. Oysa, Musa, Kemal Umar'la salt gecekonduların alinyazısını ilgilendiren konularda görüşüp konuşuyor, ilişkisini bu konuda sürdürüyordu.

Bu kıskanç DP'liler, işi Birinci Şube'ye ulaştırmakta gecikmediler. Bir memur, Kemal Umar'ı bulup tıpkı ötekiler gibi yakındı, Musa üstüne ondan daha temelli bilgi istedi.

Kemal Umar:

— Beyim, dedi, uzun yıllardır ben bu adamın, ağzını açıp şuna buna bir tek zararlı propaganda yaptığını işitmediğim gibi, bir zamandan beridir benimle de ilişki kurduğu halde böyle bir şeyin, en ufak anlamda sözünü etmedi.

— Peki, adamlarınız yalan mı söylüyor?

— Yalan söylemiyor, yanılıyorlar. Bir kez onlara onu kötü tanıtmışız. Bu yüzden Musa Bey'in her attığı adımı casusluk, komünistlik sanıyor, heyecana kapılıyorlar. Ben ve karım Musa Bey'le görüşüyorsak mahallemizin dertleri üzerinde görüşüyoruz. Akıllı, kültürlü bir adam. Onun yanlış bir adım attığını görsem, ilkin ben karşı çıkarım. Ama, yapmıyor böyle bir şey, namusum, şerefim üstüne söylüyorum. Sonra, Beyim, herhalde bizim milliyetçiliğimizden de kuşkulanmazsınız.

İşte, mahallede Musa'nın biraz insan içine çıkması, böyle direnişlerle karşılaştıysa da Kemal Umar, yılmadı. Böylece, Musa, mahallede söz sahibi olacak bir duruma geldi.

Kemal Umar, onu, DP mebuslarının tek tük doğruları söyleyip yığınla palavra savurduğu DP kongrelerine, toplantılarına götürüyordu. Musa, çok merak ettiği bu toplantıları böyle yakından izledikçe Türkiye'nin büyük umutlar içinde nasıl sonu belir-

siz bir kadere doğru sürüklendiğini daha iyi görüyordu. Konuşmacılar içinde çok güzel, pürüzsüz konuşan demagoglar vardı. Ne yazık ki konuştukları şeyler, incir çekirdeğini doldurmazdı. Kemal Umar, bu toplantılarda konuşunca hiç olmazsa bölgesinin yakın gerçeklerine değindiğinden daha dişe dokunur şeyler söylüyordu. Ancak, onun da tümceleri çok uzun olduğundan katıksız halk konuşması sayılmazdı.

Gecekondu bölgesi, elektrikli trenlerin işlemeye açılmasıyla karanlıktan kurtulmuştu. Perona dikilen elektrik direklerinin dışında sık sık geçen trenler de bir ışık cennetini sürükleyip götürürken bu katıksız karanlıkları ışığa boğuyordu.

Kemal Umar'la Salise Umar, en sonra, mahallenin elektrik tesisatını yaptırmaya başlamıştı. Tesisatçılar, elektrik direklerini dikeyyor, telleri döküyor, evlerde hızla çalışıyorlardı. Gecekondu-ların alçacık tavanlarına en sonra birer ışık yemişi olan ampuller takılmış, ışıkla dolacakları saati bekliyordu. O da oldu. Bir günün bir mutlu saatinde mahallenin özlemle bekleyen ampullerine elektrik verildi. Ondan sonra, bölgenin insanları, hayvanları, bitkileri, geceleyin de kendi öz renkleriyle görünmeye başladı.

DP Ocağı'nın sorumluları, herkesten çok sevinç içindeydi. Yurdun karanlık bir köşesinin daha aydınlığa kavuşması bir yana, kendileri ışığa kavuşmuş, baştan beri hayalledikleri bir işi salt kendi güçleri zekâlarıyla gerçekleştirmişlerdi.

Yedinci Demiryolu İşletmesi üzerindeki parti nüfuzunu kullanarak istasyonun suyundan da az akımlı bile olsa biraz alıp mahallenin ortasından akıttılar.

Böylece bölgede yarayışlı işler yapan DP'nin gücü, gelenek olarak oturdu. Yalnız, bugünlerde Muhtar Sefer'in dışarıdan ithal ettiği CHP Ocağı'nın açılması dolayısıyla epeyce gürültü koptu. Komşu CHP kalesinin bütün militanları, Muhtar Sefer'in gürbüz varlığını izleyerek bölgeye girdi. Korkudan, hiç kimse, Ocak için evinin bir odasını kiraya vermek yürekliliğini göstere-medi. Şundan ki DP'liler açılacak Ocak için odasını verecek evi yakıp yıkacaklarını söylüyorlardı. Bunun üzerine Muharrem Cenker, mahalleye yeni taşınan eski CHP üyelerinin de katılmasıyla Ocağı kendi evinin bir odasında açtı. Komşu köyün CHP

akıncıları, bölgenin DP kalesinde bir köprübaşı ele geçirmişlerdi. DP'liler ateş püskürüyordu. CHP'liler akşama dek Ocak'ta görüşüp konuştular, sevindiler. DP fedaileri, komşu köyden gelen CHP'li militanlara söz ya da taş atma, sövüp sayma yarışına giriştilerse de ötekiler tınmadılar. Bu kez başta Muharrem Cenker olmak üzere hepsini bir güzel pataklamayı kurdular. Militan DP'li kadınlar, yol boyunca tam siper yapıp beklediler. Pomak Mehmet, biraz da kafayı çektiğinden CHP Ocağı'nın oralarda yolunu şaşırmış bir yıldırım gibi dolaşıp duruyor, arasıra çirkin sözlerle biten bir nara patlatıyordu.

Musa, Bekri'nin kiremitleri kırıp, karakolda dayak yediği geceden beri Muharrem Cenker'le görüşmüyordu. CHP saflarında görünmesiyle, onu desteklemesine bakmadan, karısının kardeşinden bunca aşağılama gördüğü halde ona hiç arka çıkmamışlardı. Bekri'nin karakola sürüklenmesi, üstelik onları gocundurmuştu da.

CHP Ocağı'nın kuruluşunda bulunmak üzere kendisini hiç kimse çağırmadığından Musa, aldırış bile etmemişti. Üstelik, Kemal Umar, o gün CHP Ocağı'nın açılacağını söyleyerek Zarife'yle onu kendi evlerinde toplanmak üzere çağırmıştı. Salise, Ocağın açılması yüzünden küplere binmişti. Kadınlık öfkesinin en hırçınını göstererek mutlaka CHP'lilere bir şeyler yapılması için çevrede vızır vızır dolaşıp duruyordu. Zarife'yi de bir ara kaldırıp dışarı sürükledi. Musa, onun nereye götürüldüğünü anlayamamış, bakakalmıştı. Ne var ki kurnaz Zarife, bir ara içeri kayarak Musa'ya durumu anlattı:

— Kadınlar, evlerine dönen CHP'lileri dövecekler, diye fı-sıldadı.

Musa, bunun üzerine karısını dizi dibine oturttu. Biraz sonra CHP'lileri dövmeye gidenler, heyecan içinde Kemal Umar'ın evine doğru koşmaya başladılar. Evin çocukları, bağırarak gerisin geri içeri girdiler.

— Baba, bizim ev yanıyor.

Karanlıkta insanın daha çok olumsuz, kötü şeyler kurmaya eğilimli olan tabiatı, Kemal'de de, Musa'da da bir biçimde çalıştı: Demek ki dayak yiyeceklerini gören CHP'liler, Kemal Umar'ın evinde yangın çıkarmışlardı. Kemal'le Musa, dışarı fır-

ladıklarında evin gerçekten yandığını gördüler, ama bu bayağı bir baca tutuşmasıydı. Gecenin karanlığına doğru kıvılcımlar fırılıyor, dil dil alevler uzanıyordu. Birkaç heyecanlı koşuşma, bacadan aktarılan birkaç teneke su ile yangın söndürülmüşse de evin içi, pislik, kurum içinde kalmıştı. Zarife, usulca Musa'nın kulağına fısıldadı:

— Demokrat Partilerin yapmak istedikleri kötülük geri tepti.

İsmet Paşa, İstanbul'a geliyordu. Topkapı'dan, Ulubatlı Hasan'ın girdiği yerden kente girecekti. Yıllardır iktidardan uzak kalmış olan Halk Partililer, İsmet Paşa'yı bir iktidar simgesi olarak bütün güçleriyle karşılamaya, korumaya hazırlanıyorlardı. Şundan ki Demokrat Partililer de Türkiye'yi karıştırıp duran bu bunağı(!) ilk fırsatta tahtalı köye göndermek için düzen kurma peşindeydiler. DP'liler arasında bu kez İnönü'nün öldürüleceği söylentileri dolaşıyor, kimin öldüreceği üstüne kimi «tahminler» bile ileri sürülüyordu. Öldürülme söylentileri CHP'nin kulağına da gittiğinden, önlemini almaya çalışıyorlardı. Türkçesi, her iki partinin adamları da büyük çalkantı içindeydi.

Gecekondu bölgesindeyse daha heyecanlı dakikalar yaşanıyor. İsmet İnönü'yü gecekonducuların öldüreceği söylentileri de dolaşıyordu. Kemal Umar'la Salise Umar'ın ayakları yere değmiyordu. Bakırköy DP bölgesi en civcivli günlerini, gecelerini yaşıyordu. İnönü, Yeşilköy Havaalanı'ndan Topkapı'ya doğru ilerleyeceğinden Ankara'daki elebaşların, onun öldürülmesi işini buradaki örgütlere verdiği anlaşılıyordu. Salise, kendi bölgesinden hiç bir DP'linin Topkapı karşılaşmasında bulunmamasını salıklayıp duruyordu. Musa, onun da korktuğunu anladı. Demek ki o da, ya bir şeyler biliyor, ya da çok korkunç bir şeyler olacağını sezerek korkuyor, bunun kendi bölgesine bulaşmasını istemiyordu.

İsmet Paşa, geldi, gerçekten Topkapı'da önü, cinayete ortak olacak arabalarla kesildiyse de karşı kamptakilerin yardımıyla kurtarıldı. Ancak, cinayeti işleyecek kişilerin adları su üstüne çıktı. Ne var ki iktidar partisinin elinde bulunan Hükümet mekanizması, her yerde, her zaman olduğu gibi suçlu adaylarını korudu, bu iş de geçici olarak külle örtüldü.

DP, İnönü'yü temizleyemeyince bir adım daha ileri atarak Amerika'daki İrlanda soyundan McCarthy'nin ünlü «Araştırma Komisyonlarına» benzer bir «Tahkikat Komisyonu» kurup, bütün aydınları, düşünürleri, siyaset adamlarını «komünizm»le suçlayarak zindanlara tıkma yolunu tuttu. DP'nin en katı yürekli faşistleri, bu işle uğraşmak üzere görevlendirildi.

Musa, bu haberi gazetede okuyunca yine başına gelecekler olduğunu düşündü. Kalkınma işlerini koordineli bir düzene bağlamadan yürütmeye çalıştıklarından ekonomi planında ülkeyi bütün bir iflâsa sürüklemişlerdi. 6-7 Eylül tragedyasından sonra bir Koordinasyon Örgütü kurdularsa da artık çok geç kalmışlardı. Bu iflasın hikâyesini, kellesini koltuğuna alarak, halka anlatmaya başlayan gazetecileri, düşünürleri, şairleri, bütün aydınları, ilk iş olarak halka ünlemekten alıkoymak istiyorlardı. DP Hükümetinin gittikçe sertleşen, zorbalaşan politikası, DP Ocaklarının ege-men olduğu bölgelere dek sokuluyor, buralarda da benzeri sertlik, katılık başgösteriyordu. İstanbul polisi, bir kez daha solcu, ya da düşünen insan avcılığına başlamıştı.

Musa, ilk işareti, bölgenin emektar, iriyarı bekçisi Mehmet Efendi'de gördü. Her akşam, yatsıdan sonra, Perihanlar'ın gece-kondusunun önündeki elektrik direğinin yanında dikiliyor, oradaki komşularla ayaküstü sözde çene çalıyordu Gözleri de hep Musalar'ın evindeydi. Oraya girip çıkanları gözlüyor, ertesi gün raporunu veriyordu. İstanbul polisi, bir kez daha bütün solcularla birlikte Musa'yı da sıkı bir göz hapsine almıştı. Musa, büyük bir temizliğe hazırlanan Hükümetin düşmanca soluğunu ensesinde duyuyor, gövdesinde soğuk terler belirliyordu. O, Hükümetin 6-7 Eylülü'nü görmüş bir adam olarak korkmakta kendini haklı bulunuyordu. Bu kez, herhangi bir bahaneyle yakalanırsa artık yaşamak, sağ kalmak umuduna ayrılık şarkıları söylemesi gerektiğini çok iyi biliyordu. Faşizmin en katı, en acımaz basamaklarına indiğini gördüğü hükümetin çok kötü niyetler arkasında koştuğunu, satırlarını hırsla bilemediğini anlıyordu.

Musa, Hükümetin korkunç niyetlerinden karısına da söz aç-

mak zorunda kalmış, hiç olmazsa hazırlıklı bulunmasını istemişti. Bekçi Mehmet'in geceyarısına dek elektrik lambası altında nasıl kendilerini gözetlediğini, mahsustan lalnbayı söndürünce nasıl yattıklarını sanarak çekilip gittiğini karısına da göstermişti. Kemal Umar'ın evine uğrayıp oradan gündüzleri kendi evlerini gözetleyen bir sivil polisin marifetlerini de seyreden Musa, işlerin günden güne daha çok kızıştığını görüyordu. Kemal Umarlar'ın evine sabahleyin gelen sivil, Musa'nın lise öğrencisi olan kızını Bakırköy Lisesi'nden içeri bırakıncaya dek izliyor, içeri girip Müdürle, Muavinlerle görüşüyor, genç kızın rahatça okuyabilmesini önleyecek muzır tohumlar serpiyordu.

O sıralarda Işıl'ın Edgar adlı bir Alman turistiyle mektuplaşması da Milli Emniyete yansımış, onlar da gerek buradan giden, gerekse oradan gelen mektuplara el koyarak Musa'nın korkunç bir mahkumiyete uğrayabilmesi için gerekçe hazırlamaya çalışıyorlardı. Bu sırada kimi nedenlerden dolayı yabancı ülkelerle yapılan bütün mektuplaşmalar son kerte sıkı bir kontrol altına alındığından Işıl'ın mektupları da yakalanmış, böylece, hem Işıl'ın okulda başı belâyâ girmiş hem de Musa, çok ağır bir noktadan kuşku altında tutulmaya başlanmıştı. Demokrat Parti Hükümeti, Devletin kasalarında kalan son birkaç kuruşu polisin işlerine harcayarak bunları, yarayışsız işlerin arkasından boş yere koşturup duruyordu. Musa, memleket adına bu boş işlere harcanan paraya yanıp duruyordu. Kendisiyle kızı için koşup duran polisler, acaba ne incir çekirdeği dolduramaz bir iş uğruna taban teptiklerini bilmiyorlar mıydı?

Ne yazık ki baştaki herifler, iflas halindeydi, son umut olarak bütün solu, ona yakın olanları, bundan başka bütün iflah olmaz muhalefeti ortadan kaldırmak istiyorlardı. Menderes'le Bayar, bir korkunç kesim hazırlıyordu. Bütün Türkiye'yi içine alacak bu kırımdan hiçbir düşünen başın kurtulamayacağı meydandaydı. Bu, büyük bir kırım olacaktı. Bütün aydın kuşak kırdırılacak, bir gecede yok edilecekti. Demokrat Parti İktidarının önü hiç olmazsa yirmi beş yıl açık kalmalıydı. Bu, bir Devlet İhtilâli olacaktı. Tıpkı eski Yunanistan'da çoğalan, tehlike yaratan kölelerin sayısını azaltmak için onlardan bir çoğunu kırdıkları gibi, odunun bile mebusluk ettiği Türkiye'de kendine aydın süsü veren, bugün

de bir tehlike yaratan kişileri bir gece içinde kırdıracaklar, böylece rahata, huzura kavuşacaklardı.

Polis dünyaca çok tanınmış birkaç yazarı, istedikleri sürgün yerlerine sürmek üzere davranmıştı. Onları İstanbul gibi yabancıların pek bol bulunduğu bir kentte öldürtmeyerek Anadolu'daki sürgün yerlerinde, yerel örgütlere öldürtecekler, böylece suçlanmaktan kurtulacaklardı.

Kemal Umar da, mahallenin muhtarı olan Salise Umar da Hükümetin yeni politikasından etkilenerek sertleşmeye, katılasmaya, Musagiller'le konuşup görüşmekten dikkatle kaçınmaya başladılar. Polisin var gücüyle Musa'nın, bölgedeki birkaç solcunun arkasına düşmesi, onları da kuşkulandırıp acı acı düşündürmeye başlamıştı. Acaba Musa ve arkadaşları, Demokrat Parti Hükümetini devirmek için bir «ihtilal» mi hazırlıyorlardı? Acaba, Musa da bütün o temiz, arka düşüncesiz görünüşüne karşılık saman altından su mu yürütüyordu? Acaba, onunla yakın ilişkide bulunduğundan dolayı polis, kendisini de suçlayacak mıydı?

Musa, mahalledeki demokratlar arasında bir sinek kanadını vızıldatsa neden kımıldattığını anlayabilecek kerte egzersiz yapmıştı. Ankara'da hazırlanan kırım planı, gecekondu mahallesinde de doludizgin hazırlanıyordu. Ardı ardına geçen beş ayrı olay, Musa'ya her şeyi anlatmıştı.

Birincisi: Mahalledeki bütün köpeklerin öldürülmesi buyruğu gelmişti. Katliam operasyonu, geceleyin yapılacağından öldürme ekipleri, gecenin karanlığında herkes derin uykulardayken gelecek, sessizce evlere girilecek, öldürülmesi gerekenler tereyağından kıl çeker gibi öldürüleceklerdi. Bunu sağlamak için de geceyarısı hiçbir köpek sesi alarm düdüğü gibi çınlayıp kurbanları uyandırmamalıydı. Bir gün, Musa'nın köpeklerinden işe başlamak üzere sekiz kişilik bir Köpek Öldürme Ekibi geldi. Musa, köpeklerin birkaçını alıp kırlara açılmış, geri kalanları da Zari-fe'yle Işıl evin içine aldıklarından çıkarılmasını istemişler, onlar da vermeyince çekilip gitmişlerdi. Bir cumartesi, kentten dönen Musa, öldürme ekibinin yine geldiğini, on köpeğini de ağıladığını gördü. İki üçü hemen ölmüşse de geri kalanları, sekiz on saat içinde yavaş yavaş ölmek üzere ağılandığını sezinerek, üzgün üzgün Musa'nın yüzüne bakarak bahçede dolaşıyorlardı. Hepsi de ölümün rüzgârını içlerinde duymuş gibi evin çevresinden ay-

rılmıyordu, içlerinde en uzak duranlar bile Musa'yla Zarife'nin, Işıl'ın yanında gölgeleri gibi geziyor, gözleriyle onların gözlerini arayarak sanki dertlerini anlatmak istiyorlardı.

Musa'nınkilerden sonra mahalledeki öbür köpekler de ağulanmaya başladı. Hırsızların kol gezdiği mahallede artık bir tek köpek sesi işitilmez olmuştu. Yalan olmasın ama, bir tek köpeğin kalın, babacan sesi, gecenin karanlık, mağarasının kara duvarlarına çarparak yankılar yapıyordu. Bu ses, Musalar'ın birkaç yüz metre ötesindeki bir gecekondu oturan kalabalık bir Çingene ailesinin köpeğinden geliyordu. Musa, tepelerde gezerken bu hayvana birkaç kez rastlamıştı. Hem zincirli, hem de tasmalıydı. Çok yırtıcı bir bekçi köpeğiydi. Çevresinden geçen serçelerle kargaları ısırarak için ağız dolusu havlayışı, Musa'nın pek hoşuna gidiyordu. Hem aşılı, hem de numaralı olan hayvanın, geceli gündüzlü bağlı durduğundan da hiç kimseye ufacık bir zararı yoktu. Köpek Öldürme Ekibi, onu da ağulamak için kapıya dayanınca, Çingene ailesi, ayaklandı. Köpeklerini öldürebilmek için onların ölümleri üzerinden geçmeleri gerekiyordu. Ankara'dan gelen buyruk, DP örgütlerini korkunç bir baskı altına almıştı. Muhtar Salise, Çingenelere giderek köpeklerini gündüzün dışarı bağlayıp geceleyin içeri, yatak odalarına almakla ağulanmaktan kurtarabileceklerini söyledi. Zavallı Çingene ailesi, kocaman köpeklerini öldürtmektense her gece yatak odalarına bağlamaya başladılar. Musa, korkunç bir kuşku içinde olduğundan mahalledeki kokmaz bulaşmaz kişilerle CHP'lilerden birçok bilgi sızdırıyordu. Çingenelerle uzun uzadıya konuşmuş, dertleşmişti. Çingeneler, hırsızdan filân değil de, polisten korkuyorlardı. Evin bir oğlu asker kaçağıydı. Biraz da solcuydu. Gündüzleri uzaklarda dolaşp geceleri geç vakit geliyor, evde yatıyordu. İşte Musa, bu son kerte ilginç köpek olayını onlardan dinleyince gözlerinin önünden perdenin bir ucu kalkıverdi: Çingenelerin otuz kırk metre aşağılarında CHP Ocak Başkanı'nın evi vardı. Erek Çingeneler değil, Muharrem Cenker'di. Köpek, havlayarak mahalleyi gürültüye verebilir, onları da hem uyandırabilir, hem de uyarabilirdi.

Sıralanan, ufacık gibi görünen olaylar, perdeyi yavaş yavaş aralıyordu. Bir gün Zarife, Şahikalar'a gitmişti. Şahika, yapılacak katliamdan habersiz, evdeki iki erkeği silahlandırmak için

DP örgütlerince verilen iki tabancayı sandıktan çıkarıp masanın üzerine fırlattı:

— Zarife Hanım, bunlara tabanca derler, diyerek övünmek istedi.

Tabancalardan biri orta boyda üstü nikelajlı, gümüş rengi, öteki de yine orta boyda bütün tabancalar gibi kara renkliydi.

Bunu Zarife'den dinleyen Musa, Şahikalar'ın evindeki iki erkeğin de, Mükerrerem'le kardeşinin de Devlet İhtilâli'nin milisinde yer aldığını anladı. Demek ki mahalledeki bütün silah atabilen, askerlik etmiş DP'li erkekler, İhtilâl Milisi'nde yer almışlardı.

Bugünlerde DP'liler öyle birbirine kenetlenmişti ki büyüğü çemberi kırıp dışarı çıkmış olan Musalar, yine yalnızlığa itilmişti. Ancak, iki öğretmen karı koca, Tuğrul ile Hediyeğiller'le pek sık görüşerek yalnızlıklarını gideriyorlardı. Kimi geceler, onlar kalabalık kızlarıyla Musalar'a geliyor, kimi geceler de onlar Tuğrullar'a gidiyorlardı.

1960 yılının mayısı girmiş, hızla ilerliyordu. Geceleri hiçbir köpek sesi sevimli, güven verici tonlarıyla karanlığı ürpertmiyordu. Havada ateş böcekleri uçuşuyor, toprak kurbağaları tatlı fülütlerini çalıp duruyordu.

Bir akşam üstü, acar bir Trakya delikanlısı olan, hemen bütün mahalleye işçilik eden Müslim, sırtındaki yatak dengiyle Musalar'a uğradı, dengini, Musa'nın yağmurlu havalarda çalışmak için sığındığı salaşa atarak:

— Musa ağbi, dedi, bu yataklarım akşama dek burada kalsın, bir yer bulunca gelip alırım.

Müslim, bunları söyleyerek geçip gitti. Musalar yatıncaya dek de görünmedi. Müslim, yıllardan beri herkes gibi Musa'nın da yakından tanıdığı bir gençti. Dik başlı, çalışkan, güler yüzlü, yağcı bir delikanlıydı. Kadınlarla, erkeklerle, herkesle kolayca ahbaplık kurmakta ustaydı. Musa, vaktiyle onu çok deşmiş, derdini, yaşamını dinlemişti. Askerliğinde birkaç kişiyi, bir genç subayı öldürmüştü, çok gürültülü yıllar geçirmişti. Kiralık katillik edebilecek en elverişli tiplerdendi. Her kış Trakya köylerinde çobanlık yapar, yazın da gecekondu'lara gelip postunu serer, su taşır, ufak tefek inşaat işlerinde çalışarak geçimini sağlardı.

Musa, Müslim'i evcilleşmiş herhangi bir yırtıcı hayvan sayıyor, onunla görüşmelerinde hep tetikte bulunuyordu.

Müslim, gece geç vakit gelip salaşta yattı, ertesi sabah da Musa'dan önce kalkarak çıkıp gitti.

Musa, bütün varlığıyla tetikteydi. Müslim'in DP'li Ocak yöneticileriyle sıkı fıkı oluşunu gözden kaçırmıyordu. Neden onların yanında, her zaman olduğu gibi bir yer bulup yerleşmemiştin de böyle bayağı bir düzen kullanarak burada kalmıştı?

Bir akşam, öğretmen karı koca ile kızları Musalar'a konuk geldi. Günlük-siyasi olaylardan, şundan bundan konuşarak epeyce vakit geçirmişlerdi ki odanın kapısı birdenbire üzerlerine bir ağır kütük devrilmişçesine gürültüyle ardına dek açıldı. Herkes, bir baskın korkusuyla yerinden sıçradı. Gelen, ince uzun, sıırım gibi Müslim'di. Üstü başı tozlu topraklıydı. Küçük odanın içinde oturacak hiçbir boş yer de yoktu. Herkes, şaşırmıştı. Herifin bomba gibi odanın ortasına düşmekten amacı neydi? Bu amacın ne olduğunu Tuğrullar anlayamadıysa da Musa, anlamakta gecikmedi. Bu, polisin baskın usulüydü. 6-7 Eylül olayından sonra, polis, araştırma yapmak için gittiği Musa'yla ötekilerin evlerinde bu kötü, bayağı yöntemi kullanmıştı. O zaman, Musa'nın kafasında çakan şimşek, bütün karanlık kalmış yanları aydınlattı. Müslim, salaşa polisçe konmuş, baskın yöntemini, ona o öğretmişti. Müslim de, kiralık bir katilden başka bir şey değildi. Musa, demek onun payına düşmüştü. Buna daha çok katlanamazdı. Ertesi gün, Müslim'e hemen yataklarını alıp gitmesini söyledi. O da karşı durmadı, dengini yüklenerek gitti.

Mahalledeki muhalefetin korkunç yükünü hemen hemen salt Musa taşıyor gibiydi. Ötekilerden hiç biri şu ana dek hazırlanan oyunlardan haberli değildi. Bu, onun, daha çok ölümden korktuğundan değil, daha çok görgü sahibi olmasındandı. Faşist Hükümeti yönetenler de en çok onun kertesinde görgülü idiler. Onların ağızlarından çıkan herhangi bir sözden nereye gidebileceklerini artık anlıyordu. Geceleri, deliksiz uyku uyuduğu yoktu. 6-7 Eylül olayına benzer, belki ondan da korkunç bir olayın hemen kapısının önünde patlak verebileceğini seziyordu. Mahalledeki gerilim, yine hızla artmakta, gözler yuvarlaklaşmakta, adımlar sıklaşmakta, yüzlerde düşman bir rüzgâr esmekteydi. Bu kez, gele-

cek kasırganının eskisi gibi salt özgürlüğe değil cana da kastedeceğini seziyordu. Bütün köpeklerin öldürülmesi, Çingene ailesinin köpeğinin yatak odasına bağlatılması, gelecek kanlı dalganın daha çok belgeye gereksinme duyurmuyordu.

Türkiye'de salt Türk tarihinin değil, insanlık tarihinin de önemle anacağı kanlı bir sayfa yazılmak üzereydi. Hitler'in Alman ulusuna bin yıllık bir egemenlik olanağı hazırlamak uğruna bütün ulusları fırınlara doldurmaya karar vermesiyle, DP'nin, iktidar süresini uzatmak uğruna birkaç yüz bin Türk'ü öldürmesi kararı, aynı paralelde bir cinayet hazırlığıydı.

Musa, bir akşam yemekten sonra Zarife'yle Işıl'ı alarak Hüsrev'e çay içmeye gitti. Oturmuş, şuradan burada konuşuyorlardı. Işıl da ertesi gün yağlı boya yapacağı kartonuna üstübeç sürüyordu. Saat onu geçiyordu. Musa, ülkenin siyasal durumundan, bunun aldığı korkunç gidişten söz ediyor, hiç olmazsa canlarını kurtarmak zorunda olduklarını anlatıyordu.

Hüsrev'in gencecik karısı, bir kez daha evinden kaçtığından çayı yapmak ona düşmüştü. Bir yandan güzel kokulu çaylarını içiyor, bir yandan da düşünüyorlardı. Alınlarında derin kaygı kırışıkları kıvrılıp duruyordu. Birdenbire, kapının önünde bir top mermisi düşmüş gibi oldu. Kapı, kırılırcasına itilerek ardına dek açıldı. Kapının çerçevesini kocaman yassı başlı, geniş omuzlu, iri yarı bir adamın gövdesi doldurdu. İri, yuvarlak gözlerinde hiçbir dostluk yoktu. Bu, komşu gecekondu sahibisi Abdullah Usta'ydı. Bölgenin militan DP'lilerindendi. Hüsrev, uzun süre, onun berduşluk tehlikesi geçirmekte olan oğlunu matbaasında çalıştırmıştı. Abdullah Usta, Hüsrev'in yüzüne gülüyorsa da arkasından gereken kötülüğü yapmaktan da çekinmiyordu. Musa, eski durumu çok iyi bildiğinden, 6-7 Eylül'de kendisi hapisteyken evine yapılan gece baskınında uygulanan kapılara yüklenecek kırıp açma biçiminde, Müslim'in bir iki gün önce, öğretmen ailesi kendilerinde konukken kapıya birdenbire yüklenip top gibi açışından oluşan orkestrayı hemen değerlendirdi. Polisçe ya da bilgili militanlarca, gizli eğitildiği anlaşılan bu kişilerin hazırlanan baskın, kırım milisinden başka bir şey olmadıkları kanısı, Musa'da iyice güçlendi. Evet, Müslim de, Abdullah Usta da, daha başkaları da gerici Hükümetin hazırladığı korkunç bir eylem

için topluca, bir gizli kampta eğitilmişti. Artık, bunu yediği ek-mek gibi biliyordu.

Eve döndüklerinde, onu kara düşünceler aldı. Bu zavallı ülkede bir de 6-7 Eylül, ondan çok daha kötüler de olabilirdi. Hükümetin başına geçmiş olan kişiler, Damat Ferit kategorisinden insanlardı. Yurt, ulus, insan, hak, adalet üstüne düşünceleri, ötekilerden ayırt edilemeyecek kerte benzerlik gösteriyordu. Bu adamlar, «Tahkikat Komisyonu» diye korkunç bir katliam aygıtı da kurmaya çalıştıklarından kötü dakikaların her an yaklaşmakta olduğuna inanmak gerekiyordu.

Musa, böyle düşünerek yatağına girdiyse de geç vakitlere dek uyuyamadı. Bekçi Mehmet, hâlâ at sineği gibi sokak lambasının altında dikilmekteydi. Yataktan kalkıp bakınca bunu anladı. Demek ki artık, karanlıkta da bekliyordu. Bu, işlerin günden güne kızıştığının, belli bir sonuca doğru yaklaştığının kanıtıydı. Birkaç saat önce çoluk çocuk Hüsrev'e gittiklerinde de arkalarından gelmiş, evin önünde, sözde belli etmemeye çalışarak, aşağı yukarı dolaşıp durmuştu.

Kıçı dara gelmiş Hükümet, yine nasıl kurbanlar arıyor arslanın ağzına atmak için! Kore arslanının ağzına on bin insan attı. Amerikan dolar fabrikasının ocağına iki yüz Türk aydınını tıktı. O yetmedi 6-7 Eylül'de İstiklâl Caddesi'yle birlikte bir yığın aydını daha arslanın ağzına attı. Bu kez, aç olan yalnız bir tek arslan değil anlaşılan. Sürüsüne bereket aç arslan türemiş. Bunlara bir kan bayramı, bir kan şöleni hazırlamaya çalışıyor. Demokrat Partili gibi düşünmeyen her Türk'ün başı tehlikede. Bu küçücük gecekondu bölgesinde, Türkiye çapında yapılan kırım hazırlığının bütün tipik «arazı» var. Evet, bu bir Sen Bartelmi Gecesi olabilir. Çarlık Rusya'sında da yapılan Yahudi Pogromları, İspanya'da yapılan Yahudi kırımları, eski Roma'da yapılan Hristiyan kırımları, gerici hükümete kılavuzluk etmekte, örnekler vermektedir.

Musa, kendi kendine durmadan şunu da soruyordu: «Acaba, Kemal Umar, bu kerte yaklaşan tehlikeden bana neden söz etmiyor? Onun bütün dostluk gösterileri hesaplı arka düşüncelere mi dayanıyor? Ben, onun yerinde olsaydım onu uyarır, canını kurtarmasına yardım ederdim. Yoksa o da işin bu kerte korkunç olacağına inanmıyor mu? Salt birkaç tutuklamayla yetinileceğini mi

sanıyor? Son günlerde yüzüme bakarken Kemal Umar'ın gözlerinde görür gibi olduğum o acımaya benzer pek uçucu anlam nedir? Bu, gerçekten öyle midir, yoksa ben mi onun gözlerinde böyle bir anlam görmek istiyorum?»

Musa, kente gidip bir iki yazar arkadaşıyla görüştü. Bunlar, işin sonuna gelmiş öfkeli faşist rejimle yıllarca yazılarıyla savaşmış kişilerdi. Mizah alanında sert, güzel atışlar yapan Aziz Nesin, Emniyet Müdürlüğü'ne çağrılmış, kendisine doğrudan doğruya:

«Sürgüne gönderileceksin, nereyi istersin?» diye sorulmuştu.

O, İnönü Rejimi döneminde de sürülenler arasındaydı. O zaman da Bursa'ya sürgün edilmiş, patayla ağulanarak öldürülmek istenmişti. İki yüzü aşkın yazar, düşünür, listesi, polisin elinde dolaşıyordu. Yukarıdan verilmişti.

«Onlar herhalde sürgün yerlerinde harcanacak. Ben de on beş yıl önce tanınmış bir şairdim. On beş yıldır basın yaşamından uzak kalınca bana onlar kertesinde önem vermediklerinden beni sürgüne gönderip de uzaklarda öldürtmek yerine İstanbul'un içinde öldürmeyi kurmuşlar. Geceleyin, bütün muhalifler kesilecek, sabahleyin de gazeteler, gece bastırılan korkunç 'komünist ihtilali'nden söz edecekler. Elbette, salt iktidarın gazetele-ri, beslemeleri söz edecek. Eğer sürgüne gönderilen ünlüler de o Sen Bartelini gecesinde öldürülmemişse hepsi toplanıp asker mahkemelerine gönderilerek komünist ihtilalinin kışkırtıcıları, elebaşları olarak suçlanacak, asılacaklar.»

Musa, bu trajik düşüncelerden bir türlü kurtulamıyor, «Aca-ba kafam mı bozuldu? Ama, hiç de değil, heriflerin tutumu bu yolda. Mantıki olarak bu trajik yoldan geçecekler. Menderes, müflis rejimini kurtarmak üzere Moskova'ya gidip rubleye 'arzı ubudiyet' etme hazırlığında da bulunuyor. Bu, Devletin yöneteceği ihtilalle kırım arasındaki ilişkileri nasıl düşünüyor?» diye düşünerek karadüş benzeyen ruh yaşamının korkunç cendere-sinden kurtulmaya çalışıyordu.

Şimdiye dek hep gecekondualarını kurtarmaya çalışmış, çözüm isteyen bir tek bu sorun kaldı sanmıştı. Oysa, en önemli şeyi aziz cancağızlarını kurtarmayı hiç düşünmemişlerdi. Henüz dışı

tımağı büsbütün bilenmemiş bir faşist rejimin demokrasi şalı altında yaşadığını basbayağı unutup gitmiş gibiydiler.

O akşam Ahmet Usta, büyük bir heyecanla Musa'ya uğradı:

— Bana bak, arkadaşım, dedi. bugün Gülizar Bacı'nın aracılığıyla gittiğim büyük gecekondu bölgesinde istemeksizin korkunç bir doğrunun üstüne bastım.

Musa'nın içi hop etti:

«Her halde o da benim vardığını sonuca vardı. Bakalım, neymiş?» diye kulaklarını dört açtı.

— Ben, Gülizar Bacı'nın hemşerisine bir «ilave» yapıyordum. Burası, DP'lilerin vızır vızır işlediği bir evdi. İriyarı bir adam olan ev sahibini arayıp soranın haddi hesabı yoktu. Bunlar, eve giriyor, üçer beşer toplanıp fısıltılarla görüşüyor, çakır çukur madeni sesler çıkaran kimi şeylerle oynayıp durduklarını işitiyordum. Ancak, işin dikkatimi çeken yanı, fısıltıyla konuşmalarıydı. Menderes, Bayar filân derken sesleri normal çıkıyorsa da başka şeyler konuşurken fısıltıya geçiyorlardı. «Acaba, particilik işlerinden başka bir işler mi çeviriyorlardı?» diye kuşkulananak piçliğine onları dinler oldum, O zaman adamın şu sözleri kulağıma çakıldı:

«Size bildirilecek gecede elbisenizle yatıp kalkacak, evinizden dışarı çıkmayacak, bekleyeceksiniz. Hepiniz askerlik ettiniz. O gece ömrünüzün en büyük askerliğini yapacaksınız, daha önceki toplantıda da söylendiği gibi o gece komünistleri keseceksiniz. Halk Partiliyiz diye yemin billâh etseler bile gözlerinin yaşına bakmayıp tabancaları göğüslerine, beyinlerine boşaltacaksınız. Size verilen tabancaları, kimsenin görmediği yerlerde kullanıp huyunu suyunu öğrenmeye bakın. Tam zamanında tutukluk yaparsa karşınızdaki sizi haklar buna da karışmam. Bu, Demokrat Partimizin kıyamete dek bu yurt üzerinde yaşamasını sağlayacak. Komünistlerin anasını belleyeceğiz. Benim bu dediklerimi, size tabanca dağıtıldığını bir yanda çıtlatırsanız sonunuz ölümdür, gözünüzün yaşına bakılmaz. Bu gecekondu bölgesinde öldürülecek tek tük kişi varsa da asıl öldürecekleriniz İstanbul'un içindedir. Oraya asker elbisesi giydirilmiş olarak gideceksiniz. Başınızda, benim gibi subaylarınız da olacak. Akli başında arkadaşlarımızı da subay kılığına sokacağız.»

Musa:

— Bunları karılarımıza anlatmayalım. Onları bugünlerde hiç bir partiyle ilgisi olmayan kimi eşin dostun evine konuk göndereyim, dedi.

— Kendimiz, kuzu kuzu ölüme mi gideceğiz? Biz de bari kılık kıyafet değiştirip sahte kimlik kâğıtları edinmenin yoluna bakalım. Faşistler, mahşere dek partilerini kurtarmaya çalışır da biz gerçek devrimciler, hemen ipe boynumuzu uzatır mıyız? Asıl yaşayacak, bu gerici rejimden ülkeyi kurtaracak kişiler olan bizler sağ kalmak ödeviyle yükümlüyüz.

— Elbette. Buna hiç bir diyeceğim yok.

— Ne yazık ki elimizde beş paramız da yok. Uzun bir otobüs yolculuğu yapmak olanağına dahi sahip değiliz. En çok beni bitiren bu. Bari birer tabancamız olsaydı.

— Evet, hiç bir şeyimiz yok. Gecenin birinde tabancalarla, şişlerle kapımıza dayanırlarsa, kurbanlık koyundan ayırt edilir yanımız kalmayacak. Yalnız, usuma bir şey geliyor.

— Nedir?

— En kolay silah olarak molotof kokteyli yapabiliriz. En ucuz bomba ya da silah, bence budur. Sekizer onar tane yapıp evimizin bir yanında saklamalıyız.

— Yapımını biliyor musun?

— Kolay. Bir şarap şişesini ya da herhangi bir şişeyi talaşla, bezle, pamukla yani bunlardan biriyle doldurup şişenin ağzında bir fitil bırakırız. Sırası gelince bunları benzinle doldururuz. Seni öldüreceğini kestirdiğin kişinin ya da kişilerin üzerine ateşleyip savuracaksın. Bunlardan bir kaçını savurdun mu buna hazırlıksız gelen düşmanı hemen şaşırtır durdurursun. Yoksul devrimciler için bundan daha elverişli, ucuz silah bulunamaz sanırım. Bence bunlardan bir kaçar tane hazırlayıp bir kenara koymamız gerekiyor.

Yine o günlerde Musa, Hüsrev'le karşılaştı:

— Abdullah Usta'dan ne haber? diye sordu.

— Yahu, dur hele, dün gece saat iki ile üç arasıydı. Bilirsin ben, pencereyi açarak yatarım. Karyolam da hemen pencerenin önündedir. Derin uykulardaydım. Birdenbire kulağımın dibinde

top gibi bir ses gürledi. Yerimden fırladım. Sokak elektrikleri, yine sönüktü. Her yan kapkaranlıktı. Pencerenin önünde dikilen heyula gibi karaltıdan ürkmedim desem yalan söylemiş olurum. Hemen tabancama el atarak davrandım:

«Kimsin, arkadaş?» diye bağırdım.

«Benim, Abdullah Usta» dedi.

«Ne istiyorsun gecenin bu vaktinde?» diye sordum.

«Lâmbayı yak da sana bir hacet danışacağım,» dedi.

Elektriği yaktım. Cebinden küçük bir kâğıt parçası çıkarıp uzattı:

«Yarın muhakemem var. Şu kâğıttaki yazıyı bana anlatmanı istedim. Belki yarın sabah görüşemeyiz, dedim de.»

Kâğıdı alıp baktım. Ne yazdığını ona açıkladım. Sonra, yatıp uyumaya çalıştıysam da uyku tutmadı. Bu ne demekti, yahu?

— Ne olacak, katliam gecesi seni öldüreceği yeri ayarlıyor. Elektrikler mahsustan, şimdi olduğu gibi söndürülecek, bir karadüş karanlığında işlerini görecekler. Bil ki sen Abdullah Usta'nın payına düşmüşsündür.

— Herifin bir baltası var. Birkaç kez bu baltayı gördüm elinde. Hiçbir şey kesmediği halde bu baltayı bileyip duruyor, yanında gezdiriyor hep. Ara sıra da dönüp bana bir bakışı var. Bayağı ürperiyorum.

Musa, Hüsrev'in ufacık serüvenini de dinleyince tragedyanın son halkalarından birini daha yerine oturttu. «Demek ki saat on ikiden sabaha dek olan saatler tehlikeli. Bu zamanı evde geçirmemek koşuluyla insan geçici olarak ölümden kurtulabilir.»

O gün, heyecanı biraz daha artmış olarak kente inen Musa, tragedyanın en son sayfasının son tiradını da öğrenmiş oldu. Belki de son kerte gizli söylenmiş, son kerte tehlikeli bir söz, muhalif gazetecilerle kulağı delik devrimci aydınların kulağına varmıştı:

Başbakan Menderes, Çınar Oteli'nde Falih Rıfkı Atay'la oturmuş konuşurken aralarında şöyle bir konuşma geçmiş:

Falih Rıfkı:

«Beyefendi, ordu yüksek kademelerinde ve gençlik arasında bir ihtilal havası esiyor. Havayı biraz daha yumuşatarak bu gerginliği azaltamaz mısınız?»

Menderes, karşısındaki yaşlı gazeteciye şöyle korkunç bir yanıt vermişti:

«Ben, bir ihtilal yapayım da ordu ve gençlik ihtilalin nasıl yapıldığını görsün.»

Bu söz, gecekondu bölgesinde bir zamandan beri yapılan anlamlı hazırlıkların maskesini büsbütün alaşağı edici nitelikteydi. Evet, şu birkaç gün içinde bir mucize olup da Menderes'in başına bir yıldırım düşmezse Türkiye'de birkaç yüzbin kişinin kanı akıtılacaktı. Yeryüzünde ilk kez bir Hükümet törensel ihtilal yapacaktı.

Musa'yla Ahmet Usta, o gün çoluk çocuğu sinemaya göndererek başbaşa kaldılar.

Ahmet Usta, bir yığın irili ufaklı şişeyi asker gibi dizmiş talaş dolduruyor, içine de fitil olarak burulmuş bez parçaları sarkıttıyordu:

— Şimdi, bu şişeleri seninle bölüşürüz, dedi, evde birkaçar litre benzin de bulundururuz. Ben, bugün bizim evin arkasından bir gizli kapı da açacağım. Baskıncılar nasıl olsa kapıya önden dayanacaklar. Eğer evde bulunmak talihsizliğine uğrarsak arkadan kaçabiliriz. Hele birer, kat da asker giyneği elde edebilirsek bununla hiç kimse bize dokunamazdı. Birer kat subay elbisesi bulabilseydik daha çok güvende olurduk. İnsan, baskına gelen subay elbisesi giymiş kasaplara karışır, canını kurtarabilir.

Talaşla bezden fitiller konmuş bir kaç şişeyi alıp eve giden Musa, bunları karısının pek göremeyeceği bir köşeye sıraladı.

Akşamleyin Ahmet Ustay'la birlikte bir ölçek benzin alarak her ikisi de kendi şişelerinden birkaçını doldurdu. İçlerine de edindikleri baruttan biraz kattılar. Benzinin uçmaması için şişelerin ağzını mantarla sıkıca kapadılar. Ahmet Usta'nın anlattığına göre molotof kokteyli atılırken şişe başaşağı tutulup hemen ateşlenecekti. Böyle hazırlıklı olunca gelecek katilleri durdurmak işten değildi.

Gece yarısı, Musa'yla karısı, kızı büyük bir gürültüyle yataklarından fırladılar. Zarife'yle Işıl ne olduğunu anlamadıysa da pencereden dışarı ivedi bir göz atan Musa, Ahmet Usta'nın evi-

nin biraz ötesinde bir molotof kokteyli patladığını anladı. Yer, alev alev yanıyor, ak bir buğu yükseliyordu. Alevin çevresinde de hiç kimse görünmüyordu. Musa, ivedi giyinerek dışarı fırladı. Elinde kibritle bir molotof kokteyli tutuyordu. Musa bu kocaman gürültüden hiç kimsenin uyanmamış olmasına şaşır kalmıştı. Şimdi, herkesin dışarı dökülmesi gerekmez miydi? Yavaş yavaş Ahmet Usta'nın evine doğru yürüdü. O zaman, Bekri'nin yalpalayarak evlerine doğru uzaklaştığını gördü. Sarhoş herifin bu hiç görmediği, bilmediği patlamadan küçük dilini yuttuğu anlaşılıyordu.

Musa, Ahmet Usta'ya seslendi. Kapı açıldı. Ahmet Usta, dışarı çıktı. Elinde bir molotof kokteyli vardı.

— Kime attın bu molotof kokteyli, birader?

— Saat bir buçuktu. Bildiğimiz gerçekler yüzünden yarı giyinik tavşan uykusu kestiriyordum. Şöyle bir daldığım sırada, senin kendi evinde Hüsrevler'le tanık olduğun biçimde birisi kapıya bütün gücüyle yüklendi. Hah, geldiler, dedim, arkadaki gizli kapıdan dışarı süzülerek elimdeki şişeyi ateşleyip evin üzerinden öne doğru savurdum. Çevrede hiç kimseyi görmediğim için yine içeri girdim. Sevda ile Emrah korkudan birbirine sarılmış yataкта oturuyordu. «Korkmayın,» dedim. Ön pencereden baktım, evin önünde hiç kimse yoktu. O zaman kapıyı aralayıp dışarı çıktım. Bir de ne göreyim, şu bizim berduş zibidi Bekri yerde sürünerek yangından kaçmaya çalışmıyor mu?

— Neden yüklenmiş kapıya, dersin?

— Neden olacak? Mahkeme günü ona çektiğim sopayı hatırlarsın. Elbette ondan dolayı. Allah belâsını versin deyyusun. Az kalsın elimden bir kaza çıkıyordu. Puştı insandan sayacak, bir sürü yıl yükleyeceklerdi sırtıma. Ne kötü rastlayış! Bizim beklediğimiz baskıncı biçimi kapıya yüklenişi ne oluyor? Yoksa o hergele de mi Katliam Milisinde?

Kimbilir, belki de onun payına düşmüşümdür. Sabırsız herif. Sen Bartelmi gecesini kendi paşa gönlüne göre uygulamış!

— Onun baskıncılar arasına alındığım hiç sanmam. Kız kardeşiyle eniştesi karşı kampta. Gerçi üç-beş kuruş karşılığında bu lümpen proleterler, analarını, babalarını keserler ya.

Ahmet Usta, çocukları alarak Musalar'a geçti. Uykuları kaç-

mıştı. Çay demleyip içtiler. Serin, tatlı bir ilkyaz gecesi vardı. Musalar'ın top hanımelleri açmaya başlamıştı. Geceyi kokuyla boğuyordu. Hanımelinin gölgesinde sinerek hem yöreyi kolluyor, hem de çaylarını içiyorlardı. Bekçinin epeyce uzakta dikilip bombanın patladığı yere doğru ilgiyle baktığını gördüler.

Onların bahçede oturduğunu gören Bekri, katıksız sarhoş ağzı yürekliliğiyle Musa'ya, Ahmet Usta'ya, gazinocu Lâz Hasan'a, Kemal Umar'a, Hüsrev'e ağız dolusu sövüp saymaya başladı. Kızlarına, karılarına, yedi sülâlelerine en iğrenç sövüntülerle sövüyordu.

Ahmet Usta:

— Ah, aradaki tahta parmaklık olmasaydı, şunu bir kurt, bir finoyu kapar gibi kapar, tarlalara götürür, ağzını, burnunu bir güzel ufalar, sonra orada bırakır dönerdim. Bu, çevresine kötülük etmek üzere yaratılmış çirkef bir herif, dedi.

İster istemez fısıltıyla konuşuyorlardı.

Bekri, öyle sövüyordu ki, kadınların yanındaki iki erkeğin de yüzü kızarıyordu. Bunu yanaklarının alev alev yanıışından anlıyorlardı.

Musa:

— İşte, bunca kaygılar arasında bu da ayrı bir dert, dedi.

— Hükümetin, tutuklaya tutuklaya halkın gözünde sifıra indirdiği değerimizin üzerine bir de bunun gibi zibidiler oturup ka-ka ediyorlar.

Birkaç gündür, sinirleri iyice boşanmıştı. Kendini daha çok tutamadı. Yerinden fırlayarak evin arkasını dolandı. Musa, onun düşüncesini anladığından arkasından koştu. Çocuğunu Zarife'nin kollarına tutuşturan Sevdâ da, bir dağ keçisi gibi onların arkasından sıçradı. Hacılar'ın bahçesine geçmek üzereyken ona yetişip kollarına asıldılar. Ahmet Usta, acı gücüyle onları sürükleyip götürüyordu.

Bu sırada Bekri de ilginç bir şeyler olduğunu anlayarak susmuş, odasına girmiş, sinmişti.

Musa:

— Çok etme artık, Ahmet, dedi. Korktu, suspus oldu. Biliyorsun köpeği dövmektense korkutulması yeğdir.

— Haklısın, arkadaşım. Biz, içinde yaşaya yaşaya gerçekten de halktan biri olup çıkıyoruz.

— Molotof kokteylini patlattıktan sonra bir de herifi dövme-ye kalkarsan, yararlı olmayan bir iş görmüş olursun.

Bahçede oturup bir saat daha çay içerek konuştular.

Ahmet Usta:

— Her gece böyle toplanıp bir arada bulunabilsek, bugünlerde, değil mi Musa? diyerek göğüs geçirdi.

Kadınlar, bugünlerin taşıdığı korkunç kaygılarından uzak olmakla birlikte, yine de bir şeyler sezinliyorlardı. Erkeklerin büyük kaygısı, karılarıyla çocuklarının mezbaha gecesinde kana bulanma belkisiydi. Bu körpe varlıkların ölmesini istemiyorlardı.

Ahmet Usta:

— Molotof kokteylinin patlaması, daha şimdiden unutuldu, dedi.

— Buralarda birçok geceler silahlar patlar. Hiç kimse bu silahları kim atıyor diye meydana çıkıyor mu?

Esнемekten nerdeyse kadınların çene kemikleri kırılıyordu.

Hep birlikte kalkıp yatmaya giderlerken Musa, saate baktı:

— Saat dörde geliyor, dedi. Tanyeri attı. Bu saatler baskın saatleri değildir askerlikte. Yalnız, bu saatte 26 Ağustos sabahı Kocatepe'den verilen emirle Yunan mevzilerine ünlü top ateşi baskını yapılmıştı.

5

Güzel bir mayıs sabahıydı. Musalar, geceki uykusuzluğun acısını çıkarırcasına derin bir uykuda fosur fosur uyuyorlardı. Musa, birden camlarının vurulduğunu işitti. Hırçın parmakların camlarda çıkardığı seslerle birlikte tanıdık kalın bir erkek sesi de geliyordu. Pencereye koştu.

Gelen esmer güzeli Melike'nin Teknik Üniversite memurlarından uzun boylu, kumral, genç kocası Raşit'ti:

— Musa Bey, Zarife abla, hâlâ yatıyor musunuz? İhtilâl oldu. Ordu ihtilal yaptı. Radyoyu açın, anlarsınız.

Genç adam, CHP'liydi. Bunu sevinçle söyleyerek uzaklaştı. Musa'yla Zarife, radyoyu açmak üzere davrandılar. Radyoda kalın bir erkek sesi, (Türkeş'in sesi):

— Dikkat! Dikkat! Radyolarınızın başından ayrılmayın, de-

dikten sonra ordunun ihtilal yaptığını, Bayar'la Menderes'in, yüzlerce DP mebusunun tutuklanarak hapse atıldığını bildiriyordu.

Musa, bunları dinlerken korkunç bir sevinç duydu. Menderes'in yapacağı kanlı «resmi ihtilal», ordunun kansız, ilerici ihtilaliyle tersine çevrilmişti. Radyoda durmadan eski, yeni ulusal marşlar çalıyordu. Musa'nın gözlerinde iri sevinç göz yaşları toplanmıştı.

Şahikalar'ın evinin önünde yığınla komşu toplanmıştı. Mükkerrem, ordunun devriminden sevinemiyordu. Somurtkandı. Kereste, tomruk, kontrplâk şirketleri fabrikalarında eksper olarak çalıştığından, devrimle birlikte işler de birdenbire bıçakla kesilir gibi duracaktı. Kocasının getirdiği, «mor binlikleri sandığının dibine bin kez okşamayla yerleştiren Şahika da, yeni durumdan hoşnut değildi. Aile, içten DP yanlısı da değildi. Salt statükonun sürüp gitmesini istiyorlardı. Musa, hiç birinin kendi sevincine ortak olmadığını görerek oradan ayrıldı. Ayrılırken de:

— Şimdi, Salise'nin muhtarlığı da öldü, deyiverdi.

Son terör döneminde, mahallesi için son kerte yararlı olan zeki, becerikli kadının baştakilerin yarattığı kokmuş siyaset bataklığına saplanarak bu havayı mahallede de estirishi, Musa'nın içinde onmaz yaralar açmıştı.

Nükhet'in Şahikalar'da bulunan kocası Ahmet, Musa'nın lafını hemen Nükhet'e yetiştirdi. O da doğruca koşarak Salise'ye ilette. Öğleye doğru, şaşkına dönmüş olan Kemal Umar, uzaktan uzağa seslenerek Musa'yı çağırdı. Musa, mahalledeki bu ileri gelen DP'lilerin de başına ateş yağacağını bilerek çekinmeden gitti. Bahçede oturup konuştular. Musa'yı kocasının yanında gören Salise, ona dargın, gücenik bakışlar fırlatarak eve girdi. Nükhet'in yanından yeni dönmüştü.

Sokağa çıkma yasağı sürdüğünden, Musa orada çokça oturmayarak kalkıp eve döndü: Sevinmek, ortak, karşılıklı sevinmek için bir kapı komşusu arıyordu.

Ahmet Usta, iri adımlarıyla ağzı sevinçten yayılarak kendisine doğru geliyordu. Musa, derin uykuda olduklarını bildiğinden, onları uyandırmaktan çekinmişti. Nasıl olsa uyanacak, güzel haberi alınca sevinçlerinden sıçrayacaklardı.

Bahçede oturdular. Gökyüzü masmavi, ortalık yemyeşildi. Ölümün karadüşü birdenbire dünyayı bırakıp ya kara yere girmiş, ya da evrenin ışıksız, karanlık gezegenlerinden birine kaçıp gizlenmiş gibiydi. Sevda da çocuğunu alarak bir koşu geldi. Zarife'nin demlediği çayları yudumlayarak içerideki radyoda gümbür gümbür çalan marşları, arasıra bütün Türkiye halkına yapılan uyarıları dinlemeye başladılar.

Musa:

— Ne dersin, dedi. Evet, askerler bir ihtilal yaptı. Bugün yarın hepimizi öldürmeye kararlı bir katiller ortaklığını ortadan kaldırdı. Gelgelelim, eğer ordu 1942-1945 yılları arasındaki Nazi ağusuyla ağulanmış ordu ise, yine bizim sonumuz geldi demektir. Bu kez toprak ağaları eliyle değil de, tatlı su faşistleri eliyle öldürüleceğiz demektir. Eğer içlerinde İkinci Dünya Savaşı sırasında yetişmiş Nazi kafalılar varsa, yüzde yüz tehlike içinde sayılırız.

— Evet, birkaç gün içinde anlaşılır. Desene ki bir ölümden kurtulup, öbür ölümün kucağına düşmek üzereyiz.

Türkiye'nin alınyazısı bu. Yetişmiş ya da yetişmekte olan bütün yönetici kadrolar, hep aynı bataklıktan besleniyor. Aynı sosyal-ekonomik bataklığın ağulayıcı gazlarıyla ağulanmış olarak yetişiyorlar. Ancak, ordunun faşist olmayan elemanları Büyük Fransız Devrimin serptiği birkaç yüz yıllık düşüncelerle beslenmiştir. Bunların düşünceleri arasına katılmış en yeni düşünce, sömürgecilige karşı duyulan ölmez hınçtır. Mustafa Kemal hıncıdır. Bu da sosyal alanda düşünülen yenilik ve değişimlerin temsilcilerine karşı düşmanca davranmalarını önleyemiyor.

Stalin'in «Büyük Gürcistan» diye Türkiye'den haksız olarak bir yığın toprak isteyişi, bunu dünyaya ilân edişi, sosyalizmin Türkiye'deki kaderinin üzerine tükürmüştür. Bu yüzden ordu, sosyalizm düşüncesine karşı durmayı bile, haksız olarak milliyetçilik sanıyor. Eğer ordu, sivilleri, daha geniş düşünceli burjuva aydınlarını işe karıştırmadan başlı başına bir diktatörlük kurarsa, sol düşüncenin de, solcuların da işi bitiktir. Dileyelim ki bu böyle olmasın.

Bu konuşma sonunda iki arkadaşın da kaşları çatıldı. Alın çizgilerinde kapkara düşünceler kıvrılmaya başladı.

Musa:

— Anlaşılan, bu zavallı ülkede solların kaderi, ensesine inecek bıçakların türünü beğenip durmaktan başka bir şey olmayacak, dedi.

Aradan birkaç gün geçti. Musa, Salise'yle konuşuyordu. İlk günlerde süngüsü epeyce düşük olan mücadeleci kadın:

— Musa Bey, daha her şey bitmedi, dedi. General Gümüşpala'nın Erzurum'daki ordunun başında Ankara'ya yürüyeceği söyleniyor.

Gümüşpala, düşük iktidarın Ocak, Bucak örgütlerinde bu morali yaratarak ileriki Parti Başkanlığı için başlıca yatırımı yapmış oluyordu.

Gürsel, İzmir'deki siyasal ölümler mezarlığından canını kurtararak başına geçtikten sonra Cunta içinde yeni bir Cunta, bilinçli, vurucu, kan da akıtıcı faşist bir Cunta hazırlanmaya başladı. Bu Cuntanın elebaşları ünlü on beşlik sürgünlerdi. İlk Cuntanın ortalama adamları, CHP örgütlerinde barınak ararken, bunlar düşük iktidarın küçük örgütünün tabanında «müttefikler» arıyordu.

Musa, siyasal gürültülerin toz duman kaldırdığı bu zamanlarda gecekonducuların alinyazısını düşünerek yöneticisiz, başsız kalan mahalleyi canlandırma, gecekondu davası için Ankara'ya başvurulması hevesine kapıldı. Bu kangren olmuş davayı ancak bir Devrim Hükümeti çözümleyebilirdi.

Muharrem Cenker'le elele vererek mahallenin işlerini, gecekondu davasını yürütücü bir komitenin kurulmasını sağladı. Albay İzzettin, Muharrem Cenker, demiryolcu Ahmet'le daha bir iki kişinin katılmasıyla kurulan komiteye sonradan İhtilâl Hükümetince muhtar olarak atanan öğretmen Tuğrul başkan oldu. Günlerce çalışarak bir dilekçe hazırladılar. Türkiye'de gecekondu bölgelerini sömürge alanı yapan toprak spekülâtörlerinin ellerinden kendilerinin kurtarılmasını dilediler. Başta Gürsel olarak Ankara'daki dişe dokunur bütün kişilerle örgütlerine birer kopya gönderdiler.

Onlar, salt gecekonducularını kurtarmak üzere toplantı üstüne toplantı yapadursunlar, başlarında, Türkeş'in bulunduğu grup, İstanbul Polis Müdürlüğü'nde, yeni iş başına gelecek Cuntayı, des-

tekleyecek Gizli Polis Örgütünü yaratmaya çalışıyor, birçok polis, bu yeni örgütü sezinleyerek nereye yarayacağını düşünüp duruyor, hiç bir şey de anlayamıyordu.

Bütün sağcı örgütlere el atmış, onları ittifaklarına almış, Halk Partisi'nin içindeki Turancı, sağcı elemanlarla da ilişki kurmuşlardı. Halk Partisi'nin bu bölgede en çalışkan adamı olan Rüstem bile bir gün Musa'ya yukarıdan bakarak:

— Artık, partilerin sözkonusu olamayacağı bir Askeri Hükümet kurulacak, bu milli bir hükümet olacak, dedi.

Oysa, baştakiler, en yakın zamanda iktidarın sivillere devredileceğini söyleyip duruyorlardı. Rüstem, Kafkasya'dan göç etmiş Dağıstanlılardandı. O örgütlerden birinde üye idi. Birkaç gün önce de Küçükçekmece'ye gelip, ikinci Cuntanın örgütünü hazırlamaya çalışan Kaplan'la görüşmüştü.

Musa'nın, bölgenin salt gecekondu davasını kapsayan alanda çaba harcaması, yeni Cuntacı adaylarından gülyüz gören DP'li-lerce hemen onlara abartmalı biçimde yansıtılmış, onlar da yeniden kurmaya başladıkları Milli Emniyetin iki uzun boylu, sarışın genç subayını sivil kılıkta onun arkasına takmışlardı.

Musa, birdenbire Muharrem Cenker'in de kendisinden çekinmeye başladığını gördü. Kumazca Rüstem'in Kaplan'la konuşmasından söz ederek onun da görüşüp görüşmediğini anlamak istedi. Belki onunla görüşmemişse de, onun orada bıraktığı kapkara, sağcı örgütle görüşmüştü. Yeni Cunta taslaklarına, Musa'nın işi, komünist örgütü kurma biçiminde aktarılmıştı. Muharrem Cenker'den sızan donuk aydınlıkta bunu anladı.

Türkçesi, Musa, şunu anladı ki, Türkiye'de faşizm iktidara gelmek üzereydi. Türkeş'in grubu, bilinçsiz, iyi niyetli öbür cuntacılarla Gürsel'i, İnönü'yü süngünün, belki de kurşunun ucuyla bir yana iterek faşist bir rejim kurmaya hazırlanıyordu. İşte, Musa, o zaman bir kez titredi. İliklerinden faşizm rengine kapkara bir rüzgâr geçti. Bu, buz gibi bir rüzgârdı. Bütün tüyleri dimdik oldu. Millyonlarca insanı en korkunç biçimlerde yok eden Hitler Almanyası'na bugün bile öykünen kişilerin varlığı, gerçekten titreticiydi, hem de çok, çok düşündürücüydü.

«Nereye kaçalım bu zalimlerin elinden? Gericici yönetici yığınları, mantar gibi yerden fışkırıyor? Hele bu siyasal gericiler hepsinden korkunç.»

Musa, kendi kendine sorduğu bu soruları bir kez de Ahmet Usta'ya sordu.

O zaman, Ahmet Usta'yı da kara kara düşünceler aldı:

— Herifler, bu kez bizi keserler, dedi. Menderes'in yapamadığını Türkes yapacak. Eğer bu Türkes'i baştakiler biraz daha serbest bırakılırsa, Türkiye'de kanlı bir Franco, ya da Salazar rejimi görmemiz pek yakındır.

Yeni Cuntacılar, ortalığı boş sandıklarından öyle serbest çalışıyorlardı ki, bu aldanış ayaklarına ummadıkları zamanda bukağı olacaktı.

CHP'li ufak tefek, zayıf, biraz sarhoş, çokça gözü pek bir adam, Gürsel'le İnönü'nün işaretiyle koluna kol saati ufaklığında bir teyp takarak yeni Cuntacıların bir gece son toplantılarını yaptıkları Ankara'nın büyük bir otelinde onların son cüretli, kararlı konuşmalarını banda aldı. İnönü'ye koştu.

İnönü:

— Eyvah, yazık ettiler kendilerine, dedi.

Hemen onu Gürsel'e gönderdi. O da teypte ki korkunç ihtilal konuşmasını dinleyince, ağlamaya başladı:

— Yazık, yazık, hiç Türk çocukları böyle işler yapar mı? diye dövündü.

Menderes'in yapmaya vakit bulamadığı resmi ihtilali, Türkes cuntacıları da başarmaya vakit bulamadı. Gürsel'in verdiği buyrukla hepsinin evi çembere alındı. Yakalandılar, bir uçağa dolduruldukları gibi Elçi Danışmanı olarak yeryüzündeki Türk elçiliklerine dağıtıldılar.

Musa, gece kondusunun önünde dikildi, Türkiye'nin ufuklarına doğru göğüs geçirerek baktı: CHP, devrimcileri, Gürsel de içinde olarak ele geçirmekle birlikte, şimdiki geçici asker otoritesi, CHP'den daha progressiv bir basamakta yer alıyordu. Askerler, sosyalizme daha kolay gidebilirlerdi. Şimdilik Nasyonal Sosyalist kanatlarını budamışlardı.

Musa'ya en çok güven veren de buydu.

Kurucu Meclis döneminde DP'liler çok kaygılı günler yaşamaya başladıysa da onlardan olmayan yurttaşların kaygısız günleri başlamıştı. Ekonomi politik denen korkunç gücün «E»sini dahi bilmeyen temiz ruhlu askerler, şaşkınlık içinde eski kurtların barındığı CHP'nin inine, iğdiş edilmiş üniversite hocalarının soyut özgürlükler tuzağına düştüler.

İnönü, eski kurt, ak devrimin boynunu büküp bir kenara attı. Bu kez her yanda olduğu gibi küçük gecekondu bölgelerinde de CHP'li muhtarların baskısı, zulmü başladı. Küçük mahallede sıkı bir polis rejimi kuruldu. Komiser Muavini Ali ile Muharrem Cenker, her gün birlikte geziyordu. Muharrem, sokakta karşılaş-tıklarında Musa'yı görmezlikten geliyordu. Tutuklanıp sınır dışı edilen başarısız faşist cuntacı adaylarının bölgede Musa için yay-dıkları tehlikeli hava, şimdi bile Muharrem Cenker'i güder görü-nüyordu. Öç almak dönemi gelip çatmıştı. Muharrem Cenker, Komiser Muavini Ali'nin de yardımıyla birkaç yalancı tanık bul-du. Bu tanıkların anlatımları bir tutanağa iliştiler ve Askeri Mahkemeye verildi. Bu tutanak, orada işlem göredursun bir gece yarısı, mahallenin sokaklarında ihtilal şarkıları söyleyerek geçen bir kamyon dolusu insan, herkesi yataklarından fırlattı.

Karısıyla dışarı fırlayan Musa:

«Acaba Gürsel Cuntası'na karşı yeni bir cunta mı yönetimi eline aldı, yoksa DP'liler mi ihtilale karşı ayaklandı?» diye kendi kendine sordu.

Zarife'yle Işıl, büyümüş gözleriyle yoldan geçen kamyonu bakıyordu. En sonra, iş anlaşıldı: Muharrem Cenkerle Komiser Muavini Ali, bekçi, mahalleden birkaç bıçkının yüzleri sokak lambasının ışığında aydınlandı. Kamyon, Kemal Umar'ın evinin önünde durmuştu. Kamyondakiler de gırtlaklarını yırtarcasına şarkı söylüyorlardı. Bütün amaç, eski rakiplerini tedirgin etmek, zaten pek rahat olmayan uykularından sıçratıp öç almaktı.

Bir-iki gün sonra, mahalleye gelen bir asker jeepi, Kemal Umar'la Salise Umar'ı aldığı gibi Balmumcu'daki Özel Askeri Cezaevi'ne götürdü. Geride iki kızlarıyla küçük oğulları elleri

koynunda kaldı. Musa'ya göre eğer Kemal Umar'la Salise Umar gibiler tutuklanıp götürülseydi, mahallelerde insan kalmazdı. Sonra, Askeri Mahkemeleri işgal edip şaşırtmak da ayrı bir suç değil miydi? İşin en acı yanı, tutanaktaki anlatımların baştan başa uydurma oluşuydu. Zalim bir yönetimden âdil bir yönetime geçilmeye çalışılan bu dönemde zulüm metotları kullanmanın ne anlamı vardı?

Bu sırada Musa'nın kaynanası Ferhunde, damadı Musa, kızı Zarife'yle birlikte oturma kararı vererek gecekonduya ahşap bir oda ekleyip oraya yerleşti. Musa, bu çilekeş kadının korkunç huysuzluklarını bilerek onun, kızıyla torununun yanında barınmasına ses çıkarmadı. DP döneminde Adnan Menderes'in en yakın gazetecisi olan oğlu, salt zekâsını kullanarak epeyce para sahibi olmuştu. Ne var ki Ferhunde, geliniyle geçinemediğinden, kentteki dayalı döşeli evin konforunu teperek kızının gecekondu-sunda oturmaya karar vermiş, oğlu da ona düzgünce para yardımını yaparak, orada oturmasını uygun bulmuştu. Böylece, birkaç yıldır evli bulunduğu karısıyla iyi geçinebileceğini umuyordu.

Ferhunde, parasıyla küçük ahşap odayı yaptırıp eve geldikten sonra, Musa, bu odaya geçip, öbür tuğla odaları onunla karısına, kızına bıraktı. Elden geldiğince kaynanasıyla kontak noktaları yaratmamaya çalışarak kavgasız, gürültüsüz barış günleri içinde bütün yaşamı boyunca yazmayı tasarladığı büyük kitaplarını yazmaya koyuldu.

Ferhunde, gerçekten garip bir kadındı. Yemek zamanları kendi yemeğiyle dört yaşına yeni basan Demir Ali'nin kızı Tomris'in yemeğini alıp, tek penceresi olan dip odaya çekiliyor, odanın kapısını kapadığı gibi penceresindeki kara istorları da çekiyor, cılız ışıklı elektrik lambasını yakarak torununu bu ortamda doyurmaya çalışıyordu. Tomris, ilk günlerde hepsiyle birlikte dışarıda, bahçede yemek yiyordu. Musa, onun boş bardaklara elindeki ek-mek lokmasını banarak, bir yandan da tatlı tatlı gülerek yemek yiyiş öykünmesine bayılıyordu. Hiç yemek seçmiyordu. Açık havada önüne ne gelirse oturup iştahla yiyordu.

Gelgelelim, zindan gibi odaya kapatılıp yedirilmeye başlan-dığından beri yemek yemesi bir sorun olup çıkmıştı. Her yemek vakti, kapısı, perdeleri kapalı loş odada bir kıyamettir kopuyor-

du. Bir yandan da babaannesi avazı çıktığıınca bağıyor, her yanı çın çın öttürüyor, böylece ne kendisi ağız tadıyla bir lokma bir şey yiyor, ne de dışarıdakilere yediyordu.

Küçük gecekonduda yeni bir tatsızlık başlamıştı ki sormayın gitsin. Anneanne, evde her şeye karışıyor, her yana yetişiyordu. Arasıra, evden çıkıp uzak bir konukluğa gidince çoluk çocuk bir araya geliyor, hepsinin yüzü biraz gülüyor, küçük Tomris de ötekiler gibi bahçede, bol hava, bol güneş içinde yemek yiyordu.

Ferhunde, bir gün uzun süren konukluğundan döndüğünde, Musa'ya zengin bir arkadaşın evinde lisan dersi bulduğunu, oradan kendisini beklediklerini söyledi. Adreslerini verdi. Musa, ailenin bireylerini uzaktan uzağa tanıyordu. Galatasaray Lisesi öğrencilerinden on üç yaşında bir erkek çocuğuna Fransızca dersi verecekti. Buna o da, çocuklar da sevindi.

1960 devrimi, işsizliği de birlikte getirmişti. Halk, tüccar, birdenbire beş parasız kalmıştı. On yıllık bir demokrasi çabası sonucunda bütün Amerika'dan sızdırılan dolarlar, ülkenin içinde fırdolayı dönüp, birkaç kişinin cebine girmişti. Köylüler, öküzlerini mezbahalara yollayıp, tarlalarını yedek parçası bulunmayan traktörlerle sürmüşler, bunlar da bozulunca, özellikle ülkenin batı bölgeleri bir traktör mezarlığı haline gelmişti. Köylü, öküzünü mezbahaya sürüp kemiksiz sığır etinin kilosunu bir liraya indirirken, kimi kısa görüşlü kentliler de, bunu yeni faşist rejimin getirdiği mucizeli ucuzluklardan biri sanmış, sevinmiş, rejime alkış tutmuştu.

Şimdi, ülkenin üzerinde temeli atılıp üstüne bir dam çıkılmamış yüzlerce fabrika, insan umutlarıyla traktör mezarlıklarının yanı başında yabani otlara boğulmuş yatıyordu. Ulusun okumamışıyla okumuşu bu viraneliğin, bu yıkılmışlığın hep devrimin işi olduğunu sanarak ona dış biliyordu. Zor günler gelip çatmıştı. Herkes, elindeki üç beş kuruşunu esirgeyerek daha kara günler için saklıyordu. Yayınevleri de böyle bir bekleyiş içindeydi.

Musa, bu sıralarda, kendisini gittikçe edebiyatın dışına iten zorluklar içinde kıvranıyordu. İki küçük yayınevinin istediği bir görgü kitabı yazdı. Kitap çok büyük ilgi gördü. «Best Seller»lerden biri oldu. İleride birkaç baskısı yapılacak olan bu kitaptan birisi arkadaş, olan iki yayınevi avuçla para kazanacaktı. Ne yazık ki Musa'ya ödenen para, devde kulaktı. Yine bu yayınevlerin-

den biri, ondan bir fotoğrafçılık kitabı istedi. Musa, çokça düşünmeden kabul etti. Kitabı yazdı. Bu da başarılı bir teknik kitap oldu. Yayınevi sahibi, ondan bir teknik kitap daha yapmasını isteyince, aç kalmak pahasına da olsa bir daha bu türden kitaplar yazmayacağını söyleyerek bağışlanmasını istedi.

Kaynanası Ferhunde'nin yabancı dil dersi için salıkladığı yere gitti. Çocuk, ileri sınıflarda okuduğu halde Fransızcası çok zayıftı. Onu çalıştırmaya başladı. Aile çevresi onu eski yanlarından tanıdığı için saygı gösterdi. Çocuk da yeni dil hocasından hoşnuttu. Ucuzca yabancı dil dersleri veren bu yeni öğretmeni işiten varlıklı aileler, kızlarına, İngilizce, Fransızca, Almanca dersleri aldirmek üzere davrandılar. Musa, şimdiye dek kendisine üç beş sayfalık kültür sağlamaktan başka işe yaramayan bu üç Avrupa dilini artık bir gereksiz ağırlık olarak sırtında taşımayacağına inanarak seviniyordu. Demek ki bu dillerin de işe yarayacağı, paraya dönüşeceği bir gün gelecekti.

İşte, o gün gelip çatmıştı.

Musa, böylece dil öğretmenliğine başladığı sırada kaynanası Ferhunde'yle arasında talihsiz bir dalaşma geçti. Kadın, Tomris'i filan da bıraktığı gibi yitkilere karıştı.

Musa, bir gün, içinde türlü olumsuz önsezilerle ayakları geri geri giderek yine derse gittiğinde kızlarına, çocuklarına ders aldırان ya da aldirmek isteyen annelerin salonda, ev sahibi kadının çevresinde toplandıklarını gördü. İlk bakışta hemen hepsinin yüzünde bir tuhaflık görür gibi oldu. Kendisine biraz korku, biraz merak, biraz da yuvarlaklaşmış gözlerle bakıyorlardı. Biraz sonra, kendisinden dargın olarak ayrılan kaynanasının küçük çocukların odasından çıkarak kendisine doğru geldiğini gördü. Kuşku-lu, uzun, esmer yüzü biraz daha uzamış, küçülmüş gibiydi. «Hoşgeldin,» derken üzerinden bir çekingenlik, bir töresellik akıyordu. Gitti, ev sahibi kadının yanına oturdu. Ona özel bir saygı gösterdikleri, Musa'nın gözünden kaçmadı. Uzun salonun öbür ucundaki kadınlar topluluğu, fısıltı ile bir şeyler konuşurken Musa'nın öğrencisi Çelik, ona şu korkunç öyküyü anlattı:

— İki gün önce kayınvaldeniz bize geldi. Anneme olsun, ders verdiğiniz ya da vereceğiniz kızların, çocukların annelerine olsun, sizin hakkınızda korkunç şeyler söyledi:

«Damadım, tımarhaneden yeni çıkmıştır, dedi. O, öğretmen, möğretmen değildir, bir kapıcıdır. Ona adıyla sanıyla Kapıcı Musa Efendi derler. Ben, torunlarıma birkaç kuruş alıp götürsün diye size yalan söyledim. Kim yitirmiş de öğretmenliği o bulacak? Aman, dikkat edin. Ben, söylediğime pişman oldum, onu bir an önce buralardan uzaklaştırın. Sonra çocuklarınızı boğar, öldürür. Kim bilir, belki şu küçük Ayla'nın katili de odur.»

İşte, böyle, Öğretmenim. Sizi baştan başa batırdı. Yalnız, annemle babam, onun sözlerine inanmadılar, çünkü, sizi çok eskiden şiirlerinizden, arkanızdan çok iyi tanıdıklarını söylediler. Annem, bunları, sonra kadınlara anlattıysa da inandıramadı onları. Hepsi, sizinle ilgilerini kesmeye karar verdiler. Siz hiç biriyle ilgilenmeyin, öğretmenim. Ben, çok üzüldüm bu işe. Annemle babam, sizden bana yine ders aldıracaklar. Her zaman bize gelip gideceksiniz.

Musa, bunun üzerine birbirleriyle konuşur gibi yaparak gizlice kendisini dikizleyen kadınlara bir süre dalgın dalgın baktı.

Sonra öğrencisine:

— Oğlum, Çelik, dedi. Bunları bana anlattığın için sana çok teşekkür ederim. Eskiden beri düşmanım olan kaynanam, bu kez de bana çok büyük bir kötülük yaptı. Şu zavallı annelerin yanında beni beş paralık etti. Ben, artık buraya ne derse, ne de konukluğa gelebilirim. Burada ağzımızın payını aldık. Ben bir daha ağzımla kuş tutsam, artık yararlıdır. Bir kez bu korkunç laflar bu kadınların diline düşmeye görsün, hızla yayılır gider. Haydi, bana Allahısmarladık.

Musa'nın kalktığını gören çocuğun annesi Suzan, onu uğurlamak üzere seğirterek geldi. Son kerte üzgün gördüğü Musa'ya her şeyin anlatıldığını anladı.

Elini sıkarken:

— Musa Bey, siz, bizim arkadaşımızsınız. Biz sizi eskiden beri severiz, her zaman bekleriz. Zarife'yi de alıp gelin, dedi.

Musa, üstüne koca bir dağ devrilmişcesine yamyassı bir moralle eve döndü. Kaynanasının kendisine ettiği korkunç oyunu, çocuklara anlattı. Onlar da bunu ağızları bir karış açık dinlediler.

— Gözünü kin bürümüş bir kadın, yeryüzünün en korkunç canavarlarından biri olmaya adaydır, dedi. Ferhunde Hanım, kızıyla torununun aç kalması pahasına benden öç aldı.

Okumayı sevdiği ilk günden beri «Kendinize on erkek düşman edinin de, bir tek kadın düşman edinmeyin,» diye salıklayan öğütleri andı. Zarife'yle evleninceye dek onun da bir kadından düşmanı olabileceği hiç usundan geçmemişti. George Sand'ın Chopin için, Frau Stein'in Goethe için yazdığı rezil edici kitaplar, seven ya da tiksinen, düşman olan kadının ne ölçüsüz kötülüklerle el atacağını gösteriyordu.

Ferhunde, Musa'ya bu oyunu oynadıktan sonra, oğlunu sıkıştırarak Laleli'de kendisine bir apartman dairesi tutturdu.

Zarife'yle Işıl, sık sık ona ziyarete gidiyor, dönüşlerinde ruhlarında oradan yüklendikleri bir yığın ağı getiriyorlardı. Ferhunde'nin Musa'ya karşı duyduğu sonsuz düşmanlığın toksinleri, yavaş yavaş onların ruhuna da işliyor, yaşamak sevinçlerini karartıyordu. Artık, onlar da Musa'yı yaşamlarının yolu üzerinde bir engel gibi görmeye başlıyorlardı. Hele, babasının durumu yüzünden öğretmenlerin düşmanlık ederek dokuzuncu sınıfta iki kez çaktırdığı Işıl, bütün anlamıyla bir sorun olmuştu. O yaştaki bütün gençler gibi kendini mutsuz duyuyordu. Babasının bir gecekonducu oluşunun ise bunun başlıca nedeni olduğunu sanıyordu. Işıl, pırıl pırıl bir güzel kız olmuştu. Çevreden olur olmaz kişiler ona aşk ilân ediyor, aileyi çok tedirgin ediyorlardı. Hele sarhoş bir kunduracı çırağı, at sineği gibi evin, kızın çevresinde dolaşıp duruyordu. Musa, onu insanca başından savmaya çalışmışsa da başaramamıştı. Oğlan, eve kızkardeşiyle bir başka akrabasını görücü bile göndermişti. Yolda sarhoş olarak uzanıyor, kızın adını çağırıyor, naralar atıp duruyordu. Musa, bunların birini savıyor, bir başkası geliyordu. Bu durum, Musa gibi Zarife'nin de, Işıl'ın da moralini bozmuştu. Kaynana uzaklaşıp gittiyse de bir karanlık tedirginlik havası esiyordu. Zarife de Işıl da Musa'nın otoritesine karşı gittikçe gücü artan bir öfke duymaya, bayağı ayaklanmaya başlamışlardı. Işıl'ın on sekiz yaşına basması dolaşısıyla Ferhunde'nin ilân ettiği yeni fetva, aileyi en kötü noktadan dinamitledi. Şimdi, Zarife'nin de, Işıl'ın da ağzında sakız gibi çiğnedikleri şu sözler vardı:

«On sekiz yaşına basan bir genç kız, özgürlüğünü, serbestliğini kazanmıştır. Anadan babadan buyruk almaksızın istediği yere gidebilir.»

Musa, yazdığı «*Muaşeret Kaideleri*» adlı kitabında genç kızlara değin satırları yüksek sesle ona okuyunca Işıl:

— Bunlar, eskimiş görgü kuralları, şimdi, genç kızlar doludizgin yaşıyor, diyordu.

Musa:

«Kız, bir yandan haklı. Bütün şimdiki kızlar, yaşıtları ile serbest bir yaşama doğru atılmakta, ama bunun ne korkunç tehlikeler sakladığını ayırt edemeden.»

Zarife'yle Işıl, Lâleli'deki eve gidip geldikçe evin havası her an biraz daha karardı. Ferhunde, en elverişli silâh olarak Işıl'ı seçmiş, Musa'yı onunla vurmaya çalışıyordu. Evde, dırdırlar git-tikçe daha çok hızlandı. Bir kömür dumanı içinde kirlenmiş günler sonuna dek böylece sürüp gidemezdi.

Ufacık bir damla, bardağı taşırabilirdi. Bir gün Musa, kentten döndüğünde çocukları, öğretmen Tuğrullara sığınmış buldu.

Bir akşam önce öfkeyle onlara:

«Defolun, gidin,» demişti.

Onlar, doğruca Lâleli'deki eve gideceklerdi, ama, eşyayı bırakıp gidememişlerdi. Bir hafta boyunca Tuğrullar'da barınarak yükte yeğnik, pahada ağır sayılabilen zavallı birkaç eşyayı Musa'nın yokluğunda oraya taşıyıp durdular.

Bir başka gün, yine kentten dönen Musa'yı Şahika, karşıladı. Eline bir yüz liralık uzattı:

— Musa Bey, dedi. Zarife Hanım'la kızınız, Ferhunde Hanım'ın yanına taşındılar. Bir kamyon dolusu eşya götürdüler. Zarife Hanım, size de şu yüz lirayı bıraktı, dedi.

Musa, çok uzun yıllar gerici partilerin kendilerine boşu boşuna düşman ettiği bu güzel kadınla çoluk çocuğunun, şu sırada bu gereksiz düşmanlıktan sıyrıldığını görüyor, seviniyordu. Genç kadının, yıkılan bir yuva karşısında duyar görüldüğü üzüntüyü onun gözlerinde okuyunca gözleri doluksadı.

Musa, kapıyı açıp eve girdiğinde bir boşlukla karşılaştı. Bütün işe yarar eşya kaldırılıp götürülmüştü. İlk evlilik günlerinden kalma kırık dökük Amerikan karyolasıyla üstündeki pamuk yataktan başka göze görünür hiç bir eşya kalmamıştı. Birkaç kedi, bu göçün anlamsızlığını anlamış, gibi, biraz da açlıktan, ayaklarının altında miyavlayarak dolaşıp duruyordu.

Kaynanası Ferhunde, ona üçüncü kezdir ki bu vuruşu vuruyordu. Musa, ilk iki vuruşu, epeyce üzüntüye, acıya katlanarak boşa çıkarmış, yuvayı yine toparlamış, çoluk çocuğu bir araya getirmişti. Ekonomik alanda kötü iseler de hiç de umutsuz değildiler. Böyle bir zamanda karısıyla kızının konfor sanarak Ferhunde'nin dairesine kaçıp gitmeleri, Musa'yı hem çok üzdü, hem de acımasız, kaskatı düşüncelere doğru itti. İlk kez karısıyla kızına karşı kine, hınca benzer bir şeyler duydu.

Evin önündeki yüksekçe bir taşın üzerine bir minder koyup oturdu. Ufkun üstünde bir ışık topağı gibi pırıldayan Venüs'e daldı. O da orada tek başına, yalnızlık içindeydi. Amasya'nın Zana Bucağı'nda on yedi yaşında köy öğretmenliği yaptığı sırada da evin önündeki çardakta oturur, yine bu yalnızlık simgesi akşam yıldızına dalar, romantik aşk, şiir dalgaları içinde çırpınır dururdu. Birdenbire o günkü yalnızlıkla bugünkü yalnızlık arasındaki ayrımı düşündü. O yalnızlık, gelecek mutluluğa doğru kucak açmış umutlu bir yalnızlık, bir gençlik yalnızlığıydı. Şimdiyse orta yaşı aşmış, elindeki son umut kırıntılarını da kaçırma-ya başlamış bir insanın yalnızlığıydı.

Yine düşündü: Mahallede karısı kaçıp gitmiş bir yığın erkek vardı. Hüsrev'in gencecik karısı, matbaasındaki ustalardan biriyle kaçıp gitmişti. Dağıstanlı Rüstem'in ağabeyi Servet'in, Pomak Emin'in, İrfan Hoca'nın oğlu gazeteci Erdoğan'ın, marangoz ve inşaat ustası Kadir Usta'nın, kumcu Osman'ın, DP'nin fedaisi Pomak Mehmed'in, bakkal Şehmuz'un karıları kaçıp gittiği gibi, terzi Sadiye'nin yakışıklı kocası İhsan, kunduracı Raif, madam Nadejda'nın kocası, karılarını yüzüstü bırakıp gitmişti. Kumarbaz Mehmet, karısını kendi arkadaşıyla eve kapayıp bastırmış bölgeden attırmıştı. İrfan Hoca, birkaç yıl önce ölmüş, karısı tek başına oturuyor, çile dolduruyordu. Genç bir adam olan İhsan'ın kendisinden hayli yaşlı karısı, meme kanserinden ölmüş, adam, genç kızıyla yalnız kalmıştı.

Musa, yalnızlıktan daha kötü olan durumları düşündü. İrfan Hoca ölmüş, dul Saniye'nin üç kızı fuhuşa sürüklenmişti. Çingene Kâzım'ın karısı ölmüş, kendisi de alkolik olduğundan, onları çekip çevirecek kimseleri kalmadığından, iki körpe kızı en ucuz fiyatla tarlalarda rastgele hovardaların iştahını söndürerek baba-

larına şarap, kendilerine de zeytin ekmek parası kazanmaya başlamışlardı.

Gülperi'nin küçük kızı evden kaçıp gitmiş, bir daha da dönmemişti. 1950'den bu yana geceli gündüzlü içki kullandıklarından dolayı ölenlerin tutarı da bir hayli kabarıktı. Buna mahallede içkiyi çokça kaçıranların hepsi demek daha doğru olurdu. İnşaat ustası yetmişlik Çerkeş Kerim Usta, gecekondu ustalarından biri olarak yetişen Hacı, dükkâncı Erzincanlı Mehmet Ali, kırk yaşında balıkçı Kahraman, yetmiş beşlik hayyamist İrfan Hoca, şimdi lik içkiden gidip arkalarında birer yıkıntı bırakanlardı. Şehmuz'la Bekri de içki yüzünden siroza yakalanmışlardı. Onların da yolculukları yaklaşıyordu.

Evet, her yanda yıkım, yalnızlık vardı. Ufkun üstünde romantik ışıklar saçarak parlayan akşam yıldızının başındaysa ne işlerin döndüğünü hiç kimse bilemezdi.

Musa'nın yalnızlığını delik deşik eden biricik etken, uzun yıllardan beri yazdığı belgeli Türk Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın romanıydı. O günün ölü-sağ bütün kahramanları, hainleri hep Musa'nın ölümsüzlüğe gerdiği sonsuz perdenin üzerinde geziniyor, koşuyor, gülüyor, kızıyor, silâh atıyor, bomba savuruyor, yeniden şehit oluyordu. Bunca kalabalık insan, tarih insanı arasında yalnızlık duymak nankörlükten başka bir şey değildi. Yazıyordu. Çevresinde salt bu kahramanlar ya da hainler bir de bir kaç yumuşak bakışlı kedisi ile köpeği dolaşıyordu.

Kahvelerde oturmayı sevmediğinden yanında birkaç saat geçirecek kendisi gibi tek tük insanlar arıyor, boş saatlerini oralarda geçiriyordu. Cinsel yaşamı çoktan durmuş olan Cemile Kadının gecekonduasına gidip dinleniyordu. Kadıncağız, artık o azgın DP'li Cemile değildi. Bütün dişleri dökülmüştü. Musa'nın da, bütün söylentilere bakmadan tatlı, akıllı uslu bir adam olduğunu anlamışa benziyordu. Böyle bir adam, nasıl bırakılıp gidilir diye Zarife ile kızına içerliyor, içerinin soğüğünü kıran küçük odun kömürü mangalında Musa'ya çay pişiriyordu. Kocasının, üstüne dost tuttuğu Ziyet de, başka kimselere sığınmadığından Cemile kadının ufacık bekâr odasına geliyor, orada ağlamaklı, ağlamaklı oturuyordu. Mahallede, hâlâ yargılanmaları süren düşük hırslı siyaset adamlarının yaktığı öç, hınç, tiksinti ateşinden hiç

bir iz kalmamıştı. Musa, artık, bütün eski DP'lilerle konuşup görüşüyordu. Devrim sabahının korkusu, hemen hemen hepsini, yırtıcı hırslarından uzaklaştırıp, birer uysal, insancıl komşu yapmış gibiydi.

Musa, sık sık veresiye öte beri alıp ay başında ödediği Talât'ın dükkânına uğruyor, saatlerce çene çalıyordu. Onun da güzelce karısının büyük bir ameliyatla rahmi alınmıştı. İki küçük, güzel çocuğu vardı. Talât, okumuş bir adamdı. Memurluğu tepip bu işe atılmıştı. İllâ ve lâkin karısından hoşnut değildi. Bu genç, sakat kadını başından atıp, eve bir sağlamını, daha gencini getirmek istiyordu. Musa, zavallı kadına karşı kurulan komployu kırmak için saatlerce dil dökmek zorunda kalıyordu. Sonra, konuşma, Musa'nın Ulusal Kurtuluş Savaşı üstüne yazdığı bir kaç ciltlik romana geliyor.

Talât:

— Musa Bey, isterseniz, dükkânımı satıp, kitabınızı ortaklaşa basalım, diye öneriyor.

Musa, binde bir başarısızlık belkisini de hesaba katarak onun bu önerisine yanaşmıyordu. Evet, binde bir belki ile adam iktisatçı batabilirdi.

Ona:

— Bu kitabı nasıl olsa yayımlayacağım, artık zamanı geldi. Bu kitap, bundan sonra Türkiye'de okunacak en gerekli kitap olacak, diyordu.

Ara sıra, bakkal Şehmuz'a da uğruyordu. O, bir güney sınır kentimizden gelip buraya yerleşen hovarda, içkiyi seven, ama akıllı bir adamdı. Genelevden aldığı güzel bir kadın, bir süre yanında oturduktan sonra yine kaçıp eski yerine dönmüştü. Ne yazık ki Şehmuz, ona son kerte tutkundu. Kalbi ateşler içinde yanıyordu. Ağzından çıkan ahlâr, oflar, sanki bir cambazın ağzından fışkırttığı alevlere benziyordu. Tabancasını hazırlamıştı. Gidip kadına son kez gel diyecek, gelmezse kalbine beş el ateş edip onu «gebertecekti».

Musa, onu bu kötü, anlamsız kararından döndürebilmek için günlerce dükkâna uğrayıp caydırmaya çalıştı. Bir gün, gittiğinde Şehmuz'u durgunlaşmış buldu. Genelevde ondan daha güzel bir kadın bulmuştu.

— Beni kurtardın Musa Bey, dedi. Onu öldürseydim şimdi ben hapisanede, o da öbür dünyada bulunacaktı. Sana çok teşekkür ederim. Az kalsın mahvoluyordum.

Musa, ara sıra, çok az olarak öğretmen dostlarına da uğruyordu. Tuğrul da, Hediye de tatlı, akıllı, cana yakın insanlardı. Dört yetişkin kızları vardı ki, bunlarla çevreleri canlı, cıvıl cıvıldı. Kızların hepsi okuyordu. Ara sıra, folklor ekiplerinde çalışan kızlardan bir ikisinin yanısıra, eve fakülte öğrencilerinden canlı, yetenekli gençler de geliyor, çevreleri daha da canlı, renkli bir hal alıyordu. Orada geçirdiği bir kaç güzel saat, ruhunu bıçak gibi yaran melankoliyi kötülük etmekten alıkoyuyorsa da, hem orada kendisine acındığını sezdiğinden, hem de onları tedirgin etmemek üzere ayağını oradan kesmek zorunda kaldı.

Hele son günlerde Hüsrev'le mahkemeye dek düşen, sürün-cemede kalan gecekondü davası, öbür yanda Hüsrev'in, bu yanda da onların sinirlerini bozdukça bozuyordu. Hüsrev, ekonomice çok düşük olduğu günlerde ablasıyla eniştesini buraya çağır-mış, burada kendilerine bir iki oda yapıp bedava oturmalarını önermiş, onlar da bu öneriyi benimseyerek kendilerini Çanakka-le'den, İstanbul'a ulaştırmışlar, Hüsrev'in odasına bir kaç oda daha ekleyerek yerleşmişlerdi.

Sonra, araları açıldı. Evlerinin ortak duvarına kulaklarını dayayıp birbirlerine karşı söyledikleri aşağılayıcı sözleri dinlemeye başladılar. Mahkeme, evi bu ortak duvar çizgisi üzerinden onlara bölüştürmek üzereyken, evin büyük kızının, eve dek gelmiş olan yargıcı kızdırması, Tuğrul'un da kızgınlıkla kızının düşüncesini desteklemesi yüzünden evdeki haklarını yitirdiler. Tuğrul'un, Hediye ile Hüsrev'in babalarından kalma tabancaya güvenerek evin içinde öfkeyle Hüsrev'i vuracağını söyleyip durması, bunun da duvarın öbür yanından işitilmesi, enişteyle kayınbiraderin arasını hiç olmayacak biçimde açtı. Şundan ki Hüsrev, Tuğrul'un o tabancayla kendisini vuracağına inanarak karakola başvurup tabancayı haber verdi. Polisin yaptığı aramada tabanca bulundu.

Tuğrul, iki ay hapis, bir yığın para cezası yedi. Her iki yan da dostu olduğundan, Musa, iki ateş arasında kalmıştı. Artık, her iki yanına da üzülmemek için hiç birine uğramamaya karar verdi.

Türkeş'le arkadaşlarını Ankara otellerinden birinde teyple dinleyerek yakalatan (.....), bugünlerde bir gece Hüsrev'e uğradı. Musa'yı çağırttılar. Musa, tek başına oturduğu evi, yazısını, kedi-leri bırakarak gitti.

(.....), 1960 devriminin ajanı olmadan önce Hüsrev gibi onu o da tanıyordu. Ondan pek çok tehlikeli siyasal hikâyeler de dinlemiştir. Boşboğaz, ama, son kerte cüretli, cin düşünceli bir adamdı. Musa, oraya vardığında masanın başındaydılar. Hem konuşuyor, hem de içiyorlardı. (.....), epeyce içkiliydi. Önceleri, epeyce görev görmüş olan kol saati biçimindeki teypi de kolunda çalışıyordu. Hüsrev, daha önce dinlediği halde bunu hiç de ayırt etmiş değildi. (.....), sözde gecekondu bölgesinde karşı devrimcilerin sık sık toplantılar yaptığını, bunları yakalamaya geldiğini söylüyor, Hüsrev'le Musa'dan yardım istiyordu.

Musa, çevredeki bütün DP'lileri usundan geçirdiyse de, hiç birinin böyle bir işle ilişkisi olmadığını yediği ekmek gibi biliyordu. Hepsi sinmiş, terörize olmuş durumdaydı. Sonra, burada herkes ekmek parasını zorlukla çıkarıyordu. Ayrarı üfleyerek içtiklerini de Musa pek yakından biliyordu. Böyle de olsa, (.....)'in yine de o iş için geldiğine inanmakta bir rahatlık duydu.

Yalnız (.....), bir aralık Polis Müdürlüğü'ne bir karı kocanın başvurarak bu yörede bir casusluk örgütünden kuşkulandıklarını bildirdiklerini söyleyince, Musa'nın midesi bulandı. Kafasında küt kuyruğunu kıvrarak dolaşan kuşku engereğine başka ipuçları da iyice ışık tuttu. Bir gün Dr. Operatör Suzan'ın evine uğrayan Musa, onun eşi Hatice'den çok önemli bir haber aldı. Hatice, bir kaç gün önce elinde bir ad listesiyle çıkagelmiş olan bekçinin ondan kimi kişiler üstüne bilgi almaya çalıştığından söz etti. Hatice, kurnazlık edip herifin elindeki listeyi kapıp okuyunca şaşır kalmıştı. Listede on beş kişinin adı vardı. En başta da Musa ile Hüsrev'in adları yer alıyordu. İşin tuhafı, listede suya sabuna dokunmaz bir aile olan Dr. Suzan'la karısının adlarının da bulunduğuydu. Henüz Balmumcu Askeri Cezaevinde bulunan Kemal Umar'la Salise Umar da listedeki şerefli yerlerini almışlardı. Hatice, bu on beş kişilik garip listenin ne işe yaradığını bilmediğinden sormuş, bekçi de bunların «şüpheli» kişiler olduğunu, hepsinin göz hapsinde bulunduğunu söylemek şaşkınlığında bulunmuştu.

Bütün yöredeki karakollar, jandarma karakolları, törensel hükümet daireleri, alarm halindeydi. Bir gün, yine bir rastlantı olarak Musa, bunu resmi üniformalı bir polisten öğrendi.

Uzun boylu bir karı koca, yakın akrabalarından birinin çok bol para harcadığını, onun durumundan kuşkulandıklarını, bir Rus casusu olmak olasılığı olduğunu söylemiş, bütün polisi, Milli Emniyet'i alarma geçirmişlerdi.

Listeyi hazırlayıp polise veren, Devrim'in muhtarı Muharrem Cenker'di. Adam, bütün eski, yeni muhaliflerinin dişlilerini listeye koymuştu.

Bu kovuşturma bütün bir yıl sürecek, en sonra (.....)'nin vereceği raporla işin fos olduğu anlaşılacaktı.

Bir gün, Şahika ile esmer güzeli kızkardeşi Melike, çıkagelerek Musa'ya kaynanası Ferhunde'nin kendisiyle görüşmek istediği söylediler. Musa, oturmuş, Ulusal Kurtuluş Savaşı romanını yazıyordu.

— Ne görüşecektim benimle, eğer kavga etmeye gelmişse, ben, kadınlarla kavga etmem. Hatta erkeklerle, başvekillerle de. Ben, Hükümetlerle dövüşmesini severim.

Bunu gülerek söyledi. Biraz sonra, iki kızkardeşin arasında kaynanası geldi. Doğrudan doğruya işe girerek gecekonduyu satın almak istediğini söyledi:

— Nasıl olsa bir pay kızımın, son yaptığım odayla bir pay da benim, etti mi iki pay, bir pay da sana kalıyor ki, onu da ben satın almak istiyorum. Gecekonduyunun genel fiyatını konuşur, senin payına düşen parayı veririm, alır gidersin. Nasıl, işine geliyor mu?

Musa, bunca belalarla boğuşarak uzun yıllar kurttan, kuştan korumaya çalıştığı ufacık evinin ilk bakışta tutarlı görünen bir biçimde elinden alınarak kendisinin buradan kovulması düşüncesine karşı içinde birdenbire bir ayaklanma duydu:

— Benim satılık evim olduğunu size kim söyledi? dedi.

— Kimse söylemedi, ben satın almak istiyorum. Eğer bana satmak istemezsen başkasına sat, kızımın benim paramı ver.

— Burada satılık ev olmadığını söyledim. Sen, yanlış kapı çaldın. Senin küçük odaya harcadığın bin liraya yaklaşık parayı da ödeyeceğim. İstersen hemen bir borç senedi yazalım.

— Kızım la torunum da artık seninle oturmak istemiyorlar.

— O kararı sen veremezsin, onlar verirler. Biraz senin dilinden kurtulacak olurlarsa şu sırada düşündüğün gibi düşünmeyeceklerdir.

— Onlar, senin hakkında benim düşündüğüm den de kötü düşünüyorlar.

Ferhunde, bu son sözünden alevlendi, ateşlendi. Şeker hastalığının eritip bir deri bir kemik bıraktığı cılız vücudundan umulmayacak bir güçle odayı çın çın öttürerek bağırp çağırmaya, kontrolsüz bir yığın sövüntü, aşağılama yağdırmaya başladı.

Şahika'yla Melike, Musa'nın soğukkanlıca dinlediği bu yenilmez yutulmaz tiradı şaşkınlıkla karşılıyor, ne yapacaklarını bilemiyorlardı.

Musa, kadının, içini boşaltarak bitirmesini bekliyorsa da aşağılamaların sonu geleceğe benzemiyordu. Şahikalar'da oturan Zarife, annesinin tozu dumana katan haykırışlarını işitince yerinden fırlayarak koşup geldi.

Onu gören Musa:

— Sen olsun aklını kullan. Al şu anneni götür. Hem bu kadını neden bunca birikmiş düşmanlık içinde bana gönderdin? Şeker hastası olan annenin bu kerte heyecana dayanamayacağını bilmiyor musun? dedi.

Musa'ya en aşağı annesi kertesinde diş bileyen, hınç duyan Zarife bile annesinin çılgınca sövüp saymaları, haykırışları karşısında donakalmıştı. Vaktiyle babasına, kardeşine, kendisine karşı bağırp çağırışlarını, bunların korkunçluğunu biliyorsa da onun bu kerte kendinden geçtiğine hiç bir vakit tanık olmamıştı.

Kadın, bağırp çağıradursun, Musa, Zarife'ye:

— Eğer karşınızda okumamış bir halk erkeği bulunsaydı annenin şu korkunç iftiraları karşısında kolayca katil olabilirdi. Haydi, okumuş bir insanın da bir katlanma derecesi vardır. Al anneni götür buradan. Evin satılmasını istiyorsanız, biliyorsunuz ki bunda kız kardeşim Adviye'nin de hissesi vardır. İleride insanca satar, parasını kanun yolundan bölüşürüz.

Bu sözler karşısında susup dinlemek zorunda kalan Ferhunde'nin incecik yüzü kül gibiydi. Yüzünün kül rengi derisi üzerinde ağı yeşili tonlar yüzüyordu. Dudakları titriyor, vücudu sarsılıyordu.

Musa'ya:

— Kalk, o koltuktan, o benim, dedi.

Bunun üzerine Musa:

— Ulan, bu kadın milletin anlayacağı dili, ancak halk erkeği biliyormuş. Şimdi, ben de onlardan biriyim artık, diyerek dışarı fırladı.

Mutfağımsı yerden balyozu kaptığı gibi Zarifeler'in evden götürmedikleri koltuklarla gardrobunu, geri kalan ne varsa kırıp parçalamak üzere içeri seğirtti. Balyozu oturduğu koltuğa indirmek üzereydi ki, Şahika ile Melike atılıp kollarına sarıldılar. Bütün soğukkanlılığını yitirerek adamın öfkeden zangır zangır titrediğini gördüler. Ağzının kenarındaki kaslar, bir felçlininki gibi titriyordu. Sonuna dek açılmış, ipiri, yemyeşil gözlerinden öfke kıvılcımlarıyla birlikte tiksinti saçılıyordu:

— Kadın, çık git buradan. Başım belaya girecek.

Kaynanasının üzerine yürüdü. Şahika'yla Melike, yine Musa'yı kucaklayarak durdurdular. Ferhunde, saldırdı. Onu da Zarife tuttu.

En sonra, Ferhunde, mangalın üzerindeki maşayı kaptığı gibi Musa'ya saldırdı. Melike, Zarife, işin tehlikeli noktaya vardığını görerek Ferhunde'yi güç belâ sürükleyip dışarı çıkardılar. O hâlâ, elindeki maşayı sallayarak:

— Bırakın beni, öldüreceğim bu namussuz adamı, diye avaz avaz bağırıp duruyordu.

Musa'nın, sonradan Melike'den dinlediğine göre, Ferhunde gecekonduya mutlaka sahip olma kararıyla gelmişti. Bu gelişinde Musa'yı dışarı attıktan sonra kapıyı kitleyip onu içeri almayacak, böylece evin üstüne oturacaktı.

Onlar, gittikten sonra, Musa giyinip kente gitti. Hiç kimseyle görüşmek istemeyerek başıboş dolaştı, durdu. Köprü üstünde dikilip oltayla lüfer avlayan yüzlerce amatör balıkçıyı seyrederek korkunç öfkenin, ruhunda yaptığı yıkıntıyı kaldırmaya çalıştı. Evde bıraktığı savaş, burada lüfer balıklarıyla ak lüfer etine bayılan balıkçılar arasında daha kıyasıyla sürüyordu.

Musa, son umut olarak Ulusal Kurtuluş Savaşı romanı üze-

rinde çalışıyordu. Çok üzgündü. Kaynanası, bir bardak suda fırtına kopararak tozu dumana katmış, çerden çöpten yuvayı bir kez daha dağıtıvermişti.

Musa, yalnızlığın dalga dalga saldırılarına sanat yapıtlarının kaleleriyle karşı koymaya çalışıyordu. Yazıp da beğendiği bir yeni şiir, her yeni roman sayfası, tatlı bir avunuş yemişi yaratıyordu. Ruhunda olgunlaşan bu tatlı, serin yemişler, türlü şeye karşı duyduğu özlemin ateşini oldukça söndürüyor, ona aldatıcı bir tanyeri aydınlığı bağışlıyordu. Hiç kuşkusuz, bir sanatçının temel yaşamı bu değildi. Yetenekli bir sanatçı, mutlaka dirimini bir mum gibi iki ucundan birden yakarak yaşamak zorunda değildi.

Musa, bir gün pencerenin önünde oturmuş hem kitabını yazıp hem de dinlenme payı olarak bunları düşünürken kız kardeşi Adviye'nin ağır bavuluyla çıkageldiğini gördü. Hemen yeni bir felaketin eşiğinde olduklarını anladı.

Bir şey sormaya zaman kalmadan Adviye:

— Hastane personeli hakkımda İhtilâl Hükümeti'ne ihbarda bulunmuş, tahkikat için geçici olarak beni işimden uzaklaştırdılar, dedi.

Adviye, eve girip de ortalığın perişanlığını görünce bütün buna yol açanlara kötü kötü beddualar ederek soyunup dökündü. Hemen ortalığa bir çeki düzen vermeye çalıştı.

— Burada bir yatakla bir minder bırakmışlar, minderde ben yatarım, yatakta da sen, dedi.

Musa için de Adviye için de öldürücü denebilecek sıkıntılı günler başladı. Sabahtan akşama dek Ferhunde'nin parasıyla yapılan küçük odaya çekiliyor, dirseklerini masaya dayararak kül rengi gökyüzünü seyrediyordu. Personelin, kendi üstüne yaptığı yalan ihbarları bir türlü sindiremeyip öfkesinden, sinirinden kendini yiyen Adviye, bütün soğukkanlılığını yitirmiş gibiydi. Ağabeyi romanını yazmak istese:

— Ağabey, bırak yazmayı, ben melankoliye kapılıyorum, diyor, Musa, yazıyı bırakıp da konuşmaya başladıklarında en basit konular üzerinde tartışmaya başlıyorlardı.

Yalnız başına kalmaktan ürken Adviye, onu kente de bırakmıyordu. Ağabeyi, dışarı çıkıp evden on adım uzaklaşsa arkasından çıkıp onu arıyordu. Yalnızlıktan çok, pek çok ürküyordu.

Oysa, o kedi gibi yalnız yaşamayı seven bir kişiydi. Musa, onun bu yeni haline şaşıyordu.

Yemekleri Musa yapıyor, çamaşırları Advieye yıkıyordu. Musa, ancak bir kaç kuruşluk yiyecek alabilmek için evden ayrılabilirdi. Yazılarını, ancak kız kardeşine yatak odası görevi gören orta odada, o yatıp uyuduktan sonra yazıyordu.

Küçükten beri birbirlerini canları gibi seven iki kardeşin, en elverişsiz koşullar altında yan yana gelmesi, bütün dünyadan kopmuş olarak bir küçük odaya tıklması da ayrı bir felaketti. Musa da, Advieye de bunu bilmekle birlikte yine de duygularına kapılıp ufak tefek kırıncı, gücendirici tartışmalar yapıp duruyorlardı. Birinin aile ocağı yıkılmış, öbürünün, her şeyi demek olan işi, aşağılık iftiralarla geçici de olsa elinden alınmıştı. İkisinin duyguları da kirpinin dikenleri gibi ayaktaydı. Bunlar, her kımıldayışta karşısındakine batıyordu.

Günün birinde tartışmalar döndü dolaştı gecekonduyunun varlığına geldi. Advieye, tartışmanın doruk noktasında birden bire:

— Bu ev benim sayılır, bunca yardım yaptım size, üçte bir, dörtte bir filan değil, hapsi benim, deyip işin içinden çıkıverdi.

Musa da:

— Peki, madem ki senin, buyur otur, istersen sat, ben de kalıp gidiyorum, başımın çaresine bakmak için, diye yanıtladı.

Her şey kopmak üzereydi. Kıl gibi bir an sorunuydu.

Advieye, birdenbire yerinden fırlayarak:

— Yahu, biliyorsun ki öfke baldan tatlıdır. Ben, ne yapacağım senin evini? Benim mesleğim var. Hastanelerim var. Daha da genç sayılırım. Ölünceye dek de hastanelerde bir lokma etmek parası bulabilirim, diye bağırarak onu yatıştırmaya çalıştı.

İkisi de en çok dayanışmayı gereksedikleri bir zamanda böyle kirpiler gibi itişmenin tehlikesini anlamıştı. Ondan sonra, birer yabancı gibi birbirlerine daha nazik davranmaya başladılar.

Advieye, sersemliği geçtikten sonra, yoğun bir kurtuluş savaşına girişti. Otoritelere, kendisine iftira eden muhbirlerin paçavrasını çıkaran mektuplar yazdı.

Devrimin İstanbul'daki en yüksek sorumlularına başvurdu. En sonra, Ordu Komutanı General Refik Tulga'ya yazdığı mektup etkisini gösterdi. Yapılan araştırmada ihbarların gerçekten bi-

rer iftiradan ileri geçmediği anlaşıldı. İhbar mektuplarından birinde verilen ev adresinin Galatasaray Lisesi bahçe kapısının numarası oluşu, işin temelsizliğini gülünç bir biçimde meydana çıkarmıştı. Advie'nin eski hastanesindeki Başhemşireliğe dönmesi buyruğu gelince son kerte bunalmış olan iki kardeş, sevinçle sarılıp kucaklaştılar. Aylardır sürüp giden korkunç bunalım, koyu bir katran dumanı gibi küçük odanın üstüne doğru yükselip gitti.

7

Bir gün sarışın mavi gözlü, tatlı bakışlı bir kadın olan Zeliha, Musa'ya uğradı. Bu iyi kadın, Musalar'ın pek eski aile dostlarından. Advie de henüz işine başlamamıştı. Her an gitmeye hazırlanıyordu. Zeliha, Işıl'ı, yeğeni Teoman'la evlendirmek istiyordu. Buraya da babasının düşüncesini sormaya gelmişti. Işıl, hâlâ annesiyle, anneannesinin evinde oturuyordu.

Musa, Teoman'ı tanıyordu. Eski bir arkadaşının oğluydu. Babası, Edirne Cezaevi'nde ölmüştü. Teoman da babası gibi uzunca boylu yakışıklı bir delikanlıydı. Ülkü Yayınevi'nde muhasebecilik yapıyordu. Ahlakça, terbiyece örnek gösterilen tiplerdendi. Ankara Caddesi'nde tanıyanların hepsi onu seviyordu.

Musa, okulu bırakmak zorunda kalan, şimdi de uzaklarda oturan Işıl'ın evlenmesinin gerekliliğini ilk günden beri düşünüyordu. Zeliha'nın getirdiği öneri çok hoşuna gitti. Canlı, güzel bir genç kız, uzun süre işsiz, güçsüz, boşta bekletilemezdi.

— Peki, dedi,

Zeliha gitti. Sonra, nişanlandıklarını, bir süre sonra da evlendiklerini işitti. Musa, ne nişanda, ne de nikâhta bulundu. Kaynası Ferhunde:

«Musa nişanda, nikâhta bulunursa ben yokum,» diye dayatmıştı.

Musa, böylece bir tek kızının evlenmesinde bulunamadı. Nikâhtan sonra, Teoman pek genç, güzel karısını alıp palmiyeler, portakallar, mandalinalar, muzlar, çivit rengi gökler, ılık denizler ülkesi olan Türkiye'nin Akdeniz kıyılarına doğru balayına çıktı. Biriktirilmiş ufak bir parayla güzel günler geçirdikten sonra dön-

düler. Musa'nın bunların hiç birinden haberi olmadı. Yeni evliler, İstanbul'da mutlu günler geçiriyorlardı.

Musa, kızının evlenmesiyle üstünden bir yükün daha kalktığını düşünerek seviniyordu. Kız kardeşi işine dönmüş, kızı evlenmişti. Bu kişilerin yarattığı iki korkunç karadüş de buğulaşarak maviliklere yükselmişti. Şimdi, Musa'nın içini tedirgin eden bir tek şey vardı: Karısıyla hâlâ ayrıydılar. Aradan bir yıl geçtiği halde ikisi de henüz boşanmak üzere mahkemeye başvurmamıştı. Musa, kaynanası Ferhunde'nin sağlığında bu yuvanın bir daha kurulamayacağını çok iyi biliyordu. Bütün gücüyle Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı bir sanat yapıtı olarak anlatan bir kaç ciltlik büyük kitabını yazmaya çalışıyor, bu tatlı, heyecanlı çalışma, ruhunun bütün umutsuz, karanlık boşluklarını pembe bir tanyeri aydınlığıyla dolduruyordu.

Bir öğleden sonra, bahçedeki hanımeli kümesinin altında yine yazı yazarken karısıyla kızının Şahikalar'a konuk geldiğini gördü. Musa, onları görünce içinden acı bir güceniklik taşıtı. Üzgünlüğün altın iğneleri, binlerce reçine kokulu çam dikenini gibi ruhuna saplandı. Yazıyı bıraktı. Gökyüzünün ışıkla yüklü maviliğinde içini dinlendirmeye, üzüntüsünü unutmaya çalıştı. Böyle dalgın dalgın düşünceden çok uçucu duygular içinde çırpınıp dururken Işıl'ın eve doğru geldiğini gördü. Işıl, hiç konuşmadan başını babasının omuzuna yasladı, onu öptü:

Babası:

— Ben, hiç bir vakit sizi kovmadım ki. Sizi hep anneannen «idare» etti. Şimdi, barışmamıza karışmaz mı? dedi...

— Karışmaz. Anneannemin barışmanızdan haberi olmayacak çünkü.

Musa, başka hiç bir şey sormadı, söylemedi. Işıl, gidip annesini getirdi. Üçü, masanın başında oturup konuşmaktan çok sustular. Sonra, konuklar kalkıp gittiler.

Zarife'nin Musa'yla barışacağını anlayan Ferhunde, ona karşı düşmanca bir tutum takındı. Bunun üzerine o da bir kaç yıl önce kulübelerinin bahçesinde çadır kurup bir yaz geçiren sarışın, mavi gözlü, iri yarı, güzel bir kadın olan Şerifeler'in evine sığındı. Dost canlısı, tatlı, neşeli ahababının evinde bir hafta kaldı. Sonra, onunla, annesine giderek Musa'yla barıştığını, hemen eşyalarını alıp gitmek istediğini söyledi.

Ferhunde, oyunun bittiğini görünce:

— İyi olur, dedi, zaten ben de Musa'yla dargın değilim ki.

Karısı, eve döndükten sonra, aralarında hiç bir şey geçmemiş gibi mutlu bir yaşam sürdürmeye başladılar. Musa, şöyle düşünerek acı acı gülümsüyordu:

«Kırkıdan sonra sahip olduğum iki şey var, biri canlı, biri cansız. Biri karım, biri gecekondu. Birini durmadan kaynanam elimden almaya çalışır, öbürünü de toprak vurguncularıyla elele vermiş olan Hükümet. Kaynanamla saldırı, karşı saldırı durumundayız. Bir kez daha onun kalesine zafer bayrağını dikip karımı kurtardım. Ancak, bu kezki saldırım akıllıca bir saldırı olmuştur. Şimdi, kurtuluş sırası gecekondu. Devrim, şimdilik gecekondu üzerindeki spekülasyonu durdurdu. Evlerimizin durumu uykuda şimdi. Ama, devrimin, arkadaki silah ormanına dayanan baskısı ortadan kalkar kalkmaz çerden çöpten evçemiz elimizden almak için belli hırslı güçler, bir kez daha davranacaktır.»

8

Geçici Meclis, Anayasa denen, şimdiye dekki düzen kurucu kanunlardan daha üstününü yapıp ezici bir çoğunlukla ulusa kabul ettirince bütün derebeyleri, toprak burjuvaları, köy ağaları, toprak vurguncuları heyecana kapıldı. Nasıl kapılmasınlar ki, Anayasa denen, ulus için son kerte yararlı, ilerici kanunlar zinciri içinde «toprak reformu» diye altın bir halka da vardı. Sosyal devlet parolasını ortaya atan Anayasa, Türk Ulusunu iç sömüründen kurtaracak bir güç taşıyordu. Devrim Hükümeti, ilk iş olarak, elliyi aşkın derebeyini egemen oldukları çok geniş topraklardan, köle yığınlarından kopararak birer yana sürgün etmişti. Türkiye'yi oldum olası sömüren Ortaçağ sistemine bağlı tutucu güçler, zangır zangır titremeye başlamıştı. Bir burjuva reformu biçiminden başka bir şey olmayan «toprak reformu»ndan son kerte ürken tutucu ekonomi sisteminin sürgünden kurtulanları, topraklarını oğulları, kızları, yakın akrabaları arasında bölüştürerek uydurma satışlar yapıyor, topraksız köylüye uçsuz bucaksız topraklarından zırnık kaptırmamak üzere bin türlü dolap çeviriyor, dü-

zen kurmaya çalışıyordu. Hepsi kaygı, tasa içindeydi. Şundan ki hemen hepsinin zenginliği, bu topraklarla bitiyordu. Bunlar da ellerinden alınınca birdenbire kral zenginliğinden orta halli bir kişi durumuna düşeceklerdi. Toprak reformu lafı, onlarca Türkiye’de komünistliğin ilanından başka bir şey değildi. Toprak reformunu destekleyen en önde devlet adamı olarak İnönü’yü lanetliyor, onun en pis bir komünist olduğunu söylüyorlardı. İnönü, kansız devrimin bütün siyasal egemenliğini yüklendiğinden büyük mülk sahiplerinin ilk ereği haline gelmişti.

Nevres’le Mazhar da bir yerde başbaşa verip üzerlerine çöken bu korkunç karadüşü görüştüler.

Nevres:

— Şu kahrolası İnönü başımızda çok fena ekşidi, dedi. Ne yazık ki ben de yıllarca onun partisine oy verdim, ona güvendim. Gelgelelim, herifçioğlu, en sonra karşımıza kıpkızıl bir komünist olarak çıktı. Elimizdeki yüz bin metrekairelik toprağı kurtarmanın yollarını aramalıyız, Mazharcığım. Çok ivedi bir yol düşünmeliyiz.

— Toprak reformu, gün sorunu olarak görünüyor. Bunca az zamanda nasıl olur da temelli bir çözüm bulabiliriz? Bence, en uygun çözüm yolu, arsaları hemen üzerinde gecekonduları bulunan kişilere elverişli bir fiyatla satabilmektir.

— Mazharcığım, sen ne diyorsun, gecekondulara bırakacağımız toprak, geri kalanının yanında devede kulak.

— İyi ya, arslanım, gecekondulara zaptettikleri arsaları elverişli fiyatla bıraktıktan sonra geri kalanını başka alıcılara satarız. Henüz, Hükümet, büyük arazinin alınıp satılmasını yasaklayan bir kanun yayımlamadı. Hemen davranmalıyız.

— Bunca yıldır kıyasıya mücadele ettiğimiz insanlara önerimizi doğrudan doğruya götürürsek arsaları kelepir sayarak pek ucuza kapatmak istemezler mi?

— Görüşmek için uygun bir yol buluruz. Yeter ki arsaları onlara satma kararına varalım.

— Başka çıkar yol var mı? Komünizm madem ki, dört nal üstümüze üstümüze geliyor.

Bir akşamüstü mal sahipleriyle erkekli kadınlı bütün gecekonducular gazinoda toplandı.

Nevres, söz alarak:

— Arkadaşlar, diye başladı, çok uzun yıllardır, karşılıklı düşmanlar gibi yaşadık. Ne siz bizi hak sahibi olarak tanıdınız, ne de biz sizi. Biliyorsunuz ki, bu işler bir ömür boyu sürüp gidemez. İnsanoğlunun ömrü hesapsız değildir. Biz, bir ayak önce topraklarımızın bedeline kavuşmak istediğimiz gibi, siz de sonuna dek bu çerden çöpten gecekondualarda oturamazsınız. Daha iyi yapılmış, daha uygar evlerde konfor içinde yaşamak sizin de hakkınızdır. Ama, siz bizi, biz de sizi tanımadıkça her iki yan da zarar görecektir. Ne biz hakkımız olan paraya kavuşacağız, ne de sizler uygar, konforlu evlere. Aramızda, her iki yanın hak ve hukukunu tanıyan bir anlaşma yapmamızın zamanı gelmiş, geçmiştir bile. İlkönce bu anlaşmaya razı olup olmadığınızı öğrenmek isterim. Ondan sonra, arsaların fiyatlarını konuşabiliriz.

Muharrem Cenker:

— Nevres Bey, dedi, bir kez sizin bu toprakların gerçek sahibi olduğunuz ispatlansın ki ondan sonra mal sahibi olarak buraları bize satmaya kalkasınız.

Nevres, birden bire sert bir tepki gösterdi:

— Eğer çoğunluğunuz böyle düşünüyorsanız görüşme yapılamaz, ben gidiyorum.

Gitmek üzere ayağa fırladı. Bu kez, herkes Muharrem Cenker'e baktı.

Musa:

— Nevres Bey, siz oturun, işimizi konuşalım. Muharrem Bey, hepimizin temsilcisi değildir. O, salt kendi düşüncesini söylemiştir, diyerek hemen Kemal Umar, Salise Umar'la kendi arasında duran Nevres'i elinden tutarak yerine oturttu.

Çoğunluk da onun oturması gerektiğini homurdanarak doğruladı.

Kemal Umar:

— Efendim, dedi, bunca yıl sonra, şimdi bile bu arsaların Nevres Bey'le Mazhar Bey'in malı olup olmadığı tartışması gibi kısır bir alana sapmamız yararsızdır. Bizim, şu sırada kısır tartışmalarla geçirecek zamanımız yoktur. Herkese şunu sormak isterim: Üstünde evlerimizin bulunduğu arsaları satın almak istiyor muyuz, istemiyor muyuz? Buna karar vermemiz gerekiyor.

Bizim, kişi mülkü üzerine kurulmuş gecekondü sahipleriyle arsa sahipleri arasındaki anlaşma hükümlerine göre ya burdan atılmamız ya da burada kalmamız şıkları var. Eğer, ellerinde tapuları bulunan arsa sahiplerimizle bir anlaşmaya varamazsak tehlikeye girer, gecekondularımızı bırakıp gitmek zorunda kalırız. Kanun, burada daha çok mülk sahibini korumaktadır. İşte, biz, bunu bilerek, bize anlaşma elini uzatan mülk sahiplerimizle bir anlaşmaya varmaya çalışmalıyız, derim. Bütün dileğimiz, mülk sahiplerimizin, ödeyemeyeceğimiz büyük fiyatlar ileri sürmemesidir. Ticarete vicdan düşünülmezse de, mal sahiplerimizin birer yoksul gecekonducu olarak bizden fahiş fiyatlar istemesini diler, bunu umarız.

Karısı Şahika'yla yan yana oturan Mükerrerem, mülk sahiplerine:

— Peki, arsalarımızın metrekaresini kaç verekceksiniz? diye sordu.

Nevres:

— Yetmiş liradan, dedi, o da gecekondü sahiplerine! Boş arsaları ifraz edip yüzer liradan satacağız.

Muharrem Cenker:

— Vaktiyle metrekaresini kırk kuruştan aldığınız bu yerleri yetmiş liradan satmayı size vicdan mı emrediyor? diye sordu.

Mazhar, tatlı bir ses, güler bir yüzle:

— Muharrem Bey, dedi, ticaret bu. İnsan bir matahı bir kuruşa alır da bin liraya satabilir. Bunu kim, hangi kanun yasaklayabilir?

— Ama, bu yoksul insanları da düşünmek bir yurt, insanlık borcudur. Bu ülke, hepimizindir. Salt açığözler mi yararlanacak bu memleketten? Metrekaresini kırk kuruştan alıp bir arsayı yetmiş liradan satmak, bütün bütün insafsızlıktır. Sonra, bir şey daha var ki siz, bu arsaların tapusunu, biz buraları onardıktan, oturulacak duruma getirdikten sonra aldınız. Bunu da göz önüne almalısınız.

Arkadan biri:

— Metrekaresine on lira veririz, diye bağırdı.

Bu Pomaklardan bir erkekti. Herkes dönüp ona baktı. Nevres'le Mazhar da başlarını çevirip boş, umutsuz bakışlarla oraya baktılar.

Nevres:

— Ben, alay edilmeye gelmem, dedi, konuşacaksınız benimle, akıllı uslu konuşun. Yoksa, kalkar giderim.

Muharrem Cenker:

— Yirmi beş liraya ne buyurulur?

Biri:

— Otuz beş veririz, diye bağırdı.

Perihan'la yan yana oturan Şahika, onunla biraz fısıldaştıktan sonra:

— Metrekaresine kırk lira veririz, diye bağırdı.

Musa:

— Evet, kırk lira normaldir, diye onu doğruladı.

— Evet, evet, evet, kırk, diye sesler geldi.

Nevres:

— Elli, dedi.

Millet:

— Kırk, kırk, kırk, diye bağırdı.

Nevres:

— Elli, diye yineledi.

En sonra Kemal Umar:

— Evet, ben de metrekaire için kırk lirayı uygun buluyorum.

Arkadaşlar, mal sahipleriyle bir anlaşma yapmak zorundayız. Uzun yıllardır harap evlerde oturuyoruz. İmar durumu alınmadığından evlerimizi rahatça onaramıyoruz. Her yaptığımız onarım, kanunsuz düştüğünden durmaksızın kovuşturmaya uğruyoruz. Durmadan tedirgin yaşıyoruz. Bana öyle geliyor ki kırk lira insafli bir sayıdır. Ancak, mal sahiplerimizin insafına sığmıyoruz. Onlar da dediklerinden biraz aşağı inerlerse bizim için de, kendileri için de son kerte gerekli olan anlaşmaya varabileceğiz. Siz, hiç bir şey söylemediniz. Siz de düşüncenizi söyleyin, Mazhar Bey.

— Ben kırk lirayı çok az buluyorsam da anlaşmanın da bir ayak önce yapılmasını istediğimden bir karara varmak mümkündür.

Nevres, ateş saçan gözleriyle ortağına baktı. Belki de toplantıya gelmeden önce anlaştıklarına aykırı konuşmuştu. Sayı, kırkla, elli arasında bağlanacağı benziyordu.

Bir çok ses birden:

— Kırk, kırk, kırk, kırk, Nevres Bey, diye yükseldi.

Nevres, bu sayıya hiç inmek istemiyordu.

— Muhterem gecekondu sahipleri, dedi, siz de biraz insafli olun, insafı hep bizden beklemeyin. Biz, Hükümet değiliz. Şimdi, bu toplantıya son verelim de fiyatlar üzerinde hep birlikte bir kaç gün daha düşünelim. Böylece, birbirimizi sık boğaz etmemiş de oluruz.

Nevres, ayağa kalkarken gazinocu Laz Hasan:

— Biraz da benim gazinoya buyurun. Size bedava bira sunayım, dedi.

Halk, onların arkasından biraz ötedeki gazinoya gitti. Bir saat da orada oturup konuştular. Hasan'ın sunduğu bedava biraları içtiler. Dağılırlarken gerek mal sahipleri, gerekse gecekonducular iyimserlik içinde gülümsüyor, birbiriyle şakalaşıyorlardı.

Ertesi gün, son anlaşma görüşmelerini yapmaya hazırlanan gecekonducular, bir kaç büyük sabah gazetesinin ilan sayfalarında hiç bir anlam veremeyecekleri bir ilan gördüler:

Bölgedeki bütün gecekonducular, (.....) Bankasınca satılığa çıkarılmıştı. Ağaçlarla süslenmiş bahçeler içinde oturulabilir gecekonducular uygun fiyatlarla satılıyordu. Acaba istedikleri fiyat verilmediğinden dolayı mal sahipleri kredi aldıkları bankayla elele vererek bütün gecekonducuları satılığa mı çıkarmışlardı?

Nevres'le Mazhar'ın da bu satışla ilgisi yoktu. Yalnız ilgileri değil, bundan haberleri bile yoktu. Banka, onlardaki büyük alacığına karşılık gecekonducuları icra yolu ile satışa çıkarmıştı. Hemen davranarak satışı durdurdular. Halkın da heyecanı dindi. Böylece, gecekonducularını, on beş gün sonra satın almaya gelecek müşterileri sopalar, tabancalarla kovalamaya ant içenlerin öfkesi yatıştı.

Ertesi pazar, Nevres'le Mazhar, muhtarlıkta toplanmış bekleyen gecekonducuların arasına katıldığında, muhtar Salise -bu kez de AP'den muhtar seçilmişti- Kemal Umar, Musa, Ahmet Usta bir grup kurmuşlar, metrekaresi kırk liradan yapılacak bir anlaşmayı desteklemeye hazırlanmışlardı. Şundan ki, hafta içinde böl-

gede bir cadı kazanı kaynatılmış, kırk liradan istemeyenler, Musa'ya, Kemal Umar'a yükleniyorlardı.

— Biz, burasının metrekaresini on liraya da alırdık, diyenler çoğunluktaydı.

Bunların sözcüleri de başta Muharrem olmak üzere Trenci Ahmet, Nükhet'in eski kocası -boşanmışlardı- Ahmet'le kimi Halk Partililerdi. Bunlar, bu özel alım satım işini de bir parti işi olarak ele almışlar, Kemal Umar'la Musa'ya veriştirip duruyorlardı. Muhtar Salise, buna aldırış etmeyerek biraz mezeyle bir kaç şişe bira aldı.

— Biliyorsunuz ki Nevres Bey, çok sert bir adamdır. Nuh der peygamber, demez. İçki kullanınamakla birlikte bir iki bardak bira içerse bizimle daha tatlı konuşur, daha kolay anlaşıyoruz, diyor-du.

Nevres'le Mazhar gelip de masanın başında yer alınca, bir süre içilip tatlı tatlı sohbet edildi. Mal sahiplerinin çakırkeyf olduğunu gören birkaç kişi, arsaları kırk liradan daha ucuza vermesi için onların yüzünü gözünü öpüp yalvarmaya başladı. Anlaşma yerine metrekaresinin elli liradan satılması önerisiyle gelen Nevres, kırk lira lafını işitince yılanı basınışcasına irkildi.

Bu sırada Pomak Ahmet:

— Bize buraları yirmi beşer liradan verirsiniz alırsız, yoksa yolunuz açık olsun, diye bağırdı.

Bunu işiten hazırlıklı muhalifler, sağdan soldan:

— On beş liraya, yirmi liraya, otuz liraya, diye bağırmaya başlayınca, mal sahipleri şaşırdılar. Durgunlaştılar, somurttular.

Mükerrem, yanındaki Musa'ya:

— Eğer siz kırk liradan kabul etmeseydiniz biz, metresini otuz beşten alırdık, dedi.

Musa:

— Kırk liradan isteyen ben değilim. Karınız Şahika Hanımdı. Ne çabuk unuttunuz. Ben, salt uygun gördüğüm fiyatı destekledim. Nevres Bey, ellide diretiyor, buna ne dersiniz?

Mükerrem, ona yanıt vereceğine şaşkın, somurtkan Nevres'le Mazhar'a:

— Otuz beş! diye bağırdı.

Nevres'le Mazhar, imdat ister gibi Kemal Umar'la Musa'nın gözlerine baktılar. Kalkıp gitmeye hazırlanıyorlardı.

Musa:

— Beyefendi, bu işi kırkla bağlayalım, dedi.

Nevres, dudaklarını buruşturarak bir süre düşündü. Hayır da demedi.

Musa'ya karşıt olsun diye öte yandan:

— On beş, yirmi beş, otuz beş, sesleri işitildi.

Bunlar, halkın çıkarlarını düşünmeyen salt bulanık suda balık avlamak isteyenlerdi. Oysa, tehlike kapıdaydı. Mal sahipleri anlaşmaya varılamadığını anlayarak bankayla elele verecek olursa bütün gecekonduları icra yoluyla satabilirlerdi. Ne var ki mal sahipleri, işin bu kerte acı, kanlı bitmesini de istemiyorlardı. Son çatlak sesler üzerine Nevres, Mazhar'ı kolundan çekti:

— Haydi, kalk gidelim. Bunların anlaşmaya niyeti yok, dedi.

Kalktı. Masadan ayrıldı. Halk, şaşkın umutsuz ona yol veriyordu. Zavallı halk, bir kaç kişi yüzünden evlerini yitireceğinden habersiz şaşkın onlara bakıyordu.

Musa, yine:

— Beyefendi, bu işi kırk üzerinden bitirelim, dedi.

Kemal Umar'la Salise Umar da onu desteklediler. Nevres, yine masaya yaklaştı. Yerine oturdu.

Bunun üzerine eski güdümlü sesler yine:

— On beş, yirmi beş, otuz diye ortalığı çınlatınca Nevres'le Mazhar bir kez daha yerlerinden doğruldular.

Ancak, bu sırada, Musa, bu gürültüyü yapanların beş altı kişiyi geçmediğini gördü.

Ne yazık ki son gösteriden sonra bir kez daha yerinden fırlayan Nevres, başını almış gidiyordu. Kemal Umar'la Salise Umar, onları destekleyen bir kaç kişi onu zorla durdurmaya çalışırken Musa, bütün oyunları boşa çıkaran bir yönteme başvurdu.

Mazhar'a:

— Yaz Mazhar Bey, diye bağırdı, ben kırktan kabul ediyorum. Sırayla bütün kabul edenleri yazın. Ötesine karışmayın.

Kemal Umar:

— Beni de yaz, dedi.

Hava birdenbire değişti. Bir saatten beri üç beş kişinin sabote ettiği halk topluluğu, itişerek masaya doğru geldi. Halk, sağduyusuyla bu anın getireceği tehlikeyle sağlayacağı çıkarı birden

bire kavramıştı. Bir saat sonra, bir tek kişi dışarıda kalmamak koşuluyla bütün gecekonducular kırk liradan kabul ettiklerini bildirerek adlarını yazdırmıştı. Şimdi, bölgenin üzerindeki tehlike yarı yarıya uzaklaşmış demektir. Halk, üzerinden kocaman bir yük kalkmışcasına hoşnuttu. Hemen herkesin, geleceğe güvenle bakan insanların yüzündeki gücü yansıtıyordu. Nevres'le Mazhar'ın yüzlerinde de gerçek mutluluk belirmişti. Şimdi ikisi de bir gülbahçesinde geziniyor gibiydi.

Nevres, davudi sesiyle şöyle anlatıyordu:

— Ben, sizlere kredi açacağım. Evlerinizi bir plana göre yaparsınız. Bütün bahçelere çeşitli güller dikeriz. Yol kıyılarındaki dikenli tellerin yerine alçak, güzel duvarlar yaptırır, bunları da renk renk güllerle donatırsınız. Ben size istediğinizce gül bulabilirim. Evlerinizi öyle güzelleştirirsiniz ki onları küçümseyen gözler, sonradan kazandıkları turistik değeri görünce şaşırırlar. Arkamızdaki arsada kuracağımız sitenin giriş yeri olan sizin mahalleniz, onun ilerideki sakinlerini de imrendirecek duruma gelmelidir. Şimdi, kırk liradan aldığınız bu yerleri bir kaç yıl sonra bir kaç yüz liradan satabilirsiniz, eğer isterseniz. Bu kırk lira, bugün, kiminize çok para gibi gelecektir. Ama, biz, sizi sıkıştırmayacağız. Paranızı üç taksitte ödeyeceksiniz. Çok fakir olanlarınızın taksit sürelerini biraz daha uzatabiliriz. Biz, gelecek hafta içinde hepinizin hesaplarını çıkaralım. Hem siz kendi evlerinize sahip olun, hem de biz bu uzun dertten kurtulalım.

Bunları söyleyen Nevres, iyimser, heyecanlı, coşkundu. Kollarını havaya kaldırıp gülümseyen bir yüzle:

— Haydi, hepinize uğurlu olsun evleriniz, içlerinde güle güle yaşayın! diye bağırды.

Sonra vaktin geç olduğunu söyleyerek Mazhar'la birlikte ayrıldılar.

Ertesi günlerde Kemal Umar'la Musa'nın da içinde bulunduğu bir İşbirliği Komitesi kuruldu. Özel bir kadastrocu getirtilerek bütün satın alınan arsaların sınırları çizildi. İlk taksitler ödenmeye başlandı. Ancak bir kaç gecekondu sahibi, yerlerinin ölçülüp biçilmesine göz yumduysa da mal sahiplerine para ödemeye yanaşmadı. Başlıca muhalif olan Muharrem Cenker'le yeni gece-

konduculardan Kamil, taksitlerini ödeyerek bu özel ticaret işinin parti işi olmadığını anladıklarını gösterdiler.

Tapuların verilmesi bir kaç gün sürdü.

Yine bir pazar günü, tapuların alınması onuruna bütün gece-konduculardan toplanan ufak bir parayla bir şölen verildi. Helvayla pilavı, kızartmayı hazırlayan kadınlar arasında Zarife, Şahika, Salise, Safiye, İhsan, Nergis, Fidan gibi bölgenin en seçkin kadınları vardı.

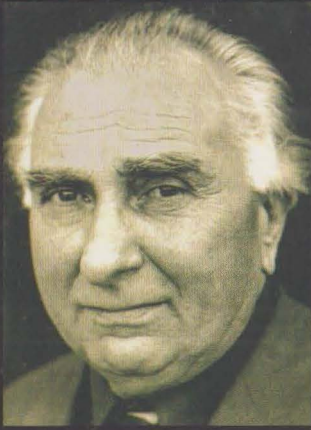
Erzurumlu dadaşlardan kurulu bir bar takımı, davul dövüp zurna çaldı, oynadı. Türlü ağır aksak Rumeli, Trakya oyunları, Trabzon horonları oynandı. İyi pişirilmiş pirinç pilavı, koyun eti, un helvası, arada gizlice içilen içkiler milleti coşturdu. Nevres, daha yaşlıca olduğundan oyun sıralarına katılamadıysa da Mazhar, kalkıp eline bir mendil aldı. Rumeli havalarında baş çekti. Geceyarısına dek Pomaklardan Ahmet ile arkadaşlarının yerleri döven sert oyunları sürdü gitti.

O gece, herkes evine gerçekten ev sahibi olduğu duygusuyla döndü. Artık Devletle Hükümet denen simgesel güçler, salt yıkıcı birer dev gibi karşılırlarına dikilip durmayacaktı. Ceplerindeki son kuruşu da vererek gecekondular denen minnacık kibritle kutularını toprağa perçinlemişlerdi. Artık, korku denen o korkunç Taş Çağı hayvanı, destursuz bu evlerin yanından bile geçemeyecekti. Artık, gecekondular, gecekondularında birer hırsız, birer suçlu insan duygusuyla yaşamayacaklardı. Zabıtan, polisten, jandarmadan rastgele korkmayacak, sinmeyecek, özgür dolaşacaklardı. Artık, birer dam sahibi idiler.

Böylece yirmi-yirmi beş yıl süren bir dam savaşından sonra gecekondular denen minnacık insanlar, gecekondunun zaferini kutlamak mutluluğuna erişmişlerdi.

Menekşe - 1967

SON

HASAN İZZETTİN DİNAMO MUSA'NIN GECEKONDUSU

Siyasilerin verdiği sözler sevinçleri ve umutları göğşe çıkarmıştı. Onların isteği ise yalnızca başlarını sokacakları bir barınaktı. Yaptıkları derme çatma gecekondu barınaklarında yaşama tutunmaya bütün güçleriyle asılıyorlardı. Ne yazık ki verilen sözlerle uygulamalar hiç örtüşemedi. Bozuk düzen avcılarını her zaman yoksulların kanını sömürme yollarını buldu. Burada da hiç zaman kaybetmeden karşılırlarına dikilmişlerdi.

Bu kitapta, bozuk düzene ve onun getirdiği yoksulluğa karşı çıkan insanların yaşama tutunma mücadelesine, yakın geçmişte gecekondu bölgelerinde gerçekte nelerin yaşandığına, siyasetin çirkin ayak oyunlarına karşı simgeleşen insanlara, Dinamo'nun anlatımıyla tanık olacaksınız.

Siyaset sahnelerindeki çirkinliklere, gecekondulardaki acımasız yaşam koşullarına ve yakın geçmişe ışık tutan belgesel nitelikte bir roman.

ISBN:978-9944-61-005-6

9 789944 610056